Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Schandorph, Sophus.; S. Schandorph.
Titel | Title:	Sex Fortællinger
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : C.A. Reitzels Forlag, 1886
Fysiske størrelse | Physical extent:	299 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57.- 261 a

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021446956

S. SCHANDORPH:

SEX FORTÆLLINGER.

S. Schandorph.

SEX FORTÆLLINGER.

KJØBENHAVN.
C. A. REITZELS FORLAG.
1886.

Kjøbenhavn — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Tre Fuldmægtige.

I.

Stam var Fuldmægtig paa Amtmandens, Krog paa Byfogdens og Klem paa Herredsfogdens Kontor i samme Kjøbstad. De vare alle tre examinati juris, alle tre Pebersvende, lidt mere eller mindre over de fyrre. Der var ikke stor Forskjel paa deres pekuniære Vilkaar; de vare rigelige nok for deres Fordringer til det materielle Liv. Der var mange Embedsmænd i den lille Kjøbstad; thi, foruden at den var Sæde for Amtets højeste Øvrighedsperson, havde den en Latinskole. Af sig selv havde der dannet sig mange Lag i det lille Samfund, flere end i en sædvanlig dansk Kjøbstad. I Amtmandens Hus, hvor ogsaa Omegnens Godsejere kom, optoges Byfogden, Herredsfogden, Postmesteren, som var Baron, Rektor, Distriktslægen, et Par Overlærere. En Del af de samme Folk kom vel af og til sammen med Latinskolens Adjunkter, men disse vare for fattige til at kunne holde selskabeligt Hus, og ikkun Herredsfogden og Apothekeren fandt sig i at tage Øl og Toddy hos Adjunkterne til kold Aftensmad som Erstatning for de Middagsselskaber, de bød

dem og de to yngste Overlærere. Men, medens der dog var en vis Transfusion mellem disse Lag indbyrdes, laa der et svælgende Dyb befæstet mellem dem og den øvrige Befolkning. Thi, da Byen ikke havde synderligt Opland, fandtes der ikke Kjøbmænd, som ved flot Husførelse kunde skaffe sig Agtelse hos Intelligensens Bærere. Kjøbmænd og Haandværkere vare adskilte fra hinanden omtrent paa samme Maade som Embedsmændene mellem sig indbyrdes og med det samme Hang til paa Tid og Sted at flyde jævnt over i hinanden.

De tre Fuldmægtige dannede en trist lille Mellemstab for sig. Embedsmændenes Storagtighed og deres egen skinsyge Mistænkelighed dannede et fast Gærde mod de finere Dele af Byen, og deres egen Storagtighed og Borgerskabets skinsyge Mistænkelighed en tilsvarende Skranke imod de simplere. De kom da ved Omstændighedernes Magt til at hænge sammen som et lille bitte Knippe Ærtehalm. Al deres Frihed tilbragte de sammen; hele deres Dag var inddelt paa samme Maade.

De havde fri om Middagen fra to til fire. Saa gik hver for sig ned paa Gjæstgivergaarden, Stam ad Hovedgaden, Krog og Klem ad hver sin Sidegade. De mødtes paa Torvet, tvære og ordknappe; de vare «madgnavne». Den første Tallerken Formad, som den lille tykke, i et stort rødmusset Smil sammentrængte Gjæstgiver med Kalotten paa sin svedende Isse, øste op fra Bordenden, frembragte den første Blødgjøren af Hjærterne og Løsning af Tungebaandene. Naar saa Gjæstgiveren opmuntrende

havde sagt til dem og de tilfældige Gjæster, som spiste ved dette Tabbel d'O (saaledes kaldte man her table d'hôte): «Spis, spis, mine Herrer! det koster lige meget, ha, ha, ha, ha!» og de havde fortæret den anden Portion Skémad, saa kom en livlig Replikvexling i Stand. De drillede da om Kap Gjæstgiveren, sagde, at hans bajerske Øl havde en Bismag fra Kongens Bryghus, paastod, at den Champagne, han serverede ved Fugleskydninger og Klubballer, nok var presset af hvide Ribs i Omegnen af Flensborg, at han tog sin Portvin fra det Vinhandlerfirma i Kjøbenhavn, der forbrugte det største Kvantum Svesker o. s. v. o. s. v. Gjæstgiveren gjorde saa Gjengjæld ved at erklære, at Stam, Amtsfuldmægtigen, den blodigste Satiriker af de tre, nok havde sine Grunde til saa ivrig at inddrive Alimentationsbidragene for at faa vedkommende Piger til at se mildt til sig; at Krog, Byfogedfuldmægtigen, vist hjalp den gamle fordrukne Prokurator Bølle lige saa «gratis» med hans Indlæg for den ene Part som Nabobyens Prokurator med dem for Modparten; og at Klem nok var Højremand i Byen, men Venstremand paa Landet o. s. v. o. s. v. Disse Themaer varieredes i det uendelige hver Dag i den lange Stue med de gammeldags, grønmalede Brædepaneler og tæt siddende Loftsbjælker. Skjønt Beskyldningerne vare af en temmelig nærgaaende Art, bleve de dog udslyngede, opfangede og tilbagekastede i al Velvilje. Kun lo Gjæstgiveren ad sine Vittigheder, medens de tre Fuldmægtige havde en mere fornem Maade at henkaste deres paa.

De tre Fuldmægtige havde oprindelig ikke lignet hverandre i Udseende og Temperament. Stam var lavstammet, sortsmudset, glat barberet og bar Briller, hvorvel hans svaje Næse daarlig kunde holde fast paa dem; Krog var højere, havde været slank, men var nu lidt duknakket af aarelangt Slid i den bøjede Stilling; han bar Over- og Fipskjæg à la Kristian IV, Skjæggets rødblonde Haar vare stærkt graasprængte; Klem var bredest og fedest, ganske blond, med et tyndt og uregelmæssig groende Helskjæg. Stam var egentlig en hidsig Koleriker, Krog en livlig Sangviniker, Klem en lun Flegmatiker; deres aldeles ensformige, begivenhedsløse, af aandløst Arbejde udfyldte Liv havde derimod hindret en Karakter at voxe ud af Temperamentet, og den nu femtenaarige daglige Omgang havde endog afslebet dette Grundpræg, ligesom den daglige Skvulpen af Vandet driver Stenene mod hinanden og sliber dem runde.

Efter Middagen havde de endnu en god Tid til en Spaseretur, før Kontortiden begyndte igjen. Egnen om Byen var skovrig, der var en Sø tæt ved. En Del af den havde i Tidernes Løb forvandlet sig til et stort Mosedrag, hvor Vandet stod i Bunden mellem højt og vaadt Græs, smaa Elle og Piletræer, Padderokker og Siv. Over Egnen var der noget roligt hendøsende, og Byen forandrede sig heller ikke gjennem de rullende Aar. Skovene lukkede af for Stormene om Efteraaret, fangede Snefoget om Vinteren, gav bekvem Skygge om Sommeren. Over Mosedraget laa en afgrøftet Dæmning i Form af en

bred Spaseresti, der begyndte lige ved Byen og udmundede i en Skov paa den anden Side Mosen. Ad denne Gangsti gik de tre Fuldmægtiges Middagstur efter Maden hver evige Dag, til alle Aarstider, hvorledes end Vejret var, og standsede ufravigelig tyve Skridt inde i Skoven. Saa gjordes efter stiltiende Overenskomst Holdt og Omkring, og Vandringen gik ad samme Vej. Jo nærmere de kom til Byen og den atter begyndende Kontortid, des mere sørgmodige blev de, des mere standsede den indholdsløse Samtales svagt rindende Strøm, sivede i enkelte Draaber, til den ganske hendøde, før de skiltes paa Byens Torv for at gaa hver til sit.

I ondt Vejr, i Høstslud og Vintersne, naar Gangstien var halv ufremkommelig, mærkede man, at Amtsfuldmægtig Stam var den stærkeste. Naar Herredsfuldmægtig Klem tavs og langsomt sakkede agterud fra Tremandsgeleddet, maaske med den lumske Bagtanke at vende om, sagde Stam vredt:

«Vil du se, du kommer med i Række.»

Saa lystrede Klem, smaabrummende.

Om Sommeren, naar Stam svedte om Panden, saa Baandet om hans graa Hat fik mørkebrune, flammede Pletter, og han bandede Heden, fik Klem Overtaget. Han ytrede:

«Det er noget Snak. Sommer skal være Sommer, hvis der skal være nogen Orden i Naturen, Det er heller ingen Nytte til, at rende Væddeløb, som du gjør, Stam. Lad os bare gaa jævnt!

Klem vilde helst gaa jævnt til enhver Tid,

men kun paa denne Aarstid satte han sin Vilje igjennem.

Krog satte sin Vilje igjennem om Foraaret. Han var den mest romantisk anlagte af de tre danske Jurister. Han interesserede sig for Lærken, der sang sine dirrende Arier højt oppe i Luften over den blaalige Mose. Han interesserede sig for Vandet, der sivede op fra Grøftebunden helt op til Stiens Rand, for Frøerne og Tudserne, der klumpede sig sammen nede i Vandet. Han sagde til de andre, naar de spurgte hvorfor han stod stille, og hvad han gloede efter:

«I er, min Sæl, de to mest prosaiske Tørvetrillere, jeg har kjendt i mit Liv.»

Saa meget af deres Ungdoms herskende Tone i de civiliserede Kredse havde de alle opfattet, at det at være prosaisk var noget af det værste, man kunde være. Saa var man ikke alene udannet, men lige ved at være moralsk slet. Og da de ikke havde stor Sans for den nyere Literatur, saa bestod deres æsthetiske Nydelse i at drøfte de faa Theaterstykker, de havde set i deres Ungdom, mens de læste til dansk juridisk Examen i Kjøbenhavn for nogle og tyve Aar siden. De citerede Vers af Studenterviser, som den Gang sivede ud i videre Kredse fra Foreningen: Rigsdagsmanden ved Kongens Taffel, den svenske Konstabel, der skød sig med en Kanon, Prins Ferdibrandt, Kejseren af Brasiliens Søn, Landmandsmødet i Kasino. Denne Bøtte vendtes ligesom de gamle Præsters Prædikenstabel og maatte holde ud Aaret igjennem. Klem havde

mindst Sans for den Art aandelig Glæde og leverede de færreste Bidrag til en saadan Underholdning.

Naar Klokken var syv om Aftenen, mødtes de midt paa Byens Hovedgade, oprømte og forventningsfulde, med et stille Haab om, at den lange Fritid fra syv til elleve absolut maatte bære noget mærkeligt i sit Skjød og gjøre denne Aften til en Festaften. De drøftede forskjellige Muligheder om at tilbringe den paa en usædvanlig Maade: Stam foreslog f. Ex. en lang Spaseretur helt igjennem Skoven henover Mosedraget til en Kro ved Landevejen, Klem, at de skulde prøve den nye Konditor i Stedet for at gaa ned paa den evindelige Gjæstgivergaard. Diskussionen kunde endog blive temmelig hidsig for ikke at sige uvorn, men de naaede aldrig hverken til den fjærne Kro eller ud paa Søen. Det endte med, at de smaabrummende søgte ned til Gjæstgivergaarden, hvor de spiste samme Slags Smørrebrød, drak to Dramme af samme Slags Akvavit, to Karlsbergere og to Toddyer af samme Art, som de havde gjort i deres Venskabs femten Aar. Kun om Søndagen om Sommeren foretoges Roture. Men de gik altid i Land ved det samme Ledvogterhus, nød altid Tykmælk og opvarmede Maven med den samme Slags Sherry, som de selv havde ført med og havde kjøbt hos samme Kjøbmand i samme lange Aarrække.

Dog deres egentlige Tumleplads havde de tre Fuldmægtige paa Gjæstgivergaarden om Vinteraftenerne, thi midt i Gjæstestuens Publikum, bestaaende af Haandværkere og mindre handlende, dannede de

én aristokratisk Oase. De indlod sig kun med dette Publikum paa en fornem Maade, blinkede og smilede til hverandre, naar Kjøbmand Hansen junior sagde «Pólemik» i Stedet for Polemîk, naar Sadelmager Kruse ytrede om Venstreførerne: «Det er de værste Bæster, Jorden existerer», eller naar Garver Lem, som var Venstremand, erklærede «alle Burovkrater for no'ne Avvekatte». Af og til hidsede de disputerende de Andre op ved lun Anerkjendelse og fik Striden til at nærme sig til Slagsmaal, mens de selv sad i stolt vederkvægende Storhedsfølelse og traadte hverandre paa Benene. De tog kun Borgerskabets Tale alvorlig, naar de revsede Embedsmændene og specielt «de forsultne» Adjunkters Storsnudethed. Saa kom den ene eller den anden af dem med Anekdoter, der bekræftede disse Ytringers Sandhed, og fortalte, hvorledes en af disse Adjunkter kun gav sine Kostgængere Svinefedt paa deres Mellemmad og lod deres aflagte Klæder sy om til sine Børn. Derefter kunde godt et gjensidigt Traktement udvexles mellem Oasen og Ørkenen. De tre Fuldmægtige vare vel ikke forfaldne, men drak dog lidt mere, end de burde. Naar de forlod Gjæstgivergaarden, strejfede deres Tilstand en Kjende ud over det normale.

I denne Situation var det poetiske Medlem af Triumviratet den, der stadig førte sine Fæller ned i en lille Gade. Den løb lige ned til Søen og gik over i en ubrolagt Kjørevej med levende Hegn af Kaprifolier, Hyld, uvorne Klematis, der brød ud af Haverne indenfor, Brombær og Nælder i den regel-

løseste Blanding. Og Stam og Klem maatte om Sommeren dele Krogs Beundring af det brogede Flor, der kikkede frem gjennem det vildt slyngede grønne, om Efteraaret af Duggen, der blinkede i Gadelygtens Skin, af de lange Skygger, der løb langs Gærdet, om Vinteren af den bævende Ildstribe, som Lygten kastede over Vandet. Klem havde rigtignok tit en indre Protest i Form af «Jeg er s'gu akkurat lige glad» svævende paa Læberne, men han kom kun enkelte Gange frem med den, naar Aftenens Nydelse havde svækket hans Selvbeherskelse; Krog var da godmodig nok til at kalde ham en uforbederlig Humorist.

Alle tre bekjendte de, saa længe de havde omgaaedes, en dyb Foragt for Kvindekjønnet. Selv Idealisten Krog blev sjofel, naar dette Æmne kom for i Samtalen.

II.

En epokegjørende Begivenhed i Byens Kulturhistorie indtraf. Den fik et Theater. Det kom netop til at ligge i Haven til højre bag det levende Hegn i Søgyden. Iøvrigt var Theatret kun Tilbehør til et større Bygningskomplex, bestemt til Gjæstelokale og Logis for Landboere og jævnere rejsende.

Theatret og den dramatiske Kunsts Fremtid i Byen drøftedes af de tre Fuldmægtige paa deres Ture. De vare alle enige om, at Raadstuesalen for

evig kunde være god nok til det Gjøgleri, de omrejsende Skuespillere præsterede; det kunde ikke en Gang blive det svageste Gjenskin af, hvad de havde set paa det kongelige Theater i Kjøbenhavn. Stam erklærede, at det var Synd for den gamle Have, der blev ødelagt ved det nye Byggeri, beklagede de gamle Frugttræers Død for den ubarmhjærtige Øxe og sagde:

«Ikke sandt, Krog? Det maa du, som Poet, da være enig med mig i.»

Krog mumlede noget om, at saa store Grunde ikke kunde henligge til ingen Nytte. Klem stødte til Stam, smaalo og sagde:

«Gud véd, hvem der har skrevet Skjødet paa den Grund og besørget Handelen? — Véd du noget om det, Krog?»

«Ne—ej», svarede denne ganske forlegent.

«Skulde det være den gamle Prokurator Bølle?» vedblev Klem.

«Ja det er det nok, brummede Stam og slog kjærtegnende Krog over Benet med sin Stok.

Bag efter gjorde det dem ondt, at de havde drillet Krog. Det var dog for meget forlangt, at han skulde ofre sin Næring for Romantik. Da de ved Aftentid — det var om Efteraaret — blødgjorte af Toddy, gjorde deres Slag ned ad den lille Gade, indrømmede de villig Krog, at Theaterfløjens gule Gavl alligevel «stod kjønt» imod det grønne. Rigtignok var det saa mørkt den Aften, og Lygten blændede saa meget, at man ingen Gjenstande kunde skjelne, end sige Farver.

Sent paa Efteraaret kom et Skuespillerselskab til Byen. Baade Stam og Krog fik i Egenskab af Amts- og Byfuldmægtige Fribilletter, Klem, som var ansat ved Landjurisdiktionen, fik ingen. De to første forærede dem nedladende til deres Principalers Tjenestefolk og gottede sig om Aftenen paa Gjæstgivergaarden over nogle Handelskommis'ers Enthusiasme for Selskabets Primadonna, Frøken Giovannina Hermansen.

En almindelig Ellevildhed greb Borgerskabet. Byens lille Avis erklærede, at Giovannina Hermansen vilde være en udmærket «Akkvisition», endog for Verdens første Scene, at Selskabet «i det hele var godt», at alle, selv de mindst fremtrædende blandt dets Medlemmer havde «adskillige gode Momenter» i deres Spil, at Komikeren, Hr. Sørensen, udstyrede sin Rolle «med mange pudsige Smaatræk.»

Fuldmægtigene vare stadig overlegne. Deri mødtes de med højere Embedsmænd og Latinskolens Personale, vare indvendig ikke lidet smigrede over denne Overensstemmelse i ideal Kunstbetragtning, men vare udvendig alle tre enige om, at hos dem var det en virkelig Indsigt, som kom til Orde, mens det, navnlig hos Adjunkterne, var «Hovenskab», og at de stakkels Djævle fandt Rønnebærrene sure, fordi de ikke kunde betale den Stige, de kunde plukke dem ned fra.

Gjæstgiveren med Kalotten nærede ogsaa den dybeste Foragt for Skuespillerne. Thi hans Gjæstestue stod tom. Konditoren, en født Bonde, havde

jo sin Beværtning i Theaterbygningen. Derhen søgte nu baade ældre Borgere, Provisoren paa Apotheket, de første Kjøbmænds Kommis'er for i større Nærhed af Aastedet med svælgende Nydelse at drøfte Aftenens Kunstpræstationer.

«Jeg er vis paa, den Sjaskeline Hermansen ikke ejer to Stykker helt Linned», paastod Gjæstgiveren. «Og Direktør Snodriksen — ja han kalder sig jo Didriksen, men jeg kalder kam Snodriksen — hva' — de Herrer? Ham kjender jeg s'gu lige til hans inderste Klædningsstykker, som han inte har. Hva'? For fem Aar siden logerede han hos mig med alle sine Kanuter. Penge fik jeg ingen af. Men, da de rejste, sagde han, at der var Pant nok i en Kuffert, som han lod blive staaende. Naa — jeg lukkede jo det Hyttefad op; rigtignok tænkte jeg ikke, at der var andet end raadne Fisk i det. Hva'? Der var et Par røde Knæbuxer, som han oven i Kjøbet havde stjaalet Tøjet til af et Par gamle Sirtses Gardiner i min Sal og ladet den tykke Madame sy — det var hende, der gik i Nattrøje og Skjørt til over Middag — ja saa var der to ituslaaede Porcellænspibehoveder, en Svineblære af en Tobakspung, en gammel graa Hat med Fjer og en rød Kappe med noget hvidt Katteskind, som de havde prikket over med Kønrøg, for at den skulde ligne Hermelin. Og Tøjet — ja det havde de sprættet af Gjæstgiverens Sofa i P—, det var noget gammelt Ulddamask. Den Rokkelurre gik Kristian den femte med i Elverhøgen, som de Bæster kaldte Elverhøjen.»

De tre Fuldmægtige lo baade paa Gjæstgiverens og Skuespildirektørens Bekostning. Stam sagde pludselig meget alvorlig, efterat Latteren var stillet af:

«De skulde læse Deres Danmarks Historie om igjen. Det var jo ikke Kristian den femte, men Kristian den syvende, der gik til Elverhøgen.

Ironien var for plump. Gjæstgiveren mærkede den strax, kunde som gammel Kortspiller ikke forsvare strax at opgive at faa Stikket hjem og svarede:

«Ja vel, ja vel, Stam; det kjender De bedre fra Deres Latin, og den har jeg glemt.»

Svaret naaede sin Hensigt, for saa vidt som det fik Amtsfuldmægtigens Øjne til at sprude Edder og Forgift over Brillerne. Gjæstgiveren havde kjendt ham saa længe, at han godt vidste, hvor han skulde anbringe sin Hæl for at træffe en af Fuldmægtigens Ligtorne.

Tomheden i Gjæstestuen begyndte at kjede de tre Fuldmægtige. Den særegne Holdning, de indtog, trængte til et Publikum, en Baggrund, for at den kunde tage sig ud, for at en interessant Situation kunde komme frem. De blev gnavne og tilbragte deres Aftener i Gjæstestuen med at stikle paa Gjæstgiveren. Da de blev kjede af det, smaaskjændtes de indbyrdes Det var heller ikke tilstrækkelig morsomt i Længden. Det endte med, at al Samtale døde hen af Mangel paa Næring. Hver sad med Næsen bøjet ned over sit Toddyglas, rørte i det med Skeen, kvalte Sukkene, men gabede højt af Hjærtets Trang.

Saa skete der Noget en Aften. Paa det be-

stemte Klokkeslæt, præcis syv, mødtes Stam og Klem, men Krog kom ikke. De to ventede stiltiende i ti Minutter, saâ forbavsede paa hinanden, ventede hver med sit Uhr i Haanden tre Minuter til, raadslog, om de skulde gaa hen paa Byfogedkontoret og forhøre sig, om Fuldmægtigen muligvis var bleven syg, men det ömmede de sig ved, da det var ganske imod deres Vane at gaa den Vej paa den Tid af Døgnet. Trods en vis Modstand i deres Indre drev den mangeaarige Praxis's Strøm dem ned til Gjæstgivergaarden. Krog var der ikke, havde ikke været der. De to andre sad en Time, vilde ikke være deres Ængstelse bekjendt, søgte at drille hinanden, men Stemningen var som en slappet Stræng, der ikke havde Kraft til at skyde de tarvelige Vittighedspile ud. Det endte med, at Stam foreslog alligevel at forhøre sig om, hvad der var i Vejen med Krog. Klem samtykkede med en langsom Brummen, og Klokken halv ni forlod de Lokalet. Gjæstgiveren fulgte dem ud af Døren med et vemodigt Blik.

«Nu gaar de vist ogsaa paa Komedie og søger Hans Jensens Bondeknejpe under neden Theatret. Ja Menneskene har s'gu Principer nu om Stunder. Hva'?»

Med ethisk Indignation drak han Resterne af de to Fuldmægtiges kun halv tømte Glas, satte sig paa en Stol i en Krog og halvsov, vækkedes en sjælden Gang, naar solide Sinkestøvletrin paa Gaden udenfor syntes at forjætte Gjæsters Ankomst. Men der kom ingen. Lampen over det runde Bord blev

ogsaa kjed af at vente; den osede op mod de gamle Bjælker i Loftet som en uartig, søvnig Dreng, der benytter sin sidste Kraft til at række Tunge. Gjæstgiveren slukkede den og gik i Seng med Had i Hjærtet mod sin Konkurrent, Hans Jensen.

III.

I tavs Spænding, uhyggelig til Mode, vankede Stam og Klem gjennem de af dvaske Petroleumslamper mat belyste Gader op til Byfogdens Bolig, hvor Krog i mange Aar havde haft sit Kammer paa Kvisten. Der var kun Lys i Byfogdens Spisestue. Der kunde Krog ikke være, thi der kom han kun én Gang om Aaret til en af Principalens officielle Middage, hvor Byraadets Medlemmer og faa andre Folk uden for Embedsstanden bleve bespiste, og den Middag var altid i Juleugen.

«Lad os ringe paa og høre, om Krog er syg», sagde Stam.

«Tør du?» sagde Klem, «. . . . tør du . .?»

«Om jeg tør? Jeg skal, min S'æl, vise den Byfogedtamp, at jeg er Amtmandens Fuldmægtig.»

«Naa, saa du vil prætendere paa at være mere end vi andre Fuldmægtige. I hvilken Klasse i Rangforordningen staar du, Stam? S'gu ikke en Gang sammen med andre Sekretærer.

«Sludder!»

«Ja, men du tør ikke ringe.»

«Hvad? Det skal du, min S'æl, faa at se.»

Han fôr hen mod Klokkestrængen, knyttede sin Haand om dens Haandtag til et kæmpefast Greb.

«Det ringer ikke, Stam,» sagde Klem.

«Saadan en forbandet Klokke! Strængen maa være gaaet itu. — Prøv du . . . ring! He . . . he! Nu er det dig, som er bange.»

«Jeg? Jeg har ikke mere med Byfogden at gjøre end med hans Kat.»

Klem tog fat i Haandtaget.

«Nej, du har Ret. Strængen maa være sprungen.

«Der kan du se! Hæ!»

De saâ først mistænksomt, derpaa forskende paa hinanden, humant tilgivende hinanden Misforholdet mellem deres Mod til Handling og til drabelige Ord.

De gik midt ud paa Torvet. Det skylregnede. Bag Lygteglasset gjorde Flammerne nogle løjerlige Nejninger, som om de vilde bede Himlen om godt Vejr.

Der stod Amts- og Herredsfuldmægtigen hver med sin Paraply over Hovedet. Regndraaberne dundrede imod Paraplybetrækket som Trommestikkernes dæmpede Lyd ved en militær Ligbegængelse. Ja, der stod de to Fuldmægtige, rettende ængstelige og vemodige Tanker mod den forsvundne fælles Ven. Efter nogle Minuters Tavshed sagde Stam:

«Hvad Fa'en staar vi her for?»

Klem svarede:

«Det vilde jeg lige have spurgt dig om.»

«Du er et Vrøvl.»

«Tak, i lige Maade!»

«Kom!» sagde Stam.

De drev ned i hin Mellemting af Gade og Vej med de levende Hegn, hvor nu Lygteskjæret til Løn for sit mandlige Koketteri fik tusende funklende Øjne mellem Spindelvævenes Slør til Tak. Det agerede dèr en Don Juan med flere Gange tusende og tre at kurtisere.

«Der kunde Krog have sagt noget kjønt, hvis han havde været her», brummede Stam.

«Hold Mund!» svarede Klem.

Fra den nye Theaterbygning skinnede Lys ud. Lyden af fjærne Violiner, en enlig Klarinet og et dito Valdhorn lød ud i den dødstille Aften under sagte, ensomt Akkompagnement af den i Mørke aldeles skjulte dumpt plaskende Sø ved Gydens Ende.

«Hæ — Skulde han være der inde?» sagde Klem næsten hviskende.

«Sludder!» sagde Stam. «. . . . Men vi kan jo se ad.»

«Hm! Tør du klavre over det Gærde! For ellers skal vi gaa helt uden om og ned til den anden Ende af Sankt Olsstræde.»

«Nu skal jeg vise dig, at jeg ikke er bange for den Lede selv», sagde Klem og satte sin lille tykke Krop i Fart hen mod det levende Hegn. Det rummede ingen kongelig Embedsmand bag ved sig som Byfogdens Hus. Modig greb Herredsfuldmægtigen i Slyngplanternes sejge Kviste, hev sig op, uagtet han fik nogle Neldeblade i Tilgift og brændte

sine Hænder; Amtsfuldmægtigen fulgte hans Exempel. Hegnet var overskredet. Gjennem den ravnsorte Have, hvor de sank dybt i Bedenes Jord, hvor vaade Buskgrene slog dem i Ansigtet, hvor Træerne dryssede Draaber ned paa dem, hvor Tornene kom i fjendtlig Berøring med deres Paraplyer, gik de, vaade, tilsølede rundt om Bygningerne og naaede Indgangen til Theatret paa den anden Side. De strænge Kunstprincipper generede dem ikke mere, nu da der var Mulighed for, at deres æsthetiske Ven, Byfogedfuldmægtig Krog, havde kapituleret lige over for Byens offentlige Mening.

«Hvad spiller de Børster i Aften?» spurgte Stam, inden han gik ind.

«Det véd jeg ikke», svarede Klem.

De vidste meget godt begge to, at det var «Den skjønne Helene», thi baade de og den forsvundne Ven læste strax om Morgenen Byens Avis fra Ende til anden; men, naar en af de Gjæstgivergaarden besøgende Borgere spurgte dem om deres Mening angaaende en eller anden Udtalelse i Organet, erklærede de fornemt, at de aldrig saâ det Blad, undtagen om der stod Avertissementer deri fra Amts-, Byfoged- eller Herredskontoret.

En varm Damp slog de to Fuldmægtige i Møde ud i den smalle Forsal, hvor Værten Hans Jensens Kone stod bag Buffeten for at skjænke Drikkevarer ud i Mellemakterne. Sammen med Dampen fôr stærk, skrigende Sang, Strygeinstrumenternes skærende Hvin og en brutal Klappesalve lige i Ansigtet paa de tvende Alvorsmænd.

«Det er Kunstens Tempel!» sagde Stam.

«En nydelig Bule!» sekunderede Klem.

«En intelligent By!» sagde Klem.

«Men se! men se!» udbrød Stam.

Den Gang svarede Klem ikke.

Oppe paa Scenen, var den foreskrevne græske Dekoration erstattet af Sidekulisser med gothisk-spidsbuede Vinduer paa skidengrønne Vægge. Et Bagtæppe fuldt af umulige Karyatider med Hovederne oppe mellem sjasket nedhængende indigoblaa Sofitter havde i Midten en raat udskaaren firkantet Aabning, som i Stedet for Udsigt til et sydligt Landskab, leverede nogle grønne Klatter og en Klippe med en totaarnet Ridderborg, ikke ulig et Skrivetøj med Blæk- og Sandhus. Der stod vel omtrent hele Stykkets Personale i beriderагtige, pailletblinkende Dragter, trikotbeklædte Extremiteter, Kongerne med rosenkransede Fjerbaretter og Støvler à la Louis Treize. Man var naaet til Slutningen af anden Akt.

Primadonnaen «den skjønne Helene» markerede sin Rang ved at staa paa en med rødt guldgaloneret Sirts betrukken Skammel, klædt i en kort hvid Tunika og et karmoisinrødt, guldpailleteret Draperi. Dragten dulgte saa lidt som muligt af hendes forskjellige kraftige Yndigheder. Det vældige mørkebrune Haar laa som en Manke ned ad den svære Hals og Ryg. Hun stak en ægte kjøbenhavnsk Stumpnæse med store bevægelige Næsebor op mod Sofitternes Indigo. De store Øjne lynede ned gjen-

nem Salen. En stærk, høj, trompetagtig Røst med bedaarende populære Gutturaltoner sang:

Ja hvis med et
Uforberedt
den Mand sig vover hjem igjen,
Jeg siger, han
genere kan —
det lønner sig kun slet, min Ven!
Thi da maaske
han faar at se
en Scene flov og højst fatal —
Nej, skrev han ej:
„Nu kommer jeg
igjen til dig — forglem mig ej!"
ham venter oftest Kvalm og Kval.

Publikum brølede Bravo som Vilddyr og klappede, som havde det Kobberhænder.

Var det den skjønne Giovannina Hermansens solidt-folkelige Yndigheder? — var det Folkets Stemme, der blev Guds Stemme —? eller hvad var det, som fik baade Stam og Klem til i opspilet Henrykkelse at rette deres Øjne som sigtende Bøssepiber op mod Scenen — ja til at nynne Korets Melodi med — til at glemme, hvorfor de vare komne, til at glemme deres tidligere idealistiske Kunsttheorier? Nok er det, at de sidste skylledes bort som tyndt Kalkpuds af en raa Mur i Hagl eller Regnstorm. De klappede som besatte, brølte som Tyre. Tungen blev tør i deres Mund. Stams Øjne lynede højt over de paa den fugtige Næse nedglidende Briller. Klem spilede sig op i al den stille, gloende Henrykkelse, en Flegmatiker kan rumme.

De vare begge drevne tilbage til deres Tyveaarsalders Standpunkt, da de læste til dansk juridisk Examen og om Søndag Aften paa Schweizerpavillonen i Frederiksberg Allé sang deres Yndlingssangerindes Omkvæd med og samtidig rakte hende et Glas svensk Banko op paa Tribunen.

De skiltes ad, de stod hver for sig, hver med sin Henrykkelse: Giovannina Hermansens Former og Stemme, Offenbachs Halløjmusik, den danske Oversætters daarlige Vers gjorde med et rent Bord med tyve Aars Dvaletilstand. Ingen af dem tænkte paa Krog, og Krog tænkte ikke paa Nogen af dem. Ingen af dem saâ Krog, og dog stod Krog i aller forreste Række og vakte baade Skinsyge og Forargelse ved fra sin Plads at vexle Nik og Øjekast med den skjønne Helene, saa at endog en ung Sadelmagermester sagde op til Primadonnaen, mens han pegede paa Prins Paris.

«Se paa Kjæresten, Prins París, Sjovanni, inte paa Byfogedfuldmægtigen!»

Og da Publikum ikke ænsede eller hørte det for lutter Henrykkelse, sagde han til Krog:

«Tror De kanske, at De er alene paa Komedie her i Aften?»

Han kunde lige saa godt have tiltalt den til en Saltstøtte forvandlede Loths Hustru. Men, da ved Aktens Slutning Helene falder om i sine Damers Arme, faldt Krog, betagen af Illusionen og i Kraft af en magnetisk Sympathi, til Siden, saa Sadelmageren maatte fange ham i Faldet og bringe ham til sig selv ved at hviske:

«Husk paa, De hører til Øvrighedspersonerne, Hr. Krog! Naa, det var Ret . . . Skal vi tage en Pommerans ude hos Madam Jensen i dette herre Frikvarter.

Stam og Klem havde spredt sig hver til sin Side. Krog sad midt i første Række; Stam og Klem havde boret sig frem, den første til højre, den anden til venstre, og nu stod de hver paa sin Side yderst i Rækken. Men ingen af de tre tænkte paa hinanden. De tilbragte Mellemakten med Forsøg paa at fordøje de stærke Indtryk for helt at segne under dem i tredje Akt.

Fortumlede, uden Sans for Omverdenen, den, de saâ som drukne Mennesker gjennem et fjærnende taaget, dirrende Medium, blev Stam og Klem instinktmæssig staaende en rum Stund, mens Publikum nynnende og trallende de ørefaldende Dansemelodier, bølgede ud af Salen, mens Dunsterne boltrede sig om Lysekroner og Lampetter. Ogsaa Krog blev siddende. Men hans Tilværelse røbede sig først for hans Venner, da de saâ et Par lange Ben voltigere først over Orkestrets Rækværk, saa op paa Scenen, saâ en Haand stryge Tæppet til Side og smutte ind paa den mørke Scene. Med det Samme erindrede ogsaa Stam og Klem deres gjensidige Tilværelse, mødtes i den halvmørke og næsten tomme Sal midt foran første Rækkes Bænk. De tog hinanden i Haanden. Stam pegede efter den forsvundne Krog og sagde med en harmdirrende, næsten rallende Røst:

«Det Bæst!»

Klem nikkede og sagde dybere og lavere efter en Pavse:

«Det Bæst!»

Han vilde egentlig have sagt noget stærkere eller pikantere for at overbyde Stam, men maatte give tabt, da intet mere karakteriserende Udtryk vilde give Møde for hans Tanke.

VI.

Blege, rødøjede, tilredte, som om de havde været paa Svir, i Stedet for at de havde tilbragt en søvnløs Nat i Raseri, bidt i Lagenerne, sparket mod Sengens Benende og Sider, mødtes Stam og Klem fem Minuter før to. Ellers nikkede de gemytlig til hinanden, idag saâ de op og ned ad hinanden og vidste ikke ret, hvorledes de skulde té sig. Endelig brød Stam Tavsheden:

«Skal vi saa ikke have den Middagsmad?»

«Nej», sagde Klem.

Han syntes, at han blev størst, fordi han ikke havde talt først.

«Naa», sagde Stam, «. . . ja, jeg er lige glad . . . Hvor er Krog?

«Ha, ha, ha!» lo Klem med en kunstig fremtvungen Latter, nærmede sig til Stam og sagde:

«Har du læst Avisen i Morges?»

«Har du?» spurgte Stam.

«Nej, nej», svarede Klem.

«Hvorfor spør' du? Vi har jo i mange Aar været enige om, at vi aldrig læste det snavs Blad», sagde Stam lidt hidsig.

«Ja . . . men . . .» mumlede Klem.

«Saa . . . hvad saa? Hvad?» raabte Stam.

«I Dag har jeg alligevel læst det», brummede Klem.

«Saa—aa—aa? Ja i Dag har jeg for Resten ogsaa gjort en Undtagelse», sagde Stam.

«Saa—aa—aa? Hvorfor har du det?» spurgte Klem.

«Krog!» brummede Stam.

«Ja, Krog!» brummede Klem.

«Han skriver Vers, det Bæst!» raabte Stam.

«Det er ikke første Gang», sagde Klem sagte

«Ja, men . . .»

Stam foldede Avisen ud, knipsede vredt paa den og læste:

Til Giovannina Hermansen.

Der svæver om din hvide Pande
Et Glimt af Sol paa Hellas' Strande,
du Kunstens Datter, Guder lig.
O Giovannina! Du alene
kan vorde denne „Belle Helène",
som hidser hele Verden op til Krig.

Ak, da jeg Giovannina skued,
den glemte Flamme atter lued.
O jeg vil ofre alt for dig.
Thi dine fulde Guddomsformer
mit Hjertes Ocean bestormer.
Jeg drukner! Bølger overskylle mig.

Under Læsningen blev han hidsigere og hidsigere; Klem lo først smørret, men blev efterhaanden smittet af sin Vens Pathos og fremsagde sammen med ham som i en Recitationsduet de to sidste Linier.

«Hold Mund, og lad mig tale!» sagde Stam.

«Jeg har ikke sagt et Ord», sagde Klem.

«Klem! Skal vi taale det! Skal Krog . . . skal han have Lov til . . .?»

«Hvad!»

«Til . . . . til . . . . Hvorfor glôr du saadan paa mig?»

«Tak, i lige Maade!»

«Farvel, Klem! Jeg spiser ikke til Middag paa Gjæstgivergaarden i Dag. Det er en aldeles aandløs og dræbende Manér saadan hver Dag at gnubbe sig op ad hinanden.»

«Fuldkommen enig med den sidste ærede Taler.»

«Ærbødigst Godmorgen!»

«Ærbødigst Godaften!»

De vare begge to nær ved at græde. Men Æren fordrede, at de gik hver til sin Side, og det gjorde de. Klem gik ud ad Stien mod Skoven, Stam ind mod Byen.

Klem gik en halv Times Tid, overvældet, ikke af Afskeden, men for hans Øje stod bestandig Helenes Ben og bengalsk belyste Nakke, da hun mod Slutningen af Stykket gaar om Bord paa Galejen med Paris. Han skjældte Helenes Fremstillerinde Halsen fuld, gav hende de sjofleste Betegnelser, han kunde opfinde, sagde til sidst:

«Jo længer jeg spaserer, desto mere arrig bliver jeg.»

Han kunde ikke blive fri for denne Nakke og disse trikotbeklædte Smalben med Tilbehør, spyttede forgjæves ud i Grøfterne paa begge Sider af Spaserestien. Intet kunde bortmane den Djævelinde, som havde besat ham. Pludselig gjorde han Holdt med et Tramp med Hælen, gjorde helt omkring og vendte tilbage.

Han saâ omkring paa Skovens brogede, tynde Løv, hvorigjennem de brunviolette Kviste og Grene mere og mere borede sig frem; paa Byens rødbrune fugtige Hustage — det saâ altsammen saa underlig fremmed, næsten fjendtligt ud. Naar han tidligere havde ofret slige Fænomener et flygtigt Blik, havde de forekommet ham som gamle Bekjendte, som han ikke stod i nærmere Forhold til, men som det var hyggeligt at affærdige med en løs-gemytlig Hilsen. Men nu, da han var ene . . .! Det var, som om Skoven rykkede frem mod ham til Flankeangreb fra begge Sider, som om Byens Tage, lig røde Fodfolk fra før 1848, marcherede med Front mod ham. Uvilkaarlig vendte han sig om. Der var jo ogsaa Skov, som faldt ham i Ryggen.

Den midaldrende Flegmatiker stod et Øjeblik stille.

«Det er Løgn alt sammen», sagde han. «Det er den tossede Tøses Skyld.»

Han kommanderede sig selv frem. Det røde Fodfolk blev atter til Teglstenstage. De løftede sig

mere og mere. Der var ikke Tale om, at de kunde eller vilde hindre hans Indgang i Byen.

Men hvor saâ Byen fremmed ud! For første Gang i sit Liv opdagede han, at Distriktslægens Hus var overmalet med brun Oliefarve.

Han længtes efter Stam og Krog. Men han vilde ikke være ene med nogen af dem. Det paastod han for sig selv. Men bag Paastanden laa noget, som var stærkere end han. Han vidste ikke, hvad det var, eller vilde ikke vide det. Han oversnakkede det ved at fortælle sig selv, at han ikke vilde gaa ned paa Gjæstgivergaarden, for der var Stam naturligvis alligevel gaaet ned, eftersom saadan en Grovæder ikke for nogen Pris i Verden vilde undvære sin Middagsmad. Klem overdøvede den Protest, der rørte sig i hans allerinderste: den, som paastod, at Stam ikke var paa Gjæstgivergaarden. Klem gik til Hans Jensen.

Det første, han saâ i Spisestuen lige efter sin Indtrædelse, var Stam. Han spiste Beefsteak med Spejlæg med en mørk, uheldvarslende Mine ved et Bord i Stuens mørkeste Hjørne. Han sad med Ryggen mod Indgangen og opdagede ikke den indtrædende.

Klem følte Frysefornemmelser i dette ganske nye store Lokale, fyldt af Os fra fugtige Mure, fra Lim- og Oliefarve, med de mange tomme, vidt spredte, af Maling glinsende Smaaborde. Hvor langt hyggeligere var dog den gammeldags varme Stue paa Gjæstgivergaarden! Det sværtede Loft var et ærværdigt Minde om Generationer af brave Borgeres

Pibe- og Cigarrøg, Sofaen og Stolene havde oplevet maaske hundrede Aar af Byens Historie og stivet saa mangen Skatteborgers Rus af. Men Hans Jensens store Sal syntes bestemt til Folkemøder, Valgforsamlinger o. desl., bestaaende af Bønder, der tilbrølte en agiterende Taler dundrende Bifaldsraab.

Og hvor tog Amtsfuldmægtigens brede Ryg sig trist ud som et ensomt tilbageblevet gammelt Træ midt paa en øde Mark!

Efter nogen Betænkning gik Klem nærmere hen mod Stams Bord med tunge Skridt. De gjenlød i det store tomme Rum.

Stam vendte sig halvt om, saa paa Klem med samme Blik som det, hvormed en Hund møder en Kollega, naar den nærmer sig dens Kjødben. Det var dog ikke, fordi Stam frygtede, at Klem skulde gjøre ham den Beefsteak stridig, som han for Øjeblikket styrkede sig ved til Virkeliggjørelse af hemmelige, i en sor Nat udrugede Planer.

«Hvad vil du her?» mumlede han med indædt Harme.

«Ja, hvad vil du?»

«Kommer det nogen ved?»

«Naa, om Forladelse . . . . Hej, hej . . . . Opvarter! Naa, der skal vel ringes paa dette Sted . . .»

Og Klem trak i Klokkestrængen, saa Metalknæet oppe under Loftet sukkede, bævede og smaahvinede.

«En Boeuf med Spejlæg!» raabte han den indtrædende Opvarter i Møde. Strax efter ærgrede det

ham ikke at have haft en fra Stams forskjellig Idé om, hvad han skulde vælge.

Stam blev færdig en god Stund, før Klem var halv færdig. Han ringede, betalte, vexlede et Par hviskende Ord med Opvarteren og forsvandt i en lav Dør under det i Salen anbragte Orkestergalleri.

«Nej holdt! holdt!» raabte Klem, smed sin Gaffel, saa den klirrede mod Tallerkenen og var i et Par lange Spring henne i Døren, men Stam vendte sig om. Klem havde aldrig set hans store brune Øjne se saa glubske ud. De vare som en uvane Tyrs, det hvide blev rødt. Brillerne faldt langt ned paa Næsen. Han skød Panden og Overkroppen frem, som vilde han stange. Klem veg uvilkaarlig tilbage, Stam fôr gjennem Døren og smækkede den i efter sig.

Klem saâ paa Opvarteren, Opvarteren igjen paa ham. Klem havde stor Lyst til at være grov imod ham, søgte efter en Anledning, men fandt ingen. Resigneret gik han hen til sin forrige Plads og gav sig i Færd med den sidste afkølede Halvdel af sin Beefsteak.

Men han kunde ikke tilkæmpe sig den tilstrækkelige Sindsro til at spise den, uagtet dens Sejghed lovede ham en for bevægede Lidenskaber heldbringende legemlig Anstrængelse. Gjennem den ny Bygnings tynde Mure og Mellemvægge lød Sang og Pianofortespil lydt ned til ham. Og det var Toner, han havde hørt hele Natten omsuse sig, mens han søvnløs laa i sin Seng og sloges med Dyne og Lagen.

Vild som en Hjort om Efteraaret lynede Klem hen over det gyngende Gulvs tynde, nyvaskede Bræder, lige bus paa den Dør, Stam nys var forsvunden igjennem. Tonerne klang nu tydeligere og stærkere ned ad en temmelig smal Trappe, der viste sig lige for hans Øjne. Uden Plan tog han tre Trin ad Gangen og mere sprang end løb op ad den. Han naaede en halvmørk Korridor, som ved den bratte Overgang fra det stærke Lys nede i Spisesalen blev helmørk. Gjennem utætte Dørfyldinger paa begge Sider tittede hvide Lysstriber ud. De gjorde Klem end mere fortumlet. Klaveret larmede som en Tromme, mens en Mands- og Kvindestemme afvexlende sang:

Hun:
Nu vel, tal du kun frit!

Han:
Den Skulder har ej sin Lige
nej — og dog —

Hun:
Og dog?

Han:
Og dog maa jeg sige,
endskjønt maaske du ler,
Gudinden, kort og godt — jeg dog beundred mer.

Hun:
Saa Venus overtraf mig?

Han:
O nej!
Men Skjønhed er ikke nok, der maa lidt Ømhed til.

Se, det forstod hun godt,
Gudinden saa fage:
hun tillod mig at tage
tre, fire Kys.

Hun:

Fire Kys?

Her afbrødes Sangen af Latter og en materiel Illustration til Texten.

Klem havde hidtil lyttet med Henrykkelse. Han gjenkjendte fra Gaarsaftenen denne klarinetsnøvlende Bilyd i Sopranstemmen og den sagte Snorken i Pavserne. Hvad Prins Paris sang, forekom ham noget fremmed, men han havde ikke Tid eller Lyst til at tænke videre derover.

Men sig selv ubevidst var han rykket Døren nærmere med faa og forsigtige Skridt, delt mellem erotisk Lidenskab og sin naturlige Rationalisme. Og, medens han lyttede til Duetten:

Maanen sig hæver,
Dagen slutter,

stødte han paa noget, der var for blødt til at være en Dørfylding, og Udbruddet fra dette noget: «Ih saa gid dog ogsaa . . .» overbeviste ham om, at hans Ven Stam var uundgaaelig, og han udbrød:

«Hvad staar du her og glor efter?»

Stam svarede:

«Du kan faa Klø, hvad Øjeblik du vil. Hvad vil du her?»

«Vi banker paa Døren,» sagde Klem.

«*Vi!*» snerrede Stam.

«Ja, for du er ogsaa . . . Du er ogsaa . . .»

«Hold Mund! Jeg er ingen Ting, og du er et Fæ.»

«Ja, men *jeg* banker.»

«Ja, men saa *bliver* du banket.»

Nu lød det atter:

Maanen sig hæver,
Dagen slutter,
Natten er skjøn, gjør Sjælen øm.
Nyder da flux de glade Minuter,
Lykken er kun en stakket Drøm.

Døren gik op med Brag; om det var Stam eller Klem, som havde brudt paa, kan ingen, ikke engang Stam eller Klem selv sige. Men de kom ind gjennem Døren med en saa uceremoniel Fart, at det saâ ud, som om de vare ved at falde paa Næsen; dog var Farten ikke stærkere, end at de kunde faa rejst sig og bukke.

I det ret rummelige Værelse, med de raa, endnu ikke afpudsede Mure, stod en stor Tospænderseng, et Bord, et Klaver og faa Rørstole. Krog og den skjønne Giovannina Hermansen sad foran Klaveret. Hun havde en blomsterbroget Kattuns Slaabrok om sine bedaarende Former, en hæklet Tingest. nærmest lignende en «Antimakassar» om sit brune, balstyrige Haar, blodrøde Strømper stukne i et Par røde Saffiansslæber. Lige foran hende paa Klaviaturets Diskantside, oven paa den gjennembrudte Træhylde laa et halvt spist Stykke Surbrød med Oxetunge og Sennep.

Krog sad i Skjorteærmer med opknappet Vest, men havde en Galaskjorte paa, en kalvekrøsagtig Strimmel løb langs det stramt stivede Bryststykke, og mægtige «Neglemanchetter» løb midt ned paa de røde Hænder.

De Følelser, der vare i Færd med at gjennemlyne de to andre Fuldmægtige, bleve fangne af en Afleder i Form af en fed Madam, som sad bagved den store Sengs Hovedgærde foran Vinduet og stoppede paa et Par lange kjødfarvede Trikothoser. I det ubarmhjærtige Dagslys saâ dette romantisk-intime Kostumestykke ikke mere poetisk ud end en sædvanlig Skaftestrømpe.

«God Morgen!» sagde Stam.

«God Morgen!» sagde Klem.

Men saa blev de staaende, blussende røde, inderlig forlegne. De to Minuters Pavse, som opstod, benyttede Stam til sagte at betro Klem for fjorten hundrede Gang, at han var et Fæ. Men der blev ikke Tid for Klem til Ripost. Thi Krog var faret op fra Stolen og sendte udfordrende Blikke til sine to Venner. Primadonnaen borede sin Hals ned i Slaabrokken og søgte at trække sine Ben op under den. Kun den fede Madam lod sig ikke forstyrre, hun havde nikket gnavent ad de to indfaldende Fuldmægtige og blev ved at stoppe paa de lange Hoser.

«I bryder ind . . . og . . .» sagde Krog, men Resten af, hvad han vilde sige, døde i hans Hals.

«Ja, for du gaar her . . . og prostituerer dig,» sagde Stam.

Under denne langsomme Replikvexel trak Klem i Klokkestrængen som et galt Menneske. Hans Ringning maa have være usædvanlig energisk, thi mod god Provinssædvane paa Gjæstgiversteder mødte en Pige strax.

«En . . . to . . . tre . . . fire . . . fem,» talte Klem i en Fart . . . Fem Dusin Østers og to Flasker Enkechampagne*).

Den korpulente Madam saâ anerkjendende ud over sit Arbejde paa den sidst talende. Hun rejste sig endog op og fejede Klaveret rent for de Klædningsstykker, som laa ophobede paa det.

«Er den Herre Musikker?» spurgte hun, mens hun blidt afdæmpede sin skrattende kjøbenhavnske Mundart.

«Jeg er det, jeg skal være,» svarede Klem med dvask Fornemhed.

«Naa saadan?» sagde den korpulente og nikkede mildt til ham.

Primadonnaen saâ sig om fra den ene til den anden. Krog, hvis Frakke under Madammens Oprydningsproces var gleden ned paa Gulvet, tog den op og trak den langsomt paa. Saa faldt det ham ind, at han ogsaa burde ringe.

«Hvad vil *Du* bestille?» spurgte Stam.

«Det . . . . det . . . . Agerhøns!» raabte han.

«Det findes ikke paa denne Beværtning» bemærkede Stam.

Krog sænkede Hovedet resigneret og mumlede:

*) Veuve Cliquot.

«Nej, desværre! . . . Giovannina! Gid jeg sad paa en vild Hest paa en af Ruslands Stepper, havde Dem foran mig . . . og . . .»

«Saa blev du Græsrytter, sagde Klem.»

Krog fôr op:

«Nu faar du Prygl, Klem!»

«Det vil jeg sé, førend jeg tror det» bemærkede Herredsfuldmægtigen.

«Ja, men *du* faar dem, Stam!» raabte Krog rasende, da han saâ Amtsfuldmægtigens Arm nærme sig den brogede Kattunsslaabrok.

I det samme rejste Slaabrokken med samt dens Indhold sig op i en Fart, flyede hen i Vinduet mod den korpulente Dame. Ud gjennem Tøjet og Vatteringen, som holdtes op for Ansigtet, lød:

«Gud! . . . Jeg synes aldrig, at jeg giver Anledning til Slagsmaal.»

Madamen rejste sig op igjen og stillede sig foran Stridens Gjenstand og sagde uden at sætte Dæmper paa den kjøbenhavnske Trompet, hun ejede i sine Lunger:

— Maa jeg spørge De Herrer — hvems Datter er Hanne? Og jeg siger, lige som det er, at, hvis ingen af De Herrer mener noget med det hele, og hvis ingen af De Herrer er Musikkere, saa har jeg set saa mange Slags Herrer, at jeg nok skal vise dem, at de er det, de er. For den Slags Musikkere som den Herre, (hun pegede paa Krog) skal jeg ikke have mere af, om ogsaa han gjør det gratisk, for han siger, at Hanne barestens skal lægge mere Følelse i sin Sang, og det er noget Sludder i de

mere nymodens Tider. For min salig Mand — han var kuns Bendrejersvend, da han fik sin fø'ste Charmering i mig — han sang for mig: Du, som svøbt i Skjønheds Rosenkjæder, gaar i himmelsk Dragt en jordisk Aand — nej — Sludder, gaar i jordisk Dragt en himmelsk Aand — for, jeg siger, at det var den Tids Genre, men nu skal det være pikant, og den Herre (hun pegede atter paa Krog), han vil bare have hende til at synge saadan, som hendes salig Fader sang, og det kalder jeg ikke at følge med Tiden. Maa jeg spørge Dem dér (hun pegede med Albuen hen mod Krog) — hvorfor tror De, at Hanne spiller Komedie? Hva'? Ja værs'artig, De skal inte genere Dem! For hvad tror De, at Hanne spiller Komedie?»

I det samme kom Pigen og hilste fra Hr. Jensen og Madammen, «at Østerser havde de ikke, men de kunde faa dejlige henkogte Muslinger.»

«Nej, lad os saa faa noget Kjødmad,» raabte Stam.

«Vi har jo nylig spist Boeuf,» svarede Klem.

«Hvad vil De have, Frøken?» spurgte Krog.

«Tag du Flæskesteg, min Pige»! sagde Madamen.

«Fem Svinekotelletter,» raabte Stam. «Saftige og gode og med mange Rødbeder til!»

Madamen lønnede Stam med et endnu dybere Nik, end hun havde ofret Klem, da han bestilte Østers. Men hun havde ikke sluppet sin Tankegangs Traad. Hun spurgte atter, mens hun henvente sig til Krog:

«De der, med Følelsen! Hvad tror De, Hanne spiller Komedie for, hva'?»

«For Kunstens Skyld,» sagde Krog.

«Naa, saa *det* tror De? Tror De, salig Hermansen drejede for Benets eller Hornets Skyld? Hva'?»

«Madam Hermansen! Der er stor Forskjel paa Kunst og Haandværk.»

«Ja det synes jeg da med,» sagde Stam.

«Forskjellen er . . . . hm! . . . . væsentlig,» sagde Klem.

«Gu' er'en ej,» sagde Madammen. Det er lige ét og ét. Alt, hvad man gjør, gjør man for at tjene først til Føden og saa til Klæderne og saa til det, man ellers har Lyst til.»

«Materialisme,» mumlede Krog.

«Ja, det siger jeg ikke noget imod,» sagde Madamen; i de senere Aar er der mange Materialister, som tjener godt, og det er, fordi Apothekerne vil tjene for meget. Men Hermansen er død for over ti Aar siden, og han var ikke andet end Svend, for i sin Tid vilde han deklamere i Kalkeballen i Stedet for at gjøre Mesterstykke og blive det, *han* kunde blive til. Og saa sad jeg med salig afdøde Julius og hende dér paa en Kvist i et Baghus i Adelgade. Da hun dèr voxede til, saâ jeg jo, at Hænderne sad snavs paa hende, men hørte hende gaa og tralle og agere for de andre Unger i Gaarden. Og da hun blev konfirmeret, saa raadede Urtekræmmersvenden i Forhuset mig til at lade hende synge paa en Sangerindebeværtning. Saadant Noget

drives man til, naar éns Øjne bliver daarlige, og man ikke kan taale at lave fint Sytøj, og naar éns Datter er en Dovnemalene. Naa, det Stads maa hun vel have Talanger til, for Direktør Didriksen har jo nu i et Aar givet hende et halvt Hundrede Kroner om Maaneder, men han skylder os for tre Maaneder . . . og her kan De se, hvad for noget Tøj han leverer.»

Madamen stak tre Fingre gjennem Hullerne paa et unævneligt Sted paa de Trikots Unævnelige . . . Naa, der kommer Maden. Jeg er, ved Gud, sulten . . . Hanne, du kunne gjærne ta' dig lidt af Tingene.

Primadonnaen var sur og blev siddende henne i Vindueskrogen. Moderen maatte servere. Trods den nylig indtagne Kjødret, lod baade Stam og Klem den ny vederfares al Retfærdighed. Giovannina fik sin Humørsyge overstaaet, og, da den første Flaske Champagne var drukket, og en Afløser havde bragt Glæden til Højdepunktet, sang hun, akkompagnerende sig med én Finger paa Klaveret:

Hver Kvinde tro sin Mand beskytter
og ser at vogte hans Honnør,
men al vor Omhu intet nytter,
naar Skæbnen vil en Mands Malheur.
Min Moder selv er et Exempel.

«Aa Vrævl, Tøs!» sagde Madam Hermansen og lo.

Datteren gik videre:

Den Gang hun saâ den Svane hist,
der nærmed sig med Uskylds Stempel,

«Ja, Hermansen var i sin Tid en rigtig durk-

dreven Rad,» sagde Madammen nikkende hen for sig, med Glædens Blus paa de tykke Kinder og i de smaa Øjne. Men det næste ... ti stille Hanne! ...»

Saa sang Madam Hermansen med en vældig, skingrende Røst; de høje Toner lød som en Lokomotivpibes Hyl:

Hvad nytter det, vi Troskab sværge,
vor Skjønhed volder vor Fortræd,
mod Mennesker vi maa os værge
og værge os mod Guder med.
Jeg kæmper vældigt, ser jo Alle,
men Guderne vil min Ruin,
jeg føler godt, at jeg maa falde,
men saa er Skylden ikke min.

«Ja en Kone i min Alder og med min Erfaring kan synge saadant noget, men jeg har altid ærgret mig, naar Hanne sang det. Lærerigt er det, men en ung Pige burde aldrig lære saadant noget.»

Stam saâ paa sit Uhr.

«Kontortid,» sagde han.

Hans to Venner rejste sig. Klem gik sidst ud. Madam Hermansen kneb ham let i Armen og sagde:

«Dem kan jeg bedst lide af de tre. De sidder saa rolig paa Stolen. Det er Tegn paa en solid Mand.»

V.

Det gode Forhold mellem de tre Fuldmægtige var blevet gjenoprettet. Champagnestemningen var stærk nok til at bringe dem ind i en Tilstand, der

kunde rumme alle tres Kjærlighed til Giovannina Hermansen og deres gamle Venskab. De gik endogsaa Arm i Arm gjennem Hovedgaden, hvad de ellers aldrig plejede.

De gik i Theatret sammen, saâ atter «Den skjønne Helene,» trakterede Primadonnaen og hendes Moder med Aftensmad og fulgtes atter ad langt efter Midnat.

Aftenen havde nu egentlig ikke været morsom, thi midt under Maaltidet var den Fejrede bleven søvnig og havde lagt sig paa Sengen. Madam Hermansen havde snakket Fanden et Øre af, var endog bleven gyselig fornærmet, da det bankede paa Døren, og Direktøren, Menelaos's Fremstiller, havde sagt med sin smørbelagte Basstemme:

«Bedste Madam! De maa virkelig faa «Ina» i Lullen; husk paa, at hun ødelægger sin Stemme ved at synge saadan i Privatum. Det kan ingen af os være tjent med.»

«Det skal man ha' til, foruden den Gage, man inte faar, og det naar Barnet endda sover,» sagde Madam Hermansen.

Skjønt de tre Fuldmægtige var hede af Vin, og Vinen udklækkede mange Drømme og Planer, der tumlede sig i deres Sind som Morgentaager i en Fjældkløft, gik de længe tavse ved Siden af hverandre ned ad Gyden mod Søen. De gik instinktmæssig den Vej. Ingen af dem havde foreslaaet den.

Gaslygten var slukket. Der var ingen Planter, ingen Dug at se paa Hegnet. Søen var ogsaa usynlig, men den klukkede hult op mod dem.

Hans Jensens store Bygning inde i Haven stod kun som en mørkere Sky i det øvrige Mørke. Kun et enligt Lys glimtede gult ned fra første Sal. Krog kunde ikke tie længere. Af hans bespændte Bryst arbejdede følgende Ord sig frem:

«Der oppe . . . der oppe! . . . Hun er ved at gaa i Seng.»

En hæs gryntende Latter, mere dreven frem paa Trods end af Lyst til at le, var Svaret paa hans lyriske Udbrud. Saa blev alt dødstille i den mørke Gyde.

Hvorfor stod de tre Fuldmægtige der? Ja, de forelagde sig selv det Spørgsmaal og kunde ikke besvare det. Der var noget ved den Gyde, de holdt af. Der havde de i mange Aar endt deres Aftenpromenade. Gyden fik noget af en Kirkes, et Kapels, et Bedekammers Karakter. I Aften tyede de vist derhen, fordi de slet ikke havde det godt. Men der var ingen Leg mellem Lygteskjær og Regndraaber. Der var ingen Stjærner paa Himlen. Der var ingen glad Sympathi, ingen spidsborgerlig Tryghed. De burde gaa hjem, helst hver for sig, og det lige strax. Det følte de alle tre, at de burde, men de gjorde det ikke.

En tør klangløs Lyd hørtes. Stam havde med sin Fod sparket mod en lang Granstamme, der laa langs Grøften.

«Der ligger den endnu,» brummede han.

«Det gjør den,» sagde Krog.

«Lad os sætte os paa den,» sagde Klem.

Saa satte de sig alle tre, dødtavse, forover

bøjede med Hænderne for Ansigtet og — tænkte, hvis man kan kalde den smertelige Proces, som foregik i deres Indre, saaledes. Thi de følte en legemlig, en materiel Smerte: Stam nærmest i Hovedet, Krog nærmest i Hjærtet, Klem nærmest i Underlivet.

De havde nu i en lang Aarrække tænkt eller arbejdet med deres Tænkeorganer som en Hest, der gaar i Møllegang. Det, at Tænkningens vante Cirkellinie var sprængt, at de blev tvungne ind i Stemninger og Tilstande, helt forskjellige fra de sædvanlige, pinte og plagede dem.

De kunde ikke se hverandre. Hvis de havde kunnet det, vilde kvalte Suk, Vridninger med Overkroppen, en urolig Flytten sig i Sædet, krampagtige Trækninger i Arme og Ben have forraadt dem for hinanden, vakt den indbyrdes Ironi og hver enkelts Selvironi. Nu blev der kun Selvironien tilbage som kontrolerende Magt, men den var saare svag, sløvet, som den var, af Vindunsternes og Erotikens Forening. Selvironien kunde egentlig kun sige:

«Det er grinagtigt, at saadan en gammel Karl som jeg kan . . .

Men saa kom den ikke videre.

De sad og rokkede og gned og væltede sig paa den lange Stamme, som var bestemt til Mølle-vinge, Pumpetræ eller Gud véd hvad. Men i den uhyggelige Nat tjente den til Hjælp for de tre Fuldmægtige.

Stam følte sin Tilværelse sortest. En saadan Kvinde! Det var den første Kvinde, som . . . Det var for Resten Krogs Skyld med sit Kunstsludder

. . . med de Former . . . Stam havde nok . . . det huskede han . . . sét saadant noget, men at der kunde gjøres saa meget ud af det . . . det var noget Vrøvl . . . Hold Mund, Krog!

«Hvad faler?» sagde Krog. Skal dette ende med Slagsmaal?

I Krogs Sind laa der en lang Lysstribe. Han havde gaaet i Latinskole, havde faaet et Skjær af «klassisk» Dannelse, men var aldrig bleven Student og havde derfor en Slags Forpligtelse til at hade den klassiske Dannelse. I hans Indre brummede det: Giovannina parodierer det hele Vrøvl og de forbandede Adjunkter, som foragter alle andre dannede Mennesker. Naar jeg er forelsket i Giovannina, saa er det en Protest i Aandens Navn mod Formen . . . og mod Lavsvæsen . . . mod . . . ja videre kunde han ikke formulere Protesten.

Klem var den mest rationelle. Han mindedes Primadonnaens Moder, som hans Venner rent glemte. Hende vilde han nødig have med i Tilgift.

— Det Fruentimmer er ikke saa tosset. For . . . jeg kan ogsaa nok lide Idealer og saadant noget Tøjeri . . . for, siger man, at man ikke bryder sig om det, saa bliver man jo sat i samme Lag som Slagtere . . . og Fedtekræmmere og Skomagere . . . Sludder med deres Kunst og deres Idealer! . . . Naa, rent sjofelt skal man jo ikke tage Tingene. — Men jeg vil nok sige, naar saadant et dejligt Fruentimmer vil forlade hele det Gjøgleri . . . og jeg kan blive min egen Mand . . . jeg véd nok, hvad jeg vil, og Herredsfogden har lovet mig . . .

Han maa have sagt, i det mindste sine sidste Tanker højt, thi han hørte en tostemmig Opfordring:

«Hold Mund, Klem!»

Han svarede:

«Jeg har ikke sagt noget. Det er jer andre, som vrøvler.»

Hans Fæller vare maaske ikke sikre i deres Sag. De svarede ikke. De blev siddende paa det lange Stykke Træ, grundende og lidende.

Stam slog i Træstammen. Han havde haft til Hensigt at slaa haardt og imponerende, men der var tyk og ru Bark paa Stammen, og det gik ud over hans Knoer. Hans i Fantasien anlagte myndige Opfordring blev ganske jævn, da han sagde:

«Nu gaar *jeg* hjem.»

Den gjorde ingen Virkning, thi baade Krog og Klem følte sig forpligtede til ikke at lystre. Et Kvarter eller tyve Minuter maatte gaa, før de to andre rejste sig, og saa gik de uden Kommando. De fulgtes op til Torvet. Først da spredte de sig til hver sin Side.

Lyset var for længst slukket i den øverste Etage i Hans Jensens høje Beværtningsbygning.

Formodentlig sov Giovannina Hermansen, mens hendes tre Tilbedere vaagede.

De skiltes ad paa Torvet, gik hver til sit med Ryggen krummet under den for dem uvante Byrde, som den buttede Primadonnas fulde Former, kaade Spil og bestandig-borgerlige Væsen i hendes Stue under den forstandige Moders Opsyn havde lagt paa dem.

Næste Aften sad Krog som sædvanlig midt paa første Bænk, Stam paa samme Bænk yderst til højre. Klem var der ikke.

Om Middagen havde Stam og Krog søgt Primadonnaen paa Hôtellet, eller hvad man nu skal kalde Hans Jensens Etablissement, med den noble Hensigt at give et nyt Traktement, men Madam Hermansen havde vist først sin Kartoffelnæse, dernæst sin store Haand med Forlovelsesring paa Langfingeren i Døraabningen, tysset og hvisket:

«Hanne maa sove, hun kan'te taale at være saa længe oppe om Aftningen, som hun var i Gaar. God Morgen!»

«Der er vinket af,» sagde Stam.

«Det er der,» sagde Krog.

Tæppet gik op. Stam og Krog havde lønlig spejdet hen mod venstre Side til Klems Plads. Han var ikke kommen, kom heller ikke.

Efter Forestillingens Slutning gik Krog og Stam ad hver sin Side Bygningen rundt, mødtes i Hôtelkorridoren, saâ et Øjeblik noget fjendtlig paa hinanden under Gasblusset, fandt dog, at foreløbig var bevæbnet Nevtralitet den eneste mulige Situation og bankede endrægtig med hver sin Langfingerkno paa Giovanninas Dør.

Madam Hermansen viste sig igjen og var den samme ubøjelige Moder som i Middags.

«Hvor mon Klem er?» spurgte Krog, da han og Stam gik ned ad Trappen.

«For mig maa han gjærne være i Helvede,» svarede Stam.

De skiltes ad ved Udgangsdøren og gik tilbage hver sin Vej, Bygningen rundt.

Dagen efter vakte en Meddelelse i det lokale Blad stor Opsigt. Skuespildirektøren meddelte, at paa Grund af Frøken Giovannina Hermansens pludselige Upasselighed kunde «Den skjønne Helene» foreløbig ikke gives.

Endnu inden de gik paa Kontoret, vare Krog og Stam ved Hans Jensens Hôtel for at spørge til den skjønnes Befindende.

Døren til hendes Værelse stod paa vid Gab. Ingen Kuffert — Kun den endnu uredte Seng havde efterladt et Aftryk af Madam Hermansen i dybere og af Datteren i fladere Relief. Vinden fejede ind ad de aabne Vinduer. Gardinerne vajede afvexlende langt ind i Stuen og langt ud af Vinduet. Da de gjorde den første Bevægelse, forekom det de to Fuldmægtige, som rakte Gardinerne lang Næse ad dem.

Paa Trappen mødte de Hr. Sørensen, Fremstilleren af Kalkas, ham, om hvem Byens Avis altid sagde, at han udstyrede sin Rolle med mange pudsige Smaatræk. Det var en lille, fedladen Mand. Over sin skallede Isse bar han en Mellemting af en Hue og Kalot af falmet sort Fløjel, om næsten hang helt ned i Øjnene. Han saâ surøjet og morgengnaven ud.

«Hvor er Giovanni . . . Hvor er Frøken Hermansen?» spurgte Krog ham.

Hr. Sørensen tog lidt i Kalothuens Overdel og mumlede:

«Abgestochen! Kan De erindre Visen om Kätchen Renz?»

Han søgte at undgaa videre Forhandling. Krog betvang Hjærtet, som bankede helt op i hans Hals, og spurgte videre:

«Men hvorfor?»

«Ved'et inte. Vilde vel have flere Penge. Det vil jo alle saadanne raa Tøse, som bare bliver engagerede for deres Bentøjs Skyld. Men det er dem, som trækker Hus.»

«Hør véd De hvad?» sagde Stam med en truende Mine.

«Ja, *jeg* skal ikke disputere om den Ting, brummede Hr. Sørensen, for jeg er akkurat lige glad, naar jeg faaer, hvad jeg skal have.»

«Og *De* er Kunster!» sagde Krog.

«Har jeg sagt det?» sagde Sørensen. Men jeg har to Børn at holde i Skole inde i Kjøbenhavn.

«Og De er endda Komiker.»

«Man maa være, hvad man har lært. Det maa De vel ogsaa. Jeg har nu lært at vride Ansigter.»

«De er ikke lykkelig.»

«Har *jeg* sagt det?»

«De har aldrig troet paa Kunsten?»

«Hvad . . . om Forladelse . . . men hvad rager det Dem? Jeg kunde i mine unge Dage være bleven en Elsker, som der var noget at tjene paa, hvis jeg bare havde været tre Tommer højere og ikke havde havt Opstoppernæse . . .»

«Hm! De véd ikke, hvor Frøken Hermansen er rejst hen?»

«Jeg er lige glad . . . Nej Gu' ved jeg ei.»

«Direktøren maa vel vide det.»

«Han! Nej, naar han ikke kan tjene mere ved hende, saa véd han saamænd ikke, om hun er paa Bloksbjerg, eller om hun har hængt sig. Ja undskyld, jeg vilde gjærne forbi paa Trappen. God Morgen!»

Stam og Krog gik paa Kontoret.

Ved Middagstid stod de uvisse midt paa Hovedgaden. Hvor skulde de gaa hen? Til Hans Jensen eller til den gamle Gjæstgivergaard?

Saa opdagede de Klem. Han skraaede ganske ugenert over Gaden, rakte Haanden ud imod dem som i gamle Dage. Klem blev Fører, Stam og Krog fulgte ham. De gik ned paa den gamle Gjæstgivergaard.

Fra nu af syntes Forholdet mellem de tre Fuldmægtige at være det gamle — ud ad til. Men de spaserede ikke sammen mere. De mødtes kun Middag og Aften paa Gjæstgivergaarden. Og de saâ saa alvorsmandige ud, at Gjæstestuens Borgerskab ikke turde indlade sig med dem.

Gjæstgiveren sukkede, naar de gik. Thi deres Toddy blev aldrig dubleret, tripleret eller kvadrupleret som i de gode gamle Dage.

«Her er ingen Gemytlighed mere i Gjæstestuen,» sagde Gjæstgiveren, naar han havde slukket den sidste Petroleumslampe. — Naa, ja . . . ja . . . men se, Gemytligheden, den bringer Fortæring; for

ellers . . . saa mener jeg, at Gemytligheden . . . muligen . . . er en gammeldags Ting. Aa . . . ja, saamænd . . . ja! Jeg bliver aldrig gemytlig mere! Skidt er'et!

Nogle Maaneder sneg sig hen.

En Morgen læste Stam og Krog som sædvanlig det lokale Organ paa Sengen. Blandt Udnævnelser fandt de, at Exam. jur. Herredsfuldmægtig M. E. V. Klem var bleven udnævnt til Branddirektør i Æ . . .

Som de siden fortalte hinanden, var de komne op af Sengen i en rygende Fart. De ilede begge ned til Herredskontoret for at lykønske deres gamle Ven. Han var der ikke. Han var afrejst Aftenen forud.

Derefter kunde Stam og Krog ikke udholde at se hinanden. Stam spiste paa Gjæstgivergaarden, Krog hos Hans Jensen.

Et Aar efter blev Stam Forvalter paa Universitetets Godser og Krog Prokurator i en Kjøbstad, og Krog fik i Tilgift Bestilling som Kæmner i samme By.

VI.

Fem Aar efter! Der er intet at fortælle derom. Folk som de tre Fuldmægtige udvikle sig ikke. De var nu omkring de halvhundrede Aar.

Klem var kommen videst. Han var bleven gift med Johanne — alias Giovannina Hermansen — havde fire Børn og var af Hs. Majestæt bleven ud-

nævnt til *virkelig* Kancelliraad. Han var desuden bleven Godsforvalter paa et lille Gods, hvor der endnu var nogle Fæstegaarde at sælge til Arvefæste.

De tre Fuldmægtige var nu spredte som Stumperne af en sprungen Granat, men dog ikke længere end, at Stam og Krog hver havde to Mil til Klem og fire til hinanden indbyrdes. Stam og Krog gik for de særeste gamle Pebersvende i By og Omegn; de passede deres Sager, omgikkes Ingen. De lod, som de ikke kjendte videre til hverandre og undgik med Omhu at betjene sig af „du" i Tiltale.

Naar de skiltes, sukkede de lønlig hver for sig, men skjældte ogsaa hver for sig hverandre ud indvendig. Klem fik de skarpeste Salver, thi ham — mente hans forhenværende Venner — maatte Lykken absolut have gjort overmodig.

Klem var ogsaa lykkelig, i alt Fald forlangte han ikke mere af Livet, end det havde givet ham. Den forhenværende Primadonna, mellem hvis italienske *Nom de guerre* og kjøbenhavnske borgerlige Navn Johanne, han havde valgt en engelsk Mellemproportional Jenny — tabte ved sit første Svangerskab alle Kunstnerindenykker. Moderen gjorde desuden alt for pille dem ud af hende. Madam, nu Fru Hermansen svælgede i Husvæsen. Det var hende en sand Nydelse at nedsalte hele Sider Flæsk, mens Lagen bed i hendes Hænder og Arme; at stoppe en Gaas propfuld med Æbler og Svesker. Hun var selv født paa Landet, og nu fandt hun, at al den megen Mad i Køkken og Kjælder var en Belønning, Vorherre gav hende, fordi hun i saa mange

Aar havde levet paa smal Kost med sin Mand Drejeren og sin Datter i en Kvistlejlighed i Adelgade.

Den unge Frue havde i fire Aar faaet tre Pigebørn og var gaaet op i deres Røgt og Pleje. Kancelliraad Klem passede sit, nød Livet og naaede endogsaa til at blive inviteret til Middag paa nogle Herregaarde i sit Branddistrikt. Kun vilde han gjærne have en Søn. Ogsaa dette Ønske bevilgede Skæbnen ham. Nr. 4 blev en Dreng, sund, stærk og stor. Den lille tætbyggede Frue satte Børn i Verden med en Virtuositet og Lethed, saa det var en Fornøjelse. Men Fruens permanente Svangerskab forhindrede Selskabelighed i Huset.

Kancelliraad Klem blev rørt. Han tænkte paa før og nu. Stam og Krog! . . . Aa, de stakkels gamle Pebersvende! Han var jo bleven Sejerherre i Elskovsdysten. Det sømmer sig en Sejerherre at være ædelmodig. Han bandte en mild Ed paa, at Stam og Krog skulde staa Fadder til Drengen. Han skrev en kort motiveret Indbydelse til dem. Stam svarede:

> Idet jeg erkjender Modtagelsen af æret Skrivelse af 23. ds., skal det være mig en Ære at modtage det mig i den paalagte Hverv.
>
> *H. P. Stam,*
> Universitetsforvalter.

Krog skrev:

> I Gjensvar paa kjærkommen Skrivelse af 23. dennes, undlader jeg ikke at tilmelde, at gamle bløde Følelser atter ere fremkomne i mit individuelle Liv, og føler jeg mig virkelig

behagelig bevæget ved det skete og glæder mig til at nyde, hvad denne glædelige Begivenhed muligvis videre maatte kunne føre i sit Skjold.

Med uforandret Venskab

Chr. Krog.
Prokurator.

Klem boede i et pænt nyt Hus lige uden for Byen. Haven var endnu meget aaben, thi Buskene og Træerne vare unge. Det var i Løvspringstiden. Nu stod de med de smaa Blade, gjennemskinnede af Lyset, med dirrende Smaablink i den lyseblaa Luft. Tulipanerne røbede tydelig deres Farver i de store Knophylstre. Hist og her vuggede en Hyazinth sine blaa eller røde Klokker paa den saftfulde og smidige Stilk. Det var den Dag usædvanlig varmt. Havestuedøren stod aaben. Solen spaserede magelig ind og skjænkede den sundhedstruttende Fru Jenny fuldt Lys, som hun sad der med Drengen paa Skjødet, en Madonna i den bredeste hollandske Stil.

Fra de vinfyldte Glas løb rosenrøde Reflexstriber ud over den hvide Dug.

Paa Madam — eller Fru Hermansens Pande idealiseredes de af Anstrængelse ved Madlavning og Opvartning frembragte Sveddraaber til Dugperler paa en oliemalet Blikplade.

Der havde været en stille, lidt forlegen Stemning under Festen. Kammertonen fra gamle Dage havde ingen af de forhenværende tre Fuldmægtige kunnet finde trods al ærlig Anstrængelse. Der var hos Stam og Krog en lille Smule Misundelse tilbage.

Den virrede rundt i deres Sind som Smaagnister i sortbrændt Papir, og hos Klem lagde Følelsen af Medlidenhed med sine ensomme gamle Fæller et dækkende Flor over Trangen til at give sig hen.

Ingen havde udbragt Barnets Skaal. Og det var endda døbt: Martin (Faderens Fornavn) Stam Krog Klem. Stam havde flere Gange traadt Krog paa Benene, men uden Frugt. Tilsidst traadte han saa haardt, at Krog af Smerte fôr op fra Stolen. Og, da han nu en Gang havde rejst sig op, slog han med en Art fortvivlet Mod sin Kniv mod Glasset og udbragte med et Forsøg paa at blande Humor med Rørelse «den nye Verdensborgers» Skaal. Han vilde slutte med en Aandrighed og sagde:

«Gid da den unge Fædrelandsforsvarers Liv maa blive en skjøn Roman, undfanget i Hjemmet, der tegnede til at blive dramatisk, men endte . . . endte elegisk.»

Han vilde sagt idyllisk, men det var saa længe siden, han havde tumlet med de gamle æsthetiske Kategorier, som han havde opsnappet fra sin Ungdomslæsning, at Kunstordene ikke laa rede for ham. Han følte, lige idet han udtalte det sidste Ord, at han havde begaaet en Bommert, men han kunde ikke rette den. Og, skjøndt han havde Ret til at forudsætte, at ingen af Selskabet kunde gribe ham i den, tog hans onde Samvittighed et Tag i hans løftede Vinger, og Skaalen endte mat. Stam foreslog et Hurra for den nydøbte. Det kom i Gang, men den nydøbte tog paa at skrige ganske forfærdelig op og lod til at finde sig yderst ubehagelig

berørt ved Honnøren. Den Nydøbte blev ved under Desserten, der blev spist i en stor Fart. Da Bordet var hævet, sagde Fru Hermansen:

«Klem, tag Barnet! De har taget saa godt paa de forrige, saa skal jeg hente Vuggen, for sulten kan han ikke være. Det er bare Søvnighed».

Svigersønnen adlød, tog Barnet let i sine Arme, gik op og ned ad Gulvet et Par Gange, tyssede paa det, lagde det ned i Vuggen, og, ubevidst, af gammel Vane satte han sig ned, vuggede og nynnede med en hæs Bas ganske mekanisk Menelaos's Sang af Operetten:

Ak, jeg er gift med Helene, gift med Helene,
Menelaos Drot.
Vel er der somme, som mene, somme som mene,
jeg er en . . .

Pludselig standser han. Da Ordet Per Tot kom ham paa Tungen, smagte han det, inden han fik det udsagt, og holdt det tilbage. Men hans gamle Venner kunde «Den skjønne Helene» uden ad, og Virkningen af Klems pludselige Pavse var saa uimodstaaelig, at de kom til at le himmelhøjt. Barneskriget blev overdøvet af den rullende Torden. Fruen stemmede i med. Dukkede Minder om de lystige Dage i Hans Jensens Hôtel med alle de tre Fuldmægtige op i hende? Hun gav sig til at synge hele Sangen alene. Syngende tog hun en Bakke, satte en Portvinskaraffe og Glas paa den, dansede med den hen mod sin Mand og hans Venner. De

tømte Glassene, og Haand i Haand dansede de Kjæde Stuen rundt og ud i Haven, bestandig syngende:

Ak, jeg er gift med Helene, gift med Helene.

Saa opfriskedes Resten af Dagen gamle Minder. Der gjenfortaltes gamle Anekdoter, gjenkaldtes Billeder af alle de Spidsborgere, Fuldmægtigene tidligere saâ ned paa. Fruen gav et sandt Offenbachs Potpourri til Bedste; Vennerne bleve Natten over i Klems Hus og sang og dansede mere, end de sov. De maatte tage Frokosten med næste Morgen.

De rejste bort, platonisk forelskede i Klems svære Ægtehalvdel. Siden besøgte de ham hver Søndag i mange Aar.

Da den lille Martin holdt Tiaars Fødselsdag, mødte «Onklerne» med rigtig store Præsenter. Inden de tog hjem, søgte Stam at faa Krog i Tale alene. Det lykkedes. Stam sagde:

«Du har vel ikke spist og drukket op Alt, hvad du ejer og har?»

«Hvad . . . hvorfor?»

«Vi bliver gamle, du. Har du gjort Testament»?

«Ja—a—a!»

«Til hvem? . . . Ungerne . . . derinde? Klems Hvalpe?»

«Ja!»

«Det har jeg med. Ja, saa er alt godt. Saa gjør vi dog noget, naar vi er døde. Saa kan de Børn dog lære noget og behøver ikke at blive saadan nogle Fæhoveder og Vrøvlebøtter som . . .

nok sagt. Hm! . . . det er forbandet, saa Brillerne dugger i fugtigt Vejr. Saa kan vi vel lade spænde for? Hører du?»

«Ja . . . Peter . . . spænd for!»

To Enspændervogne rullede hver til sin Side, saa Hjulskinnerne sprudede Gnister mod Makadamiseringens Smaasten.

Kobbersmeden.

I.

Kobbersmed Zedlitz havde sit Værksted i en af Byens afsides Gyder. Det var et temmelig stort Kjælderrum. Det stod Sommer og Vinter aabent mod Gyden med den sparsomme og uregelmæssige Brolægning. Højt Græs voxede op mellem Stenene. Den havde kun Huse paa samme Side, hvor Kobbersmedens gamle Hus laa. En Grøft, overgroet af Nelder og Skræpper, tæt som et tropisk Krat, med et Stengærde paa den anden Side skilte Gyden fra Markerne. Om Stengærdet hang Gardiner af alskens i hinanden slyngede Buske og Planter. Kobbersmed Zetlitz havde mange Gange maattet frelse en af Byens ubesindige Individer, naar Vedkommende fra Marken vilde ned i Gaden og da blev hængende blandt de sejge Grene og med den lumsk tildækkede Afgrund foran sig, som bag det frodige grønne skjulte mange, mange Aars opdyngede Mudder. Thi Zedlitz vidste et hemmeligt, forsvarlig fastsiddende Gangbræt, som førte over det falske Dyb til en forhenværende Overgangssti paa Gærdet. I sit højst ejendommelige Maal en uformelig Blanding

af sit tyske Modersmaal, som han havde glemt, og sit Adoptivlands Sprog, som han aldrig havde lært, sagde han med faa Variationer til vedkommende Dreng, naar han havde reddet ham:

«Kann du seh, din verdammte Bubunge, hvat du er für en Schlingelasen? Du havde kunnet nederdratte i den Schlucht og slaa dich in Schmalle til stor Bedrøvnis for din Fatter und din Mutter. Men jeg skal rüge dich paa den allerniedrichste Del po dich, und so kann du hilsegrüsse dem, som har optrukket dig so schnavs, fra den gamle Mester Zedlitz. For wenn man ingen Moralität har faaet gjennem Optrækkelsen, so maa den priegles paa en paa unmoralisk Manier.»

Formaningstalen blev holdt med en stoisk Ro, Delinkventen blev lagt over Kobbersmedens Knæ og modtog af den straffende Retfærdighed i Form af samme Kobbersmeds barkede, sorte, uhyre store Haand et Par lempelige Strambuxslag. Og, mens den frigivne Unge sluskede ned ad Gyden, stod Kobbersmed Zedlitz truende med sin store sorte Pegefinger og gjentog:

«Bemærk dig det om din Fremtits Villie, Hundsvott!»

Af andre Begivenheder, som greb ind i Kobbersmed Zedliz's Stilleliv, var f. Ex. naar fulde Folk forvildede sig ind paa hans Enemærker. Han var selv absolut ædruelig, og en af Hovedsætningerne i hans Filosofi var, at, naar man forbød al Brændevinsbrænding og samtidig blev enig om at benytte det Kobber, der brugtes til Brænderiapparater, til Hus-

holdningskar — og de burde alle være af Kobber eller Blik —, saa vilde Verden være omtrent helt lykkelig. Ja, han blev tidt saa hidsig forarget, naar han saâ en Drukkenbolt dingle hen ad Gaden, at han kastede sit Værktøj og det Kobber- eller Blik-tøj, han hamrede paa, fra sig og gik ud paa Gaden. Med sine smaa grævlingeagtige Hjulben efterlignede han paa parodisk Maade den fulde Mands Bevægelser idet han gik foran ham. Dette gjorde den Drukne endnu mere fjollet og usikker end før, og, naar Kobbersmed Zedlitz havde den Tilfredsstillelse, at hans Operationsgjenstand faldt i Rendestenen, gik han hen mod ham og sagde:

«Besoffne Hundsvott? Føler du dich inte bestraffet af Gerechtretfærdigheden? Sieh, om den Schlubberteschlingel kan svare et Ord! Und warum schwarer han ingen Antwort? Nadirlich, fordi han inte kan, den Fæ!»

Saa knyttede han Haanden i Luften og sagde pathetisk:

«O, Brændtvin! Brændtvin!»

Disse spredte Forsøg paa at moralisere Samfundet var Alt det, den gamle Meklenborger foretog sig udenfor sit Værksted. Han var Ungkarl, omgikkes Ingen; hans Samtidige vare døde bort før ham. Han havde flere Gange havt antageligt Bud paa sit lille, af Kjælder og en høj Stue bestaaende gamle Bindingsværks Hus. Lidt havde han lagt til Side fra de gode Tider for Smaahaandværket, da han var Byens eneste Kobbersmed, saa han havde nok kunnet trække sig tilbage med en for sine smaa

Fornødenheder anstændig Livrente. Naar Kunderne, mest Bønder eller de paa Herskabets Vegne mødende Tjenestepiger fra Byen, lod en Ytring falde i saa Henseende, sagde han:

«Für den Konkurrense vil jeg ikke upstikke, und jeg skal vise denne Pfuschergesindel und Rakkerpak mit deres Fabrikaten, at den gamle Zedlitz so vel Kopper som Blech behandle kan, bedre end som det døte Maschinkram mit Dampf und Elektricität und Galfanismus und dem Teufel und seiner Grossmutter.»

Det var især Tjenestepigerne og Vaskerkonerne, han udviklede sig længere for om dette Thema. Thi trods hans sex og halvfjerdsindstyve Aar blussede en Rest af en i hans Ungdom stærkt brændende erotisk Flamme op i ham, hver Gang han saa en Repræsentant for Kvindekjønnet, hun være sig ung eller gammel, kjøn eller grim. Han tog de unge Piger under deres fine Hager, saa vel som han ruskede trivelige Madamer i deres dobbelte Krølhaarspuder. En gammel Skomager, nu Fattighuslem, en af de faa af hans endnu levende samtidige Kolleger af Byens Borgerstand, sagde altid om ham:

«Den gamle tyske Kobbersmed har alle sine Dage vaaren en Hund efter Fruentømmer. Han skulde nødig være saa stor paa det og ringeagte en Mand, der var bosiddende Borger paa den Tid, han kom rendende her som en ung tysk Bønhas og Vindbeutel og rendte hver Søndag omkring paa Landet fra den ene Kjæreste til den anden ligesom

en anden Hanhund. Jeg véd Meget . . . Jeg véd Meget om den gamle tyske Rævepels.»

Men Skomagerens Ytringer vakte ikke stor Interesse, thi dels maatte de Historier, han sigtede til, selv om de vare sande, være over en Menneskealder gamle, dels vakte det forfaldne Fattighuslem kun Interesse hos Gadedrengene, naar han i Fuldskab om Søndag Formiddag afvexlende bestrøg begge Gadens Husrækker, som om Kjørebane plus Fortove vare altfor smalle for Udfoldelsen af hans Bevægelsestrang. Endvidere var Kobbersmed Zedlitz's moralske Harme over Drukkenskab saa bekjendt i den Kreds, han kom i Berøring med, at man godt forstod, hvorfor Skomageren talte ondt om ham baade i drukken og i forholdsvis ædru Tilstand. Imidlertid fik Kobbersmeden af og til Underretning om Skomagerens fjendtlige Sindelag af en gammel Vaskerkone, som næsten hver Uge fik bødet paa sin affældige, gamle Kaffekjedel, saa at den snart var ligesom den venetianske Doges Skib, sammensat af lutter Reparationer. Madam Peitz begyndte altid:

«De kan rigtignok tro, Selers, at den Skomager Jens Rind er et ondt Menneske med en Tunge som Ædder og Forgift. Nu har han for tiende Gang fortalt Madam Klausen, De véd nok, Enken efter Rebslager Klausen, som nu er i Fattighuset, . . . Herre Gud, i hendes bedre Dage har jeg tidt faaet en Kop Kaffe af hende, og, skjønt hun nu er det, hun er, og en anden En nu kunde stikke sin Næse nogle Tommer højere, saa er man dog et

kristent Menneske . . . men Jens Bosen har fortalt, at De var Skyld i hans Ulykke . . .»

Men Kobbersmeden afbrød hende altid og sagde:

«Jeg vil inte deraf høre, Madam, inte en Schmule. Sodan en Schusterlump und Kram, und Pack . . . und . . . .»

«Ja, men han sa'e, at hans Kone . . .»

«Halt dog Deres Maulkjæft i, Madam Peitz, ellersens mo De go til Teuffelen i Hølvede, wenn De vil have den Kjedel reparirt, und inte til mig. Hold dog paa Deres Ærwürdigkeit und inte bemæng De Dem mit sodanne klatschmaulige Kjællinger und sodanne Fattichhusgeledder.»

Det sagde han saa afvisende og hug med Knoerne i den nærmeste store Kjedel, saa den sang og klang, og Madam Peitz blev bange, indtil hun havde glemt sin Frygt, og det havde hun altid næste Gang, naar hun kom igjen. Med meget faa Variationer gjentog da det samme Ordskifte sig. Madam Peitz fik aldrig fortalt Kobbersmeden, hvad Skomageren havde sagt.

II.

Det var den første Dag af Byens Sommermarked, noget efter Sankt Hansdag. Kun en fjærn Dønning af Larmen paa Torvet og de to store Gader naaede ned til Kobbersmedens afsides Stræde.

Den gamle Fyr glædede sig derved og mumlede nogle Forbandelser mod Markederne, som blot skadede Byens Handlende og gav Anledning til Udøvelsen af den ham saa forhadte Last: Drukkenskaben. Ja — i gamle Dage, da han var ung! ... Det var en anden Historie. Da trak han i sine bedste Klæder, begav sig ud i en lille Lund ved Byen, ventede paa . . . Ach ja, de søte Smopigebørn! Ach ja . . . ach ja! Han nynnede nogle Stumper af gamle tyske Haandværkssvendesange, men blandede dem ind mellem hverandre, ligesom han blandede Tysk og Dansk sammen i sin ubundne Tale.

Han følte Velvære ved den varme Sommerdag med den glinsende Sol derude, ved de Strejflys, den sendte ind i Værkstedets dæmrende Rum, ved, at de lavede Guldstriber paa Bliktøjet og Sølvstriber paa det blanke Kobbertøj, ved de glinsende Blade paa Gærdets øverste Buske, ved det dybe Grønne i Nelder og Skræpper — det var saadan en rar Hvile for Øjnene mellem alt det Blanke. Han skuttede sig af Velbehag. Det var dejligt at sidde saadan, som han sad, i sin egen Stue, i sit eget Hus, uden anden Gjæld end en lille første Prioritet til billig Rente, uden at behøve mere Arbejde, end han havde Lyst og Kræfter til, ja uden at behøve at anvende mere end saare beskedne Summer paa Klædedragten . . . («Ach de Titer ere forovre!» mumlede han) og paa Husets Reparation. Det er sandt, at Vinduessprosserne kunde pilles i Stykker, at Kalkforskalningen gik af som Huden paa

Rekonvalescenter efter Skarlagensfeber, men det holdt vel lige saa længe som han selv. Fra de to Smaafamilier, Lejerne i den høje Stueetage: en pensioneret gammel Toldassistent med sin gamle døve Søster og den 70-aarige forhenværende Kontorist med den jævnaldrende Hustru, vilde han desuden kun møde Misfornøjelse, hvis han indlod sig paa Reparationer. De havde boet der i tredive Aar, vare lige saa store Særlinge som deres Vært. De to gamle Fyre saâ ham aldrig, uden naar de ved Paaske- og Michaelis Flyttedag betalte ham deres halvaarlige Husleje 35 Kroner, saa lidt som Familierne omgikkes indbyrdes. Saadan vilde Kobbersmed Zedlitz have det; han var yderlig tilfreds med sine Lejere og de med ham.

Kobbersmed Zedlitz væltede sig i stille Velvære i disse Tanker omtrent som en magelig søvnelskende Mand i sin Seng om Morgenen, naar han kommer i Tanke paa, at han ikke behøver at staa op, før han selv vil, og magelig kan sove en Times Tid eller flere til uden at lide Næringstab.

Pludselig fôr han op fra sin Stol — et Skraal ude fra den stille Gade gjorde ham nervøs:

«Alle Slags Briller for alle Slags Øjne, ægte Signetringe til 50 Øre pr. Styk', pyntede Dukker til Pigebørn af alle Aldre, Blikdaaser, Tobakspiber, Cigarfutteraler fra 16 Øre til højere Priser, udstoppede Fugle, Brystsukker med alle Slags Frugter i, Tinsoldater, Muse- og Rottefælder, exsetera, exsetera! Varer af fø'ste Sort! Priser af laveste Bonitet! Værs'atig, værs'atig!»

Halv arrig og halv angest kikkede den gamle Kobbersmed ud gjennem Vinduet. Helt oppe i Strædet nær ved Hjørnet stod en lang, sjofelt klædt Karl. Alle hans Klæder skinnede i Solen i lurvet Blankhed og syntes saa snævre, at de maatte sprænges; kun Støvlerne glinsede ikke. Der sad Kager af tørret Vej- og Gadedynd paa dem, og de vare saa store, som vare de ikke syede til en menneskelig Fod. I en Skulderrem bar han en temmelig stor Kasse, et forpjusket Haar og Helskjæg stod om hans Hoved som en Tornekrone; han svang en lyseblaa forhenværende Militærhue i Luften som en plastisk Ledsagelse til sit hæse, men dog gjennemtrængende Brøl.

«Verdammtes Marktsgesindel!» mumlede Kobbersmeden. «Inte kan det la' en stille Mann und en stille Gade mit Fried. Pakkerads und væm'lich Kram.»

Med et Par lange skrævende Skridt var han henne ved Døraabningen, fik begge de smalle Dørfløje smækkede i og stængede med en Jærnstang.

«Jeg vil ikke det Schvin i min Keller ha'», sagde han. Han ofrede kun den lazzaronagtige Kræmmer et flygtigt Øjekast, da han passerede forbi, skjønt denne standsede og syntes at studse over de lukkede Døre. Kobbersmeden udtalte kun følgende Dom og Spaadom over ham:

«Halb besoffen paa Morgenstunten! Bést! Bliver stirtende fuld for Mittag und musedøt om to Timer derefter. Liederliche Wirtschaft paa disse Marktdage! O Brændtvin, o Brændtvin!»

Da Kobbersmeden saâ Fyren i Profil, syntes han, at han skulde kjende ham ... Nej, det maatte være forkert. Saadanne Existenser havde han aldrig kjendt i de senere Aar, og Handelsmanden kunde vel være ... ja ... han var ikke saa ung. Nogle og fyrre! .... Nej, Kobbersmed Zedlitz kjendte ham ikke.

Nu var den «Schauwer» om det næste Gadehjørne. Glad aabnede den gamle Kobbersmed sine to smaa Dørfløje, hilste paa Solen som paa en gammel Ven, nikkede til sine Kobber- og Blikkar, syntes, at han ogsaa skulde holde Markedsdag og gjøre et Gilde for sig selv. He—he! Hinnebærsaft ... sehr gut ... med Vand ... nah ... he. ... Süss und kühl i Sommertiten.

Han ragede en Rhinskvinsflaske frem under Bænken, hældte Hindbærsaft ud af den, blandede den med Vand, fik Lyst til at synge en gammel Drikkevise, kunde ikke huske den, men lo og sagde:

«Betre end som Vin und Punsch und .... Likør ... und meget betre end som det verdammte Brændtvin!»

Ich bin alt, aber ich bin glücklich,
Ich liebe immer, ich ... liebe ...

... Dummes Zeug ... naa, ja det var i de forovergaaede Dage ... Ach ... den Moralität!»

Næppe har nogen Katholik før Reformationen følt sig mere syndefri og stor efter at have betalt

sine Afladspenge end Kobbersmed Zedlitz i dette Øjeblik.

Atter dansede Sollyset livsvækkende ind i det mørke Rum, hoppede paa Tin- og Kobberkar, til det satte sig til Hvile i forgyldende og forsølvende Prikker og Striber.

III.

Den gamle Mecklenburger var lige bleven færdig med sit Midaftenssmørrebrød og sin halve Flaske tyndt Øl, da Larm i Strædet atter forstyrrede ham. Denne Gang var det infernalsk langtrukne Hylen og Hurraraab, af og til gjennembrudte af korte Hvin.

«Potz Slapperment . . . at Hølvede til!» brummede han. «Fler Brændtvinsschvin!»

Den moralske Forargelse gjorde Kobbersmed Zedlitz energisk-hidsig. Han vilde ud og parodiere den ventede Drukkenbolt ved at dingle foran ham, selv med Fare for at blive grint ud af den hujende Drengesværm, han saâ mylre et Stykke oppe i Strædet.

Ja det var et frygteligt «Sjov i Gaden». Ikke alene en Mængde af Byens Drenge, men en hel Hoben Bønderdrenge, de voxne Markedsgjæsters Tilbehør, dannede tæt sluttede Ringe om det interessante Fænomen, som Kobbersmed Zedlitz fik at se: to fulde voxne Mandspersoner. De laa død-

drukne ved Siden af hinanden, den ene i Rendestenen, den anden oppe paa Fortovet.

«Aa, det er en Skam, De inte kom før, Hr. Zedlitz», sagde en af Drengene, «saa havde De vaaren Fordanser for de to Didrikker der, saadan som De saa tidt har vaaren.»

Kobbersmed Zedlitz kjendte strax Skomager Rind fra Fattighuset . . . . det var ham, der laa i Rendestenen. Og den anden, han, der laa paa Fortovets Skraaning ned mod samme Rendesten? Han vendte Ansigtet halvt ned ad, og det var helt skjult af Armen, som laa slapt hen ad det. . . Jo, nu kjendte Kobbersmed Zedlitz Frakken og de uhyre Støvler. Det var Markedsbissekræmmeren fra i Formiddags.

«He . . . . he . . . . har jeg det ikke sagt? Sodanne maatte den Saubeller blife før Aftningen! Sagde jeg det ikke nok?»

«Ja, men nu nytter de'n'te, De dingler forud, Zedlitz, for ingen af dem kan bære Kæferen længere frem», sagde Drengen fra før.

Der var noget, der arbejdede dumpt og tungt i Kobbersmedens Sind. Han rugede paa noget. Det skulde paa én Gang være en Formel for hans Harme mod Drukkenskaben i Almindelighed og over Skomager Rind i Særdeleshed. Den Slubbert, som for fyrretyve Aar siden havde den søde lille blonde Kone . . . ach wunderschön! . . som bankede hende og pinte hende, til hun døde! Den gamle Tysker fik en Idé.

«Hør mal, du der, Kristian!» sagde han. «Løp hen und kepe for en Schkilling Kienrüss-Røk!»

«E' de' no'ne Bolscher, Zedlitz, hva?» spurgte Drengen.

«Dummkopfhoved . . . det er den sorte Schnavs, . . . den der.»

Han pegede paa den sorte Sokkel paa et vinduesløst Udhus, som vendte ud mod Strædet.

«Naa Kønrøg! . . . oh — nu kan jeg 'en! Ja vel, Zedlitz, ja vel! Hurra for Zedlitz!»

Alle Drengene brølede Hurra, uagtet Kobbersmeden frabad sig Ovationen ved at sige:

«Holt Jeresses Maulkjæft i! I er jo nogle Gassenjungen! Fui, fui . . . styche Drenger! Still, still, still!

Drengen Kristian havde gættet Zedlitz's Tanke til Fuldkommenhed, netop fordi den nogle og halvfjerdsindstyveaarige Mand i dette Øjeblik tænkte lige saa drengeagtig som han selv. Han kom løbende med et Kræmmerhus af graat Papir, mens han triumferende holdt det i Vejret.

«Schmier dem so sort som en schwarz Negersklave — he — he», raabte Kobbersmeden ivrig.

Drengene sloges for at komme til at mase Kønrøgen ind i Ansigtet paa de to døddrukne Mennesker. Zedlitz lo, gned sig i Hænderne, blev formelig Kammerat med Drengene. Han stemte med i deres Jubelhyl, da den taabelige Maskering lykkelig var fuldført. Skomager Rind havde ikke rørt sig af Pletten og frembudt hele sin Ansigtsflade til fri Behandling. Bissekræmmeren havde frembragt

nogle uartikulerede Lyd, mens Drengene fjærnede Armen fra hans Ansigt. Zedlitz kløede sig bag Øret under Huen og blev mindre glad end før. Der var Noget i dette Ansigt, som forekom ham at minde ham om Noget — lige som i Morges, men han kunde ikke finde den ledende Traad gjennem Glemselens Dæmring.

«I bedarfede inte at schmiere ham, den fremde Mand til, I Spitzbuber!» mumlede han, skjønt han strax opstillede som Modvægt den Reflexion: «Men der er jo ingen Skade sket. Han kan have godt af den Straf for sin afskyelige Drukkenskab.

Efter vel besørget Gjerning gik Kobbersmeden hjem. Drengene morede sig et Kvarters Tid over de to besudlede Ansigter, saa blev de ogsaa kjede af Legen og spredtes efterhaanden. Gaden blev som før stille og øde. Kobbersmeden sad og hamrede, maaske lidt mere nervøst end sædvanlig. Der var Uro i hans Sind, men det var ham umuligt at finde Grund dertil. Af og til standsede han sin Hamren og lyttede efter, om noget skulde røre sig uden for.

Sommeraftenens langsomt skridende Skumring var begyndt. Gjenskinnet af Solen paa Metalkarrene døde hen, og kølig Skumring fyldte Kjælderrummet.

Da Zedlitz gjorde en Pavse for fjerde eller femte Gang, bares det ham for, at noget strøg langs Husvæggen, og at listende Trin lød ude fra Gaden Han rejste sig og gik hen i sin Dør.

Et kulsort Fjæs med onde Øjne, aaben Mund med hæslige Tandstumper mødte ham.

«Nej, din tyske Landsforræder . . . for alle Tyskere ere Landsforrædere . . . jeg skal sige dig en Ting, din gamle skinhellige Skurk! Jeg er inte fuld i Aften . . . jeg skal nok blive det siden . . .»

Uvilkaarlig havde Kobbersmeden hævet sin Hammer mod Skomagerens modbydelige Skikkelse. Rind vedblev bestandig med det samme onde Grin.

«Ser du, min gamle Ven, jeg har holdt mig ædru i Dag, bare for at more dig . . . og saa for at bringe dig en Hilsen fra min . . . eller din . . hva'? . . . salig Lise der oppe paa Kirkegaarden der . . . Ser du . . . han, der ligger der henne . . . det er hendes Søn . . . du . . . han er fuld. Han har været i dit Fædreland . . . og der har han lært gode Ting, kan du tro. Vi har drukket din Skaal i Dag . . . du . . . hæ, hæ, hæ!»

Den gamle Kobbersmed tabte sin Hammer. Den faldt tonløst klirrende mod Stengulvet. Da han kom til sig selv, fandt han sig siddende paa sin Bænk, dirrende som af Koldfeber i den varme Aften. Brillerne laa i hans Skjød. Hans store Haand fôr over hans Pande. Ingen tysk-dansk Replik formede sig i ham. Alt i hans Indre var stumt og dødt. Ellers herskede der jo en evig Pludren som i en Andedam. Men det var, ligesom om der blev gravet og arbejdet tyst, men dybt i ham. Tilsyneladende sad han sløv og idiotisk og saâ hen for sig, men under alt dette groede en forholdsvis stor Beslutning tvingende sig op fra det dybeste Muld i den gamle Mands Sind.

Det var blevet saa mørkt, som det kan blive

paa denne Aarstid. Fjærne Brøl og Gjenlyd af Vognrummel og Piskesmæld, af tunge Fodtrin, af Børnetrompeter, af en enkelt Lirekasse naaede det lille Stræde. Den gamle Kobbersmed gik ned ad det. Jo, der laa Bissekræmmeren. Han var trillet helt ned i Rendestenen, nu, da Skomageren havde givet Plads for ham. Han var bleven liggende trods det, at en Patrouille af Byens Borgervæbning var gaaet rundt i alle Gader Markedsaftenen for at paase, at Alt var i Orden. Men baade den kommanderende Underofficer og de fire Mand, som i Dagens Løb havde holdt Vagt paa Raadhuset, havde liberet saa flittig til den sjællandske Bakkus, at de rent havde overset et Fænomen som den døddrukne Bissekræmmer.

Den gamle Smed sled og asede, til han fik rejst den døde og slappe Masse op efter flere forgjæves Forsøg. Han slæbte den pustende og stønnende ned i sin Kjælder, lukkede og stængede Gadedørens to Fløje. Han lagde sin Byrde paa den Bænk, hvor han plejede at arbejde. Han strøg de sammenfiltrede Haartotter fra Bissekræmmerens Pande. Med opsmøgede Ærmer vaskede han hans Ansigt rent for Kønrøgen med store Masser af grøn Sæbe. Han klædte ham af som et Barn, iførte ham grovt, men rent Linned, slæbte ham saa ind i det lille Kammer til Gaarden, lagde ham i sin Seng, men blev selv siddende paa sin Bænk. Den enlige Haandlampe stirrede rødt i det store sorte Rum hele Natten igjennem. Afvexlende slumrende og vaagen, hyllet i et Spind af Drømme og tunge, uklare

Tanker, som filtrede sig ind i hverandre, sad han der og gjorde en Slags Regnskab med længst forsvundne Dage, et Regnskab uden Klarhed og Nøjagtighed, men som dog fik et Facit tilvejebragt under smertelig Frygt og Bæven. Thi den udregnende Proces foregik i Samvittighedens Dybder. Taarer piblede af og til frem i de gamle Øjne.

Da Kirkeuhret dirrende og surrende sendte tolv Slag ud over den stille By, rejste Kobbersmeden sig. Han forsikrede sig om, at hans Gjæst sov trygt, gik hen og tog fra Vinduet i sit Sovekammer en blomstrende Gyldenlak i en Urtepotte, den eneste Luxus i det hvidkalkede, møbelløse Rum, listede sig ud gjennem Døren. Det var trukket op til Regnvejr. Enkelte Stænk faldt koldt paa Kobbersmedens hede Hænder. Han bar Urtepotten op paa Kirkegaarden og satte den paa den for mange Aar siden afdøde Madam Rinds Grav. Han saâ den aldrig siden.

IV.

Kobbersmed Zedlitz havde aldrig havt Skilt. Slige moderne Reklamemidler havde han foragtet. Han havde i sit stille Sind gjort den bestemte Fordring, at Kunderne i den By, hvor han havde boet i nogle og halvtresindstyve Aar, maatte kunne finde ham uden videre.

En skjøn Dag blev de faa, der passerede Gyden, overraskede ved at se et Skilt over Kobbersmed

Zedlitz's Kjælder, nymalet og blankt flunkende i Solen. Men hvor stor var ikke Forundringen, da det opdagedes, at det ikke var et Kobbersmed- og Blikkenslager-, men et Skomagerskilt med Paaskriften Hans Rind jun., malet under en Skaftestøvle og en Damestøvle.

Kjælderen maatte nu afgive Plads til to Værksteder. Der var anbragt to Bænke; den gamle Kobbersmed arbejdede paa den ene, den midaldrende Skomager paa den anden. Den første gjorde sin Gjerning mere for Tidsfordriv end som Forretning. Vaskerkonen Madam Peitz fortalte, at Kobbersmeden som aldrig før havde drukket Brændevin, nu kjøbte en Pægl om Dagen; at han delte den med Skomageren; men der var aldrig Tale om, at der blev fortæret mere end netop den «Lærke» fuld. Om Søndagen gik Kobbersmeden og Skomageren altid sammen, og Skomageren saa altid saa pæn ud i Klæder. Men Skomager Rind senior kom aldrig siden i Kobbersmed Zedlitz's Gyde, hverken i drukken eller ædru Tilstand.

Partikulier Petersen.

I.

Husets Herre var vant til at staa tidlig op. Saaledes gjorde han ogsaa denne Søndag Morgen.

Husets Herre var en stor Økonom. Der maatte ikke lægges i Kakkelovnen de kolde og mørke Vintermorgener. Den temmelig store Dagligstue i Huset paa Kristianshavn, i Brogade, tæt ved den forlængst afskaffede, gamle Knippelsbro, laa fugtig kold med sine oliemalede blaa Lærredstapeter mellem periemalede skjæve og vinde Rammer. Vinden peb i Skorstensrørene. Tøsneen spyttede lydelig paa Ruderne.

Husets Herre var en orthodox Mand. Aldrig forsømte han sin Kirkegang nogen Søndag, hverken Højmesse eller Aftensang. Hans Hjærne var ikke livlig nok til at følge med Prædikenen. Han afvexlende sov og smaagræd baade under den og Psalmerne. Alligevel følte han sig opbygget, naar det Hele var vel forbi. Det var et «opus operatum,» som det nok hedder i Theologien.

Heller ikke maa man tro, at Husets Herre gik uforberedt til Højmessen Klokken ti. Nej. Tidlig

stod han op, Hellig som Søgn. Og paa Helligdagene læste han i den aarle Morgenstund Dagens Text og dens Salmer igjennem, brummende, nynnende. Om han forstod dem? Om hans Tanke fulgte Evangeliets bevægede, geniale Ord, Salmernes snart lyrisk religiøst svulmende, snart plat travende Rhythmer? Spørg Husets Herre derom! Han vilde maaske allermindst af alle kunne svare derpaa. Vist er det, at det gik ham som ved Gudstjenesten: snart græd han, snart brummede eller nynnede han, snart blundede han ind smaanikkende.

Der sad han nu i den gamle haardt stoppede Sofa med haard Mahogniryg ovenover det stoppede Parti og de haarde og stejle Sideopstandere af Mahogni, Alt afværgende Magelighed og Hvile, en Voldkrans om alle Hynder, og den manede til at sidde lige op uden at læne sig.

Altsaa der sad Husets Herre, Partikulier Petersen med en Salmebog foran sig, indhyllet i en gammel Chenille — kjøbt for, Gud ved hvor mange Aar siden hos en Marchandiser — med et Lammeskindstæppe under de med Filtsko bedækkede Fødder. Paa det gamle Divanbord — en bejset Fyrretræsplade baaren af en plump Søjle — stod Husets usleste Lampe og brændte. Henne paa en Piedestal i et af Stuens Hjørner stod til Stads to høje ranke moderne Lamper med runde Kupler. Deres mindre Kollega osede ækelt, maaske for ved en plebejisk Virksomhed at spotte de to ørkesløse Aristokrater, der stod højt over dens Niveau og glode op mod Loftet. Oselampen havde Husherrens Sympathi. De

to store Lamper havde han faaet som Present til sit Sølvbryllup, men aldrig havde han tilladt, at de blev tændte. De stod som urørte, knibske Jomfruer og såa med Foragt ud i Stuen.

Hvad læste Husets Herre i sin opslaaede Salmebog? Der sad han jo med Briller paa Næsen og mumlede som en Dreng, der skal lære at, «læse rent».

Han læste det Evangelium, som han skulde høre Prædiken over Kl. 10, Matthæus Kap. 8, Vers 1—14. Ja, han læste, men tankeløst, som om det havde været en Adresseavis. Han gabede — ikke højt — men dæmpede Gabet med sin Haand og mumlede videre.

«Men der JEsus gik ind i Ca-per—na—um, traadte en Høvidsmand til ham, bad ham og sagde: HErre! min Dreng ligger hjemme værkbruden og pines svarligen.» Saa kom den skjønne Fortælling om Helbredelsen af Centurionens Søn og dens Slutning med den begejstrede verdensomfattende Profeti. Det er sikkert, at Husets Herre, Partikulier Petersen, ikke havde Sans for Fortællingens klassisk knappe Komposition og kjærnefulde Replikskifte. Men han drog det Resultat ud af den, som faldt ham belejligst. Han brummede efter Læsningen «Gud ske Lov, saa tror jeg nok, at min Kone kommer sig . . Aa, at det netop skulde være Texten i Dag. Aa . . ja . . det er paa en Maade, som jeg havde vundet i Lotteriet — hæ, ja, saamænd, ja. For det er rasende, saa den Apothekerregning er løbet op under den Sygdom . . . ach ja — spart er jo paa en vis Maade tjent. Se saa! Ach ja — Herre Gud!»

Dagslyset hindredes paa alle Maader af den tæt overtrukne, tøsnespyende Himmel, men det maatte, det skulde frem. Koldt antydede det sit langsomme Løb med Forhindringer i den kolde Stue ved gnavent at bore sig ind gjennem Ruderne, som ingen Rullegardiner dækkede. Thi Partikulier Petersen vilde ikke uden Nytte slide hverken paa Lærred eller Snore — hvad der var skaanet, var spart —. Aldrig saa snart opdagede han Morgenens Kamp med Natten, hvis Udfald han let forudsaâ, før han pustede Lampen ud — den havde brændt over en Time.

Lyset var altfor svagt til, at han, trods sine Briller, kunde se at læse Salmebogens smaa Tryk.

«Og det skal kaldes Dagslys,» snerrede han hen mod Vinduerne. Saadant noget Fedteri: En kan hverken se eller inte se.»

Han vidste ikke, hvad han skulde tage sig for, søgte en Stund efter Muligheder til at faa Tiden til at gaa, til det blev ordentlig lyst, men hans Søgen mundede ud i, at der ikke var andet at gjøre end at svøbe sig ind i den godt og vel fyrretyveaarige Chenille, indhylle sit Hoved tæt i dens Slag, lægge Lammeskindstæppet over sine Fødder og forsøge paa en Lur i den haarde Sofa, saa blev det vel imidlertid lyst, og saa kom hans Datter vel med Kaffe — aa lidt varm Kaffe i denne kolde Morgenstund!

Fra den utætte Dør skimtede han Lys trængende ind gjennem Fyldingens Sprækker fra Sovekamret.

Han rejste sig paa Hug og vilde raabe: «Saa

sluk dog Lyset inde i Sovekamret!» — men saa tænkte han paa, at hans Kone var syg, vilde være human og regne Udgifterne til Lys sammen med Apothekerregningen, foldede sine Hænder og bad til Gud, om han snarest muligt, naadigst vilde gjengive hans kjære Hustru Helsen og Sundhed.

Pyh! — Doktoren havde rigtignok sagt, at det var farligt — det var det Tilfælde med Lungerne for anden Gang! Pyh, de Dok'tre! De sagde saa meget, bare for at kunne smøre Regninger op . . . Det var dumt, at han ikke havde holdt fast Huslæge i de sidste fire Aar, for det kunde dog vist ikke løbe op til, hvad den Doktor nu vilde kræve ind, og saa var det dog Vorherre, der gratis udrettede det hele, saa alle Penge, man gav til Doktor, de var i Grunden smidte i Rendestenen.

Det var alligevel ærgerligt, at de stadig brændte Lys derinde! Mon hans Kone blev bedre eller værre, enten hun laa i et belyst eller i et mørkt Værelse? Ja, ja . . . lad det nu gaa, til hun kommer sig lidt . . . saa skal Lysene nok blive slukkede, det skal jeg svare for.

For ikke stadig at ærgre sig over Lysstriberne gjennem Dørfyldingen tog Partikulier Petersen det Parti at svøbe sit Hoved tæt i Chenilleslaget. Dog naaede han kun at halvblunde, og da lod han sit Livs Begivenheder passere Revue i sin Erindring som Taagebilleder. Det var Vane hos ham, thi han nød sig selv. Hvor havde han været en sparsommelig og gudfrygtig Mand! Og var Gudsfrygt og

Sparsommelighed ikke de største Dyder, et Menneske kunde drive det til i dette Jordeliv?

Nu klarer vi Taagebillederne lidt.

II.

Det gamle Vajsenhus's kalkede Skolestue. Snart Læsning i Kor, Brummen som af en Masse Oldenborrer. Snart Examination i Ting, som Partikulier Petersen rigtignok havde glemt det meste af, men han erindrede sig med Stolthed, at Peter Jakob Petersen havde været den dygtigste Dreng i Lærebog og «Bibel», i Tavle- og Hovedregning, navnlig at han en Gang — han var da en lille Dreng — paa Lærerens Spørgsmaal: Hvormeget bliver 335 og 621 hurtig og resolut havde svaret 9 Rigsdaler 5 Mark og 2 Skilling. «Saa kan Du strax gaa over til Regning med benævnte Tal,» havde Læreren sagt, og Peter havde følt sig stolt som Sejrherren ved Austerlitz. Og Konfirmationen føjede endnu et Blad til Peter Jakob Petersens Lavrbærkrans. Han overdængede den examinerende Præst saaledes med Skriftsteder, at denne for ikke at dvæle for længe ved en enkelt gik fra ham, mens han var midt i det lange Brudstykke af Brevet til Titus, der illustrerer § 1 i Femte Kapitel i Balles Lærebog, hvad der var et saa meget større Kunststykke, som Peter Jakob Petersen aldrig havde forstaaet et Ord af Meningen.

. . . . . .

P. J. Petersen saâ fra den mørke Baggrund i Urteboden paa Østerbrogade ud i Lyset ud over Søen og «Kjærlighedsstiens» og Dosseringens svulmende, skovagtige Trægrupper. Ja den Gang kunde Folk nøjes med at ligge paa Landet paa Kjærlighedsstien og Dosseringen! Aa, hvor var hun tillokkende for Sextenaarsdrengen Etatsraadens Tjenestepige med den hvide Lærredssmække bepansrende den fulde Barm og med Bobinetskappen over det uregerlig-tjørnekratagtige mørkebrune Haar! Hans Hjærte slog stærkere, naar han saâ det hvide Forklæde med Smækken tone ud mellem Havens Træer og saa hørte hendes Læderskos solide Saaler faa Grøftebroen til at gungre som en Borgs Vindebro under en Ridders Hoppe. Hvor var det muligt andet end at betænke hende med en forholdsvis rigelig Tilgift af Rosiner og Mandler — ja stundum to Figner, naar hun gjorde Indkjøb i Boden, mens hans Principal sov til Middag? Hvor hoppede ikke Urtekræmmerdrengens Hjærte, efterhaanden som hun blev mildere. Hvor imødesaâ han længselsfuld den Dag, da han skulde være Svend! Saa vilde han faa Løn, og saa vilde han rigtignok den første Søndag, han fik fri, invitere hende i Skoven og spendere en hel Rigsdaler til fælles Fortæring i «Slottenlund». En af Kaperkuskene havde lovet ham gratis Befordring den Dag.

Ja, Peter Petersen blev Svend, men forinden havde Petrea giftet sig med Vognmanden henne paa Hjørnet og havde faaet Tvillinger. P. J. Petersen havde den Vinterdag, han fik det at vide, set

ud over Sortedamssø og et Øjeblik tænkt paa Drukning, men Isen var tyk, og Vandet maatte være forbistret koldt . . hu! — Lige saa godt kunde han vente til hen mod Foraaret, naar det blev lunere. . . . Hæ, hæ, hæ! Helt tosset havde P. J. Petersen dog aldrig været, selv i Ungdommens stormende Aar. . . . Foraaret kom, J. P. Petersen druknede sig ikke. Han blev i sin Bod, Aar efter Aar, lagde hvert Aar det halve af sin Løn — 100 Daler — op, satte dem paa Rente, begyndte ved en Mæglers Hjælp at spekulere, saa han, da han var tredive Aar, ejede 1500 Daler. Han gik i Kirke hver Søndag, takkede Gud for sit hidtidige og bad for sit fremtidige Held i sine smaa Spekulationer, erfarede Bønnens Nytte ved en Gevinst paa 150 Daler hos Israel i Læderstræde og ved sit lykkede Forsøg paa at faa Principalen til efter 15 Aars Tjeneste at lægge 50 Daler paa hans Løn. Dag gik efter Dag, den ene som den anden. Kun at Petersen Søn- og Helligdagenes Formiddag tog sig en lille Kop Chokolade i Kaféen henne paa Hjørnet og om Vinteren i Tilgift Kakkelovnsvarmen i Kafeen, lige til han skulde spise til Middag, til stor Ærgrelse for Opvarteren, der den Tid, Petersen sad og hang uden saa meget som at læse en Avis, ellers kunde have taget sig Udgangslov. Endnu gottede Petersen sig ved Mindet om denne Opvarters sure Ansigt og af sin egen indvendige Bemærkning: «Ja, saadan en har godt af ogsaa at vide, at han er tjenende.»

Saa døde Principalen, den Kjæltring! Boden blev overtaget af hans Svigersøn, og saa megen

Æresfølelse havde P. J. Petersen, at han ikke vilde tjene en Principal, som var yngre end han selv.

. . . . . .

Et lille Kvistkammer paa Gammelmønt med en Seng, et Bord med skaaret Vandtøj paa, en tæt nedhængende Skraavæg! Ensomme Dage! kun om Natten Væggetøj til Selskab! Aldrig varm Mad! De største gastronomiske Nydelser: En Spegesild eller et Stykke grønsaltet Flæsk! Aldrig Ild i Kakkelovnen! En Lammeskindspels var billigere end en Vinters Brændsel. Det var Ruinerne af den Pels, som nu varmede Partikulier Petersens Fødder! Men nu gik han i Kirke Søn- og Helligdagene baade til Højmesse og Aftensang; nu havde han Tid til det.

Gudsfrygtens Løn udeblev ej heller. Som hemmelig Kompagnon i en Pantelaanerforretning tjente Peter Jakob Petersen gode Penge. Hvor klappede han taknemmelig og rørt de smudsige Femdalersedler, glattede dem kjælent og omhyggelig, før han leverede dem hen til Sparekasser og Vexelerere, hvor de «Smaaskind skulde ud at arbejde» ligesom deres Herre og Mester. Det var dog maaske hans lykkeligste Tid, de syv otte Aar paa Kvistkammeret paa Gammelmønt.

Der ovre, lige over for paa Gammelmønt i Stuen, boede Madam Petersen, Enke efter en «Spisevært». Hun var oppe i Trediverne, lidt fyldig, som det bør sig en Spiseværtinde at være. P. J. Petersen saa med sit skarpe Øje, at Enkemadam Petersens Spisekvarter var en god Forretning. Der kom mange

Haandværkssvende — det var det fineste Publikum — saa kom Haandlangere og Droschkekuske — de spiste alle varm Mad — saa sank Niveauet ned til Sjovere og lige saa lavt stillede Individer; de drak kun. Men P. J. Petersen vidste baade, hvad et Anker Hvidtøl og et Anker Kornbrændevin kunde koste Enkemadam Petersen i Indkjøb, kunde udregne, hvor meget hun brugte, og som en Følge heraf de Procenter, hun fik af Leverandørerne — det maatte være en rigtig god Forretning i det hele; men Udskjænkningen til Sjoverne maatte være Blomsten af Forretningen.

P. J. Petersen fik Interesse for Enkemadam Petersen. Da hans Pengeforretninger levnede ham rigelig Frihed, indlod han sig tidt i Snak med Amagerkonen i den Port i Møntergade, hvor han kjøbte sine røgede Sild. «Jo, Madam Peddersen, hun ha'de rejtnok sit paa det «tøre», siden hun «sad Enke», for Peddersen var et Svin og drak til Pæ'ls med det argeste Rak af Sjovere, derfor sendte Vorherre ham ogsaa en «Delerium» over det, at Synden immer bærer sin Straf med sig, Hr. Peddersen. Men saa fik jo Madamen Haandtag i hele Beværtningen, og hun gav kun Kredit til de pænere Svende, alt «Bagaset» maatte betale, før Fortæringen blev leveret, og se, det var der Velsignelse ved, for hendes store Fætter, som havde vaaren ved Fodgarden, han var nu gift og Grønthandler og havde en Kjælder henne paa Hjørnet af Store Grønnegade og endda tre velsignede tykke og fede Drenge, som gik i Skole til 3 Daler om Maaneden hos en Frøken

i Gothersgade, og naar Sjoverne gjorde Spe'takler og Vrævl, saa sendte Madam Peddersen den Dreng, som vaskede op, hen til Grønthandleren, og saa kom han lige strax og «verfede» Sjoverne ud, og Destillatørens Pige, hun paastod, at han fik otte Skilling for hver Sjover, han besørgede ud paa Hovedet, men det kunde godt være, at det var Bagvaskelse, for hun, Amagerkonen, var rejt'nok ikke af den Sort, der troede, at alt var sandt, hvad Tjenestefolk fortalte om bedre stillede Mennesker, for hun, Amagerkonen, havde saamænd ogsaa Tjenestefolk, og det var noget Rak. For det var jo nok noget nærigt, at En, der havde «Borgerskab» som Grønthandler, vilde nedlade sig til at være Udsmider. Det var at sætte sig i samme «Rangkla'se» som Sjoverne, han smed ud. «Pst ... ja, jeg siger inte mere, Hr. Peddersen, for der staar en af de aller værste af dem alle sammen, ham med det onde Øjesyn, som staar der og klør Ryggen paa det skarpe Hjørne af Springgade.» Men Gud skulde vide, at det var sandt, at Madam Peddersen for tre Aar siden havde kjøbt Stedet, da den gamle Vært, Farvehandler Vimling var død — han havde elle's vaaren Kaptejn ved det «borgerlige Artolleri», og det vidste hun bestemt fra Urtekræmmersvenden henne paa Hjørnet af Kronprinsessegade, at det var lutter gamle, billige Prioriteter, som stod i det Hus paa Gammelmønt.

P. J. Petersens Interesse for Enkemadam. Petersen voxede med hver Dag.

Tidt stod han hele Timer i den mørke Gang

i Stuetagen af det Hus, han beboede, og saa over i Kjælderen. Det var Sommertid, og Døren ud til Gaden stod aaben. Hvor gik hun pænt mellem de sjofle Gjæster, hvor var hendes Haand stadig udstrakt for at kassere Penge ind! Det var maaske, som Amagerkonen ogsaa forudsatte, Løgn det med Fætteren, den forhenværende Fodgarder, Grønthandleren. Thi alt gik saa stille til i Enkemadam Petersens Beværtning, at P. J. Petersen — hæ, hæ, hæ, — det var grinagtigt nok, at de begge to hed Petersen! — ikke kunde tænke sig, at der nogensinde kunde være Trang til en Udsmider paa et saa fredeligt Sted.

Herre Gud! Hun sparede sammen, det Skind, ligesom han. Hun tænkte paa den «gamle Kone» ligesom han, lige fra han var Urtekræmmerdreng paa Østerbro, havde tænkt paa den «gamle Mand». Hm, hm, hm! Nu var de begge af «sat Alder».

Madam Petersen var fyldig og pæn! hi, hi, hi! Ja, *hun* var s'gu god nok, hun? — Hi, hi, hi! Ja vi er alle Mennesker! — Ak ja! — Og saa nogle lykkelige Aar i sparsomt og tarveligt, men ubekymret Liv — og, naar han blev gammel og fik Gigt, saa En, der kunde pleje ham og hygge om ham! — Naa, men som sagt: Først nogen Glæde og Fornøjelse paa den ene og den anden Maade! Hi—hi—h!

Kanske han kunde faa varm Mad hos Madam Petersen for 10 Skilling Portionen! Det havde han Raad til at give. Det kunde han forsvare for Gud og sin Samvittighed. Det kunde ikke være en Synd.

Overile sig skulde man ikke. Hastværk er Lastværk! Sov paa det til i Morgen, Peter Jakob Petersen! . . . Og saa akkorderer jeg med Madam Petersen derovre om Prisen for varm Mad en Gang om Dagen.

Madam Petersen følte sig glad over den pæne Herre, for hun var en Hørkræmmerdatter og ikke født til at beværte Droschekuske og Sjovere. Gud — den Herre skulde saamænd ikke give mere end andre Folk, tolv Skilling for hvert Maaltid — naturligvis Brændevin og Øl «aparti!» — Det nød P. J. Petersen aldrig. «Jeg har aldrig i mit Liv smagt Brændevin. Vand, Madam Petersen, Vand! Det er skabt af den gode Guds egen Haand.»

Ja, naar alle Mandfolk var saadan, saa var Ægteskaberne ikke saa ulykkelige. Og, hvis den Herre — hed han Hr. Petersen? — nej, hed han virkelig Petersen? — Gud, det var morsomt, for hun hed jo Madam Petersen — hvis den Herre vilde komme Klokken halv to, saa var der ingen af alle de simple Personer i Beværtningen; der var tomt over en Time, saa maatte det være behageligt for Hr. Petersen . . . og ogsaa for hende, for, mens hendes nu for Tiden afdøde Mand var Lysestøber, da var han Livjæger, og hun havde saamænd været paa to Livjægerballer og danset med en Vært paa et af de største Hoteller, som var Kaptejn ved Livjægerne, men saa forfaldt salig Petersen og sank fra Lysestøber til Værtshusmand; begyndte med en Beværtning for pæne Borgere, der mange Gange spiste baade Gaasesteg og Rødkaal, og en tysk Maler

drak endog bajersk Øl, som var en Sjældenhed i de Dage . . . og det var maaske godt, Hr. Petersen, om det aldrig havde faaet den store Magt, det nu har. Men saa var han sunket mere og mere ned i det simple; men ved denne den simpleste af alle Beværtninger havde han tjent bedst, men her maatte han drikke endnu mere, end han strængt taget havde Lyst til, men det var en Nødvendighed, saa da han døde af det meget Drikkeri, var hun slet ikke saa bitter paa ham, som den Gang, han drak, uden at behøve det for Næringsvejen; nu kunde man sige om den nu for Tiden afdøde Petersen, at han var død i sit lovlige Kald.

Da P. J. Petersen forlod hende, fandt han, at det var en særdeles vakker Kone, som «talte rigtig godt for sig;» det kunde oplive ham, som af Naturen var tavs. — Gud ved, om hun ikke foruden Huset skulde eje nogle Kontanter?

Hendes Konversation tiltrak ham mere og mere for hver Dag, han spiste i Beværtningen, og hun talte ene med ham. Han kunde mærke — ja ligesom lugte, at hun foruden Huset ogsaa ejede Kontanter, og aabenhjærtig udviklede hun for ham, hvorledes Ejendommens Prioritetsforhold var. Og da han en Dag sagde:

«Takker De ikke Gud for, at det er gaaet Dem saadan, Madam Petersen?» — saa svarede hun med udbrydende Taarestrøm:

«Jo, hver Aften paa mine Knæ i min Seng, Hr. Petersen!»

«De er en gudfrygtig Kone», sagde P. J. Peter-

sen, mens han sank en Skefuld Boghvedegrød. Ak han kunde huske, at han hurtig maatte skylle den ned med en Slurk Øl, for han havde ikke beregnet, at hans Svælg ikke kunde taale samme Varmegrad som hans Hjærte i dette højtidelige Øjeblik. Da den brændende Fornemmelse i Spiserøret havde sat sig, lagde P. J. Petersen Skeen tværs over Tallerkenen, begge sine Arme i Halvkreds om den og sluttede Kredsen ved at folde Hænderne, nikkede tre Gange langsomt og højtidelig og sagde med det kjælneste Tonefald, han kunde opdrive:

«Madam Petersen! ... Hvad, Madam Petersen?»

Madamens Bryst steg og sank i mægtige Bølger. Hun fremtvang følgende Ord:

«Er det Alvor, Petersen?»

Til Svar tørrede P. J. Petersen sig om Munden, gik Bordet rundt, kyssede Værtinden og sagde:

«Hi, hi—h! De vil være Madam Petersen for anden Gang?»

Værtshusmand vilde P. J. Petersen ikke være. Huset paa Gammelmønt blev solgt med Fordel; det nygifte Par flyttede ud paa Østerbro. Madam Petersen ejede 6000 Daler kontant; P. J. Petersen sagde, at han ejede akkurat det samme, men det kan godt være, at han ejede mere end det tredobbelte. Man skal ikke sige Fruentimmer alt, for, hvor fornuftige de end er, Mandfolk er og bliver de dog ikke, og efter Skriften skal Manden være Kvindens Hoved.

Herre Gud! Paa Østerbro havde Peter Jakob Petersen samlet sine første Skillinger. Derfor var og

blev Østerbro for ham den mest poetiske Lokalitet i Kjøbenhavn.

Han og hans Hustru flyttede altsaa ud paa Østerbro. Det var begyndt at lysne hen over Kjærlighedsstien. De tætte Haver faldt for at gjøre Plads for nye Huse. P. J. Petersen, som ikke havde andet at bestille, saâ sig om og hørte sig for. Der var Penge at tjene ved at kjøbe Grunde, bygge Huse og sælge dem. Og P. J. Petersen kjøbte Grunde, fældede Træer og raserede gamle Haver ned for Fode, solgte dels tomme Grunde, dels halvfærdige Huse, forlagde sine Spekulationer om til Blaagaardskvarteret, tjente mere og mere. Hu . . . ha . . . evigt Prang og Drikken Lidkjøb, Trakasserier med Haandværkere, lige over for hvilke han fik Lejlighed til at bruge al sin Snedighed. Det var højst mærkeligt, at P. J. Petersen under al denne Travlhed fik Stunder til at sætte en Datter ind i Verden.

Paa hendes Daabsdag havde han den Glæde at en Vexel forfaldt, en Vexel, han havde paa sin Principals Slægtning, Urtekræmmeren paa Østerbrogade, ham, der havde faaet Butiken, den Butik, Petersen havde lært Urtekramhandelen i, og som han efter sin Mening burde have haft efter Principalens Død. Urtekræmmeren maatte lukke; P. J. Petersen foldede sine Hænder, saâ mod Himlen og sagde:

„Der kan man se, hvor den retfærdige Gud straffer, om Straffen end kommer sent."

Under Daabshandlingen i Kirken gjorde han

det Løfte til Gud at opdrage sin lille Datter, som i Daaben fik Navnet Pauline, i «Gudsfrygt og Sparsommelighed.»

Ikke nok dermed. P. J. Petersen var virkelig dybt bevæget ved at se Forsynet som hans umiddelbare Hævner og Beskytter. Han gjorde et ligefrem Indgreb i sin Kapital ved at sætte en Sum fast til den lille Pauline. Den skulde ligge og yngle, til hun var atten Aar, saa skulde hun fra den Tid nyde Renterne af den, saa længe hun levede, og, hvis hun døde ugift, skulde Kapitalen tilfalde den Kirke, hun var døbt i.

Ja, ja! — Det var de lykkelige Dage. Lige fra den Tid havde han kun haft Ærgrelser. Hans Kone blev mere og mere selvraadig, Datteren voxede sig mere og mere uartig og ulydig. Konen blev ødsel og vilde have Varme i to Stuer, da de flyttede ud paa Kristianshavn. Petersen var bleven ældre, havde solgt de fleste af sine Steder, vilde have Ro hjemme, men det fik han aldrig. Nu var han en ulykkelig Mand; hans Kone arbejdede daglig paa hans Ruin. Siden hun var bleven svagelig — det var nu vist en Indbildning — havde hun, Datteren og Doktoren — og kanske Apothekeren med — sammensvoret sig imod ham, og nu forlangte de dyr Vin til Konen! Ja, naar de havde villet nøjes med Urtekræmmerens virkelig dejlig søde Portvin til en Krone! Nej, det skulde være Portvin til 3 Kroner fra en af de fine Vinhandlere.

Gud ske Lov, det var Søndag! Saa kunde han da faa Fred, gaa i Kirke — og nu om Stunder var

Kirkerne jo opvarmede — saa behøvede Fruentimmerne da slet ikke at lægge i Kakkelovnen i Dagligstuen, for saa skulde han ikke genere dem ved at ryge sin Pibe i Sovekammeret . . .

Han sprang op af den lange, halv vaagne Drømmetilstand — hvad han altid gjorde, naar han i Repetitioner af sin Livshistorie var naaet til dette kritiske Vendepunkt i sin Tilværelse.

«Kanske jeg saa kunde faa en Taar Kaffe,» raabte han med en Røst, som Arrigskaben gjorde hvinende.

Han hørte Skridt inde i Sovekamret.

«De Ødelande — de brænder Lys endnu — og det er ganske lys Dag. Og natyrligvis buldrer der et Baal i Kakkelovnen, saa de kan stege en Stud ved det. Pau--li—ne! Faar jeg min Kaffe?»

Sagte gik Sovekammerdøren op. En lille, ung spinkel Pige, med en ret kjæk Opstoppernæse, store kloge og brune Øjne, afklippet mørkebrunt Haar, kom ind med Kaffen, holdende Underkoppen med sin lille, hvide Haand.

Hun saâ ikke paa Petersen, men hun sagde: «Moder er meget daarlig.»

«Hæ ... hvad hjælper saa den dyre Vin til?»

Datteren svarede ikke, men satte Kaffen paa Bordet. Hun beredte sig til at gaa strax.

«Nu gaar jeg i Kirke,» sagde Petersen.

«Naa,» sagde Datteren.

«Gaar du med?»

«Nej!»

«Ja, men *jeg* vil have det.»

«Ja, men *jeg* bliver hos Moder.»

Petersen gryntede arrig og tog Overtøj paa.

«Hej, du Pauline!»

«Kaldte du?»

«Naar det lange Fruentimmer — hende, din Medlærerinde, kommer, mens jeg er borte, saa — saa —»

«Er det Frøken Holm, du mener?»

«Ja, ja, ja! Saa — saa —»

«Hvad saa?»

«Saa sig hende, at jeg har opdaget, at det er hende, som holder dig fra at søge Herrens Hus.»

«Det har jeg sagt hende saa tit.»

«Saa? Saa *det* har du? Men sig hende ogsaa, at —»

«At?»

«At —, hvis hun inte gaar, inden jeg kommer hjem, saa smider jeg hende ned ad alle Trapperne.»

«Jo, det skal jeg nok,» sagde Pauline og lo lidt.

«Naa, saa du griner?»

«Nu gaar jeg ind til Moder.»

«Rejs ad — Saa, nu gik hun. Ja, det er nogle rare Nogle, de her i dette Hus. De kan rigtignok gjøre en gudsfrygtig Mand andægtig til at søge Guds Rige og hans Retfærdighed i Vorherres Hus. Saadan en grøn og næsvis Tøs! — Jeg gaar i Kirke,» brølte han saa højt, at det rungede gjennem hele Huset.

Forinden listede han sig hen, drejede Spjeldet til paa Dagligstuens Kakkelovn med en saadan Kraft,

at han var vis paa, at hans Datter ikke vilde kunne faa det aabnet, hvis hun vilde liste sig til at lægge i. «. . . Hi—hi—h! Der narrede jeg de Fruentimmer! Lægger de i, skal de blive røgede som bornholmske Sild. Hi, hi, hi!»

III.

Der brændte stadig Lys i Sovekamret. Thi det vendte ud til den saakaldte Gaard, et Rum, der mere lignede en Skorsten end en Gaard. Kakkelovns- og Kjøkkenrøg, Dunster fra fire Etager tumlede sig om i den som i en Hexekjedel.

Den lille Lampe stod paa et Bord ved Sengen, hvor den syge Kone laa. Hun var gjemt i Dæmring, mens Datterens Profil tegnede sig i duftigt Lys, og hendes Øjne skinnede ud i Stuen med hed Glans — et flamsk *Clair-obscur*.

Der lugtede surt af Medicin i Kammeret, Luften var tung; Kakkelovnen trak ikke udmærket; harsk lugtende Tørverøg blandede sig tørt aandedrætstærende ind i det Sure.

Den Syge hostede haardt skrattende, men det sydede og kogte nede i hendes Bronkier. «Løft mig op, Pylle!» stønnede hun.

Datteren lagde sin Arm om hendes Ryg, løftede hende med Møje. Hendes Haar faldt ned i Panden. Moderens Ansigt kom op i Lyset tæt ved Datterens. Nu, da Moderen var bleven mager og bleg, traadte

Stumpnæsen tydeligere frem, og Øjnene blev store igjen. Hvor Datteren og hun lignede hinanden!

«Hvordan har du det, Moder?» spurgte Pauline, stønnende under Byrden, thi den Syge tyngede stærkt paa hende.

«Jo, naar jeg sidder saadan oppe, saa linder det i Brystet, og jeg synes, jeg har det ganske godt. — Uh . . . den Tørverøg! — Det er en af Petersens Særheder med den Tørv, siden han gik i Kompagni med den Mose i Jylland. Jeg tror, jeg blev rask, hvis jeg var fri for Tørverøg. Er Fa'r gaaet? Naa. Saa luk lidt op til Dagligstuen!»

En let Damp hvirvlede ud gjennem den aabne Dør som et Menneskes Aande ud i kold Luft.

«Tag igjen og hold mig! Saa. Nu synes jeg, jeg er helt rask.»

Tynget materielt af sin stakkels syge Moder og aandelig af Faderens Tyranni reagerede Livskraften i den unge Pige i Form af Forbitrelse.

«Moder, at du nogen Sinde kunde tage saadan en . . . saadan En som ham,» udbrød hun, knyttende den lille spinkle Barnehaand hen mod den aabne Dagligstuedør.

Fru Petersens Øjenlaage sank til; hun lagde sin Kind tæt hen mod Paulines. Saaledes sad hun lænet en Stund. Paa en Gang forputtede hun bly sit Ansigt bag Datterens Nakke og hviskede:

«Pylle, han var virkelig ingen ubehagelig Person i sin Ungdom — det vil sige, da han saadan var et Par og fyrre eller saadan noget. — Bare jeg havde holdt, hvad jeg lovede, mens jeg var rask —

at fortælle dig, hvordan det hele var gaaet til — for det har immer ærgret mig, at du sagde saadan arrige Ord om din Far. For, hvor mange Fejler Petersen end har, saa er han dog i mange Maader en pænere Mand end min første Mand, om ogsaa min første Mand Niels Petersen var et sølle Skrog, der hverken gjorde ondt eller godt, enten han saa var fuld eller ædru.»

«Ja, men nu kan du ikke taale at tale, Moder.»

«Nej, jeg ved det nok, men jo længere jeg bier, des værre bliver det, Pylle. Giv mig lidt Vin — saa vil jeg hellere sige dig det, ligesom det er — for hvem véd, hvor længe man kan holde Livet. Sluk Lampen, Pylle! For det er flovt at fortælle sine egne Børn saadan Noget. Jeg vil ikke se dig i Ansigtet. Og saa maa du ikke le, fordi jeg inte taler grammatikalsk og ordret — saadan efter den nye Retskrivning, som jeg takker Vorherre for, at jeg har kunnet lade dig oplære i. Ja Herregud — de Ord, som jeg nu siger, har du lært mig, min egen Tøs! Du har saamænd til Vederlag for den Lærdom, du har faaet, givet mig Alt, hvad mit stakkels tossede Hoved kan rumme. Jeg taler dog ikke slet saa simpelt, som da jeg var Værtshusmadam.

Fru Petersen tog sig en Slurk Portvin. Hendes Øjne kappedes nu i blank Glans med Datterens, og den lette Rødme, Vinen frembragte paa hendes Kinder, skjulte Indfaldenhed og Rynker. Nu kunde man, som de sad der i Dæmring, tro, at Moder og Datter var en ældre og yngre Søster, som snakkede i al Fortrolighed.

«Det var saamænd ikke saa meget for din Fars Penges Skyld — skjønt jeg vidste nok, at han ikke havde saa lidt, da jeg tog ham, men man véd jo, hvad Grosserere kan blive til, og han sagde den Gang til mig, at egentlig var han Grosserer. . . . Og ser du, inden jeg blev gift med den første Petersen . . . var det ikke gaaet mig, som det skulde. — Men han, jeg tjente som Jomfru, var virkelig Grosserer — han gjorde nok i Klipfisk og havde kjendt min Fader, som var Hørkræmmer — men for nogle Aar siden læste jeg i Morgenberlineren, at han var bleven til Etatsraad. Og havde din Fader bare lagt sig efter pænere Manerer og ikke været saa gjerrig paa Lys og Brænde — naa den Lærdom, som min — som den første Grosserer havde, den har Petersen jo aldrig haft, men Kammerraad maatte han dog være kunnet blive, naar han havde været lidt af, hvad jeg vilde kalde en Herre. Ja, jeg har saamænd ikke opført mig, som jeg burde, den Gang jeg tjente, for jeg havde ikke lært, at et Fruentimmer skal holde paa sig selv . . . nej — nej — forstaar du vel, hvad jeg mener, Pylle? Det gjør du da inte?»

«Ikke et Ord, Mo'er!»

«Naa Gud ske Lov! For Ens Tunge render af med En, Pylle! Men hør, min Pige, om jeg inte havde taget din Far, Peter Jakob Petersen, hvor havde du saa væ't, min egen, kjære, lille Tøs? saa — ja saa havde jeg dronet mig for en Snes Aar siden. — Alle de Aar har jeg holdt ud for din Skyld. For jeg saâ jo snart, at en Mand, der

lejede en Lejlighed paa fire Værelser og blev gal, naar man lagde i mere end én Kakkelovn, saadan En kunde aldrig rejse sig selv, end mindre sin Kone og sit Barn rent ud sagt op af Skidtet eller, om Forladelse, Pylle, jeg mente Smudsigheden. Saa maatte jeg se at faa dig til det, mit lille Skind. Kys mig, Pylle!

«Ja, ja, lille Mor! Jeg har jo hørt alle de Spektakler, du har havt for min Skyld med Skolepenge og Kursuspenge.»

«Ja du Lille, ha ha! Aa, jeg kan ikke taale at le. Men jeg stjal jo af Husholdningspengene, for jeg bildte ham jo ind, at din Lærdom kostede 14 Kroner mindre om Maaneden, end den gjorde. Men nu kan du jo ogsaa de fremmede og udenlandske Sprog saadan, at du kan snakke med Ministre og saadan nogle, om det skulde være.»

Pauline nænnede ikke at sige, at saa stort et Resultat havde de fra Husholdningen knebne Smaaskillinger ikke udrettet. For at undgaa at svare kyssede hun sin Moder i Nakkehulen.

«Er han nu dog ikke et Svin? udbrød Moderen pludselig. Der har han hængt sine graa Uldhoser til Tørre paa Ryggen af den Lænestol inde fra Dagligstuen og har flyttet den her ind. Flyt den ind i Dagligstuen igjen, Pylle! For det er dog noget sandt Griseri, naar man har en Dagligstue, saa at sætte Dagligstuemøbler i Sovekamret. Saa meget lærte man dog, da man tjente paa pæne Steder, men Petersen er og bliver en simpel Mand. Og ham — ham har jeg set op til. Og det bare, fordi

han var et Mandfolk! .... Du Pylle — jeg gjør det ikke længe, og jeg naar aldrig at blive andet end Madam Petersen, om de ogsaa kalder mig Frue — men der er jo dog et andet Liv, hvad? Det har I vel ikke lært at afskaffe i Skolen? Vel?»

«Nej, Moder, det har vi ikke.»

«Ja, for der sker jo saa mange Forandringer i de senere Aar. Men ser du, naar jeg sidder deroppe et eller andet Sted, saa bilder jeg mig ind, at jeg der paa en nem Maade kan lære alt det, som du og de andre Lærerinder har talt om, naar de kom her Søndag Formiddag, naar der var Varme inde i din Stue, baade om Komedier og Bøger og om Udstillinger paa Charlottenborg og om Dyrenes og Menneskernes indvortes Redskaber og alt det, som en anden En sidder og hører paa som et andet Fæ. Og saasnart du har en af de Lærerinder hos dig, saa maa jeg vist kunne komme flyvende ned, saadan ganske usynlig, og saa kan jeg vist more mig med at høre efter, for i dette Liv har jeg jo været saa dum, at jeg faldt i Søvn, undtagen naar du talte, Pylle, for naar I saadan dispeterede, saa syntes jeg alle Tider, at det var dig, som havde Ret, og at jeg lærte en lille Smule af det Resultet, du var kommen til om Bøger og om Politik og Religion, og jeg kan jo ikke nægte, at jeg morede mig over, at det var lige det Modsatte af det, din Fader kom til. Saa den Smule Respekt, jeg havde for ham, er rigtignok gaaet fløjten, siden du kom til Skjels Aar og Alder og blev Lærerinde selv.»

Den Syges Røst blev svagere og svagere, til

sidst blev hendes Ord uforstaaelige, hendøde i en hæs Mumlen, som saa umærkelig gled over i hendes Søvns korte og pibende Aandedrag.

Varsomt fik Datteren hendes Hoved lagt ned paa Puden. Hun kunde ikke bære den bestandig voxende Tyngde af Moderens Legeme.

IV.

Partikulier Petersen vadede gjennem Tøsne over Knippelsbro. Store vaade Klatter og Klumper dreves ind mod hans højre Kind og løb smeltede ned under hans tykke uldne Halstørklæde. Hans store haarde Pegefinger førte en energisk Kamp imod dem, den var i evig halvkredsdrejende Bevægelse mellem Hals og Tørklæde.

Ah ah! Endelig var han ved Kirken. Der var lunt og godt derinde. Han fandt sin hyggelige Krog. Salmesangen var lige begyndt. Som en erfaren Kirkegænger kom han snart med og sang paa sin Vis, det vil sige udsendte af og til en Lyd, snøvlende som en gammel Bondeklarinet, men i de lange Mellemrum mellem disse højrøstede Ytringer af hans Andagt gik en gryntende Lyd gjennem de sig svagt bevægende Læber.

Hans Andagts Karakter under Prædikenen dannede en passende Pendant til den, han havde vist under Gudstjenestens musikalsk-lyriske Partier. Han vaagnede op rykvis, foldede Hænderne og bøjede Hovedet, drog et Suk for atter og atter at falde

hen i en Dvaletilstand, hvori Prædikantens Ord som en langsomt mumlende Bæk rislede forbi hans Øren. Partikulier Petersens Hjærne fungerede aldeles instinktmæssig. Hans Vane at gaa i Kirke to eller tre Gange hver Søn- og Helligdag havde bragt hans Deltagelse i Gudstjenesten ned fra Bevidsthedens i Halvbevidsthedens Sfære. Da Talen var endt, og Præsten uddelte Velsignelsen, rejste han sig op lige saa mekanisk, som om han snød sin Næse eller kløede sig i Hovedet.

Det maa indrømmes, at vedkommende Prædikant ikke havde sin Styrke i Foredragets Livlighed. Det havde P. J. Petersen stundom sagt sig selv, men han havde nu i saa mange Aar begyndt sin Søndagskirkegang med den Kirke, at han ikke kunde beslutte sig til at forandre Vane, og han havde vundet Krogen i Stolen op ad Pillen kjær; der var han som hjemme, den var saa hyggelig. Han blev i Kirken, til Orgelet havde udsendt den sidste Tone af Finalen.

Partikulier Petersen vilde gjærne have forlænget Gudstjenesten. Hu ha! nu skulde han ud i det forban . . . i dette Herrens Vejr!

Ellers plejede han at gaa hjem og spise til Middag mellem Højmesse og Aftensang. Men nu var der jo fælt hjemme — det med den Sygdom tog paa Petersen. Herregud — Enkemadam Petersen havde dog i sin Tid skudt Noget ind i det fælles Bo. Og om hun end ikke var saa syg, som den forkjælede Tøs, Pauline, paastod — rask var hun ikke, for Petersen havde alligevel faaet sin Søvn forstyrret inde paa Sofaen i Dagligstuen, naar hun hostede om Nat-

ten. For saa vidt var det jo godt, at den s... Tøs, saa at sige, havde tvunget ham ud af hans Seng i Sovekammeret... det var uforskammet... det véd Gud, det var... for Børn skal ikke trods al guddommelige Anordning, gjøre sig obstinatsige mod deres Forældre... men Gud leder Alt til det Bedste ... han, Petersen, vilde dog være bleven langt mere forulempet af den stakkels, kjære Kones slemme Hoste, hvis han var bleven ved at ligge i Seng ved Siden af hende... «Aa det Skind, det var virkelig en slem Hoste.»

Paavirket af Frastanden og Efterdønningen fra Andagten i Kirken blev Partikulier Petersen vemodig og ømt stemt ved Tanken om sin Hustru.

«Hu (græd han)... der har været megen Retskaffenhed i hende. — Ja, især, mens hun havde Værtshusholdet paa Gammelmønt. Av, for den lede ... Sat... av, av.»

Han havde drevet Knoerne paa sin højre Haand haardt mod Brystværnet paa Holmens Bro.

«Det er ogsaa noget rigtig Skidt, disse nymodens Broer, brummede han. Sikke nogle skarpe Kanter! Man slaar sig halvt fordærvet paa dem.»

Nej, nu vilde han ikke hjem. Ingenlunde. Saa vilde Ærgrelsen over Sorgerne i Hjemmet rent ødelægge hans Andagt.

Kom han ikke — ja, saa varmede de hans Mad til ham, og det maatte de gjøre i Sovekammerkakkelovnen, for den i Dagligstuen... hi, hi, hi! Saa maatte det blive røget Mad!

Nej, han «vidste» en Beværtning i Vingaard-

stræde, hvor han for 20 Øre kunde faa tre Stykker med Gaasefedt og dejlig salt Kjød . . . det kunde han godt gaa paa nogen Tid. Herregud, det var jo Søndag! Og han gik ellers aldrig paa Beværtninger. Gud kunde næppe vredes over, at en gammel Mand en enkelt Gang spenderede 20 Øre paa sig selv.

Uagtet Partikulier Petersen trak Tiden længe ud paa Beværtningen og læste «Berlingskes» Morgennummer og Adresseavisen omtrent med samme Forstaaelse af deres Indhold som af den sidste Prædiken, saa var der dog, da han var færdig, endnu et godt Stykke Tid til Aftensangsgudstjenesten.

Tøsneen var taget til. Store ækle, vaade, hvide Dyr opfyldte Alt, hvad man kunde se. Fugtigheden og Kulden fra neden trængte gjennem Fedtstøvler og Uldsokker — der var ingen Redning. Hjem vilde han ikke nej nej! Han følte en uovervindelig Modbydelighed for sit Hjem.

«Bare jeg ikke bliver syg! Det var dog maaske galt, at jeg drejede Spjeldet saa haardt om. Aa, lidt Varme kunde have gjort godt i den gamle Krop! Aa, jeg er saa kold, saa kold! Jeg tror aldrig, jeg bliver varm! Hu, hu!»

Knæene rystede, mens Sneen blændede hans Øjne.

Han anstrængte de gamle Ben. Der var intet Andet at gjøre, han maatte gaa sig varm, til der var Aftensangsgudstjeneste i en eller anden Kirke. Og Partikulier Petersen gik og gik.

Der laa Noget i ham, som ængstede ham en lille Smule.

«Samvittigheden kan det ikke være ... for den er god ... Hvad er det da?»

Alle hans Livsfunktioner var jo i Orden. Appetiten havde været god, Maven var i Orden. Han rømmede sig højt, syntes heller ikke, der var noget i Vejen med Brystet.

Det er bare Ærgrelse over de Fruentimmer der hjemme. Se, om Tøsen vilde gaa i Kirke og bede for sin gamle Fader og sin syge Moder.

Paa ny en Kamp med den vaade Sne! Den satte sig paa Nakkehaarets lange Totter, i de buskede graa Øjenbryn, flød fra dem og Øjenhaarene ned paa Kinden. Det Værste var dog, at det Skidt rent ødelagde hans i Morges ganske rene Flip. P. J. Petersen bar kun Flip om Søndagen; han gjemte den fra Søndag til Søndag, kunde bruge den tre Søndage. Han var lige ved at gaa i Rette med Vorherre, Skaberen af dette Vejr, der chikanerede hans Sparsommelighed.

Puh! Det var, lige som det «hoftede» lidt med Sneen. Partikulier Petersen saâ sig om.

Hvad var det?

Han vidste ikke, hvor han var ... At *det* var hans egen By Kjøbenhavn! Det var skammeligt, saa der var kalfatret om paa den, siden han havde solgt sine sidste Grunde paa Østre Kjærlighedssti. For dette maatte være en af de gamle Kjærlighedsstier! Men Søen var ikke Sortedamssøen — det maatte være — ja hvad var det for en Sø? Herre Gud ... der var ... der var Sortedamssøen og Peblingesøen og Vandværksøen (hvad hed den nu egentlig?). Saa maatte

Petersen uden at tænke over det være dreven ud Vester paa. Hvem kunde se i saadant et Vejr, især naar man havde saa meget at tænke paa af Alvorligt og Sørgeligt? Det var «Vandværkssøen.»

Petersen gøs, da han saâ sig ganske alene paa den høje Dossering, saâ Lygterne glo saa døsig med en Straalekrans om Flammen, saâ Søen ligge sort og død dernede, og saa pludselig leve op med underlige Glimt hist og her. Livsytringer i Form af Krampegispen.

«At man ogsaa kan gaa saadan og fjotte. Hu . . . der lød tunge og sjappende Skridt. Det var endnu uhyggeligere end den fuldkomne Stilhed. Thi Petersen erindrede, at han deroppe paa Beværtningen havde læst om et Overfald. Mon det ikke var lige paa dette Sted?»

Han saâ en Skikkelse lige ved sig. Hans Hjærte bankede stærkt.

«God Aften!» lød det. «Et behageligt Vejr til at tage til Fritsberre i!»

Naa, det var en af de gemytlige Kjøbenhavnere. Som gammel Urtekræmmersvend skjønnede han strax paa Tonefaldet, at den Fyr ikke havde ondt i Sinde.

«Undskyld . . . jeg er gaaet galt . . . Men det er jo . . .»

«Svineryggen, Herre! Denne hersens Gris har en Gjenbokollegaer paa den anden Side Vandet.»

«Er her en af de nye Kirker i Nærheden? spurgte Petersen, for jeg . . .»

«Lad mig se! Jo, hvis Herren gaar over Dæmningen, saa er der vist en . . . det er Povlsens, Matthisens

eller Jakobsens, det kan jeg s'gu'nte erindre. Men jeg skal til Danmarksgade, saa jeg kan godt lodse Herren over paa den anden Side.

Det skete. Men der var ingen Kirke at opdage.

«Jeg synes, der skulde være en,» sagde den Fremmede. «Jo, det er sandt! Her er en i et Baghus. Det skal være en af de allernyeste». Der stod paa en trykt Plakat i Porten: *Gudstjeneste 2den Sal over Gaarden.*

«God Nat, Herre, Den deroppe skal være rigtig god.» Dermed forlod den Fremmede Partikulier Petersen.

Det saa ikke saa ganske regelmæssig ud. Men P. J. Petersen havde tit havt den dristige Tanke at søge en anden Kirke end de almindelige. Det kunde godt være, at de Præster, som ikke saadan var af den almindelige Slags, i visse Maader var bedre; for det kunde jo gaa ligesom med hans Doktor, som for nogle Aar siden ikke kunde kurere hans bulne Finger, mens en klog Mand paa Nørrebro hjalp ham med et Omslag af tygget Rugbrød, aargammel Honning og fastende Spyt.

Det var en lang, lav Sal. De tre simple Gasbelysningsapparater — blot lange Messingtværstænger og en Opstander — sendte hver et Blus ud til hver Side, smalle og tynde som Kattetunger, og en hed rugende Varme over Tilhørernes Hoveder.

To Rækker Bænke fyldte Salen. Der var kun en smal Gang i Midten. Der var vel et halvt hundrede Mennesker. Partikulier Petersen kunde ikke

ret skjønne, hvad Slags Folk det var. Pøbel var det ikke, thi gode, tykke Overfrakker hos Mændene og Kaaber hos Kvinderne tydede paa satte Smaaborgerfolk. De fleste af Mændenes ludende Nakker var skallede. Kvindernes tunge Hattefaçoner og knoklede Figurer, Alt tydede paa, at Menigheden bestod af Folk af sat Alder.

Partikulier Petersen led ikke den Mangel paa Rygstød, som var fælles for alle Pladser, ellers kunde Salen være meget pæn. Limfarven paa Væggene var saa godt Malerarbejde, som han nogen Sinde havde forlangt i de Huse, han ejede; at Dørene ikke var «odrede», var efter *hans* Hoved, for de «Odresvende» var uforskammet dyre og drak Bajere i Stedet for at bestille noget.

Han satte sig paa en af de bageste tomme Bænke, tæt op til Væggen, thi noget maatte han helst have at læne sig til . . . det værste var, at Limfarven smittede af. Hans Overfrakke var rigtignok ikke ny, han bar den paa syvende Aar, men en Overfrakke var et dyrt Stykke, og hver Børstning sled jo. Lægge et Lommetørklæde mellem Frakkeærmet og Væggen? Nej, Vask kostede ogsaa Penge.

Gamle Petersen kan regne den ud endnu, sagde han med et Bifaldsnik ad sig selv . . . Hin, gamle Petersen kan forresten nok undvære noget at læne sig til, naar det sker til Vorherres Ære.

Og han blev endnu mere tilfreds med sig selv — ja næsten til Taarer rørt over sig selv.

En gammel Mand satte sig ved Siden af ham. Han syntes, han skulde kjende ham.

«He--e!» sagde han, «det er jo....»

«Ja, det er det virkelig,» sagde den Tiltalte, «og det er jo Peddersen?»

«Ja—a!»

«Ja, jeg er ellers ikke Lysestøber mer, for hvem bruger Lys nu.» Den Fremmede hvæsede lidt op i Retning af Gasblussene.

Nu huskede Petersen ham. Det var Lysestøber Krusberg fra den gamle Østerbro. Ja pyt... Lysestøberiet! Han havde været svineheldig med sin Grund og parcelleret den ud i dyre Domme.

«Nu falder Grundene, Peddersen!»

«Ja, det gjør de saamænd.»

«Os to var Vorherre god.»

«Ja, velsignet... især mod Dem, Krusberg, for De ejede Grundene, og jeg maatte kjøbe mine.»

«Hver maa jo være taknemmelig over den beskikkede Lod.»

«Ja, De kan sagtens, Krusberg. De er vel en rig Mand.»

«Nej, det er jeg ikke. Men jeg er saare taknemmelig for, at Gud har givet mig saa meget, at jeg ikke paa mine gamle Dage behøver at slide og slæbe, men kan henvende mine Tanker og Begæringer mod det oven til.»

Lysestøber Krusberg rettede sin Uldvantes Pegefinger op mod Loftet, men sørgede for, at den pegende Retning kom langt til Siden for Gasblussene.

«Kommer De mere jævnlig her, Krusberg?»

«Hver evigste Søndag.»

«Er dette herre saadant Noget som den indre Mission?»

«Det er meget strængere end som saa.»

«Det kan de have godt af.»

Partikulier Petersen tænkte paa Verden i Almindelighed.

«Hvad kaldes det ellers, dette herre?»

«Det kan jeg ikke huske. Men hvad gjør det?»

«Nej saa mænd. For naar . . .»

«Pst, Peddersen!»

Et Stueorgel, som Partikulier Petersen ikke havde bemærket før, begyndte at spille og Menigheden at synge en Salme. Petersen kjendte den ikke, kunde ikke finde den i sin Salmebog, turde ikke spørge forhenværende Lysestøber Krusberg, thi han var sunken forover i Andagt og brummede med Humlebi-Bas nogle uforstaaelige Ord.

Sangen klang dumpt brummende hen under det lave Loft. Der bævede som en kvalt Hulken igjennem den. Kvindernes Lommetørklæder var i evindelig Virksomhed. Lydelige Suk og Stønnen hørtes, Taarer sivede ned ad Lysestøber Krusbergs Kinder.

Partikulier Petersen skottede sky, halv bange op til ham. Det var mærkeligt, at den Lysestøber var bleven saa hellig.

Hvad enten nu Exemplet smittede, eller Petersen mente, at Krusberg græd, saa kunde han ikke være bekjendt andet end ogsaa at græde . . . Faktum er, at Petersen græd ogsaa, inden Salmen var forbi, og kom i rigtig god Gang med Graad og Suk under den næste Salme.

Paa et med rødt Sirts overtrukket Katheder viste Prædikanten sig. En temmelig ung Mand med udstaaende Kindknokler, mørkt med lidt graat isprængt, tyndt Helskjæg, en bred Næse og store svømmende, drømmende Øjne! Han var lille og spinkel og var klædt i en Dragt omtrent som Præsternes sædvanlige; kun bar han Bladkrave i Stedet for Pibekrave.

Partikulier Petersen havde hellere set en Prædikant med Pibekrave. Men han mindedes, at en Kone, som boede i Hus med ham paa Gammelmønt i hans Ungkarledage, og som strøg for Folk, sagde, at Præstekraver var vanskelige og følgelig kostbare at stryge. Sparsommelighed nægtede Petersen aldrig sin ubetingede Sympathi.

Petersen havde beredt sig paa sin sædvanlige «stille Andagt», og det gik, som han ventede under Oplæsningen af Evangeliet. Det havde han læst én Gang før i Dag. Men saa var ogsaa Freden forbi.

Thi Prædikantens Stemme lød hvas og skingrende, lige forskjellig fra højkirkelig Prækedur, fra dagligdags Snakketone og fra blød Mol. Diktionen var stakkat-springende, Stemmen laa i et højt Register, blev stundom skrigende. Prædikantens fremstaaende Kindknokler illumineredes hektisk; hans Øjne brændte som Kulgløder, han Læber bævede, og hans Hænder knyttede sig stærk rystende ud mod Tilhørerne:

«Tror I, at vor Herre vilde helbrede en af jeres Syge nu, som han helbredede Høvidsmandens Datter? Tror I det? Jeg forsikrer Jer, han vil ikke gjøre det.

Den Høvidsmand havde Tro. Det siger I ogsaa,

at I har. Men det er Løgn, evindelig Løgn, saa sandt den Herre Kristus er Guds Søn.

Er I brændende i Aanden? O, kunde jeg bringe Jer til Fortvivlelse, til martrende Sjælekval, saa I kastede Jer i Støvet, vred Jer som Regnorme, der er fortraadte af en Støvlehæl, hylede som Børn over et græsselig sviende Brandsaar!

Lad os tænke, at I har en Syg liggende hjemme? Tænker I ikke paa at tjene Penge eller bevare Penge, før I tænker paa den Syge? Og der er Syge og Fattige uden for Jeres Hjem; dem tænker I slet ikke paa. Og vor Herre byder, at I skal tænke allersidst paa jer selv.

Helvedes Ild skal brænde dem, som først tænker paa sig selv, Djævlen skal sno sig som en ti hundred tusende Alen lang Slange om Jer og kvæle Jer . . . ikke, saa I dør ved det, men saa I fornemmer Kvælningens rædselsfulde Smerte gjennem alle Evigheder.

Gud véd, om nogen kan blive Kristen, naar han ikke er syg, syg til Døden. Jeg siger Jer, Sundhed er en Synd. For, mens I er sunde, føler I Kjødets Lyst og Øjnenes Lyst; naar I er syge, syge til Døden, da brydes Lystens Braad.

Derfor er I lykkelige, I Gamle, hvis Kjød svies langsomt fra jeres Ben Dag for Dag. Kast jer paa jeres Ansigt og tak Herren for jeres Svaghed og Elendighed! Bed ham af Hjærtens Grund at slaa jer med Bylder som Job, med Saar som Lazarus. Vær glad, om en Hund vil slikke jeres Bylder og Saar.

Har I syge hjemme, saa skynd jer til dem! Plej dem! Ær dem som de af Herren velsignede; bed, at Herren vil overføre deres Sot paa jer; tag deres giftige Aandedræt med, at I ogsaa kan blive spedalske, saa først strækker Herren sin Haand ud mod jer, laver Salve af sit Spyt og af Jordens Sand, stryger Salven paa jer og helbreder jer.

I skal, I maa blive syge som jeg. Jeg spytter Blod hver Dag og velsigner Herren for det. Siden jeg blev syg, følte jeg Naaden virke i mig.

Forbandet enhver af jer, som ikke knæler for jeres syge Hustru eller Barn som for En, Gud Herrens Finger har berørt!»

Et Rædselsudbrud lød.

«Der er En, jeg har rammet,» raabte Prædikanten, «Gid Herren ogsaa maa ramme ham!»

«Hvad er'et, Peddersen?» hviskede Lysestøber Krusberg. «Bliver De daarlig?»

«Lad mig komme ud! Lad mig komme ud!» stønnede Partikulier Petersen.

«Gaar inte an.»

«Jo, jo ... for gammelt Bekjendtskabs Skyld.»

«Ja, De er nu saa rask, men jeg er lige glad, for jeg er aldrig nogen Dag fri for min elendige Mave.»

Under dulgt Skotten og lydelig Hulken fra Menigheden blev Petersen fulgt ud af Krusberg.

«Skal jeg bestille Dem en Droske?» spurgte den forhenværende Lysestøber, da de var komne ud paa Gaden gjennem Forhusets Port.

«Nej, nej, nej!» stønnede Petersen og gjorde en bønlig afværgende Haandbevægelse.

«De er vist en farlig stor Synder, Peddersen!»

«De er . . . De er . . . De er meget værre end som jeg . . . for De ejede Grundene, og jeg maatte kjøbe mine . . . og . . .»

«Men jeg er syg, og De er rask.»

«Men min Kone er meget sygere end som De, Krusberg . . . Næ, næ aah . . . ingen Droske! . . . Det er saa dyrt. . . . jeg vil gaa hjem for at sone min Synd for Gud. Saa, nu er jeg bedre . . . Er det Noget for en Præst at sige saadant Noget? Er det Kristendom? Naar en Mand er . . . er sparsommelig og svarer Enhver sit! . . . aa Krusberg . . . følg mig hjem!»

«Ja, naar det saa er Herrens Villie. Og det kan være, De bliver lige saa syg som jeg, Peddersen! . . . Det er Herrens Gjengjældelse . . . for hvad de Grunde angaar, som De snakker om . . . saa tror jeg nok, at De har tjent mer, end som jeg nogen Sinde har gjort . . . for De laaner nok Penge ud . . . hvad? . . . Og De er nok Medejer af nogle gamle Huse paa Kristianshavn . . . hvad? Og de har nok Aktier i fine Beværtninger som dette herre «National» hvad? Omvend Dem i Tide, Peddersen!

«Hør De . . . hvad hedder De nu? Hvis De . . . aa jeg er saa syg og saa bange! Følg mig hjem . . De derude fra Østerbro.»

De to Gamle drev sammen gjennem Tøsneens mylrende Fnogge. De vexlede kun nogle stødvise, meningsløse Repliker.

«Synden, Peddersen . . .»

«Vor Herres Naade, Krusberg. Jeg er syg.»

«Saa omvender De Dem og sælger de Knaldhytter paa Kristianshavn . . .»

«Aa ja, aa ja, hvem véd?»

«Kan De nu bære Dem selv, Peddersen? Kan De kjende Springvandet? Vi er paa Gammeltorv. Nu maa De da kunne finde ud til Brogade.»

En opblussende Arrighed mod Lysestøberen væbnede Petersen med en Art trodsig Kraft. Han vilde helst være fri for sin Ledsager, da han mærkede, han kunde undvære ham. Ene stolprede han videre.

V.

Ene — men med en ham aldeles ukjendt Uro. Han følte det mylre og brydes inden i sig. Han maatte selv være bleven syg, for han var bange for Alt: for Menneskene, han krydsede paa sin Vej, for de oplyste Butikslygter, for de stadig, med irriterende bestemte Mellemrum stadig igjenkommende Lygteopstandere. Petersen blev bange for hver af dem, som var det lige saa mange paa Lur liggende glubende Hunde, rede at fare i ham.

Nej, man skal aldrig gaa til saadan Nogle, som ikke er rigtige Præster. Sikken han tiltalte Folk, det Bæst! . . . Krusberg er jo dog ikke bedre Kristen end jeg, og han har hverken Kone eller Børn og kan bare passe sig selv. Det er dog vist Luften i den lave Sal . . . og fordi der ingen Rygstød var paa Bænken . . . og fordi . . .

Partikulier Petersen kunde ikke finde paa flere

Trøstegrunde at klynge sig til. Da han havde gjentaget og gjentaget dem i forskjellig Rækkefølge, følte han sig drive paa Rædselens vilde Hav. Han stønnede og pustede. Til sidst skreg han, naar han stødte Skulderen mod en Lygtepæl. Der kom en Sporvogn . . . Skulde han prøve? . . . Nej, det gik slet ikke an. For naar saadan En som den Udenoms-Præst kunde dænge Folk saadan til, fordi de vilde spare paa Apothekerregningen . . . og fordi de mente, at Urtekræmmerens Vin ikke kunde være lige saa god som Vinhandlerens . . . hvad vilde han saa sige, naar man for første Gang i sit Liv kjørte med det Kram? Aa . . . aa . . . aa ja . . . Jeg vil saa nødig hjem! Ach Gud! Jeg tør ikke! Der er vist hændet noget splintrende Galt.

Skulde man gaa ind i Holmens Kirke? Der er Lys. Nej . . . nej . . . jeg tør vist aldrig gaa i Kirke!

Partikulier Petersen sled sig over Knippels Bro, saa tungt, som om han var spændt for en vel belæsset Trækvogn. Vinden hvinede ham om Ørene, Sneflager gav ham gjentagne irriterende Kindheste.

«Aa ja! Jeg skal give Pauline en Tikrone . . . nej det er dog for galt! Men jeg skal give hende en svensk Femkroneseddel . . . den kan hun saa kjøbe en Flaske af den dyre Portvin for . . saa . . . Nej . . . nej . . . ikke en Skilling . . . Jeg ser, hun trods mit Forbud har tændt Lys i Dagligstuen . . . og naturligvis lagt i Kakkelovnen endda . . . Skal jeg da martres baade paa Sjæl og Legeme og Pung? — Uh, det Lys i Dagligstuen!

Det indgød P. J. Petersen saa megen Harme, at han følte den før svigtende Styrke blusse saa meget op, at han forholdsvis ret hurtig kom op ad Trapperne.

Hvad var det? Moskuslugt!

Partikulier Petersen sank i Knæ, mens han ringede.

Inden Nogen kom og lukkede op, hørte han Snakken og Graad bag Døren. Der var nemlig ingen Entree til Lejligheden.

Han stod og rystede og skjælvede. Ikke en Gang sine faa Tænder kunde han faa Magt med. Underkjævens Besætning greb ind i Overkjævens tomme Rum og omvendt, som Møllehjuls Takker i tilsvarende Huller.

Han ringede igjen, med hidsig Nervøsitet.

Stærkt strømmede det forhadte, det ødsle Lys fra Dagligstuen ud paa Trappegangen, som Husejeren aldrig havde villet spendere Gas paa.

To Lamper paa det gamle Divansbord! De to Sølvbryllupslamper!

Og sammen med Lyset en Steghede.

Langt henne i Stuens Baggrund, i Sofaen, hans egen Sofa, hvor han havde faaet saa mangen en Lur, læst saa mangt et Søndagsevangelium, sad to kvindelige Husbeboere. Deres Taarer glimtede i Lampelyset.

Nu saa han først, at det var Pauline, som havde lukket ham op.

Hendes Øjne vare svuldne af Graad, men de sorte Pupiller gnistrede ham imøde, onde og vilde.

«Moder er død» sagde hun med et Tonefald, der dirrede tørt som en tynd Træstang i Frostvind.

Petersen gav et Skrig fra sig.

«Det er Løgn!»

Pauline fortsatte:

«Og fra hende og fra mig selv skulde jeg hilse og sige dig Tak for alt Godt. Vil Du ind eller ud?»

Han tumlede tilbage, holdende sig instruktmæssig ved Rækværket.

Døren blev smækket i. — Mulm og Mørke!

Næste Dag stod i Aviserne:

«En ret vel klædt ældre Mand blev i Aftes Kl. 10 fundet bevidstløs paa en Stendynge uden for Amager Port. Han blev først bragt paa nærmeste Station. En hidkaldt Læge konstaterede Apoplexi Han blev bragt paa Kommunehospitalet, hvor han kort efter afgik ved Døden.

VI.

Pauline passede sin Skole som sædvanlig et halvt Aar efter Forældrenes Død.

Boet blev sluttet. Det viste sig, at hun var eneste Arving til 80,000 Kroner.

Hendes første Ytring, da hun modtog Budskabet var:

«Hvad skal jeg Stakkel med de Penge?»

Et Aar slæbte hun hen. En Svindsot udviklede sig. Hun døde uden at gjøre Testament. Parti-

kulier Petersens ved listig og ihærdig Spekulation, ved lun og lovmæssig Aager samlede Kapital blev slaaet i Stykker mellem nogle og tyve fjærne Slægtninger i Jylland og paa Øerne.

Kun Kirken, hvor hun var døbt, fik, hvad hendes Fader havde bestemt paa Datterens Daabsdag.

Et Glimt.

I.

En ung Maler fortalte mig for nogle Aar siden efter sin Hjemkomst fra en Sommerstudierejse følgende lille Historie.

Jeg havde Logis og Kost hos en Gaardejer i Midtsjælland. Der var Skov nok og kjønne smaa Søer i Skovene. Gaardens Have løb op i en af disse Skove, ja var aabenbart et forhenværende Stykke Skov. De slanke unge Stammer kastede ved Aftenstid Striber ned over Haven og forvirrede for Synet Inddelingen i Bedde. Kronernes Skygge rakte hen over den store Plæne foran Stuelængen. Det var, som om Græsset ved denne Skygge blev saftigere og dybere i Farven.

Det var ikke langt fra en Kjøbstad, saa Manden drev med Fordel alskens Kjøkkenurter i sin Have. Der voxede temmelig meget Ukrudt i den lette Jord. Haven maatte holdes under flittig Lugning. Hen imod Midten af Juli saa jeg flere Gange en Skikkelse liggende paa Hug i Bedene. Den var stor og svær. Af den brede Ryg og de kraftige Skuldre sluttede jeg, at det var et Mandfolk, indtil

jeg ved Lorgnettens Hjælp opdagede, at, hvad jeg havde taget for en Mandsbluse, var en falmet blaa Sirtses Kvindekjole med mange Lapper og med Revner under Armene og over Ryggen, frembragte ved det svære Legemes Stramning under Arbejdet, og at Ejeren var et Fruentimmer.

Jeg nærmede mig Lugekonen. Ja, stor maatte hun være. Hun maatte have antagelig Mandshøjde, naar hun rejste sig. Jeg saâ hende endnu kun fra Ryggen. Det var en vældig sort filtret Manke af Haar. Knuden, det var bundet i, var mere end halvt gaaet fra hinanden, en stor, til alle Sider strittende Dusk viftede i Vinden ned ad det ene Skulderblad, der arbejdede som en Maskine.

Jeg omgik min Observationsgjenstand og saâ hende fra neden af ind i Ansigtet. Hun mærkede det ikke, vilde ikke mærke det eller brød sig ikke om mig. Det laa en Bylt nær ved hende i en af de smaa Stier mellem Urtebedene, halvt skjult af Hvidkaalplanternes udhængende Blade. ... Nu rørte Bylten sig. Et Par nøgne Ben, saa solbrændte, at deres Farve nærmede sig Teglstens, sprællede i Vejret; en gryntende Klynken udgik nede fra den kaaloverskyggede Sti. Den samlede sig efterhaanden i de temmelig tydelige Ord:

«Mo'er giv mig noget Pa'!»

Kvinden greb Ungen, tog paa den, som man tager paa en Hundehvalp, hægtede Kjolen op og lagde Barnet ved Brystet. Nu saâ hun mig, men jeg var hende øjensynlig en fuldt saa ligegyldig Gjenstand som Træerne, deres Kroner, deres Stammer

og deres Skygger. Jeg saâ et uregelmæssig bredt Ansigt. Næsen var flad og Læberne tykke, nærmende sig Negerformen. Huden var brungul som paa en Romerinde, og Øjnene lige saa brune og funklende, og de vare endog usædvanlig smukke baade i Tegning, i Farve og i Glans. De syntes at tale og sige til mig: «Hvad staar du der og glor efter?» eller «Hvad kommer det dig ved?» De sænkede sig strax. Barnet vedblev at die en lille Stund, saa smed hun det fra sig. Nu saâ jeg, at det gik helt godt og mindst maatte være to Aar.

Nu viste sig Gaardens Karl og en yngre Husmand i en Indgang til venstre for Lugekonen; den førte fra Marken ind i Haven. De havde begge Leen over Nakken; de havde været ude at slaa Hø. For at skyde Gjenvej og snarere komme op til Gaarden slog de ind i den Sti, hvori det store sorte Fruentimmer laa og lugede, for saa at gaa op ad Havens Midtergang.

Det store Fruentimmer rørte sig ikke. Barnet, der syntes at trænge til lidt fast Føde oven paa den flydende, laa paa Maven noget fra Moderen og gnavede paa en tør Gulerod.

Karlen, en ung Fyr, med Piben hængende i Mundvigen, skubbede med Træskoen til Lugekonen og sagde:

«Kan du faa hummet dig, din — (Skjældsordet lader sig ikke skrive) og lade Folk komme frem for dig og din f— Unge? Er du døv? Eller fanger du Jordlopper for at formere dit Kre'turhold?»

Endnu ikke en Bevægelse. Hendes Ansigt for-

blev ludende ned over Bedet og de med sort Jord besatte Fingre blev ved at luge.

«Det er fælt, saa saadant noget Skab kan være stædigt», sagde Husmanden. «Hun ligger ligesom en død Ko. Vi kommer til at skræve over Bedet, Hans, for der er vel ingen af os, der gider tage sig for at skubbe hende avæk, for man ku' let faa noget Levendes i Tilgift, hæ, hæ, hæ . . . God Avten, (her henvendte han Talen til mig) . . . kanske Herren vil afmale den sorte Lisbeth. Hæ, hæ . . Hun ku' blive en pæn Altertavle i en Jødekirke. Hæ, hæ, hæ!»

Karlen og Husmanden skrævede over Bedet og gik ud mod Gangstien. Jeg fulgte dem. Lugekonen syntes ikke at høre eller sanse noget, ej heller at Barnet skraalede højt af Angest over den høje og raa Tone, der taltes i. Hun lod det ligge.

«Hvorfor skjælder De den Kone saa rædsomt ud?» spurgte jeg.

«Kone! Ja, det kan man i visse Maader jo nok kalde hende. Hæ, hæ, hæ», svarede Karlen.

Husmanden lo med og fortsatte:

«Det er en led Ting. Hun har fire Børn paa Sognet, og hvert af dem har hun med hvert sit Mandfolk.»

«Naa ja», svarede jeg lidt forundret over denne moralske Forargelse, som jeg ellers ikke havde truffet synderlig udviklet paa den Egn og i de Lag. «Men saa syntes jeg, man skal lade hende gaa for den, hun er. Man behøver jo ikke at skjælde hende ud.»

«Nej saa Gu'», indrømmede Husmanden, strikte taget er det jo ikke saadan nødvendigt. Men, naar hun ikke kan føde en eneste af sine Unger, saa kan hun dog aldrig være for god til at faa en andægtig en paa Katekismussen en Gang imellem. Herren maa jo huske paa, at Fattigskatten jo bliver lignet paa os alle, og der er dog ingen Retfærdighed i, at andre Mennesker skal betale for saadan en —'s Drenge og Tøse. Nej, det er det da itte.»

«Nej, det forstaar sig», svarede jeg og bød god Aften til Karlen og Husmanden, som gik uden om Stuelængen. Deres Leers Egge skar mig i Øjnene, da den lave Sol tændte Ild i de blanke Rande.

Jeg stod et Øjeblik foran Havestuedøren paa den næsten elegante, ny opførte Bondegaards Stuelænge, gjennem Næseklemmeren skuende ud over Plænen med dens Roser og Lilier, mod Skovens brune Baggrund. Intet rørte sig i Landskabet; Lyset hang drivende og smaadirrende i Haven, og Aftenen begyndte at lægge Guldlegering ud i alt det tindrende Sølv.

Lisbeth laa endnu i Bedet. Hendes sorte Nakke dukkede op og ned og anede ikke, hvor Lyset forskjønnede den og gjorde Haar og Hals vidunderlig levende. Og midt mellem Kaalplanternes Toppe struttede den lille Tøses hvide Haar op som sølvforgyldt speget Traad vævet ind som et lunefuldt Islæt i alt det Bleg- og Blaagraa.

En Røst lød bagved mig:

«Ja desse hersens maa være malérisk, hvad?»

Jeg fôr sammen, som om noget Koldt var løbet over et nøgent Sted paa mig.

Det var Gaardens Ejer. Ham kunde jeg ikke lide. Det var en velhavende Høkersøn fra en Kjøbstad, og han havde kjøbt Gaarden af den oprindelige Ejer, en forhenværende Fæstebonde, som havde gjort en god Handel og tjent mindst hundrede Procent paa Gaarden, thi han havde kjøbt den i den «gode Tid», da Herremændene solgte Fæstegods i Massevis. Den nuværende Ejer holdt mest af at kaldes Proprietær, tidligere havde han givet sig af med Kreaturhandel. Han røg hele Dagen daarlige Cigarer og vilde absolut om Aftenen traktere mig med daarlig Toddy.

«Der er Stemning over det Hele, hva'? Og se det har jeg jo opfattet, at det er Stemning, der sætter Fut i alle Sorter Kunstmaleri, hva' 'faler? Ser De, det er jo det, der mangler i det Skidt, jeg har hængende der inde. Naa, det er jo ogsaa billige Sager. Jeg har kjøbt dem for min blidere Halvdels Skyld. Ja vent, til De bliver gift, min Fa'r. Saa kommer De kanske til at maale Lærredet i Alenvis og lade Lærdommen fra Kunstakademiet ryge hen, hvor Vildgæssene flyver. Naa, vi mere oplyste Personligheder, vi forstaar jo Spøg, hva' 'faler? . . . Men hva' . . . hva'? Tror jeg inte, at det er den sorte Lisbeth, De har i Kikkerten? Ja hende er der i visse Maader inte noget i Vejen med? Ja, De forstaar jo Spøg og Plasér!»

Lisbeth rejste sig op, ligesom Kirketaarnets Uhr begyndte at sende en Række sitrende Metaltoner

gjennem Luften. Med et Ryk rev hun Barnet op fra dets Leje i Stien. Det skreg og hvinede. Hun trak det efter sig uden at lempe sig efter det i mindste Maade. Karlestor og rank gik hun med Ryggen vendt imod os i den lyst flammende Sol op mod Skoven. Barnet maatte tilsidst følge uden Modstand. Jo mere de kom frem ad den dæmrende Skovsti, desto sortere blev deres Skikkelser, tilsidst druknede de i den sorte Baggrund.

II.

„Se se, Maler, hvor De bliver ved med at kukke efter Lisbeth! Ja noget Originialt er der ved den sorte Kasse. Naa det er Arvelighed, inte Andet. De siger, at Faderen var en Skærslipper, der rendte Landet rundt. For en tredive Aar siden — for saa gammel kan det gale Kre'tur vel være — kom han drivende her til Sognet med Kællingen, og hun var paa faldende Fod, bliver daarlig og smider Ungen her i Sognet, saa dør hun af Kopper, og Manden med. Det maa have været en pæn Ballade! Hva'faler? Der kom nok ogsaa Eppedemi etter 'et. Ungen kom sig. Hvor var nu saadan en Skrubtudse forsørgelsesberettiget? Det gik nok baade over Sogneforstanderskabets, Præstens og Amtmandens Forstand, hvor Tøsen var forsørgelsesberettiget, for ingen Dævel kunde jo udgranske, hvor saadan nogle Rendemasker som Forældrene havde opholdt sig ti

Maaneder, før den Spurveunge krøb ud af Ægget. Saa fik Sognet hende paa Halsen, og saa blev hun sat i Pleje hos den Kælling, som hun bor hos endnu, og hun, Sidse, har alle sine Dage holdt mest af det Fuselholdige, saa Opdragelsen har begribeligvis inte vaaren fin Potterikko. Der er jo Sammenhængskraft i al Ting, Hr. Lemberg. Men se, disse Bøndertampe, de er jo forskrækkelig fulde af Indsidigheder og Fordumsfuldheder. De kan'te begribe, at der inte kan falde en fin Hønsehundehvalp efter en ulden Slagterkøter, men det forstaar en anden En jo strax. Tøsen skød jo i Vejret som andet Ukrudt, for den Slags Urter er jo villige til at gro, og det baade i svær og let Jord, ha, ha, ha! Dum som en Torsk var hun til Læsning; for Kroppen aad Aanden i Opvæxten. Saa Præsten viste hende jo nér den ene Gang efter den anden, for ingen Slags Reli'on vilde bide paa hende. Men, da hun var en sexten sytten Aar, saa maatte han sige Pas, for Lisbeth var inte ganske alene, da hun gik op og læse den Vinter. Det var i fire og tres; der havde ligget nogle Husarer her paa Egnen. Hva' 'faler?»

«Proprietæren» stødte mig med Albuen i Siden og ventede aabenbart, at jeg skulde give ham en Anerkjendelse for hans diskrete Udtryksmaade. Jeg fremtvang den i Form af et forstaaende Nik. Han vedblev:

«Ja, ja; lidt mere Dannelse end en ren Bondefredrik har man jo lagt sig til. Naa . . . hvordan skulde man finde den rigtige Husar i hele Eska-

dronen? For Lisbeth gad ikke sige, hvad han hed; kanske hun aldrig havde keret sig om hans Navn og har ment, at saadanne Bakketeller kom de'nte an paa. Kanskesens ogsaa Corpus delictus hørte til Seviletaten. Hvem véd? For den er Lisbeth dog immer siden bleven ved. Men, som det gaar i den Slags Sitovationsforholder, saa gik hun jo nér etter. Fra en Malersvend sank hun nér til en Smedesvend og fra en Smedesvend til Skovløberens Karl; alle rendte de, en til Amerika, en til Vestindien og en til Avstralien, og Lisbeth tror jeg var lige glad. Men se nu kan De nok begribe, af hvad Beskaffenhed hendes sodsiale Stilling er her i Sognet, som maa betale for disse Hvalpe af de diverse Racer. Hva' 'faler? Om hun ka' bide fra sig? Aa ja saamænd. Om just inte med Tand og Tunge, saa med Øjesyn og Gramasser. Bønderne kan endda finde sig i, at hun glor paa *dem* med sine onde Glugger, men de holder inte af, at de Glugger rammer deres Køer. Natyrligvis Overtro, Hr. Lemberg; Vrævl og Sludder! *Mod* den naturlige Ordning af Sagerne. Saadant Fætøj burde have Klø til. Men derfor er de jo heller inte Spor af homane. Se jeg kan være baade homan og brutal. Gjør en Karl sig kinesisk, saa kan jeg godt lægge ham en ud paa Thepottetuden, naar der ingen Vidner er, forstaar sig, men Dagen efter kan jeg godt sige «lille Ven» til ham. Og se, Bønderne, de vil jo ikke unde den store Lisbeth en Smule Arbejde; her kan hun komme op og faa alt det Arbejde, ingen Andre gider havt. Naa, jeg har hende jo for, hvad

jeg vil give hende; hun kan æde saa meget, hun kan sla' i sig. Naa — hva? Har jeg saa'nte opfyldt min Menneskepligt, hva' 'faler? Naa, jeg skjælder hende aldrig ud; jeg kan saamænd faa hende listet hen i Grinehjørnet, naar jeg siger saadant noget gebommerlig Ugenert til hende. Jo sjoflere det er, jo værre hun griner. Naa, jeg opholder Dem.»

Jeg gik uden om Stuelængen for gjennem Gaarddøren at komme til mit Værelse. Foran Døren stod Husmanden og ventede paa, at Gaardens Ejer skulde komme, at han kunde faa sin Dagløn. Med denne Husmand stod jeg paa en Slags fortrolig Fod. Han bar somme Tider Staffeli og Malerstol for mig paa mine Exkursioner og kjøbte Smaating til mig i Kjøbstaden. Han sagde til mig med en sveden Mine:

«Ja nu er De kanske færdig med at lægge Politiken ud med Manden, saa en anden En kan faa, hvad han skal have hos ham?»

«Ja, Gud ske Lov, nu er jeg færdig.»

«Hæ, hæ, hæ! Ja Manden maa jo tage det med Vidtløftighed, for han er lidt uden for Bundestanden ligesom Herregaardssvin.»

III.

Som Kjøbenhavner sad jeg længere oppe om Aftenen end Gaardens Beboere. Jeg tog en Bog

og vilde læse. Men den store Lisbeth lagde sig mellem mine Øjne og Bogen. Hun havde staaet saa kjønt i Landskabet. Filosofere, véd De, ligger ikke egentlig for mig. Jeg tænkte blot, at der i dette store, gevaltige Fruentimmer vist var spildt en hel Del Kraft, som kunde have gjort Nytte, om ... ja jeg havde nær sagt — om en dygtig Drænemester i god Tid havde faaet det Onde ledt ud af hende. Det er noget Vrøvl: det véd jeg nok. Jeg holdt mig da til, hvad *jeg* forstod mig paa. Hun var nok værd at male, saadan en Type finder man ikke hver Dag. Med den Beslutning at male hende gik jeg i Seng.

Da jeg kom op næste Morgen, traf jeg hende igjen liggende i Havebedene. Hun havde vel ligget der alt en to tre Timer. Som igaar laa den lille Pige paa Ryggen i Stien og bed paa en Gulerod.

«God Dav, Lisbeth!» raabte jeg højt.

«God Dav,» svarede hun uden at løfte det ludende, sorte Hoved.

«Det er en pæn lille Pige, De har», sagde jeg efter nogen Betænkning.

Hun svarede med en gryntende eller brummende Lyd, der slet ikke havde noget Venligt eller Imødekommende i Klangen. Jeg opgav alle indledende Forhandlinger og sagde:

«Kan jeg faa Lov til at male Dem, Lisbeth?»

Nu løftede hun Hovedet og saâ paa mig med et Par kulperlegnistrende Øjne, og bag de tykke Læber af Farve som overmodne Hindbær skinnede Tænderne ud som Nøddekjærner. Men hvor kjønne

alle disse Enkeltheder var, kan jeg ikke nægte, at hun saâ dum ud. Og af alt dette Gnistrende og Svulmende kom kun det ene Ord bredt og idiotisk ud:

«Hva'?»

«Maa jeg male Dem af?»

«Hvem?»

«Dem.»

«Hi, hi, hi! Siger den Mand «Di» til *mig*? Hi, hi, hi! . . .»

«Maa jeg male dig af, Lisbeth?»

Vi vexlede et Øjekast. Hun saâ ondt paa mig. Jeg gjentog Spørgsmaalet for tredje Gang. Hun mumlede:

«Jeg kan lige saa godt blive gjort Nar af paa den ene som paa den anden Maade. Jeg er lige glad. Værs'go'. Jeg bliver vel ikke værre Skidt end det, jeg en Gang er.

«Kan jeg saa begynde i Morgen?»

«Næ — det maa være i Dag.»

«Hvorfor?»

«Jo.»

Tre Gange samme Spørgsmaal og Svar. Endelig ved fjerde Spørgsmaal mumlede det store sorte Fruentimmer:

«Nej, for i Morgen er jeg her ette.»

«Ja, men saa kan jeg jo male Dem i Deres Hjem.»

«Hi, hi! Naa, den Mand siger «Di» til mig? Hi, hi, hi. Kan du ligge stille, dit Olleborre?»

De sidste Ord vare henvendte til Barnet, der ved at rulle sig havde faaet Klæderne op over Hovedet, sprællede vildt med Benene og vrælede af fuld Hals.

Jeg gjentog min forrige Opfordring. Hun svarede:

«Næ —. Det er ikke til at byde noget Menneske ind i det Svinehul.»

«Ja, men det skal netop males, som det er.»

«Naa ja, ja. Skal der gjøres Nar, saa er det vel bedst, at det bliver lavet saadan til, at de rigtig kan grine En ud i Sognet. Jeg er lige glad.»

Næste Dag bar jeg med Husmandens Hjælp mine Malerapparater til den en Fjerdingvej borte liggende Nabolandsby, hvor Lisbeth havde Ophold. Det var et usselt Hus. Straataget saâ ud, som om en Kæmpehaand havde vredet det med Vold. Græstotter strittede ud mellem Mosfladerne. Vinduesglassene døsede i smudsige Regnbuefarver. Dørens øverste Lem hang apoplektisk ud over den nederste. Foran Huset var en saare smal Havestrimmel, hvor nogle Kartoffeltoppe sygnede hen. Jeg havde nær traadt paa Pigebarnet, der laa under Kartoffelplanterne. Husmanden pirrede til hende med Spidsen af Træskoen og sagde:

«Naa, hum dig, du Skruptaase!»

Væggens Bindingsværk lignede en vanfør Knokkelbygning. I en udslaaet Rudes Sted sad en gammel Uldsok.

«Ja, se her er Palæet,» sagde Husmanden. «Men se — Dronning Sidse og Prinsesse Lisbeth der-

inde er knap saa renvaskede endda som deres Smadrekasse. Men se . . at . . det er jo rimelig, at den Afmaling kan blive til farlig Grin for Folk inde i Kjøbenhavn.»

Jeg var arrig paa Husmanden og rev Malerkassen ud af Haanden paa ham. Han saâ noget forundret paa mig, lettede paa Huen og gik.

I den lille Stue, hvor jeg knap kunde staa oprejst under Bjælkerne paa det sodede, umalede Loft, indtoges omtrent det halve Rum af en stor Seng, raat slaaet sammen af uhøvlede Bræder. En Kiste, der oprindelig var lysegrøn og paa Laaget prydet med en Krans af røde Roser, omslyngende Bogstaverne S. P. D. (ɔ: Sidse Pers-Datter) 1836, et Par Træstole af forskjellig Størrelse, begge hinkende og usikre i Holdningen, udgjorde Møblementet. Klædningsstykker af alle Arter laa i en lille Dynge i en Krog. Og dog havde de bundfattige Beboere søgt paa en vis Maade at dekorere denne elendige Hytte. Bindingsværksstolperne og de ujævne hvidkalkede Vægge vare overklistrede med Billeder af Frederik VII, Generalerne Rye og Schleppegrell, af firkantede Papirer, oversmurte af Børns med Farveladens raaeste Kulører udfyldte Blyantstegninger, Omslag paa Chokoladepakker med det danske Vaaben og Paaskrift i Forgyldning, ja selv en skjævt afrevet Lap af et Evropas Kort, der gik fra det nordlige Ishav ned til Moreas Sydspids, var bleven fundet god nok til at skjule en Stolpe med. Og i begge de smaa Vindueskarme, hvis oprindelige Perlemaling var slidt af og havde givet

Plads for det nøgne, fedtede Fyrretræ, stod frodig blomstrende Balsaminer, i den ene en højrød i en hankeløs skaaret Overkop af blaastribet «kjøbenhavnsk Porcelæn», i den anden en lilla i Ruinerne af en sort Lérthepotte. Det var smukke Blomster. Midt i alt det Hæslige stod de som et Par dejlige Versstrofer, citerede midt i en cynisk og triviel Bladkritik.

Lisbeth stod med bare Ben i et Par Træsko og ragede Noget af en gammel rusten Vandkande ud i en lille Balje. Jeg vil ikke sige, hvad det var. Det var Noget, hun havde skrabet sammen paa Veje og Stier, og som hun solgte til Hvidgarveren i Kjøbstaden. Det var den mest foragtede Forretning af alle dem, der dreves i Sognet.

Hun gjengjældte tvært min Hilsen. Da jeg uvilkaarlig røbede mine Lugtenervers Smerte, fniste hun raat og brummede:

«Ja, her støder vi inte Kanel.»

Jeg sagde:

«Maa Deres . . . din lille . . . Tøs komme ind. Hun skal ogsaa males.»

«Naa, der skal ogsaa grines ad hende. Ja, det kan jo være det samme, for hun har ingen Forstand paa det.»

Hun løb ud, som hun var, hivede det skraalende Barn fra Haven ind i Stuen og smed hende ned paa Lergulvet.

«Det er Synd at tage saa haardt paa Barnet, Lisbeth», sagde jeg.

«Pyt! — Det er godt, hun bliver vænnet til i Tide», sagde Lisbeth. «Der er saagu' Ingen, der vil tage blødt paa hende.»

Jeg vilde klappe den lille Pige paa Haaret. Men, sky som en Kat, løb hun fra mig paa alle fire. Jeg lavede da mine Maleredskaber til Rette og begyndte paa mit Arbejde. Der blev ikke mælet et Ord. Da mine Øjne faldt hen paa Sengen, saâ jeg, at der rørte sig Noget under det elendige, forhenværende Hestedækken, som tjente til Overdyne. En ynkelig Klynken som af en syg Hund kom der henne fra. Op over Dækkenet dukkede et rynket udtæret, gult Ansigt; en mørkerød Næsespids og røde Pletter paa de fremstaaende Kindknokler gjorde det endnu uhyggeligere.

«Vil du have Brændevin, Sidse?» sagde Lisbeth og langede ind under Sengen.

Jeg fôr op:

«Nej, fy for en Ulykke, Menneske! Lad hende dog ikke faa Brændevin», raabte jeg.

«Det kan være lige meget», sagde Lisbeth. «Hun skal dog lige godt snart til det. Som man lever, skal man dø.»

Jeg kunde ikke holde det ud længere. Jeg pakkede sammen og gik efter at have kastet et Par Kroner til Lisbeth. Dagen efter kom jeg igjen. Interiøret interesserede mig, jeg vilde alligevel male det.

Jeg blev forbavset over Forandringen. Det var fejet og gjort rent. Et laset, men helt hvidt Lagen laa over Sengen. Lisbeth havde faaet en ren og

nogenlunde hel blaa Bomuldskjole paa, havde faaet sine Hænder og sit Barn vaskede. Der var strøet nyt Sand over Lergulvet. Jeg udtrykte min Anerkjendelse og sagde:

«Nej se, hvor pænt De har faaet det.»

Lisbeth sagde:

«Folk faar det, ligesom de betaler til, og naar de snakker ordentlig til Folk.»

Der var et varmt Sommereftermiddagslys i Stuen. Chokoladepapirets Forgyldning glødede ned fra Væggen; hvor den nøgne Kalk kom frem, havde den en let Rosatinte. En solbeskinnet Støvpyramide laa hen over den lille Piges Hoved. Lisbeths Haand og Klæder havde kjønne Glanslys, der mindede mig om de Guldstriber, som Tegnerne af de gamle Missaler gjengive Glanslys med, og hendes Hud fik en varm rødlig Tone over det Brungule. Hun var kjøn paa sin Vis. Da den gamle Kone klynkede efter Brændevin henne fra Sengen, lod Lisbeth, som om hun ikke hørte det.

De følgende Gange blev hun forholdsvis mere meddelsom. Hun fik stadig to Kroner for hver «Siddetour». Barnet lærte at kjende mig, og, skjønt det dukkede sig, naar min Haand rakte sig ud efter dets Hoved, lod det mig dog tilsidst klappe Haaret uden Kny.

«Det er nok Deres . . . din . . . Plejemoder, den gamle Sidse», sagde jeg en Dag. «Har hun været god mod dig?»

Lisbeth brød ud i en kort Latter, men samlede sig strax og mumlede:

«Jo, siden det gik mig rigtig skidt, har hun været farlig skikkelig. Da jeg var Tøs, kløede hun mig. Men bagefter . . .»

«Lisbeth . . . ser du aldrig dine andre Børn?»

«Nej. Det er bedre, de er, hvor de er, og at De aldrig ser mig. Jeg kan ikke lære dem noget, som duer.»

«Hm! Er der ingen af . . . af . . . dine . . . Kjærester, Du har holdt af?»

«Jeg har s'gu holdt alt for meget af alt det Rak.»

«Hader du dem nu?»

«Nej, jeg er lige glad, hvad der bliver af dem.»

«Men hvor kunde du da . . .?» Jeg kunde ikke fortsætte. Men hun svarede uden mindste Betænkning:

«Saa længe Folk snakker skikkelig til mig, kan jeg ikke sige nej til nogen Ting. Og jeg bliver ved at være lige tosset.»

«Vilde du ønske ondt over dem oppe paa den Gaard, hvor du lugede?»

«Ikke mere over dem, end over alle dem, jeg kjender i Sognet.»

«Vilde du selv gjøre dem ondt?»

«Ja, naar man kunde slippe godt fra'et. Men det kan man ikke. Birkedommeren er altfor udspekuleret og skulde snart finde ud, hvor Svovlstikken kom fra, hvis en Gaard eller et Hus kom til at lugte svedent.

«Kan du lide *mig*, Lisbeth?»

Hun saâ paa mig med uhyggelig gnistrende Øjne:

«Ja Dem kan jeg fælt godt li'!»

Men hun fortrød Ytringen, thi hun udbrød pludselig til Sidse, der klynkede:

«Nej, du faar ingen Brændevin, din gamle Taarfylding», og sagde til Barnet: «Kan du ligge ordentlig, dit visne Spektakel!»

Hun ofrede aldrig mit Arbejde den mindste Opmærksomhed. En af de sidste Gange, jeg var der, spurgte jeg, om hun vilde se det. Hun svarede:

«Næ, jeg vil ikke.»

«Hvorfor?»

«Næ!»

«Hvorfor?»

«For saa ser jeg, at De bare har talt skikkelig til mig en Tid ligesom de Andre, bare for at gjøre Nar af mig tilsidst.»

Men den sidste Gang, da Billedet var saa færdigt, som det skulde være for denne Sinde, holdt jeg det pludselig op for hendes Øjne.

Hun saâ først meget længe paa det med sløv Ligegyldighed. Saa kom der et Udtryk i hendes Ansigt, halvt af Angest, halvt af Nysgjerrighed, som en Kat, der ser sit Spejlbillede, saa glimtede en vis Interesse frem; hun begyndte vistnok at gjenkjende Mennesker og Ting, tilsidst klæbede hendes Øjne med lidenskabelig Opmærksomhed ved Billedet. Jeg blev træt af at holde det oppe. Med ét gik der som en Sky over hendes Blik og Træk, og hun brød ud i en Graad, der rystede hende i stødvis

Hulken og endelig tvang hende til at sætte sig paa Kisten.

«Er De vred, Lisbeth? . . . Hvad? . . . Eller bedrøvet? Hvorfor græder De?»

Hun fremtvang Ordene:

«Jeg . . er . . nej . . jeg er saa glad, saa jeg ikke kan taale det.»

«Men hvorfor dog?»

Det var mig ikke muligt at faa mere ud af hende. Hun spurgte blot:

«Og skal det hænges op inde i Kjøbenhavn og sælges ligesom de Billeder der?» Hun pegede paa Kongen og Generalerne paa Væggen.

«Ja —»

«Herre Gud! Saa er man dog bleven noget værd», hulkede hun.

Mine næste Spørgsmaal om, hvad hun mente, var det mig ikke muligt at fremtvinge Svar paa.

Hvad mente hun med, «at man var noget værd»? Tænkte hun paa Pengeværdien? Eller var et dunkelt Begreb om en anden Værdi som et af Luften omvejret Frø faldet ned i denne Hjerne? Det var næppe troligt. Billedet var virkelig ikke «flatteret»; har det nogen Fortjeneste, er det brutal Ærlighed. Var det Gjenkjendelsens Glæde, der kastede dette Lysglimt ind i det uhyggelige Sjælemørke? Tilsidst vristede jeg disse Ord ud af hende:

«Det er blevet saa pænt smaat Altsammen.»

Da jeg bød Farvel og vilde gaa, stod hun lidt og betænkte sig, men lod mig gaa uden at sige Noget.

Jeg gik hjem gjennem Skoven. Varmt Lys flammede fra Vest ind mellem de smalle Stammer, det gamle Løvs Masse blev snart guld-, snart kobber-, snart bronceglinsende. Mod Øst laa koldt Lys og klare Linier. Det suste ind under Toppene. Pludselig aabnede Skoven sig. Langt mod Vest saa jeg Lisbeths Hytte stærkt belyst, ligesom flammende i Sol. Som et Omkvæd til mine Oplevelser tonede Goethes Vers frem for mit Øre:

Der Göttliche lächelt; er siehet mit Freuden
Durch tiefes Verderben ein menschliches Herz.

Hertugen.

I.

Der hørte vel omtrent 150 Tønder Land til Gaarden, men det havde oprindelig været en sædvanlig Bondegaard, og Arealet var efterhaanden kjøbt sammen. Det gamle Mølleprivilegium havde i sin Tid forøget dens Værdi betydelig, men nu betragtedes Vandmøllen som en Biting, og den dreves af en eneste, ganske ung Svend, som havde rigelig Hviletid. Den brugte han til at ryge Pibe, med Underkroppen støttet til den nederste Lem af Møllehusets Dør, mens Overkroppen lænede sig ud i det Frie. Det var ikke meget, han saa, thi Bivejen, som løb tæt forbi Gaarden, var en Hulvej. Højt over dens Niveau hinsides det med Brombær og andre Buske bevoxede Stengærde laa den temmelig store Møllesø med Ellekrat om Randene og paa den ene Side et Par knejsende gamle Bøge, Levninger af et for længe siden faldet Stykke Skov. Løvet spillede i den solrige Oktoberdag blankt i alle Regnbuefarver; Draaber tindrede pailletteagtig i Spindelvævene, der med flot Skjødesløshed slængte sig

mellem Buskene paa Gærdet. Buskene lukkede Udsigten for den attenaarige Møllersvend, men han var vist forresten lige glad. Da den korte Pibe var røget ud, heldte han Saucen af Svampedaasen og Asken af det store Træhoved ud i Kjørevejens vaade Hjulspor, morede sig en Stund med at se Asken drukne i Vandet og Saucen farve det. Da de forskjellige Stoffer havde forenet sig i en solid Blanding, greb Møllersvenden til en ny Morskab. Han spyttede til Maals efter en bestemt Sten i Diget, som sprang frem mellem Buskekrattet og hvælvede sig med sin fugtige krumme Flade gulrød ud i Solskinnet. Men, forat denne Sport skulde kunne opnaa det ønskede Maal, gjordes der store Krav til Projektilets langtrækkende Evne. Efter en Snes mislykkede Forsøg opgav Møllersvenden den, saa sig om efter Noget, der kunde beskjæftige hans Tanker, fandt Intet og gav sig med Hengivelse i sin Skæbne til at nynne:

Var du min, din Spidslærke,
ja saagu' fik du Hug,

fortsatte saa Strofen fløjtende, fløjtede derpaa Melodierne til andre Sange, han havde hørt paa Markeder og i Krostuer, som: «O Ægtestand, o slemme Ægtestand, faldera,» «I Lothringen, det skjønne Land, — der levede en Jægersmand; — hans Bord var fuld af Vildt og Vin; — Napoleon ham kaldte sin» og var just ved at intonere: «En gammel Abbedisse — har ingen Ro tilvisse», da noget stærkt Farvet i kort Lundetrav svingede om Gærdets Krum-

ning ned i Hulvejen, hvis fugtige Jord sivede med dæmpet Lyd under de forsvarlige Træskosaaler.

Det var en sær Fremtoning, dette luntetravende Væsen i en halvvoxen Dreng, der trods sine næsten sytten Aar, saâ ud, som han kun var fjorten. Paa det utrolig uredte, i ulige lange Tjavser over Pande Øren og Nakke nedhængende, aldeles hvide Haar sad Ruinerne af en laadden Hue og dinglede op og ned og til Siderne, thi den var meget for stor til Drengen. Et Par mælkeblaa Øjne gloede lige ud i Luften under de stive, korte hvide Svineøjenvipper, store hvide Tænder grinede blankt ud af den store aabent staaende Mund. Men det Løjerligste var hans Dragt: højrød kortsnippet Kjole med hvide Kantninger, lyseblaa Krave, Opslag og Brystrabatter, paa hvilke sidste sad et Par afblegede dinglende Knapper, en gylden Epaulettestrop sad paa tværs over den ene Skulder, dens Mage paa den anden var reven af og sjaskede ned langs Ærmet; hvide skidne Lærredsbuxer, nøgne, tynde, ingenlunde rene Ben i de store Træsko med Blikkramper.

«God Dav, du Hertug!» raabte Møllersvenden, da den løjerlig klædte Knøs i sin travende Gang var kommen Møllehusets Dør nær.

Drengen blev ved at grine uden at lette paa Huen og uden at standse sit Luntetrav.

«Kan du holde an, du Hertug, naar fornuftige Mennesker taler til dig, din Indiot?»

Drengen grinede og løb som før.

Da han var kommen nogle Skridt paa den

anden Side Mølledøren, sparkede Svenden den nederste Lem op, sprang ud og greb Drengen.

«Du er dog en usædvanlig Odder, Dreng,» sagde Møllersvenden. «Jeg vil snakke med dig, Hertug!»

Drengen havde ingen Modstand gjort. Han var lige glad, enten han løb eller stod stille. Han havde løbet, fordi han nu en Gang for en Times Tid siden havde sat i Løb, nu stod han stille, fordi han tilfældigvis blev standset.

«Du har da ikke været hos Præsten i den Galamundering?» sagde Møllersvenden.

«Hva'?» sagde Drengen.

Møllersvenden gjentog Spørgsmaalet i en simplere Form og fik det Svar:

«Næ—æ.»

«Har du da slet ikke været hos Præsten, din Kaalrabi?»

«Jo—o—u.

«Vil han saa tage dig til Konfirmation i Aar?

«Næ—æ—æ.»

«Saa skulde da ogsaa ... Hvad kan det hjælpe, han lader dig gaa det ene Aar efter det andet?»

Møllersvenden var øjensynlig bekymret paa Drengens Vegne. Det var nu tredie Gang, at Præsten havde «vist ham ned». Møllersvenden følte Trang til at trøste Drengen; han forudsatte, at det maatte gjøre Drengen ondt, skjønt der ikke viste sig det mindste Tegn til, at han brød sig det mindste derom. Møllersvenden tog en Skindpung op af sin Lomme, løste Løbebaandet, undersøgte dens Indhold, trak paa Skulderen, da han opdagede, at den

sidste Dans med tilhørende Traktement til Damerne Søndag Aften uden for Skovfogedhuset havde lettet hans Kasse for 3 Kroner, men en Tiøre havde han dog Raad til at ofre til Drengen.

«Kjøb dig et Par Basser*) for den, Hertug.»

Drengen tog til at rende ganske forfærdelig. Det nyttede ikke, at Møllersvenden raabte:

«Hertug! Lavs! dit Bæst! . . . bliv . . . jeg vil snakke med dig.»

Nej . . . «Lavs» vidste, hvor Bageren boede, og Madstrævet overskyggede hans faa sjælelige Livsytringer ganske og aldeles. «To Smørbasser» for ti Øre! — det var den eneste Tanke, der rørte sig i «Hertugens» Hjerne, og bestandig grinende ud i Solen løb han videre til Bageren.

Gaardens Bygninger laa ingenlunde i samme Plan, men alle laa de under Møllesøens Vandspejlhøjde. Under Vejen løb fra denne gjennem Stigbordet hinsides Broen Overfaldsvandet ned over det store Møllehjul, der saas dybt nede til venstre for Vejen i Jævnmaal med den gamle Have, hvor nu i Efteraarstiden Træfrugten rødmede og gulnede bag det graalige Løv. Naar Møllen var i Gang, brusede, skummede og gnistrede Vandet om Hjulet, naar den, som nu, stod stille, faldt det langsomt i store hvidblinkende Draaber, svagt plaskende ned paa dets Tremmer, filtrerede om den mosgroede Axe og spredte sig i endnu svagere Striber ned ad Hjulets Radier. De vare overtrukne med en klæbrig grøn

*) Sjællandsk: Hvedebrød.

Masse, der fangede Draaberne og lod dem dø i sin slimede Favn. Naar man regnede fra Møllerendens Bund, havde Møllehuset to Etager; Døren, hvori Møllersvenden stod, gik lige ud til Vejen, og Rummet, som den førte ind til, var egentlig første Sal. Imellem Møllehusets ene Væg og en fremspringende Fløj af Stuehuset, der laa lidt lavere end Vejen, løb en primitiv Trappe med Trin af utilhugne Graasten temmelig dybt ned og førte ind til Gaardens Borgestue i Niveau med Møllehusets nederste Stokværk. Men den omtalte Fløj af Stuehuset, der kun rummede Storstuen, laa en sex Alen højere og havde en Slags tør Grav mellem sig og Vejen. Paa Gravens anden Rand stod som Mærke *for* og som Værn *mod* Kjøretøjer tre tjærede Bukke, som man ser dem foran Landevejskroer. De øvrige Beboelsesværelser laa endnu lavere end Borgestuen ud til Gaarden i en tilbygget femfags Fløj. Gaardsrummet var efter almindelig Bondegaardsskik omsluttet af fire Længer; tværs igjennem det og ind under den ene Længe løb Møllerenden uden Rækværk langs Bredderne og paa Træbroen, som førte over den. Men efterhaanden, som Avlsbedriften var bleven udvidet, var der kommet Ladebygning og Svinehus af Kampesten til, men de vare anbragte uden for det oprindelige Bygningskomplex. Noget mere Uregelmæssigt, Op- og Nedadgaaende, noget Irrationellere i arkitektonisk Henseende kunde ikke let tænkes i et bjergløst Land. Man kunde ikke aabne en Stuedør i dette Hus, uden at træffe flere eller færre Trappetrin hinsides Tærskelen.

Møllersvenden havde ikke bemærket, at han havde havt en Tilhører til sin Samtale med Drengen. Den fremspringende Del af Stuehuset havde et lille Vindue i Gavlen, som vendte ud til den nævnte Graastenstrappe. Det var aabent, og selve Gaardens og Møllens Ejer, Kammerraad, Landvæsenskommissær, Examinatus juris, Sogneraadsformand Markus Stavsholms anseelige Skikkelse, som et Par store, runde blaa Briller, en grøn blød Hat og en sølvbeslagen Merskumspibe gav et endnu mere imponerende Udseende, stak sit graaskimlede behaarede og beskjæggede Hoved ud af det.

Da den uniformerede Dreng var kommen et godt Stykke op ad Vejen, fandt Kammerraaden det passende at gjøre en af sine overordnede Funktionærer, Møllersvenden, en officiel Meddelelse om, hvad der var hændet hans allermest underordnede dito, den hvidhaarede Lars, der kun havde med Svinene og Fjerkræet at gjøre. Meddelelsen skulde gaa fra ovenaf nedad. Kammerraadens gamle Avlskarl havde faaet den allerede Dagen iforvejen, nu var Touren til Møllersvenden med dette Rangtrin ophørte den direkte Henvendelse. Hvem af Gaardens andre Tjenestefolk, som maatte nære Interesse for «Hertugens» Skæbne, maatte søge Oplysning hos de to mest Betroede.

Saa gik altsaa Kammerraaden op ad Stentrappen. Hans franske Træsko knirkede paa Trinene og bebudede Møllersvenden hans Fremrykken. Kammerraaden avancerede i Profil ud for Døren til Møllen. Svenden tog sin Hue af og slog den mod

Laarstykket paa sine Benklæder; Kammerraaden vinkede til ham, at han nok maatte sætte den paa Hovedet. Saa drejede Principalen Næsetippen lidt til venstre, paa skraa over de blaa Briller, tog Pibespidsen ud af Munden og brummede:

«Lars er bleven vist ned for tredie Gang. Det er meget sørgeligt.»

«Kunde man næsten ikke kalde det «skammeligen», Hr. Kammerraad?»

«Nej. Det kan man ikke, Olsen. Jeg har talt med Præsten. Han sagde til mig, at han havde reduceret, det vil sige indskrænket, sig til det allersimpleste Spørgsmaal. Han sagde: «Kan Du blot nævne mig Navnet paa det højeste Væsen: Lars?» Lars betænkte sig lidt, lo paa sin sædvanlige taabelige Maade — for den Dreng griner jo altid — og sagde, at det kunde han nok. «Hvad kalder du da det Væsen?» spurgte Præsten. «Kammerraaden paa Stenbjerg Møllegaard», svarede Drengen.»

Møllersvenden lo. Kammerraaden fortrak Munden til en Indledning til et Smil og fortsatte:

«Ja vel har Sagen sin saakaldte komiske Side, Olsen, men ogsaa sin meget sørgelige, og det er den væsentligste. God Morgen, Olsen!»

II.

Hvem Drengen «Lavs's» Fader var, vidste Ingen. Hans Moder var et stakkels aandssvagt Fruentimmer, uægte Datter af en fyrretyveaarig Husmandsenke

og en tyveaarig Karl. Siden sin første Ungdom havde hun «levet paa Sognet.» Fattigvæsenet havde lejet hende i Kost hos en «jordløs» Husmandsfamilie. Hun var som sagt meget dum, men Hænderne sad ikke saa galt paa hende. Hun strikkede hurtig, var flink til at karte Uld, og det var der Noget at tjene ved i gamle Dage. Hun var tavs, godlidende og villig, saa Sognets Folk led hende godt og skaffede hende saa megen Fortjeneste, at hun bjergede Føden «til en Orden», som hun sagde.

En skjøn Dag fødte hun et Barn; men, hvis Folkene, hun boede hos, ikke i Tide havde opdaget hendes Tilstand, kunde det let være blevet en Fødsel i Dølgsmaal, thi hun havde ikke sørget for Noget og havde kun med et tavst Grin svaret paa alle Spørgsmaal. Hun havde set godt ud, var velvoxen og fyldig med en rig hørgul Haarvæxt, og i det Ydre røbedes hendes Aandssløvhed kun af de stive, lyseblaa Glasøjne, der altid saâ ud over den, hun talte med.

For Retten erklærede hun bestandig paa Spørgsmaalet om, hvem Barnefaderen var:

«Ded ka' je'tte sige Novet til.»

Det nyttede ikke, at Birkedommeren opbød al sin Skarpsindighed; «Karte-Mette» bed sig fast i den Sætning, og, enten Birkedommeren snakkede ondt eller godt for hende, fik han det samme Svar:

«Ded ka' je'tte sige Novet til.»

Under Forhørets videre Gang fremkom kun følgende intet oplysende Fakta frem.

Karte-Mette havde kjørt til Marked med Husmandsfolkene, hun boede hos, til den nærmeste Kjøbstad. Der var hun bleven borte for dem paa en Karrousselbane, hvor de havde set hende kjøre rundt med en Herre med høj Silkehat, men som Ingen kunde oplyse hvem var. Saa var Husmanden, der var bleven noget anløbet af de forskjellige i Dagens Løb indtagne Snapse, kommen i Klammeri med sin Kone. I indbyrdes Skjænderi havde de begivet sig ned paa Markedet og havde truffet den Boelsmand, hvis Kjøretøj havde befordret dem til Kjøbstaden. Han og Husmanden havde drukket videre. Husmandskonen var stadig i yderste Forbitrelse og glemte rent Karte-Mette. At de fulde Mandfolk slet ikke tænkte paa hende, er indlysende. Konen kunde den næste Dag ikke begribe, hvor Mette var bleven af. Først sent ud paa Aftenen kom hun spaserende. Konen spurgte hende ud, men fik kun til Svar:

«Jeg har aget i en Vogn med Ruf paa, hi, hi, hi.»

Og det gjentog hun lige saa ufortrødent, som hun senere gjentog den ovennævnte Frase for Retten.

Og Husmandskonen sagde til Birkedommeren:

«Ded ku' ju'tte nytte at spørre hende vidtløftigere yd, for hun er ju tov'lig og ka'tte lægge Novet yd for Noven.»

Saa havde Husmandskonen rigtignok bemærket, at Mette ganske mod sin Sædvane havde gaaet og sunget «noget farligt Vrævl», og det var bestandig det Samme:

Og hvis du vil vide, hvor Kjærligheden gror,
saa er det i en yndelig Have.

men «ded ha'de hun itte obselveret videre paa, ikke,» . . . og saa varede det jo noget, inden hun «obselverede, at Mette var kommen skidt afsted,» og saa gik'et jo, som det gik.»

Drengen, der blev kaldt Lars, kom naturligvis paa Sognet, der nu betalte baade for ham og Moderen hos Husmandsfolkene. Men Husmandskonen beklagede sig over, at Karte-Mette «havde slavet sig paa Vidtløftighed.» Husmandsfolkene vogtede sig vel for at tage hende med til Marked, men, naar hun saâ sit Snit, gjorde hun sig usynlig. Det var ikke Husmandsfolkenes Lejlighed at anstille omhyggelige Efterforskninger, og, da Mette gjerne kom tilbage efter faa Dages Forløb, brød de sig efterhaanden lidet om hendes Udflugter, og det var aldeles unyttigt at spørge hende, hvor hun havde været henne, thi hendes Svar var altid det samme som det, hun i sin Tid gav Birkedommeren:

«Ded ka' je'tte sige Novet til.»

Husmandsfolkene undlod naturligvis ikke at besøge Markederne i Kjøbstaden, naar de kunde faa Plads paa en Gaard- eller Boelsmands Vogn. Saa blev Karte-Mette og hendes Dreng betroede til nogle Indsidderfolk. Drengen vogtede de paa, men Moderen lod de løbe, hvorhen hun vilde. Hun brød sig slet ikke om Drengen, kjærtegnede ham aldrig og brød sig ikke om, at han fik Hug af Plejefaderen, naar han var fuld. Naar Husmandskonen tog Lars i Forsvar, og det kom til haandgribelige Scener mel-

lem Ægtefolkene, grinede Mette og forholdt sig ganske nevtral.

Det var ved Sankt Hansdagstider, da Mette og hendes Dreng paa Grund af Husmandsfolkenes Markedsrejse en Gang vare under Indsidderfamiliens Opsyn. Mette løb sin Vej som sædvanlig. Siden var der Folk, som paastod, at de havde set hende paa Markedet ved Karrousselbanen og foran et Kagetelt.

Næste Morgen blev Drengen bragt Husmandskonen af Indsidderkonen med de Ord:

«Mette er yde og løve ... hæ hæ.»

Og begge Konerne lo helt lystig og tænkte ikke større over den Ting.

Men der gik to, der gik tre, og der gik fire Dage, der kom ingen Mette. Husmandskonen blev bange for «ded sælle Kræ», hun gjorde jo ikke nogen Fortræd, og, var hun kommen noget til, saa mistede Folkene jo de fyrretyve Rigsdaler om Aaret, som Sognet betalte for Mette.

Husmandskonen fik sin Mand drevet op til Sognefogden; denne gik til Birkedommeren, og Undersøgelser blev satte i Gang. De gav følgende Resultat.

En rødlig straalende Sommeraften, der forgyldte Randene af Bladene paa en hvidlig Pil og en brunlig Hyld ved Randen af et Kær midt inde paa Marken, fandt de udsendte Folk Mettes Lig tæt ved Kærets Bred paa knap en Fods Vand. Forelaa der et Selvmord? Det var umuligt at faa Vished derom. Ingen havde set Mette siden paa Markedet, og de Vedkommende vare ikke en Gang sikre paa det.

Der laa Mette, hel kjendelig endnu. Hendes store hørgule Haar havde opløst sig og bedækkede som et indfiltret fugtigt Net hele hendes Overkrop. Ind mellem Haarene havde mørkegrønne Siv flettet sig. Hendes blege Ansigt var roligt som et sovende Barns, og nu, da ingen Grimace fortrak det, gjorde de store stille Linier et højtideligt, man kunde næsten sige monumentalt Indtryk. Hendes Træsko vare gaaede til Søs; de nøgne Fødder stak oven over Vandet og skinnede marmoragtig i Aftensolen. Tæt ned over Liget svajede Pilens og Hyldens Grene, de nederste Blade strøjfede sagte det brune Vand.

«Ded er dog det pænneste Lig, jeg noven Tid har set,» sagde Husmandskonen, som var fulgt med Manden fra «Kantoret» og først afbrød disses officielt-højtidelige Tavshed ved at snyde sin Næse og tørre sine Øjne i sit Forklæde. Og hun tilføjede i den læsende Tone, hvormed Almuesfolk paa Landet stræbe at give deres Tale Højtidelighed:

«Hun er ligefrem smok og nysselig, som hun der ligger og er hensovet i Salighedens Paradis.»

Da Konen kom hjem, kjærtegnede hun den lille Lars, der den Gang var fem Aar. Hendes Mand blev saa rystet ved, hvad der var sket, at han strax søgte hen til Kroen, drak mange Snapse og fortalte med grædende Taarer Historien til de andre Krogjæster. Men, da han kom hjem, pryglede han Konen, fordi hun ikke havde passet bedre paa en Løsøregjenstand, som altid var 40 Daler værd om Aaret.

Og efterhaanden som Savnet af de 40 Daler

blev følelig, kjeledes ogsaa Husmandskonens Kjærlighed til Lars, især da det, efterhaanden som han voxede til, blev tydeligt, at han var «taav'lig» ligesom Moderen. Nu blev Prygl hans Paalæg paa de smørløse Rugbrødsstumper. I Skolen vilde ingen Lærdom bide paa ham; de andre Børn drev Jux med ham; han besvarede Spotten, naar den gik over en vis Grænse, ved Spark med Træskoen og med Stenkast, og saa fik han Prygl af den gamle Degn, der var ubekjendt med ethvert andet pædagogisk Supplement til Lærebog, Bibelhistorie og Katekismus. Af disse Discipliner forstod Lars ikke et Ord. Han kunde til Nød lære nogle Bibelsteder uden ad, men hvor meget han forstod af dem, viser følgende Exempel:

I Overensstemmelse med sin sædvanlige Examinationsmethode slog Degnen en Dag med sin lange Pegepind et Slag hen mod Retning af Lars og sagde: «Lars ... Nøjes med det, I have, thi ...»

Lars fortsatte temmelig tungerap.

«... Herren haver selv sagt: Jeg vil ikke hugge Haanden af dig og ingenlunde forlade dig.»

Degnen afbrød ham, og Pegepinden bearbejdede Lars's Ryg.

Heldigvis fik den gamle Degn sin Afsked, og en yngre, fornuftig Lærer kom i hans Sted. Han saa strax, at Lars ikke kunde lære Noget. Men han var god ved ham; det indvirkede paa de andre Børn, saa de lod den hvidhaarede Dreng nogenlunde i Fred.

Da han saa var bleven en halv Snes Aar sam-

tidig med, at Kammerraaden paa Møllegaarden blev Sogneraadsmedlem, tog denne ham hos sig paa Gaarden og brugte ham til at vogte Gæs. Han gav Husmandsfolkene en skrap Irettesættelse, fordi de havde behandlet Drengen saa daarlig. Konen græd, som hun var pisket, baade over Kammerraadens Skjænd, og fordi hun skulde af med «Lav's» — «for i den sidste Tid havde der jo ikke været novet undt Sind i Drengen, og 30 Daler var jo ogsaa Penge, men ded var li'e godt itte nok, og, hvor tosset Lav's end var, saa var det rart at se ham gaa og nørke om,» naar hun sad alene, og Manden var paa Kroen eller laa og sov Rusen ud i Sengen, der om Natten maatte rumme dem alle Tre.

III.

Paa Møllegaarden førte Lars et sorgfrit Liv. Han fik al den Føde, han vilde have, havde ikke mere at bestille, end han kunde overkomme, og det Sjov, som Karle og Piger drev med ham, havde i Regelen en ret godmodig Karakter. Naar man snakkede godt til ham, var det en skikkelig Dreng, der efter ringe Evne udrettede, hvad man forlangte af ham. Saa meget diplomatisk Begreb havde han, at han vænnede sig til at le med, hver Gang de Andre lo ad ham, og de faa Skub og Stød, der en enkelt Gang faldt af, naar han havde gjort en Dumhed, forulempede ham ikke stort; han var vant til

at faa ganske anderledes mange «Tæ'sk», og, hvis han ellers gjorde sig nogen Tanke i den Anledning, har han sagtens betragtet Sligt som en billig Told, der maatte betales af de Portioner Mælkemad, Flæske- og Fedtebrød, som saa rundelig undtes ham.

Sit Øge- eller Kjælenavn, «Hertugen», havde Lars faaet paa Grund af den Dragt, vi har set ham i. Dermed var det gaaet saaledes til.

En Sommer kom Kammerraadens Broder, en gemytlig gammel Pebersvend af en kjøbenhavnsk Manufakturhandler, i Besøg paa Gaarden. Han fandt «Lav's» uhyre gemytlig og sagde altid kjøbenhavnske Brandere til ham. Drengen forstod ikke et Ord af dem, men han lo, saa det klukkede i ham, sagtens fordi han fandt, at det var noget forfærdeligt Sludder, vel ogsaa af Snildhed, fordi en af de faa Erfaringer, der havde prentet sig i hans Hjerne, var den, at Folk var bedst ved ham, naar han lo. Næste Jul, da «Grossereren» kom derud, var han lige gaaet ud af Borgervæbningen, i hvis Infanteri han længe havde tjent i Egenskab af Lieutenant. Han tog sin allerede i 1849 aflagte røde Uniformskjole med, for det kunde være «grinagtigt» at pynte «Lav's» med den. Grossererens Vittighed gjorde stor Lykke blandt Besætningen, selv hans Broder, Kammerraaden og Alvorsmanden, trak lidt paa Smilebaandet, da han saa sin Svinedreng i den forhenværende Nationalgardistuniform. En af Gaardens Piger sagde til Drengen:

«Nu er Du bleven Hertug af Augustenborg, Lav's.»

Fra den Dag af hed Lars «Hertugen» og blev kjendt i Sognet under det Navn. Borgeruniformen var nu Lars's daglige Dragt Vinter og Sommer, i Slud og i Solskin. De blanke Knapper bleve dunkle, og deres Tal formindskedes, Epaulettestroppernes Guldtraad flossede op og falmede, det højrøde Klæde fik Pletter af alle Slags Farver, som dog efterhaanden alle bleve sorte, men det var godt og stærkt Klæde, og nu, da Drengen havde baaret Snipkjolen i næsten tre Aar, holdt den dog sammen i de fleste Somme. I den første Tid var Lars saa glad ved sin straalende Dragt, at han sov med den i en Baas i Kostalden; thi, endskjønt en Brædeseng, forsynet med Halm, Blaarlærreds Lagen og forsvarlig Overdyne, var slaaet op til ham i Røgterens Kammer, foretrak Lars en Baas, der enten var tom eller blot var besat af en eller to mindre Kalve. Lars elskede alle Gaardens mindre eller ringere Dyr: Smaakalvene, Smaagrisene, Fjerkræet og Bindehundene; men Hestene, Storkvæget og Kammerraadens to Jagthønsehunde brød han sig ikke om. Han havde en bestemt Fornemmelse af, at de hørte til et højere Trin i Samfundslaget end han; han gik uden om dem med en lignende Skyhed som den, han følte, naar han mødte sin Husbond, hans Gjæster, Husjomfruen, Møllersvenden, Avls- og Staldkarlen.

Der var ikke mindre end tre Bindehunde paa Gaarden: en stor hvid Køter ved Hovedporten, en stor brun ved Tofteporten og en stor sort ved en Trappe, der førte til en Dør oppe i Møllehuset ud mod en Trekant af Gaardsrummet, dannet af den

lave Stuehusfløj, Møllehusets Bagside og den gjennemløbende Møllerende. Alle tre havde de pjuskede, stride, lidt uldagtige Haar og opstaaende korte, vrede Øren. Den sorte ved Mølletrappen bar Navnet «Morian», almindelig udtalt «Maarjan», og hele Gaardens Besætning var enig om, at det var et galt, ondsindet Asen. Selv Møllersvenden smøgede sig saa tæt som muligt op i Hjørnet bag Trappen, naar han skulde passere Morians Hundehus, og Køteren undlod heller aldrig at vise ham hele sit hvide og spidse Tandapparat og at gø, som Himlen skulde falde ned, medens Fraaden drev ned fra dens laskede Mundvige. Men Lars stod paa en udmærket Fod med Morian. Naar han kom til den, enten han saa bragte den Mad — en Forretning, som vedkommende Pige med Fornøjelse overlod ham — eller han kom alene, vexledes der de varmeste Venskabsytringer mellem Lars og Morian. Køteren rejste sig paa Bagbenene og strakte Forpoterne imod Drengen, afvexlende hvæsede den hæst som en Gase, peb som en lille Gris, alt mens dens Halestump spillede som en Snogetunge. Og Lars gjengjældte dens Kjærtegn ingenlunde paa nogen sentimental Maade, men ved at gjø og hvæse efter den, ved at lægge sin Haand mellem dens Tænder og daske den forsvarligt over Krydset. Saa væltede de sig i Støvet eller Pløret foran Hundehuset, saa krøb Lars ind til den, snoede Lænken flere Gange om dens Hals, pustede den ind i Næseborene, øste Vand med Haanden af Møllerenden, naar der Vandstanden var saa høj, at han kunde naa det, og smed

det i Ansigtet paa Morian, der i det højeste missede lidt gnavent med Øjnene og næs. Om Sommeren i de lyse Aftener, naar han var færdig med sit Arbejde, besøgte han ufravigelig en af Bindehundene, dog hyppigst Morian, og delte sin sidste Syltemælksstumpe med den.

Efterhaanden blev Hertugen i en ganske særegen Grad hjemme paa Gaarden. Han havde en sær Lyst til at færdes allevegne, helst stjaalent og muttersene. Kunde han se sit Snit, luskede han ind allevegne, hvor der var tomt for Mennesker. Snart listede han sig op paa Udbygningens Lofter og klavrede om paa Bjælkeværket, snart krøb han soppende gjennem Møllerenden ind i den Længe, hvorunder den løb, og bekrammede sagte Værktøjet i Huggehuset eller tog sig en lille Siesta i Halmen. Havde Pigerne forladt Kjøkkenet eller Mælkestuen, kom Hertugen listende ind, saa sig om med nysgjerrige Øjne og med Tungen i den ene Mundvig; var Karlene ikke i deres Kammer, krøb han ind under en af deres Senge og undersøgte hensigtsløst Gulvets Brolægning, men aldrig stjal han saa meget som en Mundfuld Mælk eller en Brødkrumme. Saa han Kammerraaden og den Landvæsenselev, der gjorde en Slags Underforvaltertjeneste, kjøre ud, vips — smuttede Hertugen gjennem et aabent Vindue ind i Stuehuset. Her gjennemløb han frygtsomt og aandeløst alle Værelserne uden at vove rigtig at fæste Blikket paa nogen af de mange forunderlige og ubegribelige Gjenstande, han fandt der — og vips ud igjen gjennem et andet aabent Vindue. En

enkelt Gang opdagede en Karl eller en Pige ham paa slige Expeditioner, og Opdagelsesiveren lønnedes da med et Rap eller et Ørefigen; men det skræmmede ikke Hertugen: i Morgen begyndte han, hvor han slap i Dag.

Saaledes henrandt nogle sorgløse Aar paa Møllegaarden. I Skolen led han intet ondt, thi den nye Skolelærer havde opgivet at faa nogen Lærdom til at bide paa ham. Men, da han skulde nyde Konfirmationsforberedelse hos Præsten, véd vi jo, hvorledes det gjentagne Gange gik ham. I Præstetimerne sad han med taarefyldte Øjne og ildrøde Kinder — af kvalt Latter. Præstens prækende og docerende Tone, Børnenes stødvise, rhythmiske Fremplapren af Psalmevers, de mange underlige Ord i Lærebogen og Katekismen, til hvilke Hertugen lige saa lidt kunde fæste en Forestilling som til den kjøbenhavnske Grosserers Brandere, maa have forekommet ham saa urimelige eller pudserlige, at Skoggerlatteren meldte sig med frygtelig overvældende Magt hver Time. Nu var han bleven «vist ned» for tredie Gang. For Kammerraaden var det en liden Klik paa Gaardens gode Ry, at dens Svinedreng ikke kunde blive konfirmeret.

IV.

Det Herligste, Hertugen nogensinde havde oplevet, var vederfaret ham en Efteraarsdag for et Aarstid siden.

Der var Marked i Kjøbstaden — Mortensmarked hed det — og en Del af Gaardens Folk vare tagne derop. Blandt de tilbageblevne var ogsaa «Frøkenen», Kammerraadens eneste Datter. Hende havde Hertugen aldrig brudt sig om; hun kom jo ikke ham ved; i det højeste havde han et Par Gange skoggerlét, naar han saâ hende pyntet, thi alle de Sløjfer, Baand, Blomster og Garneringer forekom ham lige saa latterlige eller urimelige som de underlige Ord i Lærebogen eller Katekismen.

Det var sent paa Eftermiddagen; det Gule i Lyset var ved at blaane. Hertugen laa inde hos «Maarjan» og delte sin Midaftensmad med ham. Pludselig glemte den sorte Køter sin Madglæde for sin Embedspligt eller Menneskefjendskab eller, hvad man vil kalde det. Pokker tog ved den ud af Huset og den istemte en rasende Gøen.

Lige over for Hundehuset, hinsides Møllerenden var Indgangen til Haven. Gjennem Gitterlaagen saâs strax til venstre en Bænk under en Lind. Der sad Frøkenen, men hun var ikke ene. En Mandsperson, som Hertugen nok kunde se var «kjøbstadklædt», holdt hende om Livet, og hun lænede Hovedet op mod hans Bryst. Parret syntes hverken at høre eller se Noget omkring sig, thi Morians Spektakel anfægtede det ikke. Det sad fast sammenslynget og ubevægeligt.

Hertugen blev kjed af Morians Vrøvl og raabte højt:

«Ka du'tte hulde din Kjæve i, dit Utuske!»

Ved Lyden af en menneskelig Stemme fôr

de To op og slap hinanden. Lindetræet dryssede et af sine fugtige gule Blade ned; det klæbede sig fast paa Pigebarnets røde Kind. Begge saâ sig spejdende om og opdagede tilsidst Hertugens Haartot i Hullet paa Hundehuset.

Da det var den sølle Idiot, spredtes begges Angest, og den bratte Stemningsovergang medførte en glad Latterduet. Hertugen grinede med, saa Hundehuset rystede samtidig med, at han spiste paa sin Rugbrødsrundtenom.

«Kan du lide at faa Mad?» spurgte Frøkenen ham.

Drengen blev ved at grine uden at svare.

Den «Kjøbstadklædte» gjentog hendes Spørgsmaal med en myndig Betoning, der røbede, at han maatte være Avlsforvalter eller dog være vant til at kommandere paa Landet. Hertugen havde Følelsen af, at her maatte han lystre, og sagde:

«Ded er li'egodt ded bedste, jeg kjender.»

Frøkenen aabnede hastig Havelaagen efter at have sagt et Ord til den Kjøbstadklædte og løb afsted, saa Skjørterne susede om de fine hvidstrømpede Smalben, og Hattebaandene flagrede som Vimpler efter hende. Efteraarsduggens Draaber stod i hendes rebelsk krusede Hovedhaar som blinkende Kvægsølvsperler i den blaalige Aften. Hun smuttede om Stuehusets Hjørne. Den «Kjøbstadklædte» blev staaende i Haven og tændte Ild paa sin Cigarstump, som Kjærligheden havde hindret ham i at passe.

Faa Minuter efter susede Frøkenen atter om Hjørnet og vinkede ad Hertugen. Han blev liggende

ubevægelig i Hundehuset. Det var hans Stolthed at vise sig ulydig over for «Fruentømmer» og overhøre deres Befalinger.

«Herut med dig, Dreng!» lød det fra Haven fra den «Kjøbstadklædte».

Nu lystrede Hertugen og krøb ud paa alle fire som en stor Skrubtudse.

Frøkenen holdt et stort, mægtig stort, æggegult Stykke Søsterkage ud imod ham. Graadigheden gav Hertugen Vinger. I et Sæt var han over Mølleren paa de bare Ben. Det Spring havde han aldrig vovet før; en slig Prisbelønning eggede til en slig Bedrift. Han snappede Kagestykket i en Fart, som om han frygtede, at Gaven skulde tages tilbage, hvis han tøvede, løb et Stykke, saa over paa Morian, betænkte sig et Øjeblik, men saa maa sagtens Pligtfølelsen mod ham selv have besejret Pligtfølelsen mod Næsten, thi han gav sig til at spise af Kagen uden at ænse sin lænkede Vens fortvivlede Spring i Lænken hen imod ham.

«Saadant et Stykke Kage skal du faa somme Tider», sagde Frøkenen, «hvis du tier stille med . . .» og hun gjorde en Bevægelse med Hovedet hen mod Manden, der stod i Haven.

Og Frøkenen holdt Ord. Lars følte ikke Spor af Trang til at meddele, hvad han aabenbart heller ikke forstod hvad var; men Tributen for Tavshed modtog han, uden i nogen Maade at genere sig, snart i Form af Søsterkage, snart af Sandkage, snart af Hvedebrød.

Pludselig ophørte den hele Herlighed. En

skjøn Dag, mens Hertugen havde Noget at bestille. kjørte Frøkenen bort. Samme Aften mærkede Hertugen nok i Borgestuen, at Folkene ved Nadverbordet stak Hovederne sammen og nævnede «Frøkenen» flere Gange, at Nogle fniste, at en Karl sagde, «at Manden var altfor galhovedet», at en Pige hævdede, at «Forvalteren paa Løvegaard jo var et rejtig pænt Menneske», at en anden Pige paastod, at «han var en faarlig Rad etter Pigerne». Men Hertugen var ikke stærk i at uddrage Følgeslutninger og følte først, hvad der var sket, da Kagerne og Hvedebrødet udeblev Dag efter Dag.

Og han skottede nu Dag efter Dag til Vinduet i Frøkenens Kammer, som vendte ud til den lille Trekant ved Møllerenden, hvor hans anden Ven, Morian, jo ogsaa havde sit Stade. Dette Kammer havde Hertugen stjaalet sig til at gjennemsnuse et Par Gange. Drengen saâ det Glas med Blomster i, som plejede at staa i Karmen, saa længe Blomster var til at opdrive, men det var bestandig de samme Blomster, og efterhaanden opdagede han, at de hang visne og farveløse ud over Glassets Rand. Saa fandt han de sørgelige Blomsterruiner en Morgen liggende paa Jorden udenfor Vinduet. Hertugen gav sig til at græde. Det var længe siden, han havde grædt, thi det var længe siden, at Hug bed paa ham. Han sankede Blomsterne op, saâ paa dem, mens han snøftede af Graad, stak dem i Baglommen paa sin forhenværende Borgerofficersuniform, krøb ind i Hundehuset til Morian, græd en god Stund og tørrede sine Øjne i Køterens lodne Pels.

Han lukkede Øjnene. En Stabel af Søster-, Smør- og Sandkage rejste sig foran ham, og over den svævede en hvid, ganske renvasket Haand med hvide Neglerande, Noget, Hertugen kun havde opdaget paa en eneste af de Hænder, han havde set i sit Liv.

Han hverken turde eller gad spørge, men lyttede mere end nogensinde efter, hvad Karle og Piger snakkede om i Borgestuen. Det havde hidtil været ham den ligegyldigste Sag af Verden. Han havde sjælden forstaaet eller i al Fald ikke brudt sig om at forstaa deres Tale.

«Nej, Forvalteren paa Løvegaard ejer aldrig en «enigste» Skilling», bemærkede Mads Røgter en Aften, «saa det er jo en rimelig Ting, at Manden sender hende væk, naar hun bliver ved at være gal efter ham. Og — se — at ... inde i Kjøbenhavn er der jo manne rige «Grossere» og saadan novne; ka'ske hun i Tidens Løb kan faa Lyst til saadan En; ded var jo da meget bedre, var 'et, ja Gu' var 'et da saa.»

«Nej, Gu' var 'et da ej,» bemærkede Bryggerpigen, en ung stærk Pige paa et Par og tyve Aar, «man skal ta' den, man har Sind til.»

«Aa Sludder», bemærkede Mads med en verdenserfaren Manns Foragt for ungdommelig Romantik.

Hertugen var snart sytten Aar og havde levet saa meget mellem Karle og Piger og Kreaturer paa Gaarden, at det Erotiske i sine laveste Former ikke var ham noget Ubekjendt. Han forsøgte virkelig ogsaa at overføre sine Erfaringer paa Frøkenen, men blev helt bedrøvet eller arrig over de Forestillinger,

der dukkede op under hans tykke Hjerneskal. Han smøgede sig ud i Gaarden, tog de visne Blomsterstilke ud af Baglommen, krammede dem sammen til en Klump, smed dem ned i Møllerenden, græd og stampede i Brostenene, arrig som en Trold. Han ænsede ikke Morians Tilværelse. Tanker, der vilde frem, væltede sig uformelig i ham. Han kunde ikke komme til noget andet Resultat, end, at hvis Forvalteren paa Løvegaard kjørte forbi paa Vejen, vilde han skjule sig bag Mølleseens Stendige og «stritte» en Sten efter ham.

V.

Men i det Aar, som gik, havde Hertugen rent glemt Frøkenens Tilværelse. Selv en Sommerdag, da han, liggende bag i en Arbejdsvogn, kjørte forbi Sognets Kirke og saa «kjøbstadklædte», pyntede Folk stige ud af lukkede Vogne og parvis spasere højtidelig gjennem den buxbomkransede, grusbelagte Gang paa Kirkegaarden, hørte Sang lyde ud fra Kirken og hørte Karlen, der kjørte Arbejdsvognen, sige ud i Luften: «Ded er Forvalteren fra Løvegaard, som har Bryllup med Forpagterens Datter paa Oldengaarden . . . han faar lige godt mange Penge, og han skal have Forpagtningen efter hendes Fader», selv da gjorde Hertugen sig ingen Tanker om Noget. Han rejste sig op og gloede efter Folkene og Vognene, men lagde sig strax ned igjen,

skumplede videre og faldt snart i Søvn, uagtet han blev stødt, saa Indvoldene dirrede i ham.

En Dag kort efter sin tredie «Nedvisning», da Hertugen havde opdaget, at hans Husbond var kjørt ud, listede han sig efter Sædvane ind i Stuerne for at foretage sin hensigtsløse Gjennemstrejfning. Han saâ sig om som en Kat, der gaar paa Rov. Han gottede sig over den dejlige Kakkelovnsvarme, der hang ned over hans Hoved fra Bjælkelofterne og lumrede ham om Ørene. Hans Mund aabnede sig grinende af Velvære; han skuttede og kløede sig med Vellyst paa Ben og Arme, knappede den røde Trøje op og lod Varmen stryge ind under Skjorten paa det bare Bryst, men det skete i Løb.

Han var fra Dagligstuen kommen ind i «Mandens» Stue bagved denne. En Tapetdør stod paa Klem til et Sideværelse. Hertugen aabnede den forsigtig; men, da han befandt sig paa Tærskelen, gav han et Brøl fra sig, vendte om, løb gjennem et Par Stuer og sprang ud i Gaarden gjennem et aabent Vindue. Han løb som en Hare, der forfølges som en Hund, vovede sig ud i Møllerenden trods Vandets Kulde, krøb ind i den Længe, den løb igjennem, og skjulte sig i en stor Stabel Høvlespaaner i Huggehuset. Der laa han, skjælvende som et Espeløv, og en taareløs Hulken gjennemrystede hans Krop.

Og dog havde han ikke sét Andet end en bleg, forgræmmet Pigeskikkelse sidde med et Haandarbejde ved et lille Sybord. Men hun havde set paa ham med saadant et sært Øjesyn, og det gjorde ham dødsangest. Nu huskede han Kagerne, Hvede-

brødet og de visne Blomster, og Minderne tyngede paa ham som et Mareridt. Han laa længe i Dyngen og sled den ene Høvlespaan efter den anden itu mellem sine Tænder.

Hvis Nogen havde spurgt Hertugen, hvad han fejlede, vilde han ikke have *kunnet* svare, selv om han havde villet, men han havde rimeligvis kylet ham det første det bedste, han havde ved Haanden, lige i Hovedet.

Dagen efter saâ han hende spasere ved Faderens Arm i Haven. Hun standsede hvert Øjeblik og hostede. Hertugen laa boret ind i Krattet paa Landevejen, der laa højt over Haven. Han saâ, at hun var «kridene hvid» i Ansigtet, og saa var det farligt, saa hendes Øjne skinnede.

Skulde der vanke en Kage den Dag? Hertugen havde kun et saare svagt Haab, men kunde ikke ret klare sig, hvorfor Udsigten forekom ham saa tvivlsom. Dagen skred, og Kagen udeblev.

Hertugen luskede flere Gange forbi hendes Kammervindue. Han saâ hende ikke. Ej heller stod der som før et Glas med Blomster i.

Næste Dag fik Drengen et Indfald; det var sjældent, at Sligt hændte. Han stjal et Ølglas fra Borgestuen. Med det skjult under sin Trøje listede han sig ind i Haven, samlede nogle Asters og Georginer og andre tarvelige Rester af Aarets Flora, fyldte Glasset med Vand fra Møllesøen, bed Stilkene over og stoppede de store Blomster ned i Glasset, saa de sad saa tæt og fast som Sild i en Fjerding. Saa lurede han paa, naar Frøkenens

Vindue blev staaende aabent, efter at den rengjørende Pige havde forladt Værelset om Morgenen, og anbragte det plumpe Ølglas med dets fortvivlede Indhold i Karmen, som han naaede ved at kravle op paa Husets kønrøgbestrøgne Kampestenssokkel, sprang ned igjen og grinede himmelhøjt af Glæde over sin Bedrift.

Blomsterne stod den næste Dag paa samme Plads. Hertugen fornyede dem paa samme Maade, og saaledes gik det i nogle Dage. Men Kagerne og Hvedebrødet udeblev. Dog kunde Drengen ikke bekvemme sig til den Hævn ikke at levere Blomster. Han rodede trolig op Alt, hvad han kunde finde af den Slags. Frøkenen saa han aldrig.

En Morgen, da han kom med sine Bomster, var Vinduet lukket og Gardinet nedrullet. Som en Kat krøb han langs med Muren, snusede, lyttede og skottede. Der var ikke noget at se af hans Blomsterkost fra Gaarsdagen. Hertugen fornam en underlig Lugt i sin Næse. Hvad var det for Noget? — Jo, nu kunde han huske, at der lugtede ligesaadan i Kjøbstaden, hvor han havde været to Gange, ud fra et Hus med nogle store Kastanietræer foran, og som de kaldte «Appeteket». Hertugen syntes, at det var en «nydelig» Lugt.

Om Aftenen sagde Bryggerpigen ved Nadveren i Borgestuen:

«Simpelt er det med hende. De siger, at hun harker baade Lever og Lunge op. Det er ligegodt Forvalterens Skyld ovre paa Løvegaard.»

«Ded er novet Vrævl», bemærkede Mads Røgter.

Hun har væ't klejn, lige fra hun blev født, men ded ka' Ingen a' Jer huske. Madamen . . . for den Gang var Manden ikke bleven til ded, som han nu er . . . men Madamen . . . for saadan blev hun kaldt i de Tider . . . hun græd manne Gange sine modige Taarer, over det at Føden slet ikke kunde kjendes paa den Tøs.»

«Det er lige godt Forvalterens Skyld ovre paa Løvegaard», vedblev Bryggerpigen standhaftig.

«Æh—bæh!» vrængede Mads Røgter, «saadant Novet tror Fruentømmer altid. Næ—j . . . saadant novet Vrævl dør s'gu Ingen af.»

Hertugen sneg sig ud i Gaarden. Hvor meget han havde forstaaet, véd Ingen, men det var sagtens nok til hans Brug. Han voltigerede over paa den bekjendte lille Trekant. Der var Lys bag det nedrullede Gardin til Frøkenens Kammer. En Skygge bevægede sig frem og tilbage. Et Par Hænder tegnede sig sorte og store paa Rullegardinets hvide Grund. Hertugen krøb op paa Sokkelen efter først at have taget sine Træsko af. Han klinede Øret til Vinduet. Han kunde høre den samme tørre og skarpe Hoste, som han havde hørt for en Uges Tid eller længere siden ude i Haven.

Hertugen gik ikke ned i Kostalden til sin Baas den Aften. Han krøb ind i Hundehuset til Morian og sov hos ham. Næste Morgen blev han opdaget af en af Karlene, ligesom han krøb ud af Hundehuset. Det var en Morgendæmring med knagende Frost og blegblaa Himmel, hvorpaa Maanen endnu stod som et latinsk C af Sølv.

«Hvad Fa'en! Har du sovet i Hundehuset, Hertug?» spurgte Karlen og lo.

Hertugen lo igjen uden at svare.

«Fryser du ikke derinde?»

«Nej, ded er grovt, saa jeg svedes», svarede Hertugen.

Han fik et Par Nakkedrag af Røgteren, fordi han havde sovet over sig. Men han søgte samme Natteleje næste Nat og mange Nætter derefter. Bestandig saâ han Gardinet gulne bag Ruden i Lysskjæret, bestandig bevægede de sorte Skyggehænder sig bag ved det; tidt kom ogsaa en skarp Fruentimmerprofil frem. Apothekerlugten blev stærkere og stærkere, tilsidst kunde Hertugen mærke den helt hen i Hundehuset.

En Aften hen imod Jul var det et fælt Fygevejr, da Hertugen kom ud i det trekantede Stykke Gaardsrum. Sneen piskede ham om Ørene, tvang sig ind under hans opstaaende Uniformskrave og løb smeltet ned ad Hals og Bryst.

Flere Skygger, flere Hoveder, flere Par store Hænder bevægede sig bag det gulrøde Rullegardin. Hertugen hørte Tale og Skridt inde i Kammeret.

En Vogn kom rumlende ind i Gaarden. Alle tre Porthunde istemte en forfærdelig Gøen. Hertugen gik om Hushjørnet, saâ en Lygte i Indgangsdøren og en Mand med Pelskrave op over Ørene stige ned ad en Trappe, som Kokkepigen satte til Vognen. Hertugen kjendte paa «Doktorstolen», hvis Remme knagede, da der blev taget fat i den, at

det var den samme Mand, som i Foraaret var kommen kjørende, da en af Karlene laa syg.

Drengen græd bitterlig. Hans Taarer smeltede det stride Snestøv, som piskede ind i hans Øjne. Saa krøb han atter op paa Grundens Kampestene uden for Frøkenens Kammervindue.

Døren aabnedes og lukkedes, flere dæmpede Stemmer lød derinde. Saa lød der Hulken, der steg og atter sank. Flere Skygger saas paa Gardinet. Vognen rullede igjen ud af Gaarden under Hundenes Gøen, som saa gik over i en Tuden, og Vinden hvinede, og Sneen piskede som rasende, ind mod Stuelængens Væg.

Lyset slukkedes i Kammeret.

Vidste Hertugen, hvad der var sket? Det er ikke godt at vide. Men han gik ikke ind til Morian den Nat. Han satte sig paa Jorden lige uden for det mørke Vindue, krøb sammen som et Pindsvin, mens Vinden hvinede, Sneen rislede, og Isen knagede i Møllerenden.

Han kom ikke til sit Arbejde den næste Morgen. Mads Røgter fandt ham frossen ihjel uden for det Stykke Stuelænge, vi kjende. Samme Nat var Frøkenen død. Røgteren blev bange og hentede en Karl, som hjalp ham med at bære Hertugen væk. Morian gøede først som rasende, derpaa stak den Snuden lige op i Luften og tudede. Sneen havde sølvbroderet Brystet paa Hertugens røde Trøje, saa den lignede en Husarofficers Dolman.

VI.

Frøkenens Død havde Alle ventet; den forbavsede Ingen. Men der var en stille højtidelig Stemning i Borgestuen Aftenen efter den Nat, hun var død. Naar der er Lig i Huset, taler man uvilkaarlig hviskende. Man hviskede ogsaa lidt om den ihjelfrosne Hertug; der blev ytret, at det var den «taav'lige Rads» egen Skyld, fordi han aldrig vilde gaa i en ordentlig Seng, men efter saadan En, som hans Moder var ... Mads Røgter kjendte hendes Historie — kunde der jo ikke falde Andet end saadant Noget, som Lavs. Mads ytrede:

«Konfirmeret, ded blev han da aldrig nov'en Tid, saa Gyd ved, hvordan det gaar ham der, hvor han nu er.»

«Der er s'gu Ingen, der gjør ham Nov'et», bemærkede Bryggerpigen, «for ded var jo et godt, sælle Skrov, som aldrig gjorde Nov'en Nov'et.»

Kjærestesorg.

I.

«Liselyst» var en Villa i gammeldags Stil fra Midten af vort Aarhundrede. En afskediget, adelig født Oberstlieutenant havde kjøbt en Snes Tønder Land som Arvefæste af det adelige Frøkenkloster, og paa denne Lod bygget et Hus i H-form med store lave Værelser og mange Vinduer. Og endda fordrede «Symmetrien» flere, end der skulde bruges. Oberstlieutenantens Sans for det Korrekte fordrede, at der blev malet to «blinde» Fag, hvis Kjønrøgsruder og oliemalede Efterligning af Træværket kun i saare lang Frastand frembragte den tilsigtede Illusion. Efter den oprindelige Ejers Død gik Stedet hurtig fra Haand til Haand. Nu ejedes det af en Gartner. Han havde gjort lyst i den gamle sammengroede Have. Hvor tidligere træhøje Buske og Rodskud af Træer slyngede sig sammen og lukkede tæt om Have og Hus, strakte sig nu Aspargesbede. Deres fjerbuskede Beboere stod opstillede i regelmæssige Geledder. I Jordbærbedene bredte Planterne sig i trænkuskeagtig Lavstammethed og bar rig Frugt til Gavn for Ejeren,

til Glæde for hans Kunder og for Skrubtudserne, der sugede smaa runde Huller i det saftige Kjød.

Huset stod nu og saâ frit ud over den lange smalle Skovsø gjennem sine Vinduer paa den forlorne Kvist i hver Fløj. Det var ogsaa kun en Dekoration, ofret paa Oberstlieutenantens symmetriske Sans's Alter, thi disse Kviste havde ingen Værelser, bag deres Vinduer var kun Loftsrum. Men fra dem kunde man se Søen bugte sig ud og ind som en Flod med kokette Vige. I dem syntes Skoven at have Lyst til at spasere lige ud i Vandet; men den betænkte sig lig et kuldskært Pigebarn, der nøjes med at væde Taaen i det kolde Vand.

Der var en firkantet Gaard med smaa Bindingsværkslænger. Hele det lille Komplex laa paa en Sandbanke. Den faldt brat af mod et smalt og fedt Engstykke ud mod Søen. Yderst ude blev det moseagtig gyngende og dannede Overgangen til det rørbevoxede Kystvand. Vandet sivede igjennem sortebrunt Muld, som bovnede op om Rødderne paa nogle store Bøge og gamle Elle. Dem maatte Gartneren ikke hugge; de tilhørte det adelige Frøkenkloster. Dem havde Godsbestyrelsen sørget for at redde for Tid og Evighed. Men paa Engstykket gik Gartner Kjeldsens fem Køer paa Græs. Det saftige Enggræs naaede dem til Knæene, og Jorden gav efter som en Pude under deres Trin. Den bovnede op om Køernes Klove, som den paa Søbredden bovnede op om Trærødderne.

Denne Eng dannede en hyggelig, lun, blæstfri Hulning. Mellem de store Siv var der altid levende

med Sus og Raslen, med Rørsangeres Kvidren og Frøers Plasken. Der laa Varmen og kogte de hede Sommerdage og slog om Aftenen ud i hvide Dampe. Dampenes fintvævede Flor bredte sig ud over Siv og Vand, viklede sig om Træstammerne og Kjærnes Ben. Dampen og Muldjorden blandede deres syrlige Lugt med Kjærnes Sødmælksduft. Der lød i denne Hulning snart langtrukne melankolske Brøl, snart en skarp stakkat Bjæffen af Husets lille sorte Hund, naar den af og til fandt sig forpligtet til ogsaa at inspicere disse Enemærker, farende frem og tilbage som en Politimand i Funktion, med opadkrummet Hale og spidse opstruttende Øren. Mest vred var den ved Malkningstiden i Juli Maaned Klokken syv om Aftenen, naar Solen kastede sit Billede i Søen, gnistrede gjennem Træer og Siv og spredte hvide øjenblændende Straaler. En Kæmpediamant i mat Sølvindfatning!

Nede i Hulningen laa Pigen paa Gaarden, Marie, paa Knæ i det høje Græs paa den fugtige Jord og bearbejdede en brunrød Kos Mælkekilder. Mælken løb som en hvid skummende Strøm ned over de rødbrune store Fingre og straalede med afbrudt Fald snart stærkt, snart blot dryppende ned i den grønne Spands røde Indre, som lignede en graadig drikkende uhyre Mund.

Marie var en stor, næsten karlehøj Pige, blond som Byggen paa Banken, med muntre, naturlige Pande- og Tindingkroller, med et mere bredt end højt Bryst, med smaa graa spillende Øjne og en Næse, der forholdt sig til den græske Form omtrent

som en sjællandsk Tærningekapitæl fra den romanske Tid til en klassisk ionisk Form, eller simplere sagt, den havde i Grunden ingen Form. Og dog saa hun godt ud. Hun passede til sit Arbejde og stod som en god Staffagefigur i dette Landskab, som om hun var groet op netop af denne Jord med samme Ret som Træerne, Græsset og Sæden. Mens hun malkede, sang hun:

Og Ungersvenden sagde til sin Pige:
Jeg elsker kuns aleneste *dig*;
vi ere jo hinandens Lige,
og derfor skal du gjengjælde mig.
Og gjør du det ikke, o Pige!
da kan jeg ej beholde mit Liv,
da synker jeg i Dødens kolde Rige,
hvor Skaberen aldrig siger: Bliv!

Da hun havde faaet Ende paa denne tragiske Strofe af sin Vise, slog hun en Latter op, saa det gav Ekko hen over Søen, saa den sorte Hund gøede paa Bakken, saa et Par Frøer af Skræk plumpede helt kluntet ud mellem Rørene. Ja endog Grisen, der beboede et Brædehus paa Bakkehældet, fandt sig foranlediget til ved et Par korte Grynt at stadfæste sin Tilværelse.

Marie saa den langtvoxede Karl paa Gaarden ligge udstrakt foran hende i Græsset. Der havde han nu for Resten ligget den hele Sommer, saa længe Kvæget havde været ude, og med sine store brune Øjne vexelvis gloet i Luften og paa Marie, sukket og konverseret paa sin Vis, alt mens hans

tynde rødlige Skjæg svajede for hver Luftning ligesom Sivene, men i blødere og lydløsere Sus.

«Du er det taav'ligste Stavær, der nogensinde har stukket i Halmen paa et Par Træsko,» sagde hun, mens hun lo højere og kaadere end før.

En dyb hæs Basstemme, der ikke syntes at høre hjemme i den spinkle, hulbrystede Krop, den udgik fra, brummede med affekteret Prækedeklamation:

«Jeg har ligget her i mine egne højere Tanker, og de gaar ... de gaar op ... de ... gaar ...»

«... Avet om, Niels», sagde Pigen.

«Du lærer aldrig at forstaa mig, Marie.»

«Jeg er ogsaa lige glad.»

«Og du bryder dig ikke om, hvad der beskæftiger mit indvortes Menneske.»

Nej føj. Det ser vist ledt ud, siden du tager saa mange Apothekersager til at forbedre det med.»

«Det, du siger, er ikke fornærmeligt, Marie. Jeg kan godt skjønne paa, at der er Lune og ... det, man kalder Ironi i det.»

«Er *det* det samme som Peber og Krydernelliker, Niels?»

«Jeg forstaar meget godt dine Taleformer, Marie, og du udfylder saa at sige min ... indvortes Beskaffenhed ...»

«Det er noget Sludder! Jeg har aldrig prætenderet paa at være præstelærd.»

«Jeg har heller ingen ultreret Agtelse for den golde og ufrugtbare Kundskabsmasse, bestaaende af uensartede Elementer og Momenter. Det, jeg høj-

agter som Menneskehedens eneste Højvelbaarenheds-ret, det er det, som sidder derinde, og som er plantet egenhændig af Naturen.»

«Hvad er det?» spurgte Marie og gabede.

«Det er . . . det er . . . ja, det er . . . naturligvis . . .»

«Naa saadan», sagde Marie. «Saa blev jeg da saa meget klogere. Tak for det, Niels!»

Mælken straalede over Fingrene ned i Spanden i vedholdende Strøm, og Latteren tog Ekko ud over Søen.

«Har du Mod til at høre, hvad det er, Marie?» raabte Niels og rejste sig paa Albuerne.

«Hvad Fa'en skulde jeg være bange for?» sagde Pigen, standsede dog sin Malkning og saa paa ham. Hun følte sig ikke saa ganske sikker denne Gang.

Niels læste sig Mod til ud af Malkepigens Holdning og Miner. Han slog sig for Brystet og sagde hult:

«Jeg mener *Geni.*»

«Naa—aa», sagde Marie beroliget og lige saa overlegen som før. «Ja det har du vel nok af, Niels?»

«Hidindtil har jeg immer havt den Tanke, jeg tror det endnu, men . . . ingen Andre vil tro det.»

«Det er da løjerligt. Det har jo alle Markeds-bajadser og Komediantspillere, og dem ligner du i de fleste Maader, Niels.»

«Tak, Marie, Tak!» Og han rakte Haanden ud imod hende.

«Det er s'gu da ikke Noget at takke for,» sagde Marie.

«Tror Du ikke, jeg kan læse den dybere Sammenhængsalvor ud af dine Skjemteord?»

«Jeg mener ikke Andet, uden hvad jeg siger,» sagde Marie noget tvært. «Bare Du havde Sjeni til at flytte Kre'turet og kjøre Plov, saa skiftede Du ikke hvert Halvaar og somme Tider hver Maaned.»

«Den udvortes Praktiskhed bryder jeg mig ikke det fjerneste om, og jeg anerkjender, at Du maa tale saaledes ud af din Opdragelses Standpunkter og Synsvinkler. Men jeg har kun forlangt den Erkjendelse af Dig, at jeg har det, som jeg kun vil udtale Benævnelsen paa i mere opløftede og højtidelige Momanger. Og det er ikke første Gang, Du siger det.»

«Nej, det skal jeg staa ved lige saa tidt, Du vil have det, Niels.»

«Og derfor har Du ogsaa gjentagende Gange tilsagt mig, at Du vil følge mig, saalænge vi lever.»

«Nej holdt! Det er fejl, Niels.»

«Jeg véd vel, Du har sagt: Til Du skal skifte .. men jeg øjner atter det dybere Grundlag.»

«Saa? ... Det skulde Du nødig. For jeg vil ikke rende fra Kondition til Kondition, som Du gjør.»

«Tror Du, jeg betragter min Stilling som Tjenestekarl som infinitiv?»

«Som hvad?»

«Nu ... som bestandig vedvarende?»

«Det véd jeg ikke. Naar Du en Gang bliver Overkrigskommissar ligesom den hjulbenede Post-

mester oppe i Byen, saa kan vi snakke om Tingene i Alvorlighed, som Du siger.»

«Kjender Du mit Levnetsløb, Marie?»

«Ja, saa noget nær. For Du har fortalt mig det en tol trej Gange. Ja jeg har rigtignok ikke hørt efter.»

«Saa hør da en Gang efter!»

«Det lover jeg ikke.»

«Skal jeg da ikke fortælle det?»

«Jo, det kan Du jo godt. Saa gaar den Tid.»

Niels, som før laa paa Maven, rejste sig nu paa Hug, lænede Kinden paa Haanden og slog ind i en Foredragstone. Efterhaanden som hans Fortælling skred frem, fik han helt rejst sig og ledsagede den med Gebærder som dem, man ser paa Provinstheatrene af omrejsende Skuespillere. En ikke ringe Rest af midtsjællandsk Dialekt vibrerede løjerlig gjennem hans tillavede Pathos og boglige Sætningsbygning:

Født af fattige Indsidderfolk, fulde af Retskaffenhed, men uden Begreber om Livets højere Svingkræfter, vakte jeg Skolelærerens Opmærksomhed ved mit lette Nemme og min Lyst til at granske i Tingenes Dybheder. Herpaa skal følgende tjene til Prøve og Bevis, om det end for Ukyndige kunde forekomme at være Digtninger eller Æventyrligheder. Skolelæreren havde læst for os i Bibelen, hvorledes Jakob for at faa al Afkom i Labans Hjorder broget havde lavet Kjeppe til, som paa sine Steder havde Bark og paa sine Steder var afskrabede. Hvad gjorde jeg? Vor Nabo, Husmanden, havde fem hvide Ænder,

deriblandt en Andrik, som ogsaa var hvid. Jeg passede paa det Øjeblik, som jeg ikke nu nærmere vil udvikle, og lagde flere saadanne halvskrællede Hesselkjeppe foran Vedkommende. Med stor Opmærksomhed betragtede mine spændte Øjne hver Dag det næste Kuld Ællinger, hver en af dem var, som Digteren siger

saa gul, og rund og ren,
ret som en Æggeblomme, der nylig har faaet Ben,

Men se! da de voxede til, vare de alle hvide uden Undtagelse. Dristig meldte jeg det til Skolelæreren. Han advarede mig for Rationalismen, det vil sige Forstandens Hovmod. Fra den Dag frygtede han mig med Misundelsens Lavhjærtethed og den nedrige Tænkemaades onde Øjne. Præsten var klogere. Sikkerligen har han i Løndom anerkjendt, at jeg kunde blive ham en farlig Kritikker, Konkurrent eller Bedømmer. Han læste med mig, og ved nogle Bønders Hjælp kom jeg paa Højskolen, da jeg i to Aar havde tjent Præsten, mere som Discipel end som Tjenestedreng. Tror Du, Læser, at det var af kristen Kjærlighed, han fik Bønderne til at give mig de gjerrigt og karrigt tildelte Penge? Du fejler da, kjære Læser! Atter af Frygt for min bestandig videre voxende Aandskraftighed, som vilde vide Besked, om Kristus havde maattet leve et Liv ligesom paa denne Klode paa andre Planeter, ifald de beboedes af Mennesker. Se selv og dom, om jeg ikke havde noget Filosofi i min Tankegang? Præsten studsede, men jeg disputerede ham imod,

saa blev han vred, hvilket udviser, at han var overvunden. Den Gang gik det første Gang op for min Selvbevidsthed, at Sejren er hos Ungdommen, og at jeg var en større Personlighed end Præsten. Eller, for at jeg skal udtrykke det korteligst: Det var et af de første Hovedstadier paa mit Livs Bane. Hvad lærte jeg saa paa Højskolen? Ingenting. Men det var mig selv, der lærte mig Noget. For jeg lærte at protestere. Jeg protesterede mod dens Danskhed, fordi jeg vilde være Borger af den store Verdenshistorie. Naar Læreren vilde rette mine skriftlige Udarbejdelser, saa protesterede jeg; jeg slog op i Lexikaer og brugte Ord, som den Idiot ikke kjendte. Med Modighedens Kourage blev jeg Defensoren for Midgaardsormen og Loke og Aktoren mod en Slagterlømmel som Thor og en enøjet Bismarck som Odin; ja den Gang kaldte jeg ham en Rikeliøj, for det var, inden Bismarck havde gjort sin Debutentré paa Verdenshistoriens Gene. For den, der er et Geni, han trodser Lovene. Naturligvis blev jeg jaget bort. Jeg vilde da være Folkets Lærer og læste til Skolelærerexamen. Det var et Martyria. Jeg levede af tørt Brød og havde ikke Linned, og jeg maatte slide med noget aandløst Vrøvl i Religion, i Regning, i Pædagogik, paa alle Uaandens stenede Brakmarker. Da jeg sad ved Examenen, modsagde jeg en gammel dum Professor i Historie; jeg sagde, at vores Frederik den Tredie skulde have været halshugget, ligesom Ludvig den fjortende i Frankrig, jeg fik Nul i Historie, men jeg tog det med Overlegenhedens humoristiske Ironi, for jeg havde allerede

faaet maadelig i dansk Stil, fordi jeg havde brugt Ord, som de klassisk Dannede vil have Monopoleneret paa.

Da styrtede jeg mig ud i Livet, og jeg skal nok tvinge mig frem til at faa Anerkjendelse af det Stempel, som Naturen haver sat paa min Pande. Thi, naar jeg en Gang faar Tid, skal jeg opskrive Tanker, som intet andet Mennesker har havt før mig, og som ingen vil faa efter mig. Ej véd jeg endnu, om det skal være paa den poetiske eller paa den prosaiske Stil. Til jeg faar det afgjort, dølger jeg mig i den ene underordnede Situvation efter den anden . . .

«Saa, nu er jeg færdig med at malke», sagde Marie.

«Har Du forstaaet mig?» spurgte Niels.

«Aa ja! Du maa alstillens have været en farlig Vrøvlebøvs.»

«Brava, Marie!» raabte Niels og rakte Haanden ud mod hende. Hun lo, slog til den og sagde:

«Jeg tør knap røre ved saadan en gevaltig Komediantspillernæve, som saadan kan mase hele Sognet.»

Niels var denne Gang ikke sikker paa at læse Anerkjendelse bag Maries «ironiske» Form. Han saa mørkt ned for sig, nærmede sig Søen og brød et stort Siv midt over.

«Skal Du bælle sød Mælk i Dig igjen ligesom en anden Kat?» sagde Marie efter ham.

«Den megen Tale har angrebet mine Brystorganer,» sagde Niels, mens han gik hen mod Spanden

med den nymalkede, varme og skummende Mælk, lagde sig paa Maven i Græsset, stak det hule Rør i Spanden og sugede Mælken graadig op derigjennem. Marie stod med knyttede Hænder i Siden og lo, saa det klukkede lige saa stærkt, som Niels slurfede. Men pludselig udbrød hun:

«Vår Dig, Niels! Vår Dig!»

Og da Karlen blev ved med en saadan Iver, at der sivede Mælkedraaber ned i hans Hageskjæg, rev hun med et forsvarligt Ryk det hule Siv ud af hans Haand og kylede det saa langt fra sig, som hun kunde.

Husbonden, Gartner Kjeldsen, knejsede i sin hvide Lærredsdragt og Straahat oppe paa Sandbakkens Mønning. Uden at tage sin korte, næsevarmende Træpibe ud af Munden, sagde han:

«Kanske det er din Mening, Niels, at en Kalv og en Karl er lige Et og det Samme?»

«Hvad behager?» sagde Niels og saâ fornem indigneret ud?

«Det er nok sød Mælk, der behager Dig. Men mig behager det ikke, at Du agerer Toldassistent og numser af Varerne paa den Façon.»

Niels søgte at indtage en heroisk Stilling. Husbonden ænsede det ikke, men sagde til Marie.

«Jeg har længe sagt Dig, at det var underlig saa lidt Mælk, vi fik i den senere Tid. Naar vi ikke har Raad til at give hverken Kalve eller Grise Mælk, saa er det jo rart at føde saadan en Klodrian med den som ham der, som ikke gjør Gavn for Føden end sige for Lønnen, for værre Bagbæst

har jeg da ikke kjendt i mit Liv. Men af Dig, Marie, havde jeg ikke ventet, at Du vilde være med til det. Véd Du ikke fra din Bibelhistorie eller Lærebog, at Hæleren er lige saa god som Stjæleren?

En Tilsætning af en ridderlig Følelse, sand eller affekteret, gav Niels's Mod et Opsving. Han stillede sig Ansigt til Ansigt med sin Husbond og sagde:

«Det, De der siger, siger ingen Mand med Æresfølelse og Honnør.»

«Hvad siger Du . . . din elendige Hanlus, din . . .» raabte Kjeldsen hidsig og løftede sin Arm til et Slag. Hans store Haand synes at maatte mase Rygsøjlen itu paa den spinkle, krogryggede Karl. Men, inden Slaget faldt, følte Gartner Kjeldsen sig greben om Haandleddet af en Næve, hvis Styrke han fornam ikke var helt til at foragte. Han blev saa forbavset, at han blev rolig med det Samme. Han sagde uden Vrede:

«Er Du gal, Marie?»

«De vilde dog have fortrudt det, Kjeldsen, om De havde lemlæstet saadant et sælle Bæst, der har ondt ved at tjene til Føden . . . og det havde jo ogsaa kostet Dem nogle Penge paa Herredskontoret.»

«Der er Noget i det, Marie,» sagde Kjeldsen. «Fa'en ta'e Tyendeloven!»

Han saâ paa Niels, som nu havde mistet Spændkraften og stod slap og dinglevorn som et knækket Rør. Husbonden sagde:

«Ja . . . jeg gider ikke røre ved saadan en sjatten Svabert af et Mandfolk. Og jeg burde jo jage Dig

bort i Utide, saadan som Du er bleven af dine andre Konditioner. Nu kan Du blive til November; men det er bedst, Du holder dig et hundrede Skridt fra Malkepladsen, mens Køerne er ude, og at Du bliver uden for Døren til Kostalden, naar de kommer ind. Med Dig skal jeg siden tale, Marie!»

Kjeldsen pirrede op i sit Pibehoved, fandt ingen Ild, strøg en Fyrstik og tændte Ild paa Resten af Tobakken, hvorpaa han langsomt steg op paa Bakken og forsvandt.

«Hvad siger Du om det, Marie?» sagde Niels.

«Ingen Ting,» svarede Marie.

«Naa, ingen Ting! Er det ikke kreperende og krænkende? Fordi mit stakkels Bryst trænger til sød Mælk . . .»

«Har jeg ikke sagt Dig det saa mange Gange, at det Mælkesjapperi vilde gjøre Dig ulykkelig? Jeg har nu i mange Tider taget Skjændene baade af Kjeldsen og Madamen, naar de sagde, at Mælken svandt, men nu gjør jeg det, min S'æl, ikke mere. Nu kan Du ligge, som Du har redet.»

«Ligge, som jeg har redet! Marie! Nej. Jeg har aldrig redet min Seng, for jeg har aldrig ejet en Seng. Nej, min Seng stod redet, før jeg blev til . . . der nede . . . dybt nede . . . der hvor Vandplanterne gror mellem giftigt og slimet Kryb . . . dèr . . . dèr . . .»

Han pegede ud over Søen.

«Saa skulde Du lægge Dig i din Seng Niels. Den er lige saa vaad, som om Du havde . . .»

Fortsættelsen kan ikke skrives. Man maa slutte sig til den.

. . . . . .

Marie stod smaaleende. Niels tog pludselig med den knyttede Næve i sit Haar, rev en stor Tot ud og kastede den langt fra sig. Det gjorde intet Indtryk paa Marie. Hun sagde:

«Sikken et Ovenskjæg, jeg kan faa, naar jeg klistrer *det* paa med Kvædesaft, Niels!»

«Mit Liv er forbi,» hvinede Niels og satte i Fart ned mod Søen. Marie satte sig ned og var ved at give sig til at nynne en Vise. Niels løb virkelig ud i Søen. Vandet var lavt og gik ham kun til Knæene.

Marie sagde:

«Han kan have godt af at faa vasket sine Ben, det Svinebæst?»

Om nu Niels ikke kjendte Søen eller virkelig var i en saa opspændt Stemning, at han vilde drukne sig, vist er det, at han pludselig dukkede under Vandet. Der var et brat Fald i Søens Bund. Han skreg højt. Marie sprang op og raabte:

«Vil Bæstet drone sig for ramme Alvor?»

Hun blev bange. Med faa lange Skridt var hun nede ved Søen og raabte:

«Niels, Niels, dit Asen! Jeg kan ikke svømme.»

Hun blev endnu mere bange. Ved Bredden laa en gammel udtjent Baad med Vand i Knæhøjde... Regnvand fra oven og Søvand fra neden.

Hun smed sig i den, stagede ud med den ene

Aare og rakte den anden ud i Søen, hvor hun saa Niels's Hoved dukke op som en Sælhund. Hun vrikkede Baaden længere ud med en Anstrængelse, som tvang Sveden ud af Pande og Lemmer. Niels fik fat i Aarebladet, hængte sig tungt ved det. Marie halede og halede i Vand til op over Knæene. Besat med Andemad og sejge Vandplanter naaede Niels Baadens Ræling. Havde Marie ikke været saa stærk, at hun kunde stemme imod med Fødderne, og havde Baaden ikke havt Ballast af Lækvand og af Regnvand, havde Niels's Tag sikkert bragt den til at kæntre. Nu lykkedes det ham at bjerge sig.

«Er Du bleven vaad, Marie?» spurgte han.

«Aa — Det er godt, man ingen Buxer har paa. Ellers var det blevet værre endnu,» sagde Marie med mat Stemme. Hun var lige ved at falde baglængs om af Træthed og Sindsbevægelse.

Niels gav sig ynkelig, og mumlede:

«Har Du ingen Buxer paa, Marie?»

«Hold Kjæft»! svarede hun ... «Hvorfor vilde Du aflive Dig?»

Niels svarede ikke, før Marie med sine sidste Kræfter havde staget Baaden i Land, og de begge stod paa den mudrede Jord. Da sagde han:

«Fordi Du ikke elsker mig, Marie!»

«Sludder»! stønnede Pigen, men brast i samme Øjeblik i Graad.

De stod drivvaade og dryppende i den korte Sivallé.

«Kys mig, kys mig, Marie!» bad Niels.

Marie faldt træt i hans Favn og hviskede:

«Var det for min Skyld, at Du vilde aflive Dig?»

Niels svarede ikke. De kyssede og favnede hinanden. Han lænede sit Hoved som et sygt Barn til Maries Skulder.

«Og nu forlader Du mig aldrig mere,» klynkede han.

«Nej, lille Niels, nej, lille Niels!»

«Hu, hvor jeg fryser! Jeg tror jeg faar den tyfoidede og den tyføsede Feber, Marie. Jeg er uhyre syg . . . Og ikke en ordentlig Seng har jeg. Der i det Hummer ved Kostalden trækker det gjennem Lugen og Loftet og Taget. Jeg dør imorgen. Aa, hvem der endda havde en god Seng som din i Pigekammeret tæt ved det lune Kjøkken! Aa, Marie, hvis Du var Doktor, saa vilde Du kunne fornemme, hvordan min Pulsaare er lige ved at sprænges. Ja den ruller og dundrer, Marie. Føl bare! Kan Du føle den?»

«Ja, det er urimeligt, saa den skaber sig,» sagde Marie, «for den er helt død. Jeg kan slet ikke føle den.»

«Der kan Du selv se, Marie!»

Marie stod og pustede.

«Slip mig saa, Niels!» sagde hun.

«Aldrig kommer Du ud af min Favn, før Du siger, at Du elsker mig.»

«Jeg vil sige lige, hvad Du vil, bare Du giver los, for jeg er saa myrderlig træt, Niels, og Du tynger saa farlig paa min ene Axel.»

«Altsaa . . . Du elsker mig.»

«Ja, ja, ja. Giv saa los, Niels!»

«Ja, men hvordan skal jeg holde det ud inat i det Hul ved Kostalden?»

«Aa, Niels. Jeg kan godt ligge der. Kryb Du ind ad Vinduet i mit Kammer! Saa kan jeg godt ligge i dit. Slip mig saa!»

«Ja, men saa maa Du «vaagne» mig imorgen Klokken fire. For, naar Madamen ser, at jeg ligger i dit Kammer, saa . . .»

«Ja, Niels . . . ja, jeg skal vaagne Dig . . .»

«Og lidt sød Mælk . . . hvad? strax imorgen tidlig! Inden Du skummer?»

«Ja, Niels!»

«God Nat, min søde Marie! Aa, lad mig kysse Dig . . . og . . .»

«Nej, nej . . . Saa, for Fa'en, kan Du slippe . . . ja, jeg slår . . . hvis Du krammer mig mere.»

Niels gav Slip paa hende, kravlede som en Kat ind gjennem det lave Vindue i Pigekammeret. Marie lagde sig i Karlekammeret ved Kostalden.

II.

Det var ikke, fordi Marie var for godt vant — hun havde mange Gange havt et daarligere Leje end Sengen i Karlekammeret med Blaargarnslagenet over Halmen og den vældige Dyne oven over i den hede Sommervarme — men hun var ikke vant til at have tyngende Tanker paa sit Sind, naar hun kom i Seng.

Hun plejede at sove som en Sten, saasnart hendes Kind berørte Hovedgærdet, lige til hun efter gammel Vane vaagnede med Solen. Da havde hun hidtil kun stjaalet en Snes Minuter som Søvnens Himmerigsmundfuld, før hun fik stukket Fødderne ud af Sengen.

Iaften vilde Søvnen ikke komme. Det var dog sært, saa Alting bankede og mudrede i hende. Hun gjorde helt og halvt omkring, laa snart paa højre, snart paa venstre Side, saa paa Ryggen. Men det var lige galt, hvordan hun saa end laa.

En mørk Masse overvældede hende som et Rytterindhug ved Nattetid. Hun kunde ikke klare sig, hvad det var for Noget, alt dette herre. Hun søgte at klare sig ved med Frygt og Bæven at spørge ud i det bælgmørke Hummer, om det var «Maren» eller «Utingen», der vilde hende til Livs. Der lød intet Svar fra Mørket, skjønt hun havde spurgt saa mange Gange.

Saa gav hun sig til at græde.

Det lindede for et Øjeblik, men saa blev det lige saa galt, ja værre end før. Det var, som mange hundrede Hestehove gik over hendes Bryst. Det værkede i alle Lemmer. Hendes store gule Haar klæbede sig drivvaadt til Lagenet. Snart var hun hed som Komfuret, naar der var fyret i det til Strygeovnen; snart klaprede Tænderne i Munden paa hende, som naar hun ved Juletid satte de bare Fødder paa Murstensgulvet om Morgenen.

«Hvad har jeg dog gjort, siden det skaber sig saadan med mig?» tænkte hun.

Da hun saa hørte, at denne Tanke var bleven til Ord, højlydt Tale, der lød i Mørket, som om en Anden havde talt, blev hun flov og meget arrig paa sig selv. Hun sparkede til Dynen og sagde:

«Vil Du ligge stille, dit store Utuske!»

Da hun nu hørte disse Ords Lyd, kunde hun ikke bare sig for at le. Saa blev hun bange for sin Latter, saa lo hun igjen, fordi hun var bleven bange. Hun tvang sig da til sagte at tænke:

«Jeg tror, jeg er bleven rundtosset.»

Maanen var kommen saa højt til Vejrs, at den paa én Gang fik Raad til at spendere en rigtig lang meget spids trekantet Pil paa Karlekammeret jævne Gartner Kjeldsens Kostald. Det blev saa lyst, at det var en Fornøjelse. Maanestraalen overvandt ogsaa den Angrebskolonne, der havde anfaldet Marie i Mørket, og spredte den, saa den helt forsvandt.

«Det er et ledt mørkt Hul, det Karlekammer,» sagde hun. Hun hørte nu sine egne Ord, uden at hun hverken fandt Anledning til at blive bange for dem eller at lè ad dem. Hun fandt dem tværtimod meget fornuftige og fik Lyst til at tale mere med sig selv.

Der var jo slet Ingen i Kammeret, hverken Maren eller Utingen. Ja, men der var lige godt Noget, som pinte hende myrderlig, og det var derfor, hun ikke kunde sove. Men Lyset gav hende Trang og Mod til at give sig i Lag med dette Noget og prøve paa at ordne sin Modstand imod det ved i det Mindste at klare sig, hvad det var for Noget.

Jo, se det var jo det, at Træskomand Mads Madsens Søn, som ogsaa hed Mads Madsen . . . ham, Søn af Træskomanden, der boede lige foran i Spodsbjerg i et jordløst Hus, ham, Sønnen, der tjente hos Gaardmand Hans Kristensen i samme By . . . at han, den Karl hos Hans Kristensen, jo havde sagt, at han syntes farlig godt om hende. Og det var jo ikke for det, for, naar den gamle Mads Madsen havde kunnet føde tre Børn ved at lave Træsko, saa maatte Sønnen jo ogsaa kunne det. Det forstaar sig, Raad til Aftægt eller blot Undertag for den Gamle kunde der jo ikke blive paa saadant et lille Sted. Men den Gamle var jo bleven farlig simpel det sidste Par Aar; længe kunde han ikke gjøre det, og se, Marie var jo kun atten Aar, saa det hastede jo ikke med at forandre sig. Hun havde aldrig saadan ligefrem sagt enten Ja eller Nej til den unge Mads Madsen, men paa Ballerne ovre i Stenskoven havde hun bestandig været med ham, og han havde givet baade Kaffe og Thevand, Bajrer og Solbærrom, og han havde fulgt hende hjem langt ud paa Morgenstunden. En Gang var han bleven taab'lig, saadan som det jo sommetidens arriverer for alle Mandfolk, men han havde ladt sig gjenne fra hende, saasnart hun talte skikkelig til ham. Sidste Gang paa S . . . Marked havde han kjørt hende i Karrousel, hele femten Omgange, danset med hende paa Lars Jensens Dansebeværtning, givet Hindbærlimonade med et Par Stænk Kognak i og været rigtig pæn, da han fulgte hende til Liselyst i

den lyse Morgenstund, da der baade var Sol, Maane og Stjerner paa Himlen paa én Gang.

Nu syntes hun, det var underligt, at hun akkurat var lige glad ved at tænke paa Alt dette, og naar hun tænkte paa at flytte ud i Træskomandshuset i Spodsbjerg som den unge Mads Madsens Kone, saa blev hun saa led ved det, at Alting vendte sig inden i hende. Hun blev gal paa sig selv, fordi Noget i hende hastede langt bort fra Mads Madsen og ... tæt ind paa Niels.

Saadant et Bæst! Saadan en Fjolrik af et Mandfolk, der tudede og bad for sig ligesom Kjeldsens Treaarsdreng Peter, naar han skulde have Klø, over det, at han havde været et Svin, som alle Smaabørn er.

Det havde Madam Kjeldsen sagt om ham flere Gange, og Marie havde givet sin Madmoder Ret i, at Niels var en rigtig Tøsekarl.

Rigtignok drak han aldrig Brændevin, det lede Skab, som gjorde Mandfolk saa forbandede, at Maries egen Fader, ellers en skikkelig Mand, havde kløet baade sin Kone og alle sine fem Børn den ene Gang om Aaret, han drak sig fuld, nemlig naar han havde været til Alters. Men det var en daarlig Karl, som ikke i et godt Lag kunde taale en halv Pægl, men laa og labede frisk Komælk ligesom en anden Spædekalv.

Men Niels var lige godt en mærkelig Karl! Saadan som han kunde lægge al Ting ud, naar han fik Kjæften paa Gang. Saadan som han var hjemme i alle mulige Videnskaber! Saadan som han kunde

fortælle, at han havde sagt baade Degne og Friskolelærere og Højskolelærere Besked, saa de ikke havde mere, de skulde have sagt den Gang. Ja, det var et farlig godt Hoved, Vorherre havde givet den Niels! Se, om han takkede Vorherre for det! Nej, han var lige saa storsnudet mod ham som mod alle andre Mennesker! Marie burde — det følte hun — være forargerlig til Sinds over det, men hun maatte tilstaa for sig selv, at det lød farlig rask og højmodig, naar Niels saadan bralrede op baade mod Gud og Mennesker, ligesom han kunde være General Satan selv.

Og naar han saa stod og gloede hen for sig, saa hans Øjne gnistrede ved det, og mumlede, at, hvis han havde En, han elskede, med sig, saa var han Herre over hele Verden. Løgn var det jo, for hvad skulde det hjælpe ham til et Konge- eller Kejserdømme eller blot til den daglige Føde, at han havde en Kjæreste? Han maatte da have nemmere ved at bjerge Kosten, naar han var alene. Men han saâ rigtig kjøn ud, og det lød rigtig pænt, naar han bar sig saadan ad og sagde saadant Noget. Saa kunde rigtignok Ingen se paa ham, at han var bondefødt.

Det kunde jo være meget rigtigt, at Mads regnede ud, hvad de skulde have om Dagen for at leve, men det var kjedeligt at høre paa det. Det var meget mere morsomt at høre Niels sige, at han vilde sætte sig paa det løbskeste Bæst i hele Sognet og ride lige til Verdens Ende — det var vel nok noget Sludder, for han gjorde det ikke, ... men, om

han saa kom med noget endnu utidigere Vrævl, saa havde han dog saadanne Talemaader og fine Ord i sin Mund, at de hævede ham langt ud over Bondestanden — det vil sige over Smaafolk i den Stand. Gaardmandsfolk vilde hun slet ikke tale om, de saâ ikke til saadant noget Rak, som hun, Niels og Mads var.

Det var jo ikke helt umuligt, at der var Noget i alt det Vrævl, som Niels diskede op med. En Tid havde hun troet, at det var Løgn altsammen, hvert eneste Ord. Saadan havde han fortalt hende om En, der var kommen af farlig simple Folk inde i Kjøbenhavn, Folk, der aldrig kunde æstimeres for mere end Indsiddere paa Landet, og han havde havt saadant et Haandelag til at lave baade store og smaa hvide Figurer, at der blev kjøbt af dem i hele Verden, og han, der lavede dem, var bleven myrderlig rig og havde bygget et helt Slot inde i Kjøbenhavn, hvor de, som havde Raad til det, kunde kjøbe Figurerne, og, da han døde, havde han havt mange flere Ridder, og Danebrogskors og Ordensbaand end Amtmanden og Kammerherren paa Borreskov, Herredsfogden og den enbenede Major, som boede i Kjøbstaden, alle havde tilsammen. Løgn var det nu ikke, for Marie havde bedt sit Søskendebarn, som tjente hos Skolelæreren i Spodsbjerg at spørge sin Husbond, om der var Noget i det, og Skolelæreren havde sagt, at det havde sin Rigtighed, det kunde baade Pigen og Marie faa Bevis for, naar de vilde gaa ind i Forstuen i Hovedbygningen paa Borreskov, for der var et hvidt Skilderi, og det fore-

stillede Nattens Engel med Vinger paa Ryggen, og det var netop lavet af den Mand, Niels havde snakket om.

Saadant Noget laa kanske og bævrede i Niels, men kunde ikke slippe ud af ham strax, saa det kunde blive til Noget. Men sæt, det slap ud af ham!

Et fjernt, saare taaget Minde dukkede op for Marie. Hun var en lille Tøs paa fire Aar, og hun havde været sammen med Godsforvalterens Børn fra Borreskov paa Raadstuen i Kjøbstaden og set Komediantspillere. De glinsede af Sølv og Guld og havde Fjer i Hattene ligesom de Hertuger og Grever, hun havde læst om i Stumper og Stykker i det Nederste af Kjøbstadens Avis. Dem havde hun stjaalet sig til at læse, naar hun havde pakket Urtekræmmervarerne, hun havde hentet inde i Kjøbstaden, ud af den store Kurv. Hun syntes ogsaa, at de Ord, som disse Grever og Hertuginder sagde i Avisen, maatte lyde, lige som de Komediantspillere snakkede — det bævrede endnu for Ørene af hende, naar hun mindedes det — og saadan snakkede jo Niels ogsaa, naar han var lige ved at græde og fortalte hende, hvor forliebt han var i hende.

Hun følte Niels's brændende Kys og hede Favntag. Hvor kyssede Mads Madsen dødt imod ham!... Mads Madsen var et Bondebæst!

... Midt under Maanestraalernes sølvglinsende Pilebundt, mens Rørhønen klukkede fra Søens Siv, mens Nattergalen slog Triller i Ellene, mens Kilden kogte i Sandet og rislede ned mod Søen, faldt Marie i en tæt Søvn. Hun drømte, at hun stod

med Niels paa Taarnet af et højt Slot og saa ud over en Sø, der var saa blaa, som var den farvet med Berlinerblaat, og paa den anden Side Søen var der nogle lyseblaa Bjerge. Niels sagde mange udenlandske og boglige Ord, mens de stod der, og Marie forstod dem alle, hvert og ét. Hun kjendte ogsaa baade det graablaa Slot, den berlinerblaa Sø og de blegblaa Bjerge, for det var lige det samme Billede, som stod malet paa den Syæske, Madam Kjeldsen havde faaet af sin Mand til Markedsgave i Efteraaret, da det traf sig saadan, at hendes Geburtsdag var den samme Dag som første Mortensmarkedsdag i Kjøbstaden, lige den samme Dag, da Marie og Mads var blevne Uvenner paa Lars Jensens Dansebeværtning, fordi Marie efter Mads's Mening havde danset altfor ivrig Hopsa med Skovfogdens Søn fra Borreskov Kohave. Og aldrig havde Marie set noget Nydeligere end den Æske. Hun havde endog sagt til sig selv: «Skulde man gjøre sig til Tyv, maatte det da være for saadan en Ting, men aldrig for Fødevarer eller Penge.

«Dette er min Borg og mit Slot,» sagde Niels «og udi dets gyldne Riddersale og Højenloftsvaler skalst du bygge og bo, o Marie, min højtelskede Brud!»

Og der var Musik rundt i hele Luften, men det var en usynlig Musik. I det mindste kunde Marie slet ikke begribe, hvor den kom fra. Men hun hørte ganske bestemt baade Violin og Brumlebas, baade Klarinet og Trompet ligesom ved de største Gaardmandsbryllupper, hun havde set i sin

Barndom, og Lirekasser og Harmonikaer som ved Markederne i Kjøbstaden, og ikke Orgelværk som hver Søndag i Kirken, men Basuner som ved de store Højtider i Kjøbstaden, naar de lød vældig ud fra Kirketaarnets fire Lydhuller. Rundtom ringede Klokker, ja de kimede som mellem Paaske og Pinse, og der var en Kvidren af Lærker og Spurve, Klukken af Nattergale og Drosler og Rørsangere — ikke en eneste Krage eller Allike eller Ravn eller Hane forstyrrede Koncerten ved Vrælen eller Galen. Da hun skulde se paa Niels, saa havde han en skinnende rød Kjole og hvide Buxer paa ligesom Kammerherren paa Borreskov, den Dag han fulgte sin Kone, hendes Naade, til Jorden, og tilmed havde han Guldepauletter paa Skulderen og hvid Fjer i Hatten ligesom Amtmanden i Kjøbstaden, naar han mønstrede Borgerkoret paa Kongens Geburtsdag. Hun saâ ned ad sig selv — og se, hun var i hvid Atlaskeskjole med langt Slæb, ligesom Herredsfogdens Datter, den Dag hun havde Bryllup med den unge Doktor i Uggerløse. Hendes Haand gled bagtil — og se — hun havde ligesaadant et gevaltig udbrusende Bagstykke, som de fineste Damer i Kjøbstaden havde baaret i de sidste Aar. Niels trak en Harmonika frem, som han havde gjemt under sine røde Kjoleskjøders hvide Atlaskes Foder, spillede og sang:

Marie, hvorhen vore Fødder end træde,
er Blomster og Sang og Skjønhed og Glæde,
og vi ere Herrer paa hele Jorden,
og derfor est den et Paradis vorden....

III.

«Marie!... Marie! Ma—ri—e!»

Hun vaagnede og sad med et Sæt overende i Sengen.

Hun kunde ikke komme til sig selv efter Springet fra Drømmelandet til det mørke Karlekammer, hvor Morgensolen ubarmhjertig blottede den raat kalkede afskallede Væg med de ubedækkede Stolper af Bindingsværket.

Og hvem raabte hendes Navn? Hun plejede at vaagne af sig selv. Endnu havde aldrig Nogen behøvet at kalde paa hende, hverken de bælgmørke Vintermorgener eller de lyse Sommermorgener med den skærende Sol.

Jo,... der stod Gartner Kjeldsen, lang og smal, i sin hvidgule Lærredsdragt med en Olieplet paa Maven og med store franske Træsko paa Benene. Morgensolen tændte hans røde Overskjæg, saa det luede som den spidse Flamme i Tuden paa Kjøkkenlampen, naar den hang i Skorstenen ved Vintertid.

Marie var gyselig flov. Først fordi hun ikke var vaagnet af sig selv, saa — og det var meget værre — fordi hun opdagede, at hele hendes Haar havde løst sig og hang til alle Sider som den lyse Manke paa den røde Hest, naar den ikke var striglet, for et Fruentimmer skulde altid være redt.

Alt dette løb med elektrisk Telegraffart igjennem hende, mens Kjeldsen tøvende ordnede sin jydske Talestemme til Skjænd.

«Det er en nydelig Redelighed. Karlen laa og snuede i din Seng, og du ligger i hans.»

Marie var nu helt vaagen og blev som sædvanlig snarraadig til Gjensvar.

«Ja, det er da bedre, Kjeldsen, end om vi begge to havde ligget enten i hans eller i min.»

«Ja—a—a. Det kan nu være sandt nok, ... men ... hvorfor skulde I saadan ... sangsere Seng?»

«Niels var syg igaar ... og saa bad han mig om at bytte, fordi det trak ind i dette herre Kammer.»

«Du er fæl medlidende mod den spatbenede Vallak, synes jeg. I har vel ikke ligget hver for sig hele Natten.»

Marie gav sig til at græde saa voldsomt, at hun hylede og hulkede som et Barn.

Gartner Kjeldsen stod og saâ stift paa hende. Han vidste ikke, om det var et Tegn paa Skyld eller Uskyld, denne Graad, som bragte hele den store, stærke Piges Overkrop til at vride sig som en Orm, man træder paa. Allenfals blev han uhyggelig til Mode ved dette stærke Sindsudslag, som var hans jydske flegmatiske Temperament og rolige Energi saa fremmed.

«Du skulde hellere lade være at tude og brøle, Marie, og staa op til dit Arbejde,» sagde han. «Du véd jo, at min Kone ikke kan tage fat, saa daarlig som hun er efter den sidste Barselseng. Der staar nu Køerne dernede paa Engen, og de skulde være malkede for over en Time siden ... Naa, naa, naa! ... Du kan da bie, til jeg kommer ud, det ligner

ikke Noget for en ung Tøs at vise sig nøgen for et Mandfolk.»

Marie havde nu aldrig været vant til saadanne fine Fornemmelser. Fra hun var Barn, til hun kom ud at tjene, havde hun ligget i samme Stue som sine Forældre og i samme Seng som sin fem Aar ældre Broder. Hun blev halv indigneret over, at Kjeldsen fandt, at der var Noget i, at hun i bart Linned og med bare Ben var sprungen ud af Sengen, for hun var jo ren og proper; det kunde man sagtens være, saa længe det var Sommer; saa vaskede hun sig i Søen lige til midt paa Livet. Hun sagde lidt trodsende gjennem Graaden:

«Aa, naar man er en ordentlig Pige, saa synes jeg, det kan være lige meget, at man ikke er paaklædt, fordi en gift Mand ser paa En.»

«Ja, ja, Marie,» sagde Kjeldsen noget slaaet ved den Ytring og maaske en Smule tilbøjelig til at antage, at Marie ikke havde havt «Sjov» med Niels denne Gang.

«Gaa saa til dit Arbejde!» sagde han og gik.

Niels havde faaet en værre Konfekt. Da Kjeldsen var staaet op og til sin Forbavselse ikke saâ eller hørte Marie, som plejede at være den Første paa Pletten, og havde fundet Niels liggende i hendes Seng, var han først bleven rasende indvendig. Men han havde strax arbejdet sig rolig, var gaaet hen til Sengen, havde et Minuts Tid betragtet Niels, som snorksov med den ene Kind vendt lige i Vejret. Paa samme Kind havde han da anbragt et Ørefigen,

saa det sved i hans haarde Haand. Da Niels vaagnede med et Vræl, havde han sagt:

«Ja vel er det Klø. Ja vel er det mod Tyendeloven. Du kan jo stævne mig og tage Maries Overdyne til Vidne. Du kan tage Lervaskerskaalen med, saa har Du jo to. Saa kan Du faa din Løn og stikke af med det Samme. Vil Du ellers Noget, kan Du møde mig for Retten og faa stævnet disse herre to Vidner til at bande paa, at Du har faaet en paa Kassen ud over kriminel Lavalder . . . Se saa til, Du faar lettet Bagfjerdingen, Niels, og faa samlet de Klæder, Du ikke har! saa har vi to talt det, vi skal tale sammen for det første.»

Niels havde faaet samlet sig til en imponerende Holdning med Overkroppen. Han fik sagt:

«Med en levende og energifuld Protestering mod Vold erklærer jeg . . .»

«Ja, vel, det tror jeg nok,» havde Kjeldsen sagt og forladt Kammeret for at gaa ud og vække Marie, som han antog maatte være i Karlekamret, for hvor skulde hun ellers være? Der var jo ingen andre Sengesteder udenfor Familiens end Pigens og Karlens.

Da Kjeldsen havde givet Marie den Irettesættelse, han fandt passende, tændte han sin Pibe, da han var kommen uden for Stalddøren. Da kom Niels imod ham.

«Mit Tøj er derinde,» sagde Niels med tilbagekastet Hoved. «Det turde maaske tillades mig at tage det.»

Kjeldsen pegede mod Karlekammerets Vindue

og nikkede, men stillede sig selv i Kostaldens Dør. Derfra kunde han se gjennem den aabenstaaende Dør til Karlekammeret ind i dette og kontrolere, at intet Utilbørligt gik for sig.

Marie stod halv paaklædt og vaskede sit Ansigt i Lerskaalen ved at øse Vand op i det med Hænderne. Det kolde Vand mødtes med varme Taarer. For hun følte, at det lige godt var en farlig Tort, der var overgaaet hende.

Da hun havde skjænket sin i Stalddøren staaende Husbond og Niels hver sit Sideblik, var hun ikke til Sinds at sige et eneste Ord, men til at dukke Hovedet og lade Alt skylle over sig.

Niels pakkede under høj Rømmen og mange Sukke sin Bylt; men, da dens Indhold kun bestod af én Frakke, ét Par Buxer, to Skjorter, tre Par Strømper og en gammel lavpuldet sort Hat, kunde han ikke trække Arbejdet synderlig langt ud, om han ogsaa standsede flere Gange og lod, som om det kostede ham uhyre Anstrængelser, og gjentagne Gange udstødte: Aa ja, ja, ja, ja!

Marie blev ved at øse Vand mod sit Ansigt. Kjeldsen blev ved at ryge sin Pibe.

Niels fandt i sit Hjerte, at det var et utaknemmeligt Publikum. I Stedet for den højspændte Stemning fra Gaarsaftenen følte han nu hver Muskeltrævl i sig hænge slapt som vaadt Uldgarn. Men Noget burde han sige, inden han forlod Scenen. Det følte han som en uafviselig Pligt. Han slog ud med Armen, men skottede ud gjennem Stalden og saa Kjeldsens smaa graa Øjne stirre stift paa ham, alt

mens hans store Haand løftede sig lidt. Niels gik da sidelængs ud gjennem Stalden, passerede Kjeldsen, mens han undgik hans stirrende Øjne. Først da han var uden for hans Rækkevidde, raabte han gjennem det aabne Glugvindue ind i Kammeret:

«Hvem lovede mig at staa først op imorges og give mig sød Mælk? Hvem er Skyld i, at jeg faar ondt i Brystet hele Dagen? Far evig vel, Marie!»

Marie græd ud i Vandet og sagde ved sig selv:

«Ja, det var Synd og Skam af mig, at jeg sov over mig og glemte den Smule Mælk.»

Kjeldsen stod i Stalden og saâ Niels blive mindre og mindre, alt som han fjernede sig ned ad den hvidgraa Landevej. Først var han rigtig vel fornøjet med sig selv og sin Myndighedsudholdelse og sagde:

«Gud ske Lov, at jeg endelig blev af med det Asen! Kanske kan jeg faa Træskomandens Mads til at hjælpe mig med at høste, til jeg kan faa mig en ny Karl... Niels... det Kvæg! Hæ!»

Kjeldsen gik fra Stalden hen til Leddet ud mod Landevejen. Derfra kunde han se langt, langt hen ad den lige Stribe, som var indrammet af Alleens Linde, Popler og Rønnebærtræer. Niels var bleven til en lille bevægelig sort Prik; knap løftede samme Prik sig ud fra alt det Hvidgraa og Grønne. I det Fjerne saâ det ud, som de grønne Trætoppe slog sammen tæt ned mod Vejen, og som om Niels blev borte mellem dem.

Gartner Kjeldsens Selvtilfredshed formindskedes efterhaanden, som Niels nærmede sig mere og mere

til at blive usynlig. Da han slet ikke kunde se ham mere, brummede han:

«Det sølle Kræ! Vor Herre har skabt ham til et tosset Kre'tur. Jeg vilde lige godt ikke blive saa forskrækkelig glad, om jeg hørte, at han enten havde aflivet sig eller var kommen paa Arbejdshuset... Men... saa længe Verden staar, maa dog Husbonden være Husbond, og Tyendet Tyende.»

Kjeldsen havde røget sin Pibe ud. Han tændte en Cigarstump, den økonomiske Rest af to Dages Cigarrygning, thi han var tre Dage om én Cigar. Den skulde være gjemt til Middagskaffen, samme Stump; men Kjeldsen følte sig saa betagen af denne Morgenstunds Sindsbevægelse, at han letsindig greb til den Opstrammer, som nærmest tilbød sig. Han gik en Omgang i sin Have, eftersaa Urte- og Blomsterbede, rykkede af og til, halv adspredt, en Nælde, en Bynke eller anden Ukrudtsplante op med Rode, gik ned til Søen, spyttede ud i den, for den korte nikotinholdige Cigarstump irriterede Spyttekjertlerne. Men bestandig følte han en Uro i Sindet, som havde han gjort noget ondt. Men det havde han jo ikke. Niels var jo dog et Bæst; længe havde han tænkt paa at sige ham op, hvad han ærlig havde fortjent, og nu var der jo kun sket ham hans... ja... lad mig sige, hans retmæssige Retfærdighed... Saa! Nu er han væk.

Kjeldsen sugede paa Cigaren, som skulde han suge Hjertet op i Svælget. Han saa Marie gaa over Gaarden og ned til Søen med en Bylt vasket Tøj til Skylning.

«Den tossede Tøs — hæ . . . hun! . . . Ja, Gud véd, om hun egentlig har gjort Noget i og for sig selv? Saa! Nu trækker hun Hoserne af og sopper ud! Hæ . . . Det er dog vist bedst, jeg snakker om Tingene med Mine.»

Kjeldsen tog, hvad Cigaren kunde byde i sin Dødsstund. Først, da den sved hans Overskjæg, hev han den langt fra sig, sukkede og gik ind til sin Kone i Sovekammeret.

Endnu vare de tætte Rullegardiner nede. Madam Kjeldsen havde ligget i Sengen den meste Tid, siden hun havde født sin sidste Dreng. Han og hans ældre Broder laa i det dæmrende Rum paa Gulvet; begge i bar Skjorte. De væltede sig i Gulvsandet som Smaagrise, smaahvinede og smaasloges, hver gnavende paa et Stykke Rugbrød, hvis Smør de delte med deres Mund og Kinder, alt mens de ugenert blottede sig baade for og bag. Kjeldsen vidste ikke rigtig, hvad han skulde sige.

«Det er Fa'en til Varme, Mine!» begyndte han.

Hans Hustru svarede:

«Det gjør saa ondt med den nye Gibsbandage, som Doktoren lavede igaar. Den skærer mig baade i Hofterne og . . .»

«Her er forbandet mørkt,» brummede Kjeldsen og rullede det ene Gardin op.

Et Par kloge, tungsindige Øjne fulgte fra Sengen alle hans Bevægelser og hele hans Minespil. Kjeldsen mærkede det og vilde knibe ud fra deres Rækkevidde. Han flyttede sig hen til det andet Vindue,

rullede ogsaa dets Gardin op, lukkede op og fløjtede ud i Haven.

Da han vendte sig om, saâ han endnu sin Hustrus Øjne, nu i Dagslyset mildere og mindre stikkende, men alvorlige og klart spørgende ruge over ham. Han gjorde en brat Drejning, skuttede sig, var glad over, at han fandt en Pind paa Gulvet. Den tog han op, gav sig til at snitte i den ud ad Vinduet med sin Tollekniv. Spaanerne, balstyrige som en ung Piges tykke, krøllede Haar, vred sig sammen i Krumninger, før de vilde give los; Kjeldsen maatte rive flere af Spaanerne af langt ned paa Pindens Stamme og voldelig smide dem langt fra sig.

Skjønt han vendte Ryggen til, mærkede han sin Kones Øjne. Han følte dem brænde og svide paa hans Ryg gjennem Lærredsklæderne.

«Aa, Mine!» sagde han . . . «det er dog ledt, saa de Unger vræler. Jeg smider dem ud ligesom Hundehvalpe . . . ja, det gjør jeg.»

Han virkeliggjorde sin Tanke ved med hver af sine store Hænder at gribe hver sin Dreng, Emil med den højre og Peter med den venstre Haand, og mens de vrælede i vilden Sky og sprællede ud med alle otte nøgne Lemmer, blev de besørgede ind i Dagligstuen.

Der gik Marie og støvede af.

Ganske rolig og mildt tog hun imod Børnene og sagde:

«Emil og Peter! Nu skal jeg klæde Jer paa. Kom hen til mig, I Smaaskidt!»

De røg brølende i Favnen paa hende.

«Kjeldsen!» sagde Hustruen paa én Gang mildt og formanende, som kunde det være et af deres Smaabørn, hun talte til. Hun havde set, hvorledes Børnene havde tyet hen til den store Bondepige.

«Ja, man kan s'gu da ogsaa blive arrig en Gang imellem», brummede han uden at se paa Konen, men nærmede sig til hende fra Siden, ligesom lidt luskende.

«Hvordan vil Du have, jeg skal undvære Marie? Hun er den eneste ordentlige Pige, jeg har havt i tre Aar», sagde Madam Kjeldsen.

«Jeg har ikke sagt hende op», sagde Kjeldsen surt.

«Men hun tager bort alligevel.»

«Skulde jeg da have beholdt det andet Bæst — ham Niels — for hendes Skyld?»

«Ja, for gjorde han ikke noget Gavn, saa var han dog ikke stort værre end de Fleste.»

«Han skabede sig saa ækelt.»

«Det kunde du jo lade ham selv om, hvis han vilde være Komediantspiller.»

«Og saa stjal han Mælk!»

«Ja, vi har havt dem, som stjal Penge.»

«Og saa det med Marie, som laa i hans Kammer . . . og . . .»

«Kan Du bevise, de har gjort noget Galt sammen?»

«Nej! Men man er da ikke fra igaar, saa man ikke kan begribe, at Mennesker . . .»

«Ikke er andet, end hvad de er.»

«Ja netop. Men de skal dog ikke have Lov

til . . .? Hvad? Synes du, at Moraliteten og ... Dyden . . . og det Væsen ikke skal holdes i Ære af Husbond og Madmoder lige over for Tyendet?»

«Jo. Men hør, Kjeldsen!»

Hun tog ham i Haandleddet og trak ham hen til sig, fik ham bøjet ned imod sig og mumlede:

«Blev vi ikke gifte i sin Tid i Juni? Blev ikke Emil født i Juleugen? Du maa ikke tro, jeg synes, at det var, som det skulde være, og jeg har grædt mine modige Taarer, og jeg var nærved at synke i Jorden, da jeg gik op ad Kirkegulvet . . . Var Du rigtig glad paa din Bryllupsdag? Og da jeg nu blev saa daarlig efter Peter, saa har jeg jo siden ligget og tænkt baade det Ene og det Andet».

Kjeldsen leverede en Lyd mellem Hoste og Grynten, rev sig lindt og mildt ud fra sin Hustrus Tag, gik hen i det aabne Vindue og fløjtede ud ad det.

En brat Vending — saa gik han ind i Stuen, hvor Børnene nu laa og legede i en Krog, og Marie ryddede op paa Møblerne.

Først gik Kjeldsen hen til Børnene, kildede dem paa Hals og Ben, saa de lo med Hvin. De var ikke mere bange for ham. Lige over for Marie gjaldt det om ikke at lade hende mærke, at han var dalet ned fra sit Husbondsstade. Marie vendte stadig Ryggen eller Siden til ham. Tørt og myndig sagde han:

«Eftersom min Kone er fornøjet med dit Arbejde, Marie, saa kan du godt faa ti Kroner i Forskud

paa din Løn til at kjøbe Dig en ulden Kjole til Vinter.»

Marie havde — det vidste han fra sin Kone — ytret det som sit højeste Ønske at faa en sort ulden Kjole med lidt «Pynt» paa, en, som kunde passe til den lille sorte Filtehat med Fjer, hendes Indkjøb paa Kjøbstadens Sommermarked. Kjeldsen havde tidligere ladet hende mærke sin Misfornøjelse over, at hun havde kjøbt saadan en «Halløjhat», og spottende spurgt hende, om hun snart skulde have «Rumpesløjfer» paa Kjolen.

Marie vendte sig om mod ham. Der tændtes en Glædesild i hendes endnu lidt rødkantede Øjne, og snart var hele hendes Ansigt et helt Solbillede. Mindet om Niels smeltede i den nye Fryds Varme og det nye Haabs Glans. En sort, ulden Kjole med Pynt!

Hun vilde gjerne takke sin Husbond, vidste ikke, hvorledes hun skulde komme afsted dermed, men Kjeldsens bratte, noget larmende Udgang fritog hende for videre Granskning.

IV.

Under Pasning af sin syge Madmoder, Røgt af de to Smaadrenge, og hvad ellers hendes Kondition kunde bringe af Arbejde, gik Tiden godt for Marie Resten af Sommeren. Hun fik ikke Tid til at slippe sine Tanker ud til Flagren.

Aa, der var dog saa dejlig lunt i Gaarden og endnu lunere nede i Engen. Alt lukkede og spærrede for det, der vilde ud af Sindet. Det kunde Altsammen blive derinde, knurre og murre af og til, men Marie, de store Bøge, de gamle Elle og de vældige Siv, tætte som Hveden i fed Jord, var enige om, at det var dejligt at være i Ro — at lukke sig, at stænge for. For det meste inden i En, det var noget tosset Tøj, ligesom Frøerne inde mellem Sivene, Snogene inde mellem Ellestubbene, Skrubtudserne inde mellem Jordbærplanterne, Myrerne og Ormene under Bøgerødderne.

Da Marie plukkede Jordbær efter den sidste Bestilling fra Amtmanden i Byen, tog hun hver Skrubtudse, hun saâ, i det ene Bagben, drev den af al Kraft ud over Enghulingen, stadig i det sangvinske Haab, at Kastet skulde være stærkt nok til at befordre Delinkventen ud i Søen. Det lykkedes aldrig. Hun hørte stadig et dumpt Plask nede i Engen; videre kunde hun ikke faa kastet det grimme Dyr. «Men saa kom han altid saa langt, det Bæst! Saa kunde han ligge og kravle der, til han gad hoppe ud i Søen.»

Naar hun selv kom ned til den for at vaske eller skylle, gjorde dens aabne Flade med alt det Solkommers hen over sig hende megen Fortræd. Saa trængte alt det paa, som hun gjemte inden i sig, og vilde ud i det meget Lys og det frie Rum; i det mindste vilde det gjøre en Tour over til Skoven paa den anden Side; men det skulde blive inde og være ordentligt, hvis hun ellers skulde have

Fred. Hun kneb da enten Øjnene tæt til eller holdt dem skarpt fæstede paa den lille Smule Vand, hun behøvede til sin Dont. Paa den Maade holdt hun alt «det indvendige Skab» i Ave.

Det lindede da farlig igjen at komme op, hvor Alt dækkede for Synet. Der kunde En have Fred!

Saa kom Efteraaret og rev den ene Rift efter den anden i de skjærmende Løvgardiner. Og saa falmede Resterne saa skammelig som ægte farvet Bomuldstøj.

Naar hun kom ind i den tidlige, dæmrende Morgen, hvor Alt ned mod Søen laa i Taage, gik det godt an. Der havde Marie Sind til at synge som midt om Sommeren og afleverede ud i Disen Visestumper som f. Ex.:

Den, som sørger, den, som græder,
glædes skal i Himmerig,
gaa i hvide Silkeklæder,
fryde sig foruden Svig.
Selv paa Jordens favre Sletter
er der store Glæder til;
syng i stjerneklare Nætter,
Pigelil! til Strængespil.

Hun kunde rent lade være at tænke paa, hvad hun sang, vugge sig i den tarvelige Melodi og i de trivielle Rhythmer og bagefter, naar Ordene randt hende i Hu, le ad dem som noget Vrævl, der kunde være godt nok for Niels og saadan nogle taab'lige Rade.

Saa lettede Taagen, saa dirrede Duggen i de lange Traade af Edderkoppespind, der viftede frit

ud i Luften eller hængte sig mellem Blad og Blad, Gren og Gren; saa grinede Solen bredt gjennem de plyndrede Træer, alt mens den sendte sit Grin lige ind paa de stakkels døde Blade. De maatte til at begynde deres langsomme Fald mod Jorden, vridende sig i Dødskampen, opdrivende al mulig Modstand mod den ubetvingelige Lov, som tvang dem ned.

Og hvad Solen ikke grinte, grinte Søen. Hu, hvor den blev aaben allevegne!

Der var ingen Ro mere.

Ligesom Sol og Sø, det tilbageblevne Løv og de vaadt glinsende Stammer, Sivenes glitrende Toppe, de sejlende og dirrende Spindelvæve, de dugbestænkte røde Køer nede i Engen syntes at have det allerlystigst, saa mørknede Alt med et.

Skoven hinsides Søen blev sort. En sodfarvet Sky bredte sig over Himlen. Skraa Regnstraaler marcherede over Søen og piskede den; den spyede til Gjengjæld op imod dem, som den kunde bedst. Det suste, hvinte, plaskede og sjaskede. Saa! Nu kom Regnens vaade Skyts over Liselyst. Tøjet, der hang til Tørring paa Snore mellem den ene Længe og Stuehuset, maatte reddes i lynende Fart. Hvor den Regn og den fejende Blæst gjorde lyst ud mod Søen! Den rev hele Totter ud af Træernes tynde Haar. Løvet fløj og flagrede; det, der alt var faldet, fik ikke engang Ro; det maatte med i Dansen.

Oppe paa Gaarden, hvor Marie, efter at have bjerget Husets Vask, gik om dyngvaad, med Regn-

vand drivende ned ad Fingrene, kunde hun se et stort, et meget stort Stykke Sø, og til den anden Side laa Landevejen med sine, øjenskærende Pytter og omtrent nøgne Allétræer. Nu piskede Bygen langs Landevejen. Det var forskrækkeligt saa langt man kunde se nu, da Træerne ikke lukkede for Udsigten.

Nej — der var ikke Fred eller Læ nogensteds!

Marie stod støttet op til Laagen ud mod Vejen, turde ikke længere se langs den uendelige Vej, heller ikke vende sig, for saa havde hun den aabne Sø. Hun gav sig til at græde omkap med Oktoberbygen, løb ind paa sit Kammer, smed sig paa Sengen og hulkede med Næsen ned i Hovedgærdet.

Aldrig havde Marie hidtil brudt sig det mindste om, at Aarstiderne vexlede. Det var jo i sin Orden, at Sommeren var varm, Vinteren kold, at Alt spirede om Foraaret, og Alt visnede om Efteraaret.

Hun maatte have Redelighed paa, hvad der gik ad hende nu, da hun kunde græde over hvert et Blads tunge Fald, græde omkap med Bygerne, der red i Galop over Søen. Og hun *vilde* have Redelighed derpaa, for der var ingen Mening i, at en stor og stærk Pige, der ellers havde en Appetit som et andet Kre'tur, laa saadan og skabede sig. Hvad savnede hun?

Det nyttede ikke, at Noget i hende vilde smøge sig fra det Hele. Der var noget Andet i hende, og det følte hun var det Stærkeste, som krævede en ren og klar Besked. Hun tvang det første Noget

til Tavshed og lod det andet Noget komme lige saa højlydt til Orde, som det forlangte.

Hun savnede Niels. Hun længtes efter Niels.

Nu var det sagt, og det nyttede ikke at «stritte imod». For sandt var det lige godt.

Hun skjældte Niels ud baade for en doven Hund, en Fjols og et Skabedyr. Det hjalp ikke.

Det var dog saa morsomt at gjøre Grin med ham paa samme Tid, som man morede sig over alt «det Vrævl», han fortalte. Det var ligesom at læse Romaner eller gaa paa Komedie. Marie havde for nylig været paa Komedie en to tre Gange inde i Byen og havde set baade «Gøngehøvdingen», «Et Vajsenhusbarn» og «Valdemar Sejer». Hun havde lønnet Kunstpræstationerne baade med Begejstring og Taarer; hun kunde ikke faa den vældige Svend Gønge, den forurettede Jane Eyre, den drabelige Valdemar Sejer, den ædle Karl af Rise ud af Hovedet. Hun havde drømt om dem i mange Nætter, uagtet hun sagde til sig selv hver Morgen:

«For det første er det jo Løgn Altsammen, og for det andet rager det jo ikke mig. De, der spillede det Hele, var jo nogle fordrukne Tampe, som rendte fra Gjæstgiveren uden at betale; det véd jeg baade fra Gjæstgiverens Frue og fra hendes Kokkepige.»

Saadan gik det ogsaa med Niels. Det var ogsaa en Komediemand. Han fyldte saa underlig i den sluttede Kreds af Træer og Siv. Det var ligesom med de Fyre mellem «Kolischerne». Nu var der ingen «Kolischer». Efteraarets Rusk og

Regn havde ubarmhjertig revet dem itu. Nu var der ingen Komediemand, som hun kunde beundre i Stilhed og gjøre Nar ad højlydt. Det var ikke til at holde ud paa Liselyst. At man ogsaa kunde bryde sig noget om saadan en Vindspiller som Niels!

Baade Gartner Kjeldsen og hans Kone bemærkede, at det var sløjet af med Maries Arbejde. Baade Manden og den syge Kone vare enige om, at det maatte være Kjærestetanker, som voldte, at Marie stundom sved Vællingen, brændte Sværet paa det stegte Flæsk til Kul, lod den lille Peter gaa om med dryppende Næse og smudsig «Busserunne». Hun, som ellers var saa proper, baade med sig selv og i Huset!

Da Kjeldsen en Tid havde siddet i Sovekammeret paa sin Kones Sengekant efter at have nydt sveden Vælling til Middag, uden at han havde klaget, sagde Madam Kjeldsen, der havde lugtet, hvad der var i Vejen:

«Marie maa græmme sig svært.»

«Hun er bleven en rigtig Gris», brummede Gartneren resigneret.

Madam Kjeldsen græd og sagde:

«Ja, hvor kan En være Kone i sit Hus, naar man ligger saadan, som jeg ligger? Sveden Mælkemad er det værste, jeg kan tænke mig for et Mandfolk.»

Kjeldsen var yderlig forbitret over den Mad, han havde faaet, men, skikkelig som han var, havde han, mens han slugte Vællingen, fast besluttet ikke

at nævne et Ord derom, da han vidste, hvor nær hans Kone vilde tage sig det. Men, da Marie til Eftermad havde leveret Aborrer, som var saa forkogte, at alt Kjød faldt fra Benene, mistvivlede han et Øjeblik om at kunne bevare sin Ro. Han gjenfandt den først, da han havde aabnet Vinduet og med et kraftigt Kast besørget et helt Exemplar af de mislykkede Fisk hen til Hundehuset. Lænkehunden lod sig ikke byde den Extraforplejning to Gange. Et Øjeblik havde Kjeldsen fortrudt, at han ikke, til endnu større Haan for Marie, havde givet sine to Grise hver en forkogt Aborre.

Nu, da hans Kone igjen pirrede ved Saaret og klagede over sin egen sørgelige Lod, kogte hans Sindsbevægelse over paa upassende Tid og Sted. Han udbrød, mens han fór om i Kammeret:

«Ja, kunde man endda lære sig til at tygge Drøv ligesom Kvæget, saa kunde man da gaa ud i Stalden og æde, for Høet er da hverken svedent eller kogt i Smadder saadan som den Svinefode, der bydes En.»

Han blev bange for sine egne Ords Buldren i Sovekamret. Han tav brat og satte sig atter paa Sengekanten, tog sin Kones smaa bleggule Hænder med de svulne blegblaa Aarer mellem sine vældige rødbrune Arbejdsnæver, strøg dem saa fint, som de havde været af Silke, eller som de havde været de sarteste Rosenblade, det nogensinde var faldet i hans Lod at behandle, mens han var Herregaardsgartner. Aa, de var saa kolde og klamme, de stakkels Hænder! Saa magre og saa kraftesløse, at Kjeldsen

fik en Fornemmelse af, at Mellemhaandsbenene vilde ramle sammen, hvis han blot gjorde en Antydning af at klemme dem.

Saa inderlig hjælpeløs var den stakkels Kvinde, som nu trykkede sin Kind til hans Arm og varmede langt ind i den med sin Feberhede. Og saa følte han sig selv saa hjælpeløs overfor denne Syge, saa skyldig, fordi han havde ladet sin Gnavenhed i Anledning af den daarlige Mad gaa ud over hende. Det drog igjennem hans stærke Krop, som naar han en enkelt Gang om Vinteren havde vovet sig ud i piskende Sne i Skjorteærmer. Tænk, hvor Mine havde været en dejlig, buttet og frisk Pige, umulig at staa imod! Nu laa hun saadan! Og han, hendes Mand, var Skyld deri, for Doktoren havde sagt, at den anden Barnefødsel vilde blive slem, og nu . . . aa!

Hans røde og hendes blonde Hoved nærmede sig hinanden, og nu sad de der og græd stille over store og smaa Sorger, en næsten lydløs Sørgeduet, hvis klagende Moltoner bævede gjennem Sjælene som Vinden gjennem Smaabøgenes visne og raslende endnu fastsiddende Løv derude i Skoven.

Gartneren mælede endelig:

«Ja, hvad kan dette herre hjælpe, Mine? . . . Ja . . . ja . . . hvis Du mener, at det bliver bedre med Marie og hele Grejen her hjemme . . . ja det er rigtignok mod hele mit Princip og . . . Program at bede et Tyende, som man har jaget bort, om at komme igjen . . .»

«Mener Du, Niels?» afbrød Konen ham. «Nej

for det første vilde jeg ikke have, at Du skulde ydmyge Dig saa dybt, og for det andet, saa . . .»

Her tav hun. Hun syntes ikke at kunne klare sig, hvorhen hendes begyndte Tankegang stilede, og afbrød sig med et ynkeligt Suk.

Ægtefolkene blev atter siddende en Stund, Haand i Haand og Kind mod Kind. Da blev Kjeldsen lidt utaalmodig og sagde:

«Ja, men en Karl maa jeg have . . . og . .»

«Ja», sagde hans Kone, «og naar han bare kunde . . .»

«Blive Kjæreste med Marie — hvad?»

«Ja . . . eller . . . ja, jeg véd ikke, hvad jeg skal sige, for den gaar ogsaa ud over min Tænkekraft, al den Daarlighed. . . . Ja . . . for Tøse i den Alder . . . eller, naar de er saa store og stærke som Marie . . . for dem maa der nogen Kjærlighed og Kjærestevæsen til, for ellers bliver deres Arbejde dem altfor kjedsommeligt. Og naar de har nogen Forstand selv og kan gjenne Karlene lidt fra sig, saa kan de saamænd godt skifte med den Slags Kjærester en to tre Gange, inden de naar de Par og tyve, for saa maa de helst tænke paa En, som kan føde dem, foruden det, at de elsker ham, for det sidste er det dog, det kommer mest an paa ... ja det første . . . ja véd Du hvad, Kjeldsen, men det er da ogsaa forskrækkelig vigtigt i dette syndige Jordeliv. Hisset oppe er det en anden Sag . . .»

«Mon?» brummede Kjeldsen og saâ grundende ud i det dæmrende Rum, som om han ventede en Aabenbaring fra det Land, hans Hustru hentydede til.

«Men hvad mener Du ellers, jeg skal gjøre, Mine?»

«Prøv Træskomandens Mads. Ham har da Marie havt lidt Sind til. Kanske hun kunde komme til at bryde sig lidt om ham, naar hun fik forvundet Niels.»

«Det er da ikke din Mening, Mine, at *jeg* skal lægge for og tigge Træskomandens Mads om at tage hertil, især nu, da det lakker ad Vinteren, og jeg godt kan undvære en Karl?»

«Nej, det vilde være under din Værdighed», sagde Madam Kjeldsen med redebon Anerkjendelse af sin Mands Husbondsfornemmelser. «Men Du skal se, hvis Du en Aften lader, som om din Vej førte forbi Træskomandens, saa vil Mads nok møde Dig.»

«Saa—aa? Hvorfor?»

«Jo, for Mads har ganske bestemt lugtet Niels's Spor paa Landevejen.»

«Hm! ja saa Gu! Naar Du tror, at Mads har det paa den Maade . .? Ja—a—a!»

«Kan du huske, at du ogsaa i sin Tid kunde opsnuse Mejeriforpagterens Søn paa Bollerupgaard, naar han vilde rende efter mig ude i Kjøkkenhaven?»

«Han fik s'gu Klø, Mine.»

«Det fik han.»

«Hu — ja!» sagde Kjeldsen og hug med sin stærke højre Haand ud i Luften, saa man kunde høre en Susen ved det.

Som sædvanlig følte Kjeldsen Trøst og Be-

roligelse efter at have talt med sin Hustru. Han besluttede at følge hendes Raad og gjøre sig et Ærinde til Spodsbjerg.

V.

Men Mads Madsen forekom ham. Han maatte i Følge Madam Kjeldsens Forestillinger om en Forelskets Sporsans have faaet Færten af Rivalens Gang fra Landevejen tværs over Spodsbjergs Mark. For han havde ikke været paa Chausséen siden Niels's Bortgang, og idag, Søndag, var han gaaet fra Spodsbjerg til Liselyst ad Kirkestien tværs over Marken.

Et Stykke fra Laagen til Liselysts Have havde Mads set Maries Ansigt lyne rødt bag Pigekammerets lille Vindue. Lynet frembragte strax et Gjenskjær paa Mads Madsens Ansigt i Form af et Grin, som trak Mundvigerne op ad Ørene til og blottede de store hvide Tænder og en Masse rødt Tandkjød i Tilgift.

Men Smilet stivnede til en stereotyp Grimace, thi Maries Hoved dukkede ned under Karmen, som havde hun faaet et stærkt fladt Slag paa Issen. Det varede noget, inden Mads fik sine Kjæver i Lave, og det gjorde formelig ondt i dem efter Anstrængelsen.

Nu havde han glemt alt det, han havde forberedt i Anledning af sin Indtrædelse paa Liselyst: sin Indledningstale til Kjeldsen og sine Vittigheder

til Marie, alle de nye kjøbenhavnske Slagord, han havde hørt af en Pranger paa Spodsbjerg Kro forgangen Dag, samt Visen «Gine, Du dejlige Mø.»

«Jeg maa stodere om igjen», tænkte Mads halv modfalden og saâ sig om efter et Sæde, hvor han kunde foretage en Generalprøve paany. Han tændte langsomt og sukkende sin korte Pibe. Der var en «Polak» i den. Den skulde ikke gaa til Spilde. Mads pirrede i Asken med Lillefingeren, stoppede Tobaksresten rigtig fast, satte sig paa en Afviser paa Landevejen paa samme Side som Liselyst laa, men saaledes beliggende, at Havediget skjulte Synet af ham fra Gaarden.

Han sugede Mod fra Træhovedet op igjennem det korte Rør og den forbidte Hornspids efter et Kvarters Rygning. Og Modet forhøjedes, da han saâ sig om. Det var en tindrende Efteraarsdag med Minder om Sommeren og Forbud paa Vinteren. Paa Marken dirrede endnu blinkende Rimfrost fra Natten, men ude paa Vejen havde Solen smeltet den til en let Væde; Søen var dyb blaa, og det gnistrede hen over den, saa det skar i Øjnene.

«Nu kan jeg hele Opførelsen igjen», raabte Træskomandens Mads og slog sejersstolt sin Haand mod sine Benklæders Laarstykker med et vældigt Klask, saa det gjorde ondt i «Kydet».

Modig rejste han sig fra Afviseren og saâ ud over den tindrende og gnistrende Sø. Paa den anden Side lo Skovløberhuset ham mildt og bredt i Møde, nu, da Løvet ikke hang ned foran det som dækkende Gardiner. Mads Madsen havde Trang til

alt det Mod, han kunde opdrive, thi det med Maries Neddukning under Vindueskarmen i Pigekammeret bragte ham til endnu en Gang at klø sig bag Øret under sin laadne Hue.

I Skovløberhuset skjænkedes der Bajrer, skjønt Loven forbød det, men Skovrideren paa «Stiftet» var en medgjørlig Mand og havde ligesom Officeren i «Barselstuen» «*ma foi* selv Lyst til et Glas». Bad man rigtig pænt og dæmpet om det, var det heller ikke umuligt at faa en Snaps udleveret.

Thi stilede Mads om Søens Hjørne. Det lykkedes ham at faa de begjærede Gjenstande udleverede blot ved Hjælp af milde Smaavink til Skovløberens Kone. Det store, føre Bondefruentimmer var letnem og sagde med dæmpet Røst:

«Ja, den gamle Mads Træskomand i Spodsbjerg hjælper nok ogsaa paa Folk, som er tørstige der ovre i jer By. Den gamle Mads Træskomand har nok været lige ved at blive mulkteret.»

Mads tog sig en lille Latter og sagde.

«Ja, man maa jo være medlidende, Madam. For hvad er ellers Kristendommen til?»

«Ja, og vi er jo kuns syndige Mennesker», sagde Konen.

«Det var et sandt Ord, Madam? Og vi er jo da billigere end Værtshusmændene, baade ovre hos vos og hos Jer.

«Det bliver kuns ti Øre for begge Dele», sagde Skovløberkonen.

«Det er der ikke Noget at sige til», sagde Mads. «Kanske jeg kan stoppe lidt af Mandens

Blære i mit Pibehoved . . . saadan i Tilgift, siden vi er en Slags Kollegaer i Beværtningsfaget. Hæ, hæ, hæ!»

«Ja, det er ikke for det, for det kunde maaske være klogere, om unge Mads Madsen satte sig inden for, for nu er Alting saa aabent omkring Huset og i Haven, og der er saamænd nok, der ikke under andre Mennesker den bitterste Smule Fortjeneste.»

Mads fulgte ind med Konen i den lille tapetserede Stue uden Sofa, blot med tre Træstole og et Bord. Han vilde til at puste Asken fra sit Pibehoved ud paa det gule Flisegulv af ottekantede Mursten, men Konen fik i en Fart med Foden rykket en Spyttebakke hen til ham.

Mads tav, men haanede dette formentlige Snerperi ved indvendig at ræsonnere:

«Saadant noget Skovløbertøj tror, at de hører til Embedsstanden.»

Han drak langsomt sin Dram og sit Øl i Forventning om, at Konen skulde byde ham en Stopning af Skovløberens Blærepung. Mads saâ den jo hænge paa Pibebrættet gjennem de to aabne Døre og Gangen inde i Familiens stadige Opholdsværelse, der ogsaa var Sovekammer.

Men Konen kom ind med en rødkantet Cigarkasse og sagde, mens hun bød Mads den:

«Det er kuns fem Øre for Stykket.»

Mads syntes, at han ikke kunde være andet bekjendt, især siden det var Søndag, end at ryge og betale Cigaren, skjønt han jo nok mente, at det var en tyvebrændt nærig Kælling.

Han overskred da Rubikon og smed femten Øre hen ad Bordet med flot Kavallerfølelse. Ved samme Lejlighed blussede hans Mod op i Flamme. Nu vilde han til Liselyst, om saa . . .

Han gik ogsaa ud ad Døren, lettende tvært paa Huen ad Skovløberkonen. Men, da han saâ Liselyst grine sig i Møde hinsides Søen, vendte han sig halvt om med et Suk og saâ op paa de tre Billeder paa Væggen: et koloreret Nürnbergerbillede af Kristi Himmelfart og to Stentryk — det ene af Frederik VII som Kronprins, det andet af Prinsesse Mariane af Mecklenburg-Strelitz — ret som vilde han forøge sin Kourage ved at beskue dem. Egentlig trængte han til en Bajer endnu, men det var ikke værd at give Konen mere Fortjeneste, siden hun var saa farlig begjærlig.

Borende Støvlehælene dybt i den bløde Vej gik Mads atter om Søen og holdt sit stille Indtog paa Liselyst.

Gartner Kjeldsen stod i Gaarden og røg ogsaa Cigar i Anledning af Helligdagen. I samme Anledning var han i graa, ensfarvet Dragt, bar ikke Træsko, men Støvler, ikke Hue, men graa, blød Hat.

«Gartnøren er vist ikke billig idag», tænkte Mads. «Men jeg kan min Rulle. Bajren hjalp lige godt paa Tænkekraften.»

Med en Blanding af Frejdighed og Følelse af den Afstand, der var mellem Gartner Kjeldsen og ham, sagde Mads:

«God Dav, Kjeldsen! Har De noget Elletræ, De vil sælge, fra det gamle Havegærde?»

Kjeldsen var i Grunden glad over, at Mads havde brudt Isen. Kun maatte det ikke synes saa. Han sagde:

«Vil Mads Træskomand, din Fader, kjøbe Elletræ af mig? Han plejer jo at kjøbe direktig af Skovrideren, og jeg plejer at sælge lige saa direktig til ham.»

«Ja saa Gu',» sagde Mads og kløede sin Ryg op ad Ledstolpen en Stund.

Kjeldsen saa ud i Luften efter sin Cigarrøg og sagde som til sig selv:

«Se, hvor den driver ind mellem Træerne ud over Søen, den Røg! Det er s'gu mærkeligt!»

«Ja saa Gu',» sagde Mads. «Saadant noget Skidt vil jo ogsaa have en Villie.»

Kjeldsen rømmede sig. Uden at se paa Mads sagde han henkastende:

«Det maa ellers være en god Forretning, det at være Træskomand.»

«Nej, den er bleven farlig simpel, Kjeldsen,» sagde Mads. «Det er kun Husfolk og Indsiddere, som gaar til Træskomanden eller Tøffelmageren. Gaardmandsfolk gaar til Skomageren.»

Kjeldsen saa ned paa sine Blanklæders Støvler og følte sig i det mindste i Niveau med en Gaardmand. Han sagde:

«Da føder dog den gamle Mads Madsen Dig og din Søster.»

«Føden er derefter,» sagde Mads.

«Naar Smørret ikke højt op i Smørhullet i Grøden?» spurgte Kjeldsen.

«Hæ», sagde Mads og grinede omkap med Formiddagssolen ud over Søen ... «Har man Svinefedt paa Rugbrødsstumper, maa man jo ogsaa være glad, Kjeldsen. Vi kan jo ikke alle være Gartnerer og holde Asparser ... aa ... aad ... Sukkerærter i Sommertiden. Og det er da ikke for det, at jeg bryder mig om Gemyser. Og de siger jo, at Bønder ikke forstaar sig paa Agurkesalat heller ... Nej, saa Gu! ... Naa, saa Kjeldsen har ikke en Smule Elletræ, som De vil sælge?»

«Nej, jeg har ikke,» sagde Kjeldsen.

Mads var fuldkommen forberedt paa den Replik paa sit forud beregnede Spørgsmaal.

«Ja, ja,» sagde han og lettede paa Huen, som om han lavede sig til at gaa.

Kjeldsen vidste godt, at det vilde han ikke. Han tog fornemt til Hatteskyggen. Mads kom ikke paa den anden Side Laagen, men kloede igjen sin Ryg paa den ene Stolpe. Som Forklaring fremsagde han ud i Luften:

«Ja jeg har lige godt taget en ganske ny Nattrøje paa idag det er Sønd'e*).»

Denne Replik traf aldeles ingen Sangbund. Til dens Niveau kunde Gartner Kjeldsen ikke sænke sig.

Kjeldsen lod, som han vilde gaa ind. Mads lod, som han vilde gaa ud. Mads maatte til det igjen.

«Ja, siden Kjeldsen ikke har noget El at sælge,

*) Søndag.

saa véd De maaske noget, om Skovfogden oppe i Sønderskoven skal have en ny Karl.»

«Hvor Fanden skulde jeg vide det?»

«Aa nej. Det kan Kjeldsen heller ikke saa godt vide. Men De kunde jo have hørt det?»

«Jeg troede, Du var for fin paa det til at tjene for Karl, Mads, siden Du er en Slags Axistent hos den gamle Mads Madsen i Spodsbjerg.»

«Aa . . . . nej. Siden disse nye og daarlige Konjekturer er komne med Træskovæsenet, saa har jeg tænkt . . .»

«Naa, det har Du? Ja, hvis jeg havde Brug for en Karl om Vinteren . . . men det har jeg ikke.»

«Nej, det forstaar jeg saa godt,» sagde Mads.

«Jeg har aldeles ikke Brug for en Karl om Vinteren,» sagde Kjeldsen med stærkt Eftertryk, vendte Ryggen til Mads og saâ sig om i Rummet, som om hans Tanker vare langt borte fra Mads Madsen.

Mads grinede i Skjægget og tænkte Sit véd den næsten hidsige Bestemthed, hvormed Gartneren talte. Han blev sikrere i sin Optræden.

«God Dav, Marie!» raabte han hen mod Pigekammervinduet. «Naar skal vi til at pulkere igjen? . . . Jeg véd godt, Du sidder paa Hug neden under Vindueskarmen, din Rad!»

Kjeldsen vendte sig om og raabte:

«Hvad skaber Du Dig for, Marie?»

Han gik hen til Pigekammervinduet bankede stærkt paa det med Knoen og sagde:

«Marie! hører Du? Emil og Peter har faaet

deres gode Tøj paa, og nu ligger de vel og sviner med det paa Stengulvet ude i Haveforstuen.

Langsomt og langt rejste Marie sig op, karmoisinblussende paa Kinderne og med rødkantede Øjne. Haaret var saa forpjusket som en næsten moden, gul Rugmark efter en Tordenbyge.

Hun maatte ud gjennem Gangen og passere den aabne Dør ud til Gaarden. Hun holdt Forklædet op for den venstre Side af Ansigtet, den, som vendte ud til Gaarden.

Mads sang:

Og Pigen græd saa sørgelig,
hun kunde ikke faa
den Karl, hun havde udvalgt sig
med sine Øjne blaa.
Nu rendte han jo Landet om,
  Hej didel dom!
og aldrig han tilbage kom,
  Didelomdom!
Thi han fandt andre Piger,
  Didelom dom!
I alle Jordens Riger
der findes nok af Piger,
der vil paa Bummelom,
  Bummelom, bom, bom!

Marie var længst forsvunden ind i Stuen, inden Sangen var endt. Men Gartner Kjeldsen havde ikke kunnet bevare Værdigheden. Han stod og lo op ad Stammen paa et Bøgetræ, som stod i Gaarden.

«Sikken noget Bondevrævl!» sagde han. «Det

er Skade, Du ikke er gaaet til Aaperaen*), Mads. Kan Du flere af den Slags?»

«Ja det mankerer det ikke paa.» Og Mads stemmed atter i:

Saa mangen Pige skaber sig
og er saa haard og grom.**)
Med Alderen det taber sig,
saa bliver hun saa from.
Saa siger hun: Mads Madsens Søn,
nu skal jeg elske dig i Løn.
I Ungdoms Dage var jeg dom.
men nu er jeg saa from!
Kom til mit Bryst
til Elskovs Lyst!
Der vil jeg finde til min sene Alder Trøst.

«Hold nu Mund, Mads!... Men, siden Du har Tid til at digte og udgranske saa meget Sludder, saa har Du vel ogsaa Tid til at se herind i Vinter en Gang om Dagen eller to og hjælpe mig med at paase Haven og Kre'turet?»

«Ja—a—a ... Ne--e—j. For enten skulde det være fast Tjeneste eller slet ikke Noget. For jeg er da lovlig ung til at være Arbejdsmand, synes jeg.»

«Hm! Ja, naar Du vil nøjes med, hvad jeg vilde kalde en klejnmæssig Løn, og lade være med at se for tidt til Skovløberhuset derovre, saa...»

*) Operaen.
**) Sjællandsk Udtale af *grum* og *dum*.

Efter en kort Forhandling blev de enige. Mads skulde komme den Dag imorgen og kunde først siges op til Majdag.

VI.

Nu kunde Marie ikke undgaa Mads. Hun var skrækkelig sur og muggen.

Mads vidste, at Niels var boglærd og kunde baade Historier og Viser og alslags fornøjelige Løgne. Han følte med sig selv, at han burde vise, at han ogsaa kunde saadant Noget. Han kunde ogsaa skabe sig som en «Barjads», hvis det skulde komme an paa det. Saadan nogle Tampe havde han sét paa Markederne i Byen, naar de stod og blæste i Trompet, raabte op og skabede sig paa et Stillads foran Brændevinsbrænderens Udhus, hvor «Musse Barjads» og Krumspringerne gjorde deres Kunster. Farlig større var vel ikke Niels's Kundskaber og Oplærthed, mente han og trøstede sig til, at han vel kunde hamle op med den forrige Karls Tossestreger.

Han huskede en Ytring af Degnen Olivarius i Spodsbjerg ved et Gilde, da han sad og spilte «Napoleon» med tre Gaardmænd. Den ene Gaardmand klagede over, at Fruentimmerne nu begyndte at faa deres egen Mening baade om det Ene og det Andet, og det havde de dog ifølge Rel'ionen egentlig ikke Lov til. Degnen havde blot sagt til Vedkommende, uden at indlade sig paa Religionen: Fruentimmer

har en Fandens Fantasi, Anders Kristensen, en Fandens Fantasi. Den skal Manden dyrke, saa bliver det Hele, som det skal være.

De Ord vare slaaede ned i Mads Madsen. Nu skød de op i ham med Kraft. Han lovede sig selv:

«Marie skal faa en farlig Hob Fantasi af mig.»

Naar han saa Maries sure Ansigt, brugte han forskjellige Methoder for at servere hende «Fantasi» paa. Somme Tider stak han Tommelfingrene i hver Mundvig, trak Munden op til Ørene og brølede som en Ko gjennem det Midterste af Munden. Somme Tider viste han sin Færdighed i at gø som en Hund eller mjave som en Kat. Saa dukkede atter en Erindring fra Markedskunsterne op i ham. Han havde set et Par fede dansende Pigebørn «flette Ben» ... det, som ellers kaldes at gjøre Pirouetter. Det efterlignede Mads Madsen paa sin Maade, efter i Stilhed at have øvet sig. Han kom saa vidt i Retning af Pirouettering, at han, naar han gjorde et Spring lige i Vejret, to Gange kunde slaa Træskohælene sammen, inden han naaede Jorden.

Men lige meget hjalp det. Marie kunde ganske vist ikke lade være at sé paa ham, naar han gjorde sine forskjellige Kunster, men hendes stramme Miner glattede sig ikke ud til den svageste Antydning af et Smil.

«Hvad Fa'en skal jeg nu hitte paa?» sagde Mads en Morgen, da han havde vist Prøver paa sin Dansekunst. «Denne Gang troede jeg, at hun maaske have skrupgrinet, og hun ser lige saa eddikebrygger-

agtig ud som alstillens ellers ... Hvad for Avekattestreger skal jeg nu hitte paa?»

Kjeldsen havde fortalt Mads om Niels's Mælkedrikkeri af Spandene gjennem Rør. Det faldt Mads ind, at det kunde der maaske laves lidt «Fantasi» af. Han havde Tillid til Degnen Olivarius's gynaikologiske Recept, og «Fantasi» opfattede han som ens betydende med «Tossestreger» og «Komediantspilleri.»

Køerne var forlængst i Stald, og Marie malkede dem tidlig om Morgenen i Stalden ved Lygtelys, mens det endnu var mørkt.

Mads havde været inde hos Brændevinsbrænderen i Kjøbstaden og havde der sét, hvad en Hævert kunde udrette. Han havde faaet Lov til at drikke af samme Hævert og var i den Anledning bleven noget fuld.

Men han havde saa megen Besindelse, at han havde kjøbt «Instrumentet» af «Brændevinskarlen» for en Krone. For der maatte kunne komme underlige Ting ud af den Hævert.

Han syntes, at det spidse Rør var saa langt, saa langt. Det maatte kunne række i en uendelig Afstand.

Han sov ikke rigtig godt om Natten. Marie, Niels, Kjeldsen, Brændevinsbrænderen, Hæverten dannede krydsende Linier i hans Drømme. Hvert Øjeblik fór han op og raabte til sig selv:

«Jeg maa lige godt nør til Marie i den Smule Kostald sammen med Instrumentet.»

Villien vandt Overmagt over hans Lyst til at

sove Mandag Morgen. Meget tidlig stod han op og gik ned i Kostalden med sin Hævert under Armen.

Hans Plan var at krybe paa Maven gjennem de tre Baase, og saa pludselig stikke Hæverten ned i Mælkespanden, som Marie sad ved, og saa suge Mælk efter en forfærdelig Maalestok, men drive den ud igjen, saa Intet gik tabt.

Hans Renlighedssans var gaaet tabt under Rusen. Den samme Rus havde ogsaa overdrevet Mads Madsens Forestillinger om et Blikrørs Evne til at bøje sig efter en Elskers Fordringer.

Altsaa — Mads styrede sin Gang til Kostalden. Han havde en Fornemmelse af, at han altid kom for tæt baade mod Stuehusets og Udhusenes hvide Vægge. Han slog til dem med den flade Haand og sagde:

«Vil I se, I kan blive fra mig, I skabede Kram! . . . Se, hvor han staar og glor,» sagde Mads, henvendende sig til Hovedlængen, . . . se . . . tror, det hvide Stavær, at han er en Kurfyrste eller en Generalkrigskommissær? . . . Se, om han kan svare! . . . Hold Kjæft!»

Hverken Stuelængen eller Udhusene svarede et Ord. Mads sparkede oppositionelt ud mod alle Længer til alle Sider med sine Træsko og gik videre med Hæverten under den højre Arm. Han saa gjennem Vinduet, at der var Lys i Kostalden.

Ganske tyst listede han sig hen mod den. Han tog Træskoene under sin venstre Arm. Nu satte han dem lydløst fra sig uden for Døren.

Aa, hvor der var varmt i den Kostald, skjønt

den kun rummede tre Køer! Aa, hvor det duftede blidt, mælkeagtig sødligt! Aa, hvor de tre Køer viftede hyggelig med Halelduskene!

„Det er lige godt en Fornøjelse at have med Kvæg at gjøre," tænkte Mads.

Han blev kjærlig! Han mødte en Kat lige i Døren. Den krummede Ryg og gloede med brændende Øjne ud i Natten.

„Du er et rart Bæst," hviskede Mads og klappede Kattens elektriske Ryg imod Haarene. Katten hvæsede sagte og løb sin Vej.

Nu skulde Mads udføre sit listige Paafund og bevise Marie over, at han var meget større „Avekat" end Niels.

Paa Kostaldens Tærskel begyndte han at operere felttogsmæssig. Han fandt, at den Lygte, den stod saa „D'ævlens" langt tilbage, og at den Ko, der stod ham nærmest, saa saa ledagtig ud.

„Nu har jeg tjent mange Steder, men aldrig har jeg set Kvæget være saa krakilsk paa Morgenstunden som paa dette skidt Gartnørsted." Han havde rent glemt sit første Indtryk af, at det var rart at have at gjøre med Kvæg.

Mads Madsen maatte udføre sin for ud lagte Plan, om ikke af anden Grund, saa af den, at han i Øjeblikket ikke kunde hitte paa nogen anden. Men Mads Madsen var ikke saa sejersstolt som i det Øjeblik, han undfangede Planen. Armen klemte ikke saa fast om Hæverten som iaftes.

Imidlertid lagde han sig ned paa Maven og krøb gjennem de to Baase meget langsommere, men

næsten lige saa lydløst som Snogene nede i Engen om Sommeren ud fra Sandhøjen.

I den tredie Baas sad Marie og malkede. Mads kunde først høre Straalens Lyd; snart kunde han ogsaa se det lave Skum i Spanden, for Spanden stod tæt op mod tredie Baas's Spilbom.

De to Køer lod ham rolig passere foran deres Forben. De aad med Andagt og brød sig kun om det Ene i Verden: at æde. De havde jo sovet, og hvad Fremtidens Drøvtyggerproces angaar . . . naa den Tid, den Sorg!

Da Mads Madsen endelig havde passeret Baas og Ko Nr. 2, listede han Hæverten op og tog listelig Maal af Mælkespanden. Hæverten klirrede lidt, men Mads beroligedes, thi Koen, der blev malket, udsendte en jævn Brummen, samtidig med at dens Jerngrime af og til smaaringede.

Mads var lige bag ved Marie. Hun havde Intet hørt af hans Fremrykken. Hun havde drejet sig en lille Smule til Siden. Strax efter hendes kraftige Ryg, efter det under Arbejdet stadig bag Klæderne vibrerende Skulderblad, saâ han hendes ene Kind. Den glødede i Lygtelyset og Dunene flimrede synlig langs dens buede Linie.

Nu var Øjeblikket kommet. Mads aandede dybt. I et Nu havde han Hævertens ene Ende i Munden . . . det hele Blikapparat lynede forbi Maries Øjne . . . og Spidsen af Hæverten slog ringlede mod et af Spandens Messingbaand, men kom slet ikke ned i den efter Mads's Beregning.

Marie gav et frygteligt Hvin fra sig. Det havde

Mads ogsaa beregnet, at hun skulde gjøre. Det var netop Sjov, saa blev der saa meget desto mere Grin bagefter, og saa kunde han komme til at snakke med hende baade om det Ene og det Andet.

Men Mads Madsens Beregning slog kun til, hvad Hvinet angaar. Marie tumlede om til Siden, væltede Spanden, og Mælken sivede med sagte rislende Lyd som en skummende Strøm gjennem Baasens Strøelse. Lygten ventede kun et Øjeblik, inden den faldt, Praasen i den gik ud. Guderne maa vide, hvor Hæverten blev af. Mads anede det ikke. Stalden laa i Bælgmørke. Alle tre Køer brølede i deres højeste Toneregister.

For første Gang var Mads saa bange i en Kostald, som om han havde været i et Løvebur. Hvordan skulde det gaa den stakkels Marie, som havde væltet Mælkespanden? Der var vist gaaet mere Mælk tabt end ved alt Niels's Sugeri. Sæt nu, at Marie havde malket begge de to andre Køer i Forvejen . . . og alt Mælken var gaaet til Spilde!

Mads blev fuldkommen ædru ved disse exakte Betragtninger, som i en forunderlig Fart løb gjennem hans Hjerne, mens han laa i Baasen.

Tændstikker havde han i Lommen. Skjønt det stred mod et af de moralske Begreber, han havde inddrukket fra sin tidligste Barndom, at Staldtugt absolut forbød at stryge Tændstikker af i selve Stalden, brød Nøden Love. Han fik famlende raget Lygten til sig. To Tændstikker mislykkedes, Mads vædede dem med Spyt, inden han smed dem,

om end de brændte hans Tunge. Den tredie gjorde Gavn. Lygtepraasen fængede, og den endnu glødende Tændstik blev gjort uskadelig i Lygtens Indre bag Glasset.

Marie havde sat sig paa Hug igjen. Men denne Gang var Ryggen helt bøjet, Hovedet hvilede i hendes Skjød; Haaret var opløst og hang ned ad Nakken og ud til Siderne. Hun hulkede højt.

Mads havde aldrig set Marie græde. Han havde hidtil beundret hende, fordi hun ikke var en «Tudebælle» som de fleste Fruentimmer. Aa, havde han havt bevægelige Ord til Trøst for hende nu! Han søgte at samle Erindringer fra Ligtaler og Psalmer — ikke et eneste højtideligt Ord, ikke et Psalmevers vilde falde ham ind.

«Er de andre to Køer malkede, Marie?» fremstammede han. Han mærkede, da han talte, at en Hulken steg op igjennem ham som Vædsken gjennem den berømte Hævert, som ikke var til nogen Ting mere.

Intet Svar. Nej, Maries Hulken blev til en Graad, høj som et Barns, af og til bekæmpet; men saa brød den atter frem med Vælde. Hele hendes Overkrop vred sig under dens Magt.

Stille krøb Mads paa Knæerne ind i den Baas, hvor han sad, satte Spanden paa ret Kjøl, halede den tilbage ind i sin egen Baas, følte Koen der paa Yveret. Den var ikke malket. Aa, saa havde Marie begyndt fra den øverste Baas! Det var da én god Ting.

Mads havde været med til alle Slags Arbejde.

Malke kunde han ogsaa. Han var nu en gammel Karl paa nogle og tredive; det var et meget nedværdigende Arbejde for ham; Gud hjælpe den, der havde budt ham det! Mads vilde have afvist ham med sin Selvfølelses højeste Pathos. Men nu ragede han Spanden til sig og malkede de to andre Køer. Han blev saa optagen af Arbejdet, at han et Øjeblik glemte Marie, der ikke rørte sig af Stedet. Mads fløjtede: «Vil Du nu bare la' Hønen gaa», men da han hørte Marie hulkende sige: «Saadan et Asen, som Du er!» tav han øjeblikkelig og fuldførte lydløst sit Arbejde, saa længe de to Køer havde Mælk. Da fløjtede han: «Hvo ved, hvor nær mig er min Ende?»

Derefter undersøgte han rolig Udbyttet, fandt, at de to Køer havde præsteret Alt, hvad man med Billighed kunde forlange af dem, vovede sig endog hen til Marie, pirrede ved hende og sagde, pegende ned i Spandene:

«Kan Du se, jeg kan «manderere»*) Kvæg lige saa godt som Bæster.»

Marie havde slynget Armene over Kors og hvilede sit Hoved paa Overarmene. Hun listede et Øje op, saa hun kunde se, hvad der var i Spandene og mumlede:

«Den Dragede der gi'r næsten lige saa meget som baade den Røde og den Blissede.»

«Intet som helst skal mankerere», sagde Mads

*) haandtere — maaske Fordrejelse af maintenir? Ofte brugt Udtryk hos den midtsjællandske Landalmue.

med Højtidelighed. Det hele Beløb skal blive kontant tilbageleveret. Hvor mæget (bogstavret udtalt) giver den Dragede almindeligvis, Marie?»

«Det maa Du selv hitte ud,» svarede hun bestandig grædende.

«Vil Du følge mig, Marie?»

«Nej, Gu' vil jeg ej».

«Ja, ja, Marie, saa kan jeg gjøre det alene», sagde Mads med et Suk, men dog stolt af, at, hvad han havde i Sinde, vilde være endnu ædlere, hvis Marie ikke var Vidne dertil.

Mads fandt Aaget lænet op mod en Væg. Han hæftede begge Spande i Krogene og bar dem forsigtig ud af Stalden for ikke i Mørket at støde imod og at spilde, satte dem derefter ind i det lille Rum, der tjente til Mælkestue.

Morgenen dæmrede stærkt, da han kom ud. Et hvidt, svagt blaanende, uendelig tyndt vævet Taagenet laa ud over den endnu slumrende Sø; over Træer og Gærder hang Rimfrosten let strøet.

Mads gik over til Skovløberens. Han var stolt i Sindet og smaasang, mens han svingede den ene Blikspand, han havde taget med sig:

Til General du kan dig slaa,
mens Fjender Græsset bide;
men „Deseplin" du holde maa,
det skal du bare vide,
og dæmpe „nør" din Lidenskab,
som volde kan dig meget Tab,
se derfor til i Tide.

Folkene var oppe. Konen havde malket.

«Kan jeg faa noget Mælk hos Jer?» sagde Mads med en grossereragtig Selvfølelse.

«Nej Gu' kan Du ej», lød det imødekommende Svar. «I har jo Mælk selv, og Klokken ti skal vi jo have vor bragt ud.»

«Jeg giver kjøbenhavnsk Pris, 15 Øre for Potten», sagde Mads og slog sig paa Buxelommen.

«Er Du bleven taab'lig?»

«Og betaler kontant», sagde Mads og kroede sig, saa hans Seler knagede under Vesten.

Konen var mistænkelig. Kjeldsens var jo hendes Konkurrenter. Der maatte stikke Noget under. Hun sagde langsomt:

«Jeg er ikke for at sælge Mælk til «Gartnørens».»

«Det er til mig rent personlig, paa eget Ansvar», sagde Mads, tog en Tokrone op af sin Skindpung og slog den saa haardt mod Bordet, at det gjorde ondt i Ørene.

«Han maa være fuld», tænkte Konen.

Hun overvejede, at hun, naar Mads gav 15 Øre for Potten, tjente 4 à 5 Øre for hver Pot, at Mads i ædru Tilstand aldrig vilde være saa taabelig at gjøre sligt et Bud, at hun sagtens kunde indbilde de Folk i Byen, hun havde lovet et vist Kvantum Mælk, at Koen havde traadt i den ene Spand. I Tavshed fyldte hun Mads's Spand, gav ham Penge tilbage, og Mads gik lige saa triumferende hjem, som han var gaaet ud.

Denne Gang knyttede han Haanden ud i den vide Verden, hvor hans Medbejler Niels færdedes, og saa sang han:

Nu skal vi kappes om, hvo fø'st
til Maalet monne komme.
Jeg uforsagt uddeler Bo'st,
til Kampen vel er omme.

Da Mads kom ind i Liselysts Gaard, var hans Mod faldet nogle Grader. For Marie, det var saadan en sær Tøs. Hun var ikke saadan til at regne ud, som ellers Fruentimmerne var; hun havde Fornemmelser . . . ja hille den lynende Syge . . . de rendte op baade til Sol, Maane og Stjerner! Det var et højst mærkeligt «Bundefruentømmer», naar man tænke paa, at hun var falden efter jordløse Husmandsfolk langt paa den anden Side Spodsbjerg, langt ud af Kallundborgvejen. Det skulde da være det, at hendes Broder var bleven Slagtersvend i Holbæk. Ka' ské det var derfra, hun havde Fornemmelserne.

«Det var forbandet, jeg ikke tog en Bajer hos Skovløberkællingen for at faa Korasje», tænkte Mads. «For hun havde kanske givet den ganske gratis i Tilgift for det, hun tjente paa Mælken.»

Skulde han løbe over igjen og tinge eller betale sig «Bajeren» til? Nej, han vilde «tvinge nør sin Lidenskab».

Hans Expedition havde været saa kortvarig, at Marie endnu stod i det Udhusrum, der baade var Lager for Gartnersager, Pulterkammer og Mælkestue,

og heldte Mælken fra Malkespanden over i Blikspanden, som Mads skulde bære til Byen Kl. 9.

Mads gik stille ind med den anden Blikspand, den, hvis Indhold han havde betalt i dyre Domme ovre hos Skovløberens.

Rigtig pænt og naturlig sagde han:

«Tror Du ikke, der er mere Mælk i denne herre Spand, end hvad jeg spildte ovre i Kostalden?»

Marie vendte sig og saâ paa Mads, først spørgende og sky. Saa fordybede hendes Øje sig i Spanden. Saa saâ hun i Vejret og grinede et Øjeblik. Med ét forstod hun det Hele. Hun havde jo sét Mads gaa over paa den anden Side Søen. Rigtignok var det, som om hun saâ det i Drømme. Men nu var hun vis paa, at det var saa i sig selv det, som hun havde sét.

Mads stod stille. Han havde ladet den løftede Spand falde ned i slap Arm.

«Kan Du nu li' mig, Marie?» spurgte han.

Et Par store staalgraa Øjne lo ham ret varmt imøde.

Han satte Spanden paa Gulvet og løftede sine udbredte Arme, men usikkert, forsøgsvis.

Marie ænsene ikke, eller lod, som ænsede hun ikke Mads's Indbydelse til et Favntag. Hun rakte Haanden ud imod ham og sagde:

«Du er en skikkelig Karl, Mads Madsen.»

To store, stærke, haarde højre Hænder mødte hinanden. Mads Madsen lurede stærkt paa Maries Øjne. Han søgte at læse og læse Noget ud af dem, men han hørte ikke til de letnemme eller hurtige

Læsere. Og mens han betænkte sig, blev Glansen i Maries Øje mattere ... aa den maatte vist dø ... Aa, hvor jeg er et Kvæg, tænkte Mads.

Han vidste ikke, hvorledes han skulde faa tændt Glansen igjen i det Staalgraa. I sin Forfjamskelse sagde han det Dummeste, han kunde sige. Thi han sagde.

«Kan jeg nu ikke være lige saa god som Niels?»

«Nej», sagde Marie med en saa tør Tone som om en Træske slog mod et Træfad.

Mads blev ond. Nu havde han gjort Alt det for Marie, og endda vilde hun ikke.

Hans Ansigt fortrak sig. Hver af hans Mundvige nærmede sig hvert Øre. Hans Skjæg dirrede. Hans højre Haands Tommel- og Pegefinger aabnede sig som en graadig Knibtang vidt ud. Han vilde tage Marie i Nakken. Men, inden han var kommen saa vidt, havde hun skubbet ham i Ryggen. I et Nu laa han paa Maven tværs over Udhusets Tærskel.

Mads saâ den bladløse Skov og Søen tæt op for sine Øjne.

«Her ligger jeg som en anden Skruptaase lige paa «Bøven», sagde han halv højt til sig selv.

VII.

Mads syntes, at hans Sager gik bedre, trods al Mangel paa ligefrem Opmuntring fra Maries Side. Thi hun saâ nu ganske skikkelig, ikke slet saa tvært

og surt, paa ham som tidligere. Madam Kjeldsen ytrede ogsaa til sin Mand, at Marie vist var kommen lidt til Ro, for hun holdt Peter og Emil saa pænt. Navnlig sørgede hun for, at Peter flittig skiftede Savlesmække.

Mads vandt Mod til en Gang igjen at forsøge at slaa Træskoene to Gange sammen i Springet og var helt fornøjet med, at Marie, uden Smil og uden Surmuleri, sagde til ham:

«Du er en «Bunderad», Mads!»

Han fik Lov til at hjælpe hende med hendes Arbejde uden Protest fra hendes Side: at bære Vand sammen med hende, at kravle op paa en Træstol og hæfte Klemmer paa det vaskede Tøj, der nu, da det var begyndt at blive mildt Frostvejr, hang saa dejlig til Tørring nede i Engen. Det var morsomt at gaa dernede. Nu knagede og fjedrede den let frosne rimhvide Bund under Pigens og Karlens Træsko, og der var lunt dernede. Bakke og Skov tog af for den bidende Vind.

Der skulde være Vask til Jul; og der var ikke Tale om at tage Hjælp til Marie. Selve Vaskeakten skulde naturligvis foregaa om Natten. Lokalet var et lille Rum; i gamle Dage havde det tjent til Bryggers. Det havde et lille Vindue i Gavlen ud mod Søsiden. Lystig brændte Ilden og sendte Skjær gjennem Vinduet ud i Gaarden. I den store indmurede Kjedel buldrede og kogte det saa hyggelig brummende. Emmen vældede sig fugtig hvid gjennem Rummet, der lugtede surt og fugtig. En Tran-

lampe hang dybt under Loftsbjælken og døsede glorød ud i den tætte Damp.

Midt i Disen og Dampen stod Marie med højt opsmøgede Ærmer foran en stor Balje. Ud fra Kjedlen tog hun det ene Stykke Tøj efter det andet, gned, vred og sled, alt mens Sveden haglede ned fra hendes Pande. Det lyse glatte Haar skiltes i sin sædvanlige Sammenføjning; en Fletning struttede rebelsk ud til Siden. Den begyndende Opløsning viste sig i Fletningens Ende i Form af en Dusk som en Kohale. Hænderne vare helt opkogte og bløde, saâ ud, som de var koparrede; men Neglene vandt paa en Maade ved dette Arbejde. De fik fuldstændig hvide Rande, og Marie sagde, en Gang, da hendes Øjne faldt paa dem:

«Man skulde tro, jeg var Stiftsdame, saadanne Negle faar jeg.»

Hun lo op ligesom for at trodse Slidarbejdet. Det skulde lystre hende, hun ikke det, mente hun.

«Jeg skal magelig faa Magt med det Hele, faa skyllet det og hængt det til Tørre paa Engen, inden Klokken bliver otte,» sagde hun ... «Det værste er den Lilles Tøj ... det er ikke til at faa Bund i. Aa den lille Møggris! Han er lige godt saa sød!»

Bare Marie havde havt Kjeldsens mindste Dreng ved Haanden! Hun havde ædt ham med Kys, den lille, søde Gris!

Det skurede uden for i Gaarden mod Stenbroen. Marie havde intet Uhr, anede hun dunkelt, hvad Klokken var. Hun standsede Arbejdet et Øjeblik.

«Det Fæ til Mads! Skulde han være oppe?» tænkte hun.

Men se ud efter ham — nej det skulde hun rigtignok ikke have Noget af. Hun formulerede endda Protesten højt i et:

«Ingenlunde! Aldeles ikke!»

Døren til det gamle Bryggers vendte ud til Haven. Marie stod med Ryggen vendt til denne Dør. Meget behersket og stolt skyllede hun nu Tøjet, uden at ænse Mads Madsen, der stod paa Tærskelen som en saare massiv Ærkeengel i en lilla — hen imod Rosenrødt — farvet Sky, midt i Døraabningen, hvor Dampen væltede sig i Kredse, før den slap ud i frisk Luft og i Kulde.

«Vil Du have en af disse nymodens Kager med en Snaps Rom lige midt i?» saa lød Ærkeenglens blide midtsjællandske Røst henne i Døren.

«Jeg drikker hverken den ene eller den anden Slags Spiritus,» svarede Marie.

Ganske vist var hendes Svar noget mut, men Mads kunde høre en Mulighed til Latter bag ved det. Han tabte ikke Modet, thi snildelig havde han forberedt sig paa andre Muligheder. Han sagde:

«Kjender Du Konditormadamen, Fru Meyer, i S...? Hvad Marie?»

«Næ—j», svarede Marie.

Det var nu paa en Maade sandt. Marie havde aldrig set den Madam eller Frue, men mange Gange været svær lysten efter de Sager, der laa forvaret i store Glaspokaler eller vare udstillede rækkevis i

samme Konditorskes Vindues: Bolcher, brændte Mandler, Frugtdrops, Kager af forskjellig Art.

«Kan Du heller ikke lide en farlig stor Vandbakkelsebolle med et stegt Ævle inden i?» fortsatte Mads.

Det kunde Marie ikke modstaa.

«Ja, har Du saadan en, Mads?» spurgte hun

«Jeg har tov,» sagde Mads og slog sin ene Træskohæl mod den anden.

Mads aabnede en Papirspose, tog ud fra den en stor Klump. Han holdt sin Haand om den.

«Kan Du gabe, Marie?» spurgte han. Hans hvide Tænder gloede gjennem Dampen.

Marie gabede. Mads drev hele den store Klump ind i Munden paa hende. Hun var nær ved at kvæles og nød dens Indhold ikke uden Besvær.

«Du er et Svin, Mads,» sagde hun, da hun havde sunket det solide Bagværk.

«Det er jeg ogsaa, det er jeg født til,» sagde Mads stivnende i Grinet. «Men der er en til. Den kan Du æde med Andagt, som om Du var en Stiftsdame fra Klostret.»

Han rakte hende en ny Kage af samme Slags, og Marie spiste den i Ro og Mag.

«Skal vi skylle Tøjet nede i Søen?» spurgte han. «For jeg synes, Du er færdig med Vasken.»

«Vil *Du* hjælpe mig med at skylle Tøj, Mads?» spurgte Marie forbavset.

«Ja jeg véd nok, det er et temmelig krepérligt Arbejde for en ældre Karl. Men det er det Samme, Marie. Jeg vil gjøre alt muligt i hele den store

Verden for Dig. Men Du maa, min S'æl ikke sige det til Nogen. For saa faar jeg en Ulykke af alle Tøsene i Spodsbjerg, naar jeg skal til «Ornegildê» med dem hos Per Ol'en. Og det Ornegilde vilde jeg dog nødig lade gaa fra mig.»

Der var ikke Noget at se af Søen. Ja der var ikke Noget at se af Noget som helst undtagen af Træerne. De laa som forstyrrende, struttende, uvedkommende Gjenstande i Morgentaagens jævne Islæt. De spjættede svagt og dog forstyrrende ud i det hele Væv med deres bladløse Grene og Kviste. Ikke en Gang fra den lille af to Bræder bestaaende Bro kunde Nogen ane, at der laa en Sø foran, naar man ikke vidste det i Forvejen.

Mads hjalp Marie med at bære Baljer ned ad Skrænten i denne Stund, der hverken var Nat eller Dag.

Mads var sjæleglad, mens han og Marie skyllede Tøj i Søen, begge liggende paa Maven tværs over Brædebroen.

Han spiste sine Romkager med stor Appetit, dem, Marie havde vraget. Og hans Humør steg til Højdepunktet, da Marie opgav sin hidtidige etikette-agtige Holdning imod ham til den Grad, at hun smækkede ham tværs om Ansigtet med en vaad Strømpe. Det gav ham Mod til at kaste en vaad Uldklokke over hendes Hoved og raabe: Bøh.

Hun blev stemt op til sin klare Latter, alt mens den langsomt stigende Sol tindrende lagde sig ind i Taagen med mild hvid Stjerneglans.

«Alt bliver godt,» tænkte Mads Madsen, «den Gamle kan ikke gjøre det længe. Saa skal Træsko-

mandshuset i Spodsbjerg blive magesløst pænt, og alle Væggene skal tapetsereres. Kanske der kan blive Raad til et «Abrikaastræ» paa den søndre Gavl.»

VIII.

Der laa de nu og legede og lo.

Mads syntes, han kjørte paa en bekjendt Vej, hvor Hjulene uden Møje fugede sig ind i de gamle Spor.

Hvad gjorde det, at det iskolde Søvand først isnede, saa sved, saa brændte og stak i de dog ikke for godt vante to Par Hænder?

Mads sagde:

«Det Vand ku', s'gu, lige saa godt være spilkogende.»

En dump, tonløs, sjappende Lyd arbejdede sig frem til Begges Øren.

«Hvad er det?»

«Aa, det er nok ingen Ting.»

«Nej, det er det vel heller ikke.»

«Jo, det er det lige godt.»

«Nej, Gu' er'et ej!»

«Jo, Gu' er'et saa.»

Den sidste Replik var Maries. Mads kunde ikke nægte for sig selv, at den sjappende Lyd kom nærmere og nærmere, blev mere og mere kjendelig.

«Mon det er et Kre'tur eller et Menneske?»

spurgte Mads og vendte sig helt omkring fra Maven paa Ryggen.

Paa den fugtige Sti tæt langs Søbred og Krat æltede en Menneskeskikkelse frem i Brudføret. Det var saa lyst, at Marie og Mads kunde se en lille bitte Mand i graat Tøj, med et vældigt uldent strikket Tørklæde snoet flere Gange om Halsen. Paa Hovedet bar han en meget bredskygget blød Hat, forhen sort, nu brunrødmende i Morgendæmringen. En lille Kasse hang ned paa hans venstre Side i en Rem.

Han stod et Øjeblik stille, syntes at orientere sig, saâ op med Liselysts Bygninger, der hvidnede lidt mere end det øvrige Hvide, tog Noget op af Sidelommen ... det var nok et Brev, nikkede som ad sig selv og mumlede:

«Her maa det være.»

En Smule Ellekrat skjulte Marie og Mads. Nu sad de begge paa Hug paa Broen, saâ til hinanden og pegede afvexlende i Retning af den lille graa Mand. Saa fniste det ud af Marie:

«Hvad mon det er for en Balbér?»

Den lille Mand fôr sammen og saâ, at der var Folk paa Broen lidt neden for ham, hinsides de smaa Elle. Han tog Hatten af og sagde med sødlig klingende høj Fistel:

«God Morgen og glædelig Fest!»

«God Morgen! men vi har da ikke en Gang lille Juleaften endnu,» sagde Marie.

«Nej, vi har ikke faaet Grisesylten op af Lagefjerdingen endnu,» sekunderede Mads.

Den lille Mand stak Tungen ud og slikkede sig om Læberne. Den kom saa langt i Vejret, som vilde den tage Næsetippen med i Tilgift. Han sagde igjen sødt og blidt:

«Jeg er ellers Kolportør af gudelige Skrifter».

«Det er der ikke Noget at sige til,» sagde Mads. Han havde set flere af den Slags passere Træskomandshuset i Spodsbjerg, havde et Par Gange ladet sig forlede til at kjøbe et Par hvide Smaapiecer, men de havde ikke moret ham. Han havde ikke noget imod at høre Prækener og gudfrygtige Ord den Søndag, han hver Maaned gik i Kirke; men, skulde man endelig læse, naar man ikke havde Andet at bestille og kjedede sig, saa var det dog morsommere at læse Viser og saadant Noget. Han sagde videre til den dvælende Kolportør:

«Nej se, man har s'gu nok af Bedrøveligheder rent gratis, saa jeg er ingen Hund efter at give Penge til for at læse om dem.»

«De kan have godt af det, lille Ven!» sagde Kolportøren.

«Jeg har bedre af en Bajer,» svarede Mads.

«Men den lille Pige da?» spurgte Kolportøren, som nu var gaaet tæt ud for Broen og stod og nikkede smilende til Marie.

Marie var bleven en Smule paavirket i Retning af det Højtidelige. Var det Mandens pludselige Tilsynekomst i den halvlyse Morgen — en vis Mystik i Situationen? Var det Minder om bedrøvede Timer, der stemte hende hen imod at søge Trøst i noget ubestemt Gudeligt? Hun sagde:

«Hvad har De? Lad mig se!»

Den lille Graa rakte en Duodez-Piece hen mod hende.

«Om Kjødets Opstandelse paa den yderste Dag,» sagde han i Prædiketone. 8 Øre.

Prisen blev udtalt med diskret Varsomhed, ikke højtidelig, heller ikke kræmmeragtig.

Mads blev indvendig arrig over Maries imødekommende Færd. Han sagde:

«Bliver det Lammekjød eller Kalvekjød?,» men blev i samme Øjeblik ræd over sine bespottende Ord, lagde sig paa Maven og pirrede med Banketræet i Vandet under sagte Sang af bitte smaa Isnaale. Imidlertid tog Marie Piecen og betalte den Graa. Mens han puttede Pengene i sin Lomme, pegede han bag ud over Skulderen og spurgte:

«Hedder det Sted Liselyst?»

«Ja, Gu' gjør'-et *det*!» sagde Mads meget barsk.

Han kunde slet ikke lide den Kolportør; han vidste ikke hvorfor. Han havde sét sig gal paa ham og beskyldte hans Tilsynekomst for, at han ikke nu fik sagt det, han vilde have sagt til Marie.

«Skulde der ikke paa dette Sted muligenvis tjene en ung Pige, ved Navn Marie Andersen, eller, som man i mine unge Dage vilde have kaldt det, Marie Andersdatter?»

«Nej, holdt!» raabte Mads og rejste sig med Klappetræet i Haanden. Han vidste ikke, hvorfor han protesterede, men «galhovedet» var han.

«Hvad skaber Du Dig efter?» sagde Marie.

Kolportøren fortsatte:

«Saa har jeg et Brev til Dem fra en Ven, En, som er berørt af Naaden, En, som er slagen med Sot og Sygdom, men haver befalet sin Sjæl i Guds Vold, alt mens han har mindes sin Ungdoms store Kjærlighed.»

«Kom med det!» sagde Marie og sprang helt i Land. Kolportøren rakte hende et Brev. Mads havde gjort et langt skrævende Skridt og stod nu ved Siden af hende. Han havde ingen Grund til at slaa den lille Graa, hvad han dog følte en saa inderlig Trang til.

Marie puttede Brevet ind paa sit Bryst under Kjolen.

Mads saâ op og ned ad Kolportøren, ivrig spekulerende paa, hvorledes han skulde faa Anledning til at fornærme ham. Saa opdagede han, at han var meget hjulbenet, endnu mere end han selv.

Han sagde uden videre «Du» til ham.

«Jeg kan begribe, at Du har sla'et Dig paa Bogkræmmeri, siden Du ikke kan tjene din Føde ved at gjenne Grise,» sagde han og lo haanlig.

Den lille Mand svarede ikke, lettede paa Hatten og sagde:

«Guds Fred og Velsignelse, Marie Andersen!»

Mads gjorde et Skridt hen imod Kolportøren; men Marie skubbede saaledes til Mads, at han med det ene Ben plumpede ud i Søpløret. Det bragte Mads til Besindelse. Han sagde ikke et Ord, vandt nogenlunde fast Bund under Fødderne, tog rolig Plads ved Siden af Marie, saâ sammen med

hende efter den lille Graa, som langsomt gik videre og umærkelig flød hen i den lyse Rimtaage.

„Vi er ikke færdige endnu," sagde Marie. Stiltiende hjalp Mads hende med Resten af Arbejdet.

Da de havde gjort, hvad der skulde gjøres, tog de hver i sit Øre i Baljen og steg op ad den glatte Skraaning til Gaarden.

„Det var lidt forpustende," sagde Mads og standsede paa en Slags Afsats. Nu var den frossen, og Mads fandt sig foranlediget til at bemærke:

„Det Sand der, det ligner det Sukker, Madamen deler ud til Eftermiddagskaffen."

Marie svarede ikke strax, men greb i Baljens ene Øre, tog et Tag, og, da Mads blev staaende sagde hun:

„Hvor længe skal vi staa her og glo?"

Mads blev staaende stiv som en Pind. Over hans Ansigt gik sære Grimacer. Hans Mund vred sig i Krampe og savlede som et Barns. Hans Øjne blev røde og onde.

„Naa da!" sagde Marie og lod, som om hun ikke mærkede Noget.

Mads tog et Tag i hver af sine Laar, kneb i Kjødet, saa det gjorde ondt; men Haabet om, at den Smule Smerte skulde faa Overtaget over, hvad der gjørde ondt indvendig, glippede aldeles. Det Onde i Sjælen var stærkere end hans Kneb i Kjødet. Alt indenfra brød ud i et vildt Brøl:

„Brevet er fra Niels ... han, der kom ... dernede ... uh ... det var en tysksindet Spion.

Marie blev lidt bange, da hun saa, at Mads

Madsens Mund «fraadede». Hun havde i sin Barndom, mens der var Hundegalskab i hendes Fødeegn, hørt sin Fader sige, at, naar en Hund havde hvid Fraade i Munden, saa skulde man klavre op i et Træ, naar man mødte den.

Mads Madsen gjorde en omgaaende Bevægelse om Baljen. I en Fart, en Fart, som kun Selvopholdelsesdriften giver, tog Marie dybt i Baljen efter det aller største Stykke Tøj; drev det af fuld Kraft ind mod Ansigtet paa den lille, tætte Karl. Stødet var saa stærkt, at Mads gik bag over, rullede et Stykke, til hans Fald standsede paa den frosne Afsats.

Før han havde besindet sig saa vidt, at han fik rejst sig igjen, var Marie borte.

«Det er D'ævlens, saa den Tøs har Armekræfter», sagde Mads, skuttede sig og drev op over, mumlende en lang Række Eder og Forbandelser.

IX.

Marie havde endnu noget at gjøre i det lille Udhus. Men hun tog Brevet, som Kolportøren havde bragt hende, ud fra sit Bryst og læste inde i sit Kammer:

O, Marie, ja ligesaa vel kan jeg sige ak, Marie!

Fritænker har jeg været paa Trods, og jeg har

interneret Præsterne i alle religøse Spørgsmaal. Fast har jeg staaet og ikke vaklet. Dette maa være min Stolthed. Thi jeg har holdt Faaredrag i flere Kroer, og jeg har taalt Piben og Hujen og jeg har leveret Faaredraget til Komiteterne, og det var skrevet med Antikva-Skrift, det, som er det moderne i de nyere Tider. Jeg har brunget Faaredrag frem om Søren Kjærkegaards Forhold til den ufisielle Kristendom, og jeg har sagt, at Idialet laa ingenlunde her paa Jorden, og at Præsterne vare Gavtyve, som levede af Apostlerne i Saltetønden.

Tror Du, elskede Pige, at der kom Nogen for at høre paa mig for de til Avertissemangter af mig for ud betalte Penge. Ingenlunde! Af Trodsighed og Arrigskab blev jeg Rialist og Naturalistiker og sagde Hold Kjæft til hele den store Menneskehed i sin reneste Almindelighed. Hele Menneskeslægten kan . . . nej, min naive Mø . . . for Dig padser Rialismen ingenlunde . . . derfor vil jeg ej konfidere Dig det Haansord, jeg slingede ud mod den store Universum, som jeg havde bestemt mig til at knuse og tilintetgjøre.

Men Sammensætningen af det Relative og det Konkrete og mange andre Ting gjorde mig tosset, Marie! For meget haver jeg læst og endnu mere haver jeg tænkt, ja, mere end nogen Professor. Og saa tænkte jeg, at Kunstnere i Rægelen have været urægelmædsige og løbet ud af de k. mme Baner, og saa følte jeg, at jeg var Digter, hvilket jeg følte, da jeg saâ Kjøge Marked.

I S— havde jeg kjøbt for 10 Øre af en Bog-

høker og Ligtorneskærer en gammel Bog om Italienere, som lavede Komedier af Opskrifter. Jeg foragtede Forfatteren, efterdi han fyldte sin Bog med Sludder og Vrøvl i malebariske Sprog, det gjør slige lærte Folk af Storsnudethed og Foragt for os Auktodidaktikere, men jeg udfandt, at den Komedie, de lavede i Italien, var sand Komedie, især da jeg paa Kjøge Marked saâ en Gjentagelse af det, der skete i Italien, da den Bog blev skreven, skjønt efter en anden vulgærere Kallegori.

Altid har jeg følt, at naar jeg lærte Noget, kunde jeg gaa meget videre end de, som fingererede at være mine Overdossenter. En Ryst raabte i mit Indre: Jeg kan lave alt Barias'ses Vrævl om til Alvor og Livsdybhed, kort sagt Poesi, thi de største Dybheder ligger gjemt i det Komiske, det har jeg læst.

Direktøren fandt Behag i min Skikkelse, da jeg faareslog ham, at, dersom jeg kom til at digte, saa skulde de Reprisentazioner (saaledes stod det stavet i Bogen . . og dette kaldes en Parangthés), som blev givet paa Stillasjet uden for Theatret, blive mere indbringende, thi nu kræver det danske Folk Alvaar bag det Komiske.

Stoltelig opluede Begejstringen i mit endnu unge Bryst, o Marie!

Direktøren, som hed Bissenbacher, engascherede mig for Føden, med den Condizion (saaledes skrives det paa Italiensk), at jeg skulde blæse i Trompeten, der indviterede Publikum til Ripræsentazionen.

Jeg tænkte paa Thorvaldsen, der havde spist

tørt Rugbrød i sin Ungdom uden Smør eller Belægning. En Nat — mit Leje var i en Lo — (det var kort før Roskilde Marked) skrev jeg ved Tranlampens Lys en Tragoedie; ja ligefrem noget meget Sørgeligt. Jeg var Elskeren og Du, Marie, var Elskerinden. Jeg skrev den med Blyant paa nogle Konvolutter. Den var meget kort, men dypsindig. Jeg skildrede, hvorlunde jeg, fordi Du havde givet Die af Naturens fulde Bryst, af Køernes rene Mælk, blev bortjaget af en gjerrig Borgherre, hvorlunde jeg omvankede, og saa tildigtede jeg Noget, som ej var sandt, men iddialiseret, at jeg, som Ewald og Wessel og andre af Verdens store Digtere, maatte ifølge en logisk Udvikling ende i Drukkenskab og Fordærvelse, gaa fra Naturens ordnede Skjød over i Raffineringens vilde Koas.

Du har aldrig født et Barn, Maria! Gid Du aldrig maa føle Smerten, inden det bliver til, og Sjælefryden, naar det er blevet til. Fuld af Faderglæde brød jeg ind til Skurken Bissenbacher, som laa i et godt Kammer og i en god Seng. Jeg fortalte ham, efterat jeg havde vaagnet ham, at jeg efter en Doktorgrads-Disputation havde udarbejdet en Tragedie. Inden han kunde svare, læste jeg faa Linier for ham. Han var en simpel Ingdustririder. Brytalt rev han mit Manyskrift ud af mine skjælvende Hænder, rev det i Stykker, slog mig Stumperne om Ørene og sagde (thi han var en Svensker), at mit Fornavn var Lymmel og mit Familienavn Fæhund. — Ja, Marie, det kalder en saadan svensk Gavtyv dannet Tone! Fuld var han.

Jeg gik ned i Hestestalden. Mit Hoved tørnede mod Spilbommen. Jeg blødte og blev dødsens syg. Endnu ligger jeg paa Huuspitalet i P. som Rikonvalezenter efter en gadstrisk eller tyfoid Feber. Plaget af Sult forbød Doktoren mig at spise. O Marie! Ikke kunde de dræbe mig af Tyfus, ergo skulde jeg dræbes af Sult.

Da kom mit Bysbarn Jakob Jonas Vimmelbjerg, Søn af en Væver, i Kvalitet af Kolportør til Byen og uddelte gudelige Skrifter paa Huuspitalet. Og hvad skulde jeg bestille?

Tre Dage læste jeg Jakob Jonas Vimmelbjergs smaa Bøger, og hver Morgen prækede han Religion for mig. Han paastod, at jeg var omvendt, og at jeg var greben af Naaden. Jeg tror det næsten, at han haver Ret. Jeg tror, jeg opgiver den frie Tanke og den deraf følgende frie Kjærlighed . . . men jeg er saa elendig. O, Maria! Skal jeg aldrig se dig mere? Aldrig trykke dig til mit svagt pulzerende Bryst? Finder jeg ikke en Kvinde, som elsker mig . . . o da bort baade Naade og den fri Tanke. . . Jeg er træt og kan ikke mere!

Din til Døden elskende
Niels . . . og intet videre.

Marie læste dette Brev med et Arbejde, der anstrængte hende langt mere end Vasken den lange Nat og Skylningen i den rimkolde Morgen. Sveden randt ned ad hendes Kinder; hendes Haar sad

klistret til Hovedbund og Tindinger. Det var et Brev, som kunde klodse!

Marie satte sig til at granske. Nu maatte «det Indvendige» ud af hende, enten hun vilde det eller ej. Det var disse forfærdelig bevægelige Ord, der gjorde det, og saa disse mange z'er, et Bogstav, som imponerede hende paa Grund af sin Sjældenhed.

Hvordan var egentlig hendes Fornemmelser over for Niels? Det var atter ikke til at blive klog paa. For det kunde godt være, at det var Løgn og Sludder, Alt det, der stod i det urimelig lange Brev. At han var blevet Abekat og Komediantspiller, det var tydeligt nok. Men det havde han jo Geni til.

Brat gjennem disse Betragtninger brød Mindet om Sommerdagene der nede i Enghulingen, og det Minde groede højnende over alt Andet. Aa . . . han var dog lige som et lille Barn, lige saa hjælpeløs og endnu mere kjælen end Kjeldsens lille Peter! Hvor havde han ligget mat og varm i hendes Favn, den tynde Karl! Hun syntes, hun kunde mase ham. Og hun elskede sin egen Styrke, og hun elskede med moderlig Trang til at skjærme den fint byggede Karl med de brune Øjne. De brændte som Sankt-Hansorme ved Skærsommertid.

Hun havde været som en Moder for Emil og Peter, men nu var de snart saa store, at de kunde være hende foruden; og, var Madamen end daarlig, saa var jo Kjeldsen en stærk Tamp. Niels trængte langt haardere til hende end Emil og Peter. Niels kunde ikke undvære hende. . . . Og Mads Madsen!

Aa, han vilde nok sørge, men, naar han fik et Par Bajrer, saa var det forbi.

Marie tog sin Beslutning. Det var Juleaftendags Morgen. Ved Lys fik Madam Kjeldsen sin Kaffe serveret paa Sengen af sin Pige. En Lampe brændte paa Bordet tæt ved den syge Husmoders Hovedgærde. Hendes Mand sad ved samme Bord og benyttede samme Lys til at fuldende Snitningen af en Spirallinie paa to Pilekjæppe, for Emil og Peter skulde have samme Presenter. Listigt skulde hver sin af tjæret Hyssinggarn flettede Snært fæstes til hver sin Pilekjæp. Det kunde blive et Par dejlige Piske, naar blot ikke de D'ævels Unger vilde klippe Øjnene ud paa hinanden, men det sørgede Marie nok for ikke skete.

Marie dyppede Julekagen i sin Madmoders Kaffekop og stak hende hver Bid i Munden. Med et Vræl vaagnede Emil, slog Peter, som laa i samme Seng, i Næse og Mund, saa vaagnede Peter med et endnu værre Vræl; og nu sloges de to Unger som føre Karle.

Kjeldsen var bleven ved at snitte. Han var vis paa, at Marie nok skulde skille hans Smaadrenge ad. Han blev skuffet, da hun blev staaende stille og vedblev at pleje hans Kone. Hun vendte Ryggen til ham. Han saâ paa hendes Nakke. Den var stiv og ubevægelig, som var den livløs.

Kjeldsen bøjede sin lange Hals og Overkrop uden om Bordet, saa han kunde se sin Tjenestepiges belyste Profil. Taarerne trillede ned ad det Øje, han saâ. De skinnede i Lyset som Rosenstenene i

den Brystnaal, han havde faaet i Konfirmationsgave, og som han endnu pyntede sin stivede Brystkrave med ved højtidelige Lejligheder. Han sukkede med gnaven Utaalmodighed. Hvad fejlede Tøsen nu?

Da Madam Kjeldsen var færdig med sin Kaffe og sin Julekage, gik Marie hurtig ud af Sovekamret uden at vende sig om og uden at ænse Drengene, som baxedes i Sengen og søgte at vræle hinanden over.

Kjeldsen maatte da benytte sin faderlige Autoritet og true dem med Klø af de Piskesnærte, han havde flettet dem til Julegave, «hvis de ikke holdt Mund, og det strax.»

Det hjalp foreløbig. Kjeldsen skaffede sig Ørenlyd til at spørge sin Kone:

«Mine ... Du! Saâ Du, at Marie tudede?»

«Ja vel saâ jeg det,» svarede Madam Kjeldsen. «Men det har hun godt af.»

«Jeg troede, vi havde kurert hende for hendes Kjærestesorg.»

«Snak! Den bliver hun ikke kurert for, før hun bliver gift. Det hører til Naturen, Kjeldsen! Tudede jeg ikke ogsaa meget, mens vi var forlovede. Siden kommer der saa en Tid igjen, da man græder.»

«Ja saa Gu'! Men det med Niels ... jeg troede, det var forbi.»

«Ja, men nu er der det med Mads.»

«Det er da meget bedre. Det har Du da ogsaa selv ment.»

«Aa ja saa Gu'! Naar der endelig skal tudes ... ja, ja da! Hellere for Mads end for Niels.»

«Du kan vel hjælpe Drengene i Klæderne idag, Kjeldsen. For Marie skulde helst bage Æbleskiver fra Morgenstunden af. For siden skal jo Grøden koges og Flæskestegen steges.»

Trods Børnenes Protest, at de vilde klædes paa af Marie, udførte Kjeldsen Arbejdet, hans Kone havde paalagt ham, og truede atter Drengene til Tavshed.

Alt gik stille og fredeligt i Dagens Løb. Kjeldsen kikkede nogle Gange ind i Kjøkkenet, saâ Marie staa ved Komfuret som Kong Kristian ved Masten i Røg og Damp. Det brasede og knitrede, dampede og duftede i det halvmørke Rum. Kulos, Fedt, Smør, Stegelugt forjættede Kjeldsen en glad Juleaften.

Bordet var ogsaa dækket i rette Tid Klokken sex. Kjeldsen havde set Marie sætte Grøden ind og tage Flæskestegen af Ilden. Men, da han havde spist Grøden, lindede han Døren til Sovekammeret og saâ ind til sin Kone.

«Har Marie givet Dig Grød, Mine?»

«Nej, jeg venter paa hende.»

«Hvor bliver hun af med Stegen?»

«Har hun ikke sat den ind til Dig?»

«Næ—j.»

«Hvor er Børnene?»

«De er inde hos mig, og jeg har maattet made dem som Fugleunger.»

«Hvor er Mads?»

«Han er vel i Kjøkkenet og spiser med Tøsen. Men nu har de vel saadant et Sjov for, at de glemmer den hele Menneskeslægt.»

Kjeldsen gik ud i Kjøkkenet. Jo, der sad ganske rigtig Mads og spiste Risengrød og lod den hellige Mad vederfares al mulig Ære. Paa Kjøkkenbordet stod den dampende Flæskesteg. Dens Svær skinnede som gammeldags kobberrød Forgyldning. Paa et Fad stod en pyramideagtig Stabel af Æbleskiver i tavs Forventning.

«Hvad bestiller Du, Mads?»

«Jeg begynder paa den bøvede Højhed», sagde Mads med Munden fuld af Grød.

«Hvor er Marie?»

«Marie? . . . Ja . . . se, hvor er Marie? Det er noget siden, jeg saâ hende. Men jeg kunde ikke vente, for over det, at man ikke faar Middagsmad denne Højtidsdag og heller ikke Midaften, saa er man jo farlig tidig til Julenadveren. . . . Men hun er vel inde i sit Kammers og tager den nye uldne paa.»

Kjeldsen gik med Lys ind i Kammeret. Der var ingen Marie. Han saâ sig om i alle Kroge. Hendes Tøj var der heller ikke. Han gik ud i alle Udhusene og brølte efter hende. Nej. Han gik sammen med Mads, som holdt en Lygte, spejdede, sporede og søgte . . . Ingen Marie!

«Kom saa ind og spis med mig, Mads!» sagde Kjeldsen resigneret.

I dyb Tavshed fuldendte Husbonden og hans

Karl Julenadveren. De kunde høre hinanden tygge og sukke.

Kjeldsen vovede ikke at tale til sin Kone. Da han kom ind i Kammeret, sov baade hun og Børnene. Han gik stille i Seng, men sov ikke. Konen var sovet fra Julenadveren.

X.

«Ja, det er nu lige meget», sagde Mads Madsen til sig selv, første Juledags Morgen. «For Bæsterne har jo ikke stort at gjøre, især paa et lille Avlssted nu for Tiden, i Vinterdagene . . . Og se, den hellige Rad gik jo den Vej . . . og Niels laa der (Mads orienterede sig i Terrænet) . . . Ja se, Marie maa jo have gaaet paa sine Ben, og der er jo langt til Jernbanen.»

Kjeldsen havde med Forsigtighed meddelt sin Hustru Maries Forsvinden og tilføjet:

«Og værst var det, at Du ingen Julenadver fik, Mine. Det krænker mig.»

Madam Kjeldsen sagde kort og bestemt:

«Bryder *jeg* mig om Mad? Er det Noget at hegle over mig? Se at finde Marie! At Du ikke tænkte paa i det mindste at lade Mads ride efter hende strax iaftes!»

«Mine — paa saadan en høj hellig Aften!»

«Aa . . . mon det er Vorherre velbehageligere

at sidde og spise Risengrød og Flæskesteg end at komme et vildfarende Medmenneske til Hjælp?»

«Og idag vilde jeg have været i Kirke.»

«Kan Du ikke lige saa godt læse i den gode Prækenbog, vi har, som at høre det, Præsten siger? Det véd jeg da fra min Broder Skolelæreren, at det er de bedste Prækener, som kommer paa Tryk.»

«Ja, men jeg læste den samme Præken op for Dig første Juledag ifjor.»

«Hvad gjør det? Har Du aldrig mærket, at man har mere Fornøjelse i at høre gamle Melodier, som man næsten kan udenad, end noget nyt Noget, som man ikke kan følge med?»

Kjeldsen strøg sin Kone over Haaret. I den dæmrende Belysning fra Lampen henne paa Bordet saâ hun endnu ynkeligere ud end ved Dagen, helt grønbleg, og Øjnene skinnede som Ildkugler. Han dirrede af bekæmpet Graad. Han hjalp sig gjennem de paatrængende Taarer ved at knytte sine store Hænder, saa Knoglerne knagede ved det, og fik fremmumlet:

«Ja, hvem der tænkte saa langt og saa dybtgaaende som Du, lille Mine. . . . Nu kommer jeg vel til at lave Kaffen. Den bliver vist slem.»

«Ja, Herre Gud, naar der ingen større Ulykke var i Verden!»

Børnene vare vaagnede og begyndte at hvine og slaas i Sengen. Kjeldsen begyndte at skjænde. Madamen sagde:

«Se først at faa Mads afsted, saa kommer Du bag efter til at klæde dem paa. Emil og Peter!

Ti stille, Mo'r kan ikke taale, at I skriger. Lig nu pænt et Øjeblik, saa kommer Fader og klæder Jer paa.»

Emil hviskede til Peter:

«Du Peter . . . saa bliver vi ka'ske fri for at blive vaskede.»

Da Kjeldsen kom ned i Stalden, stod Mads allerede og lagde paa den ene Hest.

«Hvad stikker Dig, Mads?» spurgte han.

«Jeg vilde lige spørge om,» spurgte Karlen; men Stemmen brast for ham.

«Tuder Du, Mads?»

«Nej, men jeg er lige ved det. Jeg véd nok, at det er krænkende for en ældre Karl, men det gaar med Sorger og Bekymringer som med Kolérasygen, man kan ikke holde sig.»

«Du vil ride efter Marie.»

«Ja.»

«Rid kun, Mads!»

Mads vendte sig om, og ved Skjæret fra Staldlygten saâ Gartner Kjeldsen to store dirrende blanke Kugler i Karlens udstaaende, lyseblaa Øjne. Mads sagde:

«Og naar det saa ikke havde været efter saadant et Pjok af et Mandfolk, at hun var rendt! Det ærkrer mig ogsaa umanérligt.»

«Ja Fruentimmer!» sagde Kjeldsen med et Skuldertræk. «De har ingen Forstandighed i Tænkningen.»

«Og saa kan man dog ikke være det Rak foruden,» bemærkede Mads.

«Tror Du, Du kan naa hende, Mads?»

Et polisk Smil gjennembrød det Sørgmodige i Mads's Ansigt. Triumferende tog han en Konvolut op af sin Buxelomme, viste sin Husbond Poststemplet og fortalte ham vidtløftig Begivenheden med Kolportøren og hans derpaa byggede Slutninger, at Marie havde kastet Konvoluten fra sig, og at han havde fundet den i det rimfrosne Græs, havde læst paa Poststemplet, hvor Brevet var kommet fra, end videre, at hun ikke kunde komme med noget Tog fra Stationen før Klokken ni, og til den Tid kunde han være der, selv om han red ganske jævnt.

Saa længe det havde været mørkt, havde Himlen tindret af Stjerner og Jorden glimtet af Rimfrost. Nu, da Mads kom ud af Stalden, var Luften graa og tung.

«Det bliver Snevejr,» sagde Kjeldsen.

«Ja, man faar kølig hvid Uld oven paa Trøjen,» sagde Mads.

Og saa red han afsted i Snetaagen. Sneen begyndte at falde spredt og stort, snart tætnede den sig. Mads sad i dump, taareløs, tankeløs og maalløs Sorg, hvilte sig magelig ud i den.

Den tætte Sne bepansrede, sløvede, dulmede ham.

Han hverken hørte eller saâ?

Den røde Vallaks Trin lød dæmpet og dumpt, som gik den paa Uldhosesokker.

Var det Mads eller den, som styrede den rigtige Vej hen til Jernbanestationen?

Mads var saa hensunken, at han glemte Klippinge Kro, skjønt den laa tæt ved Vejen. Der

havde været Tid til at bede godt og vel et Kvarterstid i samme Kro. Og det var ellers mod Mads Madsens Principer at forsømme noget Krosted paa sin Vej. Han havde dog saa meget Liv i sig, at han opdagede sin Glemsomhed, da han var kommen en halv Fjerdingvej paa den anden Side Klippinge Kro. Men der var ikke Tid til at vende om.

Mads sagde til sig selv med en vis Selvtilfredshed:

«Det vilde da heller ikke være rigtig naabelt at gaa til Kros, naar man rider i saadant et sørgeligt Ærinde.»

Videre gik det under tæt og vaad Dryssen. Han naaede Stationen, fik Hesten ind i den lige over for liggende Kros Rejsestald. I Stationens Forsal saa han, at der endnu var mere end et Kvarter til Togets Afgang. I et Par tunge Spring satte han hen til tredie Klasses Ventesal og kom næsten paa Hovedet ind ad den.

Henne i en Krog af Ventesalen, som, trods den rødglødende Kakkelovn, var kold og lugtede af Kulos og nyvasket Gulv, sad et Fruentimmer med Hovedet indhyllet i et sort uldent Shawl helt sortklædt. Hun rørte sig ikke trods det Bums, Mads kom ind i Stuen med.

Han gik lige hen til hende, satte sig paa Bænken tæt op imod hende.

Aldrig havde Mads følt saa meget til sit Hjerte som nu. Det bankede, som vilde det slaa alle hans Vesteknapper op. Men det blev der dog ikke Noget af.

Han lagde sin Haand ganske sagte paa hendes Skulder.

Hun rørte sig ikke.

«Der er kommet dødt Kjød i hende,» tænkte Mads.

Strax efter raabte han højt:

«Du bær Dig skidt ad, Marie!»

Shawlet var i en Fart fjernet fra Hovedet. Og, inden Mads havde set hendes Ansigt, havde hendes flade Haand ramt hans Kind med en saadan Kraft, at Skraaen røg ud af hans Mund langt hen ad Gulvet.

Det var langt fra, at det bedrøvede eller fornærmede Mads. Havde det været et Mandfolk, som havde gjort det, var han ikke bleven ham Svar skyldig. Nej, Ørefignen fra Maries Haand vakte ham og satte ham i en Stemning af Galgenhumor. Han sagde:

«Naa, er Du saa nævenyttig endnu, Marie, saa er det ikke saa simpelt med Dig, som jeg tænkte.»

«Hvad vil Du her?» skreg Marie og tog ham med hver sin Haand i hans Overarme, satte Neglene til og kneb, saa Karlen sagde ømmende sig:

«Av for Fa'en! Din arrige Trold!»

«Gaa hen, hvor Du er kommen fra!»

«Gu', om jeg gjør, uden Du følger med.»

«Ja, men det gjør jeg ikke, om Du saa knækker Halsen paa mig, og det kan Du ikke.»

«Saa følger jeg med Dig.»

«Jeg gaar ind og siger til Stationsforvalteren . . .»

«Hvad vil Du sige til ham, Marie? Kan han forbyde mig at løse Billet til M . . .?»

«Jeg skal . . . jeg vil.»

Marie formelig hujede højt, mens hun vred sine Hænder.

Vognrummel uden for Stationen! Tunge Sæt fra Vognene ned i Sneen! Dundrende Trin gjennem Forsalen! Et Par Mandfolk kom ind. Deres Klæder rislede af Sne. De trampede den af Fødderne og rystede sig som Hunde efter et Bad.

Marie hyllede sig igjen ind og borede sig op i Krogen. Mads gik ud og tog sin Billet.

Efterhaanden befolkedes Ventesalen. Røg af Piber og Cigarer gjorde Stuens kvælende Os endnu mere afskyelig.

Toget kom, buldrende, hvæsende og fløjtende.

En Glasdør klirrede.

«Toget til M...!» skrattede en Stemme.

Marie løb ud paa Perronen. Bønderne trængte sig sammen i Døraabningen. Mads var for kluntet til at bore sig frem. Marie sprang ind i en Koupé, lige som han kom ud, og, da han naaede Koupéen, var den fuld.

Mads blev noget forknyt over Maries Hurtighed. Sæt, hun løb fra ham paa Stationen i M...! Sæt, han havde taget fejl af den Formodning, som var støttet paa den fundne Konvoluts Poststempel, og at Marie kjørte videre.

Ved Ankomsten til M... væltede han sig hen mod Vogndøren med en saa bumset Fart, at han traadte flere af sine Medrejsende over Fødderne og fremkaldte Eder og Skjældsord.

Hu! Jo! Der smuttede Marie gjennem Indgangs-

døren til Stationen; han kjendte Fligen af den «sorte uldne».

Han maatte naa hende. Men ulykkeligvis var der glat paa Perronen. Mads faldt, saa lang han var. Da han havde passeret Stationen, saâ han et Stykke op ad Vejen til Byen den velkjendte Skikkelse. Nederdelen af den «sorte uldne» vred sig om Benene i Løbet, Shawlet flagrede som en Fane, med den ene Haand holdt hun i Hatteskyggen.

Mads gjorde fortvivlede Anstrængelser for at naa hende. Han pustede som et Lokomotiv og svedte som en dansk Schweizerost. Han var stygt tilsølet efter sit Fald paa Perronen. Grupper af Mennesker, som han løb forbi, lo ad ham. Han tænkte:

«At løbe saadan paa en høj hellig Dag! At komme til Kjøbstaden som et Svin! Og saa griner de ad En til. Nej ... at saadan en Tøs kan gjøre En saa taab'lig!»

Da Mads var naaet Byen, saâ han ikke Marie, saa langt hans Syn rakte op ad Hovedgaden. Han løb da ned ad den første Sidegade. Samme Resultat! Saa igjen ind i en ny Gade! Ikke Spor af den «sorte uldne!»

Nu kunde Mads ikke mere. Han maatte give et Brøl fra sig som en Tyr for at faa Vejret, da han standsede.

Til venstre læste han paa et Skilt «Beværtning og Logis for Rejsende». Uvilkaarlig gik han derind, sank om paa en Stol og forlangte stønnende en Bajer.

XI.

Sygehuset i Kjøbstaden var langt fra ikke indrettet efter Nutidens Fordringer.

I en lav hvidkalket Stue med rugende Bjælkeloft og Vinduer til begge Sider, som klaprede for Vinden og lod Træk stryge tværs gjennem Rummet, laa fem sex Patienter. Der lugtede af Medicin. Denne Lugt trængte igjennem endnu værre Uddunstninger.

Til venstre for Indgangen sad to gamle Fyre, Rekonvalescenter — den ene efter *Delirium tremens*, den anden efter Underlivsbetændelse — over Ende hver i sin Seng.

De spillede Firkort. En umalet Tabouret mellem Sengene tjente til Spillebord. Det Spil Kort, de *per nefas* havde skaffet sig, var ukomplet. De udfyldte de manglende Kort i Fantasien, men skjændtes om, hvem der skulde have «Kløer Bunde».

«Sidst havde Du Damen, Din Kjæltring! Nu vil jeg have Bunden.»

«Det er Løgn,» skreg Deliristen. «Du snyder.»

Og en Masse sjofle Skjældsord og meningsløst opdyngede Eder vexledes mellem Seng og Seng.

Fjernest fra Døren i den anden Ende og modsatte Side af Værelset stod en Seng i Skygge af det lange Stykke Væg uden Vindue. De fem andre Senge stod tomme, grinende med deres Blaarlærreds Lagener og deres Tæpper, som lignede Hestedækkener.

Paa Tabouretten foran den sad Marie og holdt Niels i Haanden. Han laa ned, og af og til hørtes hans lydelige Aandedræt. Det lignede et Barns Graad.

Pludselig rejste han sig op med forvildede Øjne. Sagte lagde Marie Armen om ham, lod hans Kind støtte sig til sin som et Barns til sin Moders. En svag Klynken udgik fra den Syge. Tungere og tungere sank han ned paa Maries Skulder. Han var falden i Søvn, sukkede og klynkede endnu i Søvne.

«Saa skulde da ogsaa'... brølte den ene af de to kortspillende Patienter ... den Onde ... Din Snydertamp!»

Og ud fôr en skrækkelig afmagret Skikkelse med tynde hæslige Ben og endnu hæsligere Kæmpefødder ud af Sengen og over mod sin Nabo. Han rykkede ham i Haaret, og de begyndte at slaas. Niels vaagnede og nynnede:

Over mig er Naaden dalet,
jeg er frelst ved Lammets Blod.

... jeg kan ikke synge mere. Hvor er Jakob Jonas Vimmelbjerg? ... Jonas ... Jonas!

«Jeg skal flække din Hjerneskal,» brøltes der fra den anden Ende af Stuen «... Din ...»

(Ordene kan ikke skrives).

De rev begge hinanden i Haaret.

Døren gik op. Konen, der passede de Syge, en Kæmpe af et Fruentimmer, kom ind. Hun tog et Tag i Deliristen og befordrede ham op i Sengen under en Salve af ligesaa raa Skjældsord, som de Kortspillende havde anvendt indbyrdes, og med en

Stemme, der brummede og dirrede som et Orgels Basbasun. Hun opdagede Kortspillet, aabnede et Vindue og kylede det langt ud.

«Jakob Jonas Vimmelbjerg! ... Jonas!» raabte Niels. «Kom og præk for mig! jeg dør.»

De to Slagsbrødre laa nu rolig. Kun udgik der en Brummen fra deres Senge som af vilde Dyr i Bur, efter at Oppasseren har pryglet dem.

Sygehuskonen nærmede sig Niels's Seng. Hendes sure, mægtig brede Ansigt, lige saa vejrbidt som en gammel Matros's og prydet med ringe Rudimenter af Over- og Fipskjæg, bøjede sig hen mod Marie og Niels.

«Sikkendan han er kjælen, ligesom et andet Pattebarn,» brummede hun. «Men han har lige godt været skikkelig, paa det nær, at han sang Psalmer, saa længe der var Vejr i ham ... Du er vel hans Kjæreste?»

«Ja», hviskede Marie.

«Det er godt for Dig, han dør, for han havde aldrig kunnet føde nogen Kone. Han var tosset.»

Marie følte et Stød fra Isse til Fodsaal. Det forstyrrede den Syge i hans Leje. Han gav sig ynkelig derved, men syntes ikke at vaagne.

«Jeg troede, han skulde komme sig,» sagde Marie sagte.

«Det gjorde jeg s'gu ogsaa,» sagde Konen. «Men i Overgaars saa brækkede han over fire Potter Blod op, og imorges ... ja ... det var vel et Par Potter, og jeg skal sige Dig, naar et Menneske ikke har mere Blod i sig, saa dør det lige godt.»

Marie græd ganske stille. Niels sov ogsaa stille uden at sukke eller stønne. Hans uendelig korte Aandedræt var nu ganske svagt.

Den store Kone blev nu staaende. Hun havde ondt af Marie og brummede:

«Saadan var det ogsaa med mig og min salig Mand Lysestøber Stobæus. Jeg var et stort, svært Fruentimmer ligesom Du, og han var en Pibestilk ligesom han der, og hellig var han ogsaa. Hm! ellers plejer det at være Fruentimmer, som dør i Barselseng, men det var *ham*, der døde, mens *jeg* laa med det sjette. Saa knak han over af Tæringsygen. Han havde aldrig været til meget, men jeg holdt af ham, det lille Skidt. Og siden har jeg mistet fire Børn af den samme Syge. Du kan være glad over, at Du aldrig blev gift med ham der, men at Vorherre tager ham fra Dig i Tide.»

Den dirrende Basstemme summede om Maries Øren som en Bisværm ved Midsommerstid, men Ordene forstod hun ikke.

Pludselig skar en Lysstrøm som en hvidblinkende Knivsodd en bred Rift ind i Krogens Dæmring. Den flød fra Himlen, hvor Skyerne brat skiltes, helt hen i den dæmrende Krog og beskinnede Niels og Marie.

Der sad han paa Hug med den ene Kind tæt op mod hendes. Hans røde tynde Skjæg blinkede som matte Guldtraade, paa de store hvide Hænder laa Aarerne blaa og opsvulmede. Hendes udad vendte frie Kind var stærkt rød; hendes blonde

Haar blev lysegult med en bred endnu lysere Lysstribe i.

«Jøsses»! brummede Sygehuskonen i sit dybeste Register... «Det er jo livagtig den gamle Altertavle af Træ oppe i Kirken, den, hvor Mutter Marie sidder med den døde Jæsu.»

Hun fjernede sig lidt, angest baade over Synet, hun saâ, og over Indfaldet, hun fik.

Niels aabnede Øjnene, saâ sig om, blev angest og dukkede sig helt ned paa Maries Skulder. Han hviskede:

«Er det ogsaa Dig?»

«Ja, det er, Niels»!

«Har Du noget sød Mælk til mig fra Liselyst?»

«Ja, jeg har.»

Hun havde husket hans Lidenskab for fed sød Mælk og havde taget en Trepægleflaske med sig. Den trak hun op af Lommen, holdt den for hans Mund. Han sugede som et Diebarn af Brystvorten.

Marie holdt sin ene Arm om hans Liv for at støtte ham, mens han drak. Han saâ paa hende med glødende Øjne, og, da han havde drukket af Flasken, klæbede han sin Mund til hendes Kind og sugede en rød Plet paa den. Det gjorde ondt, men Marie lod ham gjøre, hvad han vilde.

Han slap, kastede Hovedet tilbage og med et Glimt i Øjet som i sin mest halvgale heroiske Tid slog han ud med Haanden og sagde:

«Jeg kan ogsaa lidt Latinsk. Jeg har læst det i en Bog. Nu skal Du høre: *Sancta Maria*, *ora*

*pro nobis.**) . . . Men kan Du ikke en af hans . . . Jonas's Psalmer?»

«Nej, kun dem, jeg lærte, da jeg gik op at «læse».**)

«Nej, nej, nej. De hører til den ufficielle Kirke . . . nej . . . en opvakt Psalme!»

Dem kunde Marie ingen af. I fortvivlet Raadvildhed tav hun.

Nu slog et Vindstød mod Ruderne, saa de sang og klang ved det. En Snebyge var kommen op. Stuen blev mørk, Krogen allermørkest. Konen listede sig ud, Marie mærkede det ikke. Tilsidst hørte hun ikke Niels aande mere. Det var kanske, fordi de to gamle Mænd derhenne fyldte hele Stuen med Snorken. Hvor længe hun sad der, véd Ingen. Men, da hun mærkede, at Niels var kold, fôr hun op med et lille Skrig. Hvorledes hun kom ud, vidste hun ikke; men pludselig kom hun til sig selv ude i en snebelagt Gaard. Storm og Sne piskede hende i Ansigtet. Hun sad paa en Træbænk, saâ et Mandfolk sidde ved Siden af sig, strøg med Haanden over sine Øjne, før hun turde tro, hvad hun saâ.

Jo, der sad Mads Madsen, forover bøjet, ganske stille med Hænderne paa de udspilede Knæ.

«Nu skal vi vel se at liste hjem, lille Marie!» sagde han ganske sagtmodig og stille.

---

*) Katholsk Svar af Mennigheden ved Messen: Hellige Maria, bed for os!

**) gik til Konfirmationsundervisning.

Tanke- og viljeløs lod hun sig føre af ham. Hvordan hun kom paa Jernbanen, saa op paa en Vogn . . . ja det vidste hun ikke. Hun vaagnede først op af en Døs, da hun saâ en Lygte og hørte Kjeldsens Stemme:

«Naa, saa Du laante Kromandens Enspænder paa Stationen, Mads!»

XII.

Marie havde ligget længe syg. Mads og hendes Husbond havde skiftedes til at pleje hende.

Sund og robust, som hun var, kom hun sig snart, fik røde Kinder og tilsyneladende muntert Sind igjen.

Det lakkede mod Vinterens Ende. Hist og her pippede blaagrønne Plantegrupper op. Søen var fri for Is og tumlede sig lystig i stærk Sol med kreppede Skumbølger. Foraarssolen spillede muntert om paa Møblerne i Madam Kjeldsens Sovekammer. Hun var kommen saa vidt, at hun sad oppe i en stor gammel Lænestol, indhyllet i to Shawler og et stukket Tæppe.

Foran hende stod Marie og blæste paa en Kop varm Kaffe, bestemt til hendes Madmoder.

«Véd Du af, at Mads tager fra os til Majdag?»

Marie svarede ikke.

«Har han ellers ikke været en pæn Karl? Har

han sagt et Ord om den Ting, Du véd nok, siden Du blev rask?»

Intet Svar.

«Er Du nu ikke bleven klog paa, at han — den Anden — var smaatosset? Saa svar dog, Pige! Hører Du?»

«Jo vel var han det.»

«Naa . . .»

«Ja, og det smitter. Han gjorde mig tosset med.»

«Fortryder Du det ikke?»

«Nej, Madam! Det var sørgeligt at være, som jeg var den Gang . . . men det var lige godt . . . saa nydeligt. . . . Nej, jeg fortryder det ikke.»

«Men tænk, hvor Mads har været net imod Dig!»

«Ja, Mads er en skikkelig Karl.»

«Men . . . hvad er der da i Vejen for at tage ham?»

«Jeg kan ikke taale mere Kjæresterier, Madam! Det tager baade Forstand og Huld fra mig. Det faar En til at granske, og det var Granskning og Rel'ion, der drev Aanden ud af ham — den Anden. Det er ikke for Husfolks og Indersters Børn. Og, vil Madamen love aldrig at tale til mig hverken om Mads eller ham — den Anden, saa lover jeg Madamen at blive hos Madamen, saa længe Madamen lever paa denne Jord. Lad mig bare tage dygtig fat med begge Næver, saa driver det Onde nok ud af mig!»

Det skumrede sent hen paa Dagen den første

Maj. Mads havde sagt Farvel til Husbond og Madmoder. Han stod midt ude i Gaarden med sin Tøjbylt under Armen, betænkte sig øjensynlig paa Noget, gik flere Gange frem og tilbage, vovede sig endelig hen til Maries Kammervindue og sagde:

«Maa jeg ikke byde Dig Farvel, Marie?»

Marie viste sig i Vinduesaabningen.

«Farvel Mads, og tak for alt Godt!»

«Skal det blive ved det?»

«Ja, det maa det.»

Mads saâ lige saa ulykkelig ud som Kjeldsens Emil, naar han havde faaet «Klø».

Marie rakte Hovedet hen mod ham. Mads betragtede hende usikkert. Hun nikkede. Mads kyssede hende; men, da det varede lidt længe, skød hun ham sagte fra sig og sagde:

«Derved bliver det i al Evighed» og trak sig ind i Kammeret.

Mads gik ad Markstien til Spodsbjerg. Paa Halvvejen satte han sig paa en stor Sten. Han kunde se en Gavl af Liselyst i stærkt Lys af den nedgaaende Sol.

«Det er farligt at faa Kondition paa det Sted,» mumlede han.

Han sukkede som en Maskine, der tømmes for Damp, rejste sig og mumlede igjen, men uhørlig, nogle Forbandelser mod Kvindekjønnet.

Saa begav Træskomandens Søn sig til sin Faders Hus i Spodsbjerg.

Indhold.

		Side
I.	De tre Fuldmægtige	1.
II.	Kobbersmeden	59.
III.	Partikulier Petersen	79.
IV.	Et Glimt	125.
V.	Hertugen	149.
VI.	Kjærestesorg	185.